SLUŽBENE NOVINE

OPĆINE PISAROVINA

Godina XIV. Pisarovina, 01. listopada 2026. godine Broj 12.- II. dio

S A D R Ž A J

OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE PISAROVINA

Plan upravljanja destinacijom..... 2

PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM PISAROVINA za razdoblje 2026. – 2029.

Turistička zajednica općine Pisarovina

SADRŽAJ

1. UVOD 7
1.1. Metodološki okvir 8
1.2. Dionici uključeni u izradu Plana upravljanja destinacijom 10
1.3. Profil odredišta 14
1.4. Institucionalni okvir djelovanja Turističke zajednice Općine Pisarovina 22
1.4.1. Članovi tijela Turističke zajednice Općine Pisarovina 23
1.4.2. Zadaće lokalne turističke zajednice 24
1.4.3. Suradnja jedinice lokalne samouprave i turističke zajednice 25
2. ANALIZA STANJA 26
2.1. Analiza turističkih proizvoda i usluga 27
2.1.1. Smještaj 27
2.1.1.1. Kvantitativna obilježja 27
2.1.1.2. Kvalitativna obilježja 29
2.1.1.3. Turistički promet 31
2.1.2. Ugostiteljstvo 34
2.1.3. Turističke atrakcije 36
2.1.4. Turističke usluge 43
2.2. Analiza resursne osnove 46
2.2.1. Kultura i baština 46
2.2.2. Priroda i okoliš 47
2.3. Analiza javne turističke infrastrukture 49
2.3.1. Primarna turistička infrastruktura 49
2.3.2. Sekundarna turistička infrastruktura 52
2.4. Analiza komunalne infrastrukture 54
2.4.1. Energetska infrastruktura 54
2.4.2. Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta 56
2.4.3. Vodoopskrba i odvodnja 57
2.4.4. Gospodarenje otpadom 59
2.5. Analiza prometne infrastrukture 60
2.6. Analiza stanja digitalizacije 63
2.7. Analiza pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom 70
2.8. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji 72
2.9. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala 74
2.9.1. Trenutne potrebe poslodavaca u turizmu i ugostiteljstvu 74
2.9.2. Sezonalnost i dostupnost radne snage 75

2.9.3. Potreba za razvojem radne snage 75
2.9.4. Istraživanje potreba međunarodnih dionika 76
2.10. Analiza komunikacijskih aktivnosti 77
2.11. Analiza konkurencije 78
2.11.1. Identifikacija konkurentskih destinacija 79
2.11.2. Benchmarking – Usporedba ključnih pokazatelja 81
2.12. Izrada izvješća o analizi stanja 84
2.12.1. Izvješće o analizi turističkih proizvoda i usluga 85
2.12.2. Izvješće o analizi resursne osnove 87
2.12.3. Izvješće o analizi javne turističke infrastrukture 89
2.12.4. Izvješće o analizi komunalne infrastrukture 90
2.12.5. Izvješće o analizi prometne infrastrukture 92
2.12.6. Izvješće o analizi stanja digitalizacije 93
2.12.7. Izvješće o analizi pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom 95
2.12.8. Izvješće o analizi organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji 97
2.12.9. Izvješće o analizi stanja i potreba ljudskih potencijala 98
2.12.10. Izvješće o analizi komunikacijskih aktivnosti 99
2.12.11. Izvješće o analizi konkurencije 101
3. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda 103
3.1. Razvojni potencijal 103
3.2. Marketinški potencijal 104
3.3. Postupanje s rezultatima ocjenjivanja 104
4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE 112
4.1. Definiranje i mjerenje pokazatelja održivosti destinacije 112
4.2. Izračun obveznih pokazatelja 113
4.3. Procjena trenutnog stanja održivosti 125
4.3.1. Društveni aspekti održivosti 125
4.3.2. Okolišni aspekti održivosti 126
4.3.3. Klimatska prilagodba i upravljanje 126
4.3.4. Ekonomski aspekti održivosti 127
4.3.5. Prostorni aspekti održivosti 127
4.4. Zaključak o trenutnom stanju održivosti 127
5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA 128
5.1. SWOT analiza 129
5.2. Identifikacija općih načela i ciljeva turizma 133
5.3. Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta 135
5.4. Identificiranje ciljeva 137

5.5. Mjere i aktivnosti ... 140
6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA ... 158
6.1. Smjernice i preporuke za Općinu Pisarovina ... 160
6.2. Smjernice i preporuke za TZO Pisarovina ... 161
6.3. Smjernice i preporuke za privatni sektor, OPG-ove, ugostitelje i pružatelje smještaja ... 161
6.4. Smjernice i preporuke za udruge, sport, kulturu i lokalnu zajednicu ... 162
6.5. Smjernice i preporuke za obrazovne ustanove, djecu i mlade ... 163
6.6. Smjernice i preporuke za komunalna društva i javne službe ... 163
6.7. Smjernice i preporuke za suradnju s Turističkom zajednicom Zagrebačke županije i regionalnim dionicima ... 164
7. POPIS PROJEKATA ... 165
7.1. Popis projekata koji pridonose provedbi mjera i postizanju pokazatelja održivosti ... 165
7.2. Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije ... 166
7.3. Način prikaza projekata ... 167
8. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI ... 176
8.1. Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom ... 177
8.2. Izvješće o provedbi Plana upravljanja destinacijom ... 178
9. ZAKLJUČAK ... 179
10. LITERATURA ... 180

POPIS TABLICA

Tablica 1. Profil odredišta – baza osnovnih podataka o destinaciji *15*
Tablica 2. Turistički kapacitet po vrstama objekata u 2025. godini *28*
Tablica 3. Smještajni objekti prema kategorizaciji *30*
Tablica 4. Turistički promet u destinaciji Pisarovina od 2021. do 2025. godine *31*
Tablica 5. Turistički dolasci i noćenja u 2024. godini (uključeni sezonski radnici i nekomercijalni dolasci) *32*
Tablica 6. Turistički promet u 2024. godini (bez nekomercijalnih dolazaka i sezonskih radnika) *32*
Tablica 7. TOP zemlje po dolascima i noćenjima u 2024. ..... *33*
Tablica 8. Turistički promet prema vrsti objekta (udio) *33*
Tablica 9. Pregled ugostiteljske ponude prema skupinama *34*
Tablica 10. Turistička atrakcijska osnova *37*
Tablica 11. Pregled turističkih usluga i pratećih sadržaja u destinaciji Pisarovina *45*
Tablica 12. Popis kulturne baštine po skupinama *46*
Tablica 13. Popis prirodnih resursa po skupinama *48*
Tablica 14. Primarna turistička infrastruktura u destinaciji Pisarovina *49*
Tablica 15. Sekundarna turistička infrastruktura u destinaciji Pisarovina *52*
Tablica 16. Digitalizacija i pametni razvoj prema elementima i trenutnom stanju *65*
Tablica 17. Benchmarking – usporedba po ključnim pokazateljima (direktna konkurencija) *82*
Tablica 18. Benchmarking – usporedba po ključnim pokazateljima (indirektna konkurencija) *82*
Tablica 19. Procjena potencijala turističkih proizvoda *106*
Tablica 20. Metodološka tablica pokazatelja održivosti destinacije *116*
Tablica 21. SWOT analiza destinacije *130*
Tablica 22. Identifikacija glavnih (specifičnih) ciljeva *138*
Tablica 23. Mjere i aktivnosti prema prethodno definiranim strateškim prioritetima i ciljevima *142*
Tablica 24. Smjernice i preporuke po skupinama dionika *158*
Tablica 25. Popis projekata *168*

POPIS KRATICA

TZ	**Turistička zajednica**
ZŽ	Zagrebačka županija
JLS	Jedinica lokalne samouprave
RH	Republika Hrvatska
NN	Narodne novine

1. UVOD

Plan upravljanja destinacijom Pisarovina za razdoblje 2026. – 2029. godine (u daljnjem tekstu: Plan) predstavlja temeljni strateško-plansko-upravljački dokument kojim se usmjerava održivi razvoj turizma na području destinacije Pisarovina u navedenom planskom razdoblju.

Destinacija Pisarovina obuhvaća područje Općine Pisarovina, koje čini prostorno, krajobrazno, funkcionalno i identitetski povezanu cjelinu kontinentalnog prostora s izraženim prirodnim, kulturnim, sakralnim i etnografskim obilježjima. Upravljanje razvojem destinacije provodi Turistička zajednica Općine Pisarovina, u suradnji s Općinom Pisarovina, javnim ustanovama, privatnim sektorom i ostalim relevantnim dionicima destinacijskog turističkog sustava.

Svrha Plana jest uspostava cjelovitog i integriranog okvira za upravljanje razvojem destinacije, koji objedinjuje analizu stanja i trendova u turizmu, prostorne razvojne mogućnosti i ograničenja, okolišne i krajobrazne značajke te društvene i gospodarske potrebe lokalne zajednice na području destinacije Pisarovina.

Plan je izrađen primjenom analitičkog i interdisciplinarnog pristupa, a temelji se na sintezi dostupnih statističkih podataka, relevantnih prostorno-planskih i razvojnih dokumenata, stručnoj analizi resursne osnove i turističke ponude te uvidima dobivenima kroz suradnju s ključnim dionicima destinacije. Posebna pažnja posvećena je participativnom pristupu, kroz uključivanje predstavnika jedinice lokalne samouprave, turističkog i poduzetničkog sektora, kulturnih i društvenih institucija te lokalnog stanovništva.

Plan upravljanja destinacijom izrađen je u skladu s važećim strateškim i regulatornim okvirom Republike Hrvatske, čime se osigurava zakonitost, metodološka dosljednost i stručna utemeljenost procesa planiranja.

Plan je izrađen u skladu sa Zakonom o turizmu, pripadajućim pravilnicima o planu upravljanja destinacijom, pokazateljima održivosti i prihvatnom kapacitetu te uz uvažavanje važećih propisa iz područja prostornog uređenja, zaštite prirode, zaštite okoliša, komunalnog gospodarstva i pristupa informacijama.

Plan je strukturno organiziran u sljedeće cjeline:

1. Uvod
2. Analiza stanja
3. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda
4. Pokazatelji održivosti na razini destinacije
5. Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima
6. Smjernice i preporuke za dionike razvoja
7. Popis projekata
8. Mjerenje napretka i izvješće o provedbi
9. Zaključak

Plan upravljanja destinacijom predstavlja instrument strateškog i operativnog usmjeravanja razvoja turizma na razini destinacije Pisarovina te osigurava međusektorsku koordinaciju i usklađivanje aktivnosti između Turističke zajednice Općine Pisarovina, Općine Pisarovina i ostalih relevantnih dionika. Dokument služi kao podloga za donošenje odluka, planiranje razvojnih intervencija i usklađivanje aktivnosti u cilju održivog razvoja turizma.

Plan promiče:

- razvoj turizma u skladu s prostornim i okolišnim ograničenjima,
- očuvanje prirodnih, krajobraznih, kulturnih i sakralnih vrijednosti destinacije,
- zaštitu kvalitete života lokalnog stanovništva,
- unapređenje kvalitete boravka i doživljaja posjetitelja,
- razvoj selektivnih, održivih i identitetski utemeljenih turističkih proizvoda.

U procesu izrade Plana primijenjeno je načelo sudioničkog planiranja, kroz uključivanje relevantnih dionika destinacije. U postupku donošenja Plana provest će se javno savjetovanje, u skladu s odredbama Zakona o turizmu i Zakona o pravu na pristup informacijama.

Plan upravljanja destinacijom izrađuje Turistička zajednica Općine Pisarovina u suradnji s Općinom Pisarovina i relevantnim dionicima, a donosi ga predstavničko tijelo Općine Pisarovina na prijedlog Turističkog vijeća Turističke zajednice Općine Pisarovina. Nakon donošenja, Plan se objavljuje u službenom glasniku Općine Pisarovina i na mrežnim stranicama Turističke zajednice Općine Pisarovina.

Donošenjem i provedbom Plana upravljanja destinacijom za razdoblje 2026.–2029. godine uspostavljaju se temelji za dugoročno održiv, uravnotežen i odgovorno upravljan razvoj turizma u destinaciji Pisarovina. Razvojni pristup temelji se na upravljanju turizmom u skladu s prostornim mogućnostima, očuvanjem lokalnog identiteta i aktivnim uključivanjem zajednice, s ciljem jačanja otpornosti destinacije i njezine konkurentnosti u dugoročnom razdoblju.

1.1. Metodološki okvir

Za izradu Plana upravljanja destinacijom Pisarovina koristi se standardizirani metodološki okvir propisan od strane Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske. Metodologija obuhvaća istraživačke, analitičke i interpretativne postupke, prikupljanje podataka iz primarnih i sekundarnih izvora, njihovu analitičku obradu te provjere u prostornom i kontekstualnom okviru destinacije.

Proces izrade Plana temelji se na multidisciplinarnom pristupu te je usklađen s važećim prostorno-planskim dokumentima Općine Pisarovina, relevantnim strateško-razvojnim dokumentima Republike Hrvatske te smjernicama za održivi razvoj turizma. Metodološki okvir osigurava dosljednost s propisanom strukturom Plana upravljanja destinacijom te omogućuje povezivanje analize stanja s razvojnim smjerom, mjerama i sustavom praćenja.

Faze metodološkog procesa:

a) Desk istraživanja

U okviru izrade Plana provedena su opsežna desk istraživanja, uz korištenje:

- prostorno-planskih dokumenata Općine Pisarovina (prostorni plan, izmjene i dopune),
- relevantnih statističkih i administrativnih baza podataka (DZS, sustav eVisitor te podaci javnih isporučitelja komunalnih i energetskih usluga),
- strateških i razvojnih dokumenata na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini,
- dostupnih razvojnih analiza, stručnih studija i prethodnih planskih dokumenata,
- rezultata dostupnih istraživanja i analiza vezanih uz turizam i razvoj destinacije.

Poseban naglasak stavljen je na:

- analizu resursno-atrakcijske osnove i postojećih turističkih proizvoda destinacije,
- sagledavanje prostorne strukture turističke ponude i obrazaca korištenja prostora,
- identifikaciju infrastrukturnih, organizacijskih i okolišnih ograničenja razvoja turizma,
- usporedbu razvojnih obilježja s prostorno i funkcionalno usporedivim kontinentalnim destinacijama.

b) Suradnja s ključnim dionicima

Izrada Plana temeljila se na kontinuiranoj suradnji Turističke zajednice Općine Pisarovina s ključnim dionicima na području destinacije. U proces su, kroz redovite oblike komunikacije i razmjene informacija, bili uključeni predstavnici:

- Općine Pisarovina i povezanih javnih institucija,
- turističkog i poduzetničkog sektora (pružatelji smještaja, ugostitelji, nositelji turističkih sadržaja),
- javnih i komunalnih službi,
- udruga civilnog društva i predstavnici lokalne zajednice.

Ovakav pristup omogućio je uvažavanje lokalnih potreba, iskustava i razvojnih prioriteta u oblikovanju smjernica, mjera i preporuka Plana.

c) Uključenost jedinice lokalne samouprave i partnerskih institucija

Plan upravljanja destinacijom izrađen je uz aktivnu uključenost Općine Pisarovina i partnerskih institucija, u skladu s odredbama Zakona o turizmu. Suradnja je ostvarena kroz koordinacijske i radne aktivnosti u okviru redovitih oblika komunikacije, čime je osigurano usklađivanje sektorskih politika i integrirano planiranje razvoja destinacije.

d) Primarna istraživanja – ankete lokalnog stanovništva i posjetitelja

U okviru izrade Plana provedena su online anketna istraživanja među lokalnim stanovništvom i posjetiteljima destinacije. Iako uzorak nije bio metodološki reprezentativan, rezultati anketa

korišteni su kao orijentacijski pokazatelji percepcije utjecaja turizma, zadovoljstva boravkom te stavova prema daljnjem razvoju destinacije.

Metodološki okvir izrade Plana temelji se na sljedećim načelima:

- sudioničko planiranje, kroz aktivno uključivanje lokalne zajednice, javnog i privatnog sektora te organizacija civilnog društva,
- utemeljenost na podacima, kroz sustavno korištenje statističkih, prostorno-planskih i analitičkih podloga,
- praktična orijentacija, s naglaskom na definiranje provedivih mjera i preporuka,
- multisektorski pristup, kojim se turizam promatra u povezanosti s prostornim planiranjem, komunalnom infrastrukturom, zaštitom okoliša i kvalitetom života stanovništva.

Primjena ovakvog metodološkog okvira omogućuje cjelovito i uravnoteženo sagledavanje razvoja turizma u destinaciji Pisarovina, kroz integrirano razumijevanje prostornih, društvenih, infrastrukturnih i tržišnih aspekata. Time se stvaraju preduvjeti za sustavno praćenje razvoja destinacije, jačanje koordinacije dionika i donošenje odluka utemeljenih na podacima, s jasnim usmjerenjem prema odgovornom i održivom razvoju turizma u planskom razdoblju.

1.2. Dionici uključeni u izradu Plana upravljanja destinacijom

Proces izrade Plana upravljanja destinacijom Pisarovina temelji se na multidisciplinarnom i participativnom pristupu, kojim se osigurava cjelovito sagledavanje razvoja turizma na razini destinacije. Uključivanje dionika omogućuje usklađivanje interesa lokalne zajednice, gospodarskog sektora, javnih institucija i organizacija civilnog društva, čime se osigurava da Plan bude realističan, provediv i usmjeren na održivi razvoj turizma.

Dionici imaju ključnu ulogu u:

- identifikaciji razvojnih izazova i potreba destinacije,
- definiranju razvojnih prioriteta,
- sagledavanju prostornih, okolišnih i društvenih ograničenja razvoja turizma,
- oblikovanju mjera koje su prihvatljive i provedive u lokalnom kontekstu,
- osiguravanju legitimnosti i dugoročne podrške provedbi Plana.

Sudjelovanje dionika provedeno je kroz stručne konzultacije, razmjenu podataka, sudjelovanje u radnim sastancima te davanje povratnih informacija na analitičke nalaze i prijedloge mjera. Njihova uključenost prisutna je u svim fazama izrade Plana – od analize početnog stanja do definiranja razvojnog smjera i mjera upravljanja.

Dionici uključeni u proces izrade Plana:

1. Općina Pisarovina

- ✓ ***Mihovil Braim - Općinski načelnik Općine Pisarovina***
- ✓ ***Mario Maretić - komunalni redar***

Uloga:

Općina Pisarovina sudjeluje u oblikovanju strateških smjernica razvoja turizma, osigurava institucionalni i administrativni okvir za provedbu Plana te sudjeluje u usklađivanju mjera s prostorno-planskom dokumentacijom, razvojnim programima i komunalnom infrastrukturom.

2. Turistička zajednica Općine Pisarovina

- ✓ ***Mateja Krpan - direktorica TZO Pisarovina***
- ✓ ***Anđelka Vidović - stručna suradnica***

Uloga:

Turistička zajednica Općine Pisarovina nositelj je izrade Plana, koordinator procesa uključivanja dionika te ključno tijelo za upravljanje razvojem destinacije, provedbu mjera i praćenje pokazatelja održivosti turizma.

3. Privatni sektor

Pružatelji turističkih i ugostiteljskih usluga, nositelji turističkih sadržaja i poduzetnici s područja Općine Pisarovina:

- ✓ ***Josip Pavek - Caffe bar 4 i smještaj u domaćinstvu***
- ✓ ***Dominik Špišić - Caffe bar***

Uloga:

Privatni sektor sudjeluje u razvoju i provedbi turističke ponude, doprinosi tržišnoj provedivosti mjera te usklađuje poduzetničke aktivnosti s razvojnim smjerom i ciljevima održivog razvoja destinacije.

4. Lokalno stanovništvo

Predstavnici lokalne zajednice Općine Pisarovina:

- ✓ ***Ivan Špišić-potpredsjednik mjesnog odbora Pisarovina***

Uloga:

Lokalno stanovništvo ima ključnu ulogu u očuvanju identiteta destinacije i procjeni društvene prihvatljivosti razvoja turizma. Njihovi stavovi i iskustva koriste se kao važan ulaz u oblikovanje mjera usmjerenih na očuvanje kvalitete života i ravnotežu između turističkog razvoja i svakodnevnog života zajednice.

5. Organizacije civilnog društva

Kulturne, društvene, sportske i druge udruge s područja Općine Pisarovina:

- ✓ ***Zoran Pavletić - predsjednik Sportske zajednice općine Pisarovina***
- ✓ ***Snježana Skenderović - predsjednica KUD-a Bratinečko srce***

Uloga:
Organizacije civilnog društva doprinose očuvanju kulturne i društvene baštine, razvoju lokalnih inicijativa, manifestacija i programa te jačanju sudioničkog pristupa u razvoju turizma.

6. Javne i obrazovne ustanove

Javne ustanove, odgojno-obrazovne i kulturne institucije na području Općine Pisarovina:

- ✓ ***Vesnica Mađer-ravnateljica DV Potočić Pisarovina***
- ✓ ***Branka Smolković Cerovski-ravnateljica OŠ Vladimir Nazor Pisarovina***

Uloga:
Javne i obrazovne ustanove sudjeluju u očuvanju i interpretaciji prirodne i kulturne baštine, razvoju edukativnih i interpretacijskih programa te jačanju lokalnih kapaciteta i društvenog kapitala u funkciji održivog razvoja turizma.

PROFIL ODREDIŠTA

1.3. Profil odredišta

Destinacija Pisarovina predstavlja autentično kontinentalno odredište smješteno u prostoru očuvanih prirodnih krajolika, šumovitih brežuljaka i doline rijeke Kupe, s nizom manjih ruralnih naselja u kojima su priroda, tradicija i svakodnevni život lokalne zajednice snažno isprepleteni. Riječ je o prostoru sporijeg ritma, u kojem turizam nije dominantna aktivnost, već nadopuna lokalnom načinu života i identitetu područja.

Identitet destinacije temelji se na očuvanim prirodnim resursima, kulturnoj i sakralnoj baštini, nematerijalnoj tradiciji, lokalnim običajima te izraženoj povezanosti stanovništva s prostorom. Pisarovina se prepoznaje kao područje mira, tišine i krajobrazne raznolikosti, s naglašenom vrijednošću autentičnosti i nenametljivog doživljaja.

Destinacija nudi uvjete za izletnički i obiteljski boravak, boravak u prirodi, šetnje i rekreaciju, biciklizam, kulturno-edukativne sadržaje, eno-gastro doživljaje te selektivne oblike turizma utemeljene na lokalnim resursima. Turistički sadržaji razvijaju se u mjeri koja ne narušava prostornu ravnotežu, već doprinosi kvaliteti života lokalne zajednice i očuvanju prostora.

Zahvaljujući povoljnoj prometnoj dostupnosti i blizini urbanog područja Zagreba, Pisarovina ima izražen potencijal kao odredište za kraće boravke, vikend-posjete i jednodnevne izlete, osobito za posjetitelje koji traže mirnija, sadržajno autentična i prostorno nenarušena područja.

Razvoj turizma u destinaciji Pisarovina usmjeren je prema ravnoteži između očuvanja prostora i selektivnog razvoja, uz naglasak na kvalitetu doživljaja, održivost, lokalni identitet i uključivanje zajednice. Turizam se ne promatra kao masovna aktivnost, već kao planski upravljan proces koji doprinosi dugoročnoj otpornosti i prepoznatljivosti destinacije.

U tom kontekstu, Pisarovina se profilira kao mirno kontinentalno odredište s izraženim prirodnim i kulturnim identitetom, namijenjeno posjetiteljima koji traže autentičan kontakt s prostorom, lokalnom zajednicom i krajolikom, uz poštovanje načela održivog razvoja.

Tablica 1. Profil odredišta – baza osnovnih podataka o destinaciji

Element	Sažeti opis
Geografski položaj	Destinacija Pisarovina smještena je u središnjem dijelu Republike Hrvatske, u sastavu Zagrebačke županije, južno od Grada Zagreba. Prostorno pripada kontinentalnom području, s izraženim obilježjima prijelaznog prostora između urbanog zagrebačkog prstena i ruralnog pokupskog kraja. Područje destinacije obilježeno je krajobraznom raznolikošću, koja uključuje šumovite brežuljke, poljoprivredne površine, dolinu rijeke Kupe te niz manjih ruralnih naselja. Rijeka Kupa predstavlja jedan od ključnih prirodnih i prostorno-identitetskih elemenata destinacije, s važnom ulogom u oblikovanju krajolika, prirodnih staništa i rekreacijskih potencijala. Geografski položaj Pisarovine osigurava dobru prometnu dostupnost, osobito u odnosu na urbano područje Zagreba i okolna regionalna središta, što destinaciju čini pogodnom za jednodnevne posjete, kraće boravke i vikend-turizam. Istodobno, udaljenost od glavnih prometnih koridora doprinosi očuvanosti prostora, miru i nenarušenom ruralnom karakteru područja. Položaj destinacije, u spoju prirodnih resursa, ruralnog prostora i blizine velikog urbanog tržišta, predstavlja jednu od temeljnih pretpostavki za razvoj selektivnih i održivih oblika turizma u Pisarovini.
Prirodne karakteristike	Destinaciju Pisarovina obilježavaju očuvane prirodne značajke kontinentalnog prostora, s izraženom krajobraznom raznolikošću i visokim stupnjem očuvanosti okoliša. Prirodnu osnovu čine šumoviti brežuljci, poljoprivredne površine, livade i dolina rijeke Kupe, koji zajedno oblikuju prepoznatljiv ruralni i prirodni identitet destinacije. Rijeka Kupa predstavlja jedan od najvažnijih prirodnih elemenata destinacije, s ulogom u oblikovanju krajobraza, biološke raznolikosti i rekreacijskih potencijala. Uz riječni prostor vezana su vrijedna staništa, očuvane livade i prirodni ambijenti koji doprinose atraktivnosti prostora, ali istodobno zahtijevaju pažljivo i odgovorno upravljanje. Šumska područja i brežuljkasti reljef stvaraju povoljne uvjete za boravak u prirodi, rekreaciju, šetnje i biciklizam, uz naglašene vrijednosti tišine, mira i vizualne očuvanosti krajolika. Poljoprivredni krajolik, oblikovan tradicionalnim načinima korištenja prostora, dodatno doprinosi autentičnosti destinacije i povezanosti prirodnih i kulturnih elemenata.

	Prirodne karakteristike Pisarovine odlikuje niska razina urbanizacije i opterećenja prostora, što omogućuje razvoj selektivnih oblika turizma usmjerenih na boravak u prirodi, rekreaciju i doživljaj krajolika. Očuvanost okoliša i prisutnost vrijednih prirodnih resursa predstavljaju jednu od ključnih razvojnih prednosti destinacije, ali i obvezu usklađivanja turističkog razvoja s načelima održivosti i zaštite prostora.
Klimatska obilježja	Područje destinacije Pisarovina ima umjereno kontinentalnu klimu, s izraženim godišnjim dobima i povoljnim klimatskim uvjetima za boravak na otvorenom tijekom većeg dijela godine. Klimatska obilježja karakteriziraju topla ljeta, umjereno hladne zime te razmjerno ravnomjerna raspodjela oborina tijekom godine. Proljetni i ljetni mjeseci pogodni su za boravak u prirodi, izletničke aktivnosti, rekreaciju, biciklizam i sadržaje uz rijeku Kupu, dok jesensko razdoblje pruža povoljne uvjete za šetnje, boravak u krajobrazu, eno-gastro doživljaje i kulturne programe. Zimski mjeseci obilježeni su nižim temperaturama, ali omogućuju razvoj sezonskih i blagdanskih sadržaja, osobito u kontekstu lokalnih običaja i manifestacija. Klimatski uvjeti ne predstavljaju značajno ograničenje za razvoj turizma, već omogućuju razmjerno ravnomjernu raspodjelu turističkih aktivnosti kroz godinu, uz naglašenu sezonalnost izletničkog i rekreacijskog turizma u toplijem dijelu godine. Umjerenost klimatskih obilježja dodatno doprinosi percepciji destinacije kao prostora pogodnog za mirniji boravak, odmor i aktivnosti na otvorenom. Klimatske značajke Pisarovine predstavljaju stabilnu prirodnu osnovu za razvoj selektivnih i održivih oblika turizma, uz potrebu prilagodbe ponude sezonskim razlikama i vremenskim uvjetima.
Prometna povezanost	Destinacija Pisarovina ima dobru cestovnu povezanost s najvažnijim prometnim i urbanim središtima u okolici, što je čini pristupačnom za jednodnevne posjete, vikend-boravke i kraće odmore. Udaljenosti od ključnih lokacija (cestovno): • Zagreb: približno 33–35 km (vožnja oko 40 min) • Zaprešić: približno 48–50 km • Autocesta A2 (Zagreb – Macelj): pristup preko čvora Zaprešić (udaljenost do čvora ~40–50 km, ovisno o ruti) • Autocesta A3 (Bregana – Zagreb – Lipovac): pristup autocesti preko Zagreba (udaljenost do čvora A3 ~33–35 km)

	• Granični prijelaz Bregana (HR–SI): cca 50–55 km (računato cestovnim putem preko Zaprešića) • Zračna luka Franjo Tuđman (Zagreb Airport – ZAG): cca 31 km Unutar destinacije promet se odvija lokalnim i županijskim cestama i državnom cestom, pogodnim za rekreaciju i biciklizam te zadržavanje ruralne prometne okoline. Javni prijevoz dostupan je kroz regionalne autobusne linije prema okolnim centrima.
Stanovništvo	Prema Popisu stanovništva Republike Hrvatske 2021., Općina Pisarovina ima ukupno 3 484 stanovnika. To je stanovništvo koje živi u više naselja u sastavu općine, uključujući i naselje Pisarovina te prigradska i ruralna naselja poput Bratine, Donje Kupčine, Lučelnice i drugih. Struktura stanovništva odražava demografske karakteristike manjeg ruralnog i polururalnog prostora kontinentalne Hrvatske, uključujući starenje stanovništva i relativno nisku gustoću naseljenosti. Kao općina s manjom ukupnom populacijom i disperziranim naseljima, Pisarovina zadržava tradicionalne obrasce života koji su snažno povezani s prostorom, prirodom i lokalnim zajednicama.
Turističke zone i površine	Na području destinacije Pisarovina ne postoje izdvojene ili koncentrirane turističke zone masovnog karaktera. Turističke aktivnosti odvijaju se disperzirano, u skladu s ruralnim obilježjima prostora i važećim prostorno-planskim dokumentima. Turističke i rekreacijske površine uglavnom su povezane s: • prostorom uz rijeku Kupu (izletništvo i rekreacija), • naseljima s kulturnom i sakralnom baštinom, • ruralnim područjima s kućama za odmor i izletničkim sadržajima, • pojedinačnim lokacijama za boravak u prirodi i rekreaciju. Razvoj turizma temelji se na manjem obujmu zahvata, očuvanju krajobraza i integraciji turističkih sadržaja u postojeću prostornu strukturu, što omogućuje održiv i uravnotežen razvoj destinacije.
Turistička resursna osnova	Turistička resursna osnova destinacije Pisarovina temelji se na očuvanim prirodnim krajolicima, ruralnom prostoru te kulturnoj i sakralnoj baštini. Ključne resurse čine rijeka Kupa i njezina okolica, šumoviti i brežuljkasti krajobraz, tradicijski ruralni ambijent te lokalni običaji i nematerijalna baština. Resursna osnova uključuje izletničke, rekreacijske i boravišne potencijale, biciklističke i pješačke rute, kulturno-edukativne sadržaje, lokalne manifestacije te sadržaje utemeljene na prirodi, tradiciji i lokalnom identitetu. Ovakva struktura resursa pogodna je za razvoj selektivnih i održivih oblika turizma, uz naglasak na miran boravak, autentičan doživljaj i očuvanje prostora.

	Prirodne atrakcije	• Rijeka Kupa – ključni prirodni resurs destinacije; očuvani riječni krajolik, prirodna kupališta i prostori za rekreaciju, šetnje i boravak u prirodi. • Plaža na Kupi (Lijevo Sredičko) – šetnica uz rijeku, popularno lokalno kupalište u ljetnim mjesecima. • Jamnička kiselica – prirodni izvori mineralne vode s dugom tradicijom; važan hidrološki i identitetski element područja. • Donja Kupčina – selo roda – stanište bijelih roda; prepoznatljiv primjer očuvanog ruralnog okoliša i biološke raznolikosti. • Šumoviti i brežuljkasti krajobraz Pisarovine – kontinuirani prirodni prostori s niskim stupnjem urbanizacije, pogodni za šetnje, rekreaciju i miran boravak. • Poljoprivredni krajolik i livade uz Kupu – tradicionalno obrađene površine koje doprinose vizualnoj kvaliteti prostora i očuvanosti ekosustava.
	Kulturna baština	• Župna crkva sv. Martina biskupa – sakralni spomenik srednjovjekovnog podrijetla, s baroknim inventarom; dominantna vizura i simbol povijesnog identiteta područja. • Župna crkva sv. Marije Magdalene – kasnobarokna crkva; važan povijesni i duhovni centar lokalne zajednice. • Zavičajni muzej Donja Kupčina – očuvana tradicijska arhitektura i etnografska građa Pokuplja; interpretacija načina života, običaja i godišnjeg ciklusa rada. • Drvene i kamene kapele (sv. Trojstva, sv. Vida, sv. Leonarda i dr.) – vrijedni primjeri pučkog sakralnog graditeljstva, prostorno raspoređeni po naseljima i brežuljcima. • Tradicijska ruralna arhitektura – drvene kuće, gospodarske zgrade i seoski sklopovi koji doprinose autentičnosti krajolika. • Nematerijalna baština i običaji – lokalni vjerski i godišnji običaji (npr. Jurjevo, božićni običaji), folklor i djelovanje KUD-ova; važna komponenta identiteta destinacije.
	Manifestacije	• Kupske večeri – tradicionalna ljetna zabavno-glazbena manifestacija uz rijeku Kupu; jača izletničku i sezonsku ponudu destinacije. • Pjesmom do Božića – božićni koncert KUDa Magdalena, Donja Kupčina; njeguje lokalnu glazbenu i folklornu baštinu. • Božićni koncert u Pisarovini – prigodni program u adventskom razdoblju s nastupima lokalnih i gostujućih izvođača. • Jurjevo – tradicijski proljetni običaj s ophodima, krijesovima i folklornim programima; važan element nematerijalne baštine.

		• Kulturno-folklorne i vjerske manifestacije – programi vezani uz crkvene blagdane, lokalne običaje i djelovanje KUD-ova (npr. „Magdalena", „Bratinečko srce")	
		Primarna infrastruktura	**Sekundarna infrastruktura**
	Turistička ponuda i infrastruktura	**Biciklističke rute i popratna infrastruktura** • označene lokalne i tematske biciklističke rute koje povezuju naselja, prirodne i kulturne točke destinacije • karta biciklističkih ruta u središtu Pisarovine • osnovni servis za bicikle (u središtu naselja) • biciklistička infrastruktura još uvijek je ograničenog kapaciteta, bez sustava brojila i većih servisnih točaka **Kupališta, plaže i popratna infrastruktura** • kupalište „Plaža na Kupi" (Lijevo Sredičko) – prirodno kupalište uz rijeku Kupu – šetnica, pristup rijeci i prostor za boravak • infrastruktura je jednostavna i sezonskog karaktera, prilagođena lokalnom i izletničkom korištenju **Pješačke, trekking i tematske staze** • pješačke i hodočasničke rute koje povezuju sakralne objekte (Jamnica Pisarovinska, Lučelnica, Donja Kupčina, Gradec Pokupski) • tematske hodočasničke i duhovne staze u prirodnom okruženju • staze su uglavnom neformalno uređene, bez razvijene prateće infrastrukture (odmorišta, signalizacija u kontinuitetu)	**Arheološka nalazišta, speleološki objekti, povijesni spomenici i popratna infrastruktura** • Spomen-kuća Titanic memorijalni i interpretacijski objekt vezan uz iseljeničku povijest **Parkirališta i pristupne ceste u funkciji turističke infrastrukture (koje nisu javne ceste)** • Lokalna parkirališta uz župne crkve (Donja Kupčina, Jamnica Pisarovinska) • Pristupni makadamski putevi prema obali Kupe i izletišnim točkama **Javni sanitarni čvorovi** Sanitarni prostori dostupni su: • u ugostiteljskim objektima • u sklopu Zavičajnog muzeja Donja Kupčina • privremeno tijekom manifestacija **Sportski objekti i sportska infrastruktura na otvorenom prostoru u funkciji aktivnog turizma** • Nogometna igrališta i sportski tereni u naseljima Pisarovina, Bratina i Donja Kupčina • Rekreacijske livade i otvoreni prostori uz rijeku Kupu

Staze, šetnice i boravak uz rijeke

- šetnice uz rijeku Kupu (Donja Kupčina, Lijevo Sredičko)
- prostori za boravak, šetnju i rekreaciju uz vodu
- bez kontinuiranih uređenih vidikovaca ili urbaniziranih šetnica

Kulturna i interpretacijska infrastruktura

- Zavičajni muzej Donja Kupčina – interpretacijski centar etnografske i lokalne baštine
- pojedinačne info-ploče i interpretacijski elementi uz kulturne i prirodne lokalitete
- turistička signalizacija prisutna je selektivno i djelomično

- Sportski tereni u sklopu Eko parka Krašograd (primarno rekreacijska, sekundarno turistička funkcija)

Ugostiteljski objekti lokalnog karaktera
Caffe barovi i manji ugostiteljski objekti u naseljima Pisarovina, Donja Kupčina i Bratina – primarno u funkciji lokalnog stanovništva, sekundarno dostupni posjetiteljima (pića, jednostavna ponuda).

Ugostiteljska ponuda uz izletišta i manifestacije
Privremena i sezonska ugostiteljska ponuda:

- tijekom manifestacija (npr. Kupske večeri, božićni programi), uključuje pokretne ugostiteljske objekte i lokalne ponuđače hrane i pića.

Domaća i tradicijska ponuda (po najavi)
Seoska domaćinstva i OPG-ovi s mogućnošću ponude domaćih proizvoda i jela – nije organizirana kao stalna restoranska djelatnost, već po prethodnom dogovoru, u sklopu tematskih posjeta i događanja

<table>
<tr><td rowspan="3">Turistički kapaciteti i tržišni pokazatelji</td><td>Broj turističkih dolazaka i noćenja (2025.)</td><td>Dolasci</td><td>Noćenja</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td></td><td>1.215</td><td>5.181</td><td colspan="3"><table>
<tr><th>Vrsta turista</th><th>Dolasci 2024.</th><th>Noćenja 2024.</th></tr>
<tr><td>Domaći</td><td>1.470</td><td>4.916</td></tr>
<tr><td>Strani</td><td>621</td><td>2.003</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Turistički kapacitet po vrstama objekata u 2025. godini</td><td colspan="5"><table>
<tr><th>Vrsta smještaja</th><th>Broj objekata</th><th>Broj kreveta</th></tr>
<tr><td>Objekti u domaćinstvu</td><td>9</td><td>36</td></tr>
<tr><td>Ostali ugostiteljski objekti za smještaj</td><td>14</td><td>82</td></tr>
<tr><td>Nekomercijalni smještaj – vikendice</td><td>107</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Ukupno</td><td>130</td><td>118 komercijalnih kreveta</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Prosječna duljina boravka (u danima)</td><td colspan="5">4,26</td></tr>
</table>

1.4. Institucionalni okvir djelovanja Turističke zajednice Općine Pisarovina

Turističke zajednice su organizacije koje djeluju prema načelima destinacijskog menadžmenta, a osnivaju se radi promicanja i razvoja turizma Republike Hrvatske te gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju usluge u turizmu ili obavljaju druge djelatnosti neposredno povezane s turizmom. Njihova temeljna uloga jest upravljanje razvojem destinacije na razini za koju su osnovane, uz koordinaciju dionika i usklađivanje razvojnih aktivnosti.

Turistička zajednica Općine Pisarovina osnovana je kao lokalna turistička zajednica koja obuhvaća područje Općine Pisarovina. Postupak osnivanja proveden je u skladu sa Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, uz suradnju nadležnih tijela jedinice lokalne samouprave i regionalne turističke zajednice.

Turistička zajednica Općine Pisarovina ima status pravne osobe te započinje s djelovanjem stjecanjem pravne osobnosti. Prava, obveze i način rada turističke zajednice uređeni su Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19, 42/20) te Statutom Turističke zajednice Općine Pisarovina.

Statutom Turističke zajednice Općine Pisarovina uređuju se osobito:

- opće odredbe i pravni status turističke zajednice,
- zadaće i djelokrug rada,
- članstvo, prava, obveze i odgovornosti članova,
- tijela turističke zajednice i njihove nadležnosti,
- predstavljanje i zastupanje,
- obavljanje stručnih i administrativnih poslova,
- turističko-informativna djelatnost,
- financijsko poslovanje i gospodarenje sredstvima,
- javnost rada, poslovna tajna i zaštita okoliša,
- prestanak rada zajednice te prijelazne i završne odredbe.

Tijela Turističke zajednice Općine Pisarovina su:

- Skupština,
- Turističko vijeće,
- Predsjednik Turističke zajednice.

Navedena tijela odgovorna su za donošenje strateških i operativnih odluka, usmjeravanje razvoja turizma u destinaciji te praćenje provedbe planova i programa rada.

Regulativni i službeni dokumenti Turističke zajednice Općine Pisarovina uključuju:

- Statut Turističke zajednice Općine Pisarovina,
- Pravilnik o radu Turističke zajednice,
- Poslovnik o radu Skupštine,
- Poslovnik o radu Turističkog vijeća,
- tematske i operativne razvojne dokumente vezane uz turističke proizvode i upravljanje destinacijom.

Izvještajni akti Turističke zajednice Općine Pisarovina obuhvaćaju:

- godišnje programe rada i financijske planove,
- izmjene i dopune (rebalanse) programa rada i financijskog plana,
- izvješća o ostvarenju programa rada za prethodne godine,
- izvješća i materijale za sjednice Skupštine Turističke zajednice.

1.4.1. Članovi tijela Turističke zajednice Općine Pisarovina

Članovi tijela Turističke zajednice Općine Pisarovina, kao i predsjednik turističke zajednice, osobno su odgovorni za zakonito, savjesno i odgovorno obavljanje svojih dužnosti, u skladu s važećim propisima i aktima turističke zajednice. Mandat članova tijela turističke zajednice traje četiri godine, a članovi mogu biti ponovno birani ili imenovani, sukladno odredbama Zakona i Statuta.

Tijela Turističke zajednice Općine Pisarovina:

- Skupština Turističke zajednice Općine Pisarovina
  (sastav Skupštine utvrđuje se sukladno Statutu turističke zajednice)
- Turističko vijeće Turističke zajednice Općine Pisarovina
  (sastav Turističkog vijeća utvrđuje se sukladno Statutu turističke zajednice)

Članovi lokalne turističke zajednice mogu biti obvezni i dragovoljni.

Obvezni članovi lokalne turističke zajednice su sve pravne i fizičke osobe koje na području Općine Pisarovina:

- imaju sjedište, podružnicu, pogon ili objekt u kojem se pružaju usluge,
- imaju prebivalište,
- trajno ili sezonski ostvaruju prihod pružanjem ugostiteljskih usluga i usluga u turizmu,
- obavljaju djelatnost koja ima korist od turizma ili na čije prihode turizam ima izravan ili neizravan utjecaj.

Članovi lokalne turističke zajednice plaćaju članarinu turističkoj zajednici, u skladu s posebnim propisima. Članstvo započinje danom osnivanja turističke zajednice ili danom početka obavljanja djelatnosti pravne ili fizičke osobe na području Općine Pisarovina.

Obvezni članovi lokalne turističke zajednice, odnosno njihovi ovlašteni predstavnici, imaju pravo birati i biti birani u tijela turističke zajednice, u skladu sa Statutom i važećim propisima.

Turistička zajednica Općine Pisarovina ima direktora kao izvršno i stručno tijelo turističke zajednice.

Direktora turističke zajednice imenuje Turističko vijeće na razdoblje od četiri godine.

Direktor:

- zastupa turističku zajednicu,
- organizira i rukovodi radom i poslovanjem turističke zajednice,
- provodi odluke Turističkog vijeća,
- odgovoran je za zakonitost rada i poslovanja turističke zajednice u okviru svojih ovlasti.

Za svoj rad direktor odgovara Turističkom vijeću i predsjedniku turističke zajednice.

Direktor i djelatnici koji obavljaju stručne poslove u turističkoj zajednici moraju imati položen stručni ispit za rad u turističkoj zajednici, sukladno važećim propisima.

1.4.2. Zadaće lokalne turističke zajednice

Turistička zajednica Općine Pisarovina djeluje kao destinacijska menadžment organizacija (DMO) te ima ulogu nositelja razvoja, upravljanja i promicanja turističke ponude na području destinacije. U skladu s važećim propisima, Smjernicama za izradu Plana upravljanja destinacijom i ulogom u sustavu upravljanja turizmom, zadaće lokalne turističke zajednice usmjerene su na koordinirano i održivo upravljanje razvojem destinacije.

Osnovne zadaće Turističke zajednice Općine Pisarovina obuhvaćaju:

Razvoj turističkih proizvoda

- poticanje oblikovanja, unaprjeđenja i diversifikacije turističkih proizvoda utemeljenih na prirodnim, kulturnim i društvenim vrijednostima destinacije,
- usmjeravanje razvoja selektivnih i održivih oblika turizma u skladu s prostornim, okolišnim i društvenim ograničenjima,
- suradnju s lokalnim dionicima u razvoju autentičnih i tržišno prepoznatljivih sadržaja.

Informacije i istraživanja

- prikupljanje, analiza i obrada podataka o turističkim kretanjima, strukturi posjetitelja i korištenju turističke ponude,
- praćenje pokazatelja razvoja i održivosti turizma na razini destinacije,
- upravljanje informacijskim sustavima i osiguravanje dostupnosti relevantnih informacija turistima, lokalnoj zajednici i dionicima u turizmu.

Promocija i distribucija

- promicanje destinacije Pisarovina putem primjerenih komunikacijskih i promocijskih kanala,
- razvoj i provedba komunikacijskih aktivnosti usmjerenih na ciljne skupine posjetitelja,
- podrška vidljivosti i plasmanu turističkih proizvoda destinacije u suradnji s lokalnim pružateljima usluga i partnerima.

Provedbom navedenih zadaća Turistička zajednica Općine Pisarovina doprinosi koordiniranom razvoju destinacije, jačanju suradnje među dionicima te uspostavi ravnoteže između turističkog razvoja, očuvanja prostora i kvalitete života lokalne zajednice.

1.4.3. Suradnja jedinice lokalne samouprave i turističke zajednice

Općina Pisarovina, u okviru svog samoupravnog djelokruga, vodi brigu o stvaranju i unapređenju uvjeta za razvoj turizma, osobito u području uređenja naselja, razvoja i održavanja javne turističke infrastrukture, zaštite okoliša te očuvanja prirodne i kulturne baštine. U tom kontekstu, suradnja Općine Pisarovina i Turističke zajednice Općine

Pisarovina predstavlja temeljni preduvjet za usklađeno i učinkovito upravljanje razvojem destinacije.

Općina Pisarovina i Turistička zajednica Općine Pisarovina surađuju u sljedećim područjima:

- zajedničko planiranje i korištenje sredstava turističke pristojbe koja se doznačuju Općini Pisarovina, s ciljem poboljšanja uvjeta boravka posjetitelja i unaprjeđenja javne turističke infrastrukture,
- suradnja u izradi planskih i razvojnih dokumenata u području turizma, uključujući Plan upravljanja destinacijom i druge razvojne akte, u rokovima propisanim posebnim propisima i proračunskim ciklusima,
- praćenje turističkog prometa, uključujući prijavu i odjavu turista te analizu podataka relevantnih za upravljanje razvojem destinacije,
- suradnja pri donošenju odluka o radnom vremenu ugostiteljskih objekata, u skladu s propisima koji uređuju ugostiteljsku djelatnost i uz uvažavanje potreba lokalne zajednice,
- suradnja u ostalim pitanjima od značaja za razvoj turizma, uključujući organizaciju manifestacija, upravljanje prostorom, informiranje javnosti i koordinaciju s drugim dionicima.

Ovakav oblik suradnje omogućuje usklađivanje razvojnih prioriteta, učinkovitije korištenje javnih sredstava te provedbu turističkog razvoja u skladu s načelima održivosti, prostorne ravnoteže i zaštite kvalitete života lokalnog stanovništva.

2. ANALIZA STANJA

Analiza stanja predstavlja temeljnu fazu izrade Plana upravljanja destinacijom Pisarovina. Njezina je svrha utvrditi postojeće stanje turističke ponude, resursne osnove, infrastrukture, organizacijskih kapaciteta i tržišnog položaja destinacije te prepoznati ključne razvojne potencijale, ograničenja i rizike za održivo upravljanje turizmom.

Analiza se temelji na sekundarnim i primarnim izvorima podataka, uključujući službene statističke izvore, sustav eVisitor, prostorno-plansku i razvojnu dokumentaciju, podatke TZO Pisarovina i Općine Pisarovina, informacije prikupljene u suradnji s dionicima te orijentacijske rezultate anketnih istraživanja lokalnog stanovništva i posjetitelja.

U skladu s metodološkim okvirom, analiza obuhvaća turističke proizvode i usluge, resursnu osnovu, javnu turističku, komunalnu i prometnu infrastrukturu, digitalizaciju, pristupačnost, organiziranost i dostupnost usluga, ljudske potencijale, komunikacijske aktivnosti i konkurentsko okruženje. Rezultati analize koriste se kao podloga za

definiranje razvojnog smjera, ciljeva, mjera, aktivnosti i sustava praćenja održivosti turizma u destinaciji.

2.1. Analiza turističkih proizvoda i usluga

Analiza turističkih proizvoda i usluga usmjerena je na sagledavanje postojeće strukture turističke ponude Pisarovine, njezine razvijenosti, prostorne raspodjele, povezanosti s resursnom osnovom te usklađenosti s ruralnim, izletničkim i niskointenzivnim karakterom destinacije. Poseban naglasak stavlja se na smještaj, ugostiteljstvo, atrakcije, turističke usluge i prateće sadržaje koji mogu biti temelj za oblikovanje prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda.

2.1.1. Smještaj

Smještajna ponuda destinacije Pisarovina temelji se pretežito na manjim, privatnim i obiteljskim kapacitetima, ponajprije kućama za odmor, objektima u domaćinstvu i pojedinačnim smještajnim kapacitetima u ruralnom okruženju. Ponuda je prostorno disperzirana i uklopljena u postojeću strukturu naselja, bez hotelskih kapaciteta, većih turističkih zona i masovne smještajne izgradnje.

Takva struktura odgovara ruralnom, izletničkom i niskointenzivnom karakteru Pisarovine te podupire razvoj mirnog, obiteljskog i boravišnog turizma manjeg opsega. Budući razvoj smještaja treba usmjeriti na podizanje kvalitete postojećih kapaciteta, bolju vidljivost ponude i povezivanje smještaja s turističkim proizvodima destinacije.

2.1.1.1. Kvantitativna obilježja

Kvantitativna analiza smještaja obuhvaća broj i strukturu smještajnih objekata, broj kreveta, odnos komercijalnog i nekomercijalnog smještaja te recentne promjene u razdoblju 2024.–2025. godine. Ti pokazatelji omogućuju procjenu stvarnog kapaciteta destinacije za boravišni turizam i usklađenosti smještajne ponude s ruralnim i niskointenzivnim karakterom Pisarovine.

U 2024. godini smještajna ponuda destinacije Pisarovina temeljila se pretežito na malim, individualnim smještajnim kapacitetima te na nekomercijalnom smještaju, odnosno vikendicama. Ukupno je bilo evidentirano 128 objekata, od čega se 10 objekata odnosilo na smještaj u domaćinstvu, 13 objekata na ostale ugostiteljske objekte za smještaj, a 105 objekata na nekomercijalni smještaj. Nekomercijalni smještaj činio je 82,0 % ukupnog broja evidentiranih objekata, što potvrđuje izrazitu zastupljenost vikendica u ukupnoj smještajnoj strukturi destinacije.

Ukupni smještajni kapacitet destinacije u 2024. godini iznosio je 140 kreveta, uz 128 evidentiranih objekata i 117 obveznika u sustavu turističke pristojbe. Takva struktura

pokazuje da Pisarovina nema obilježja destinacije intenzivnog boravišnog turizma, nego destinacije u kojoj smještajna ponuda prati ruralni, izletnički i obiteljski karakter prostora.

U razdoblju 2022.–2024. zabilježen je ograničen, ali kontinuiran rast komercijalnih kapaciteta, uglavnom kroz kuće za odmor. U tom razdoblju evidentirani su novi ili aktivni kapaciteti poput kuće za odmor „La Madera" u Jamnici Pisarovinskoj, kuće za odmor „Gavran" u Kupskoj ulici, kuće za odmor „Tri srca" u Lučelnici i kuće za odmor „Kupski slap", dok je ruralna kuća za odmor „Barbara" deaktivirana. Takva kretanja upućuju na postupno širenje ponude, ali bez masovne izgradnje i bez stvaranja većih smještajnih zona.

Za 2025. godinu utvrđeno je 23 komercijalna smještajna objekta s ukupno 118 kreveta, uz 107 vikendica kao oblik nekomercijalnog smještaja. Ukupno je, promatrajući komercijalni i nekomercijalni smještaj zajedno, evidentirano 130 objekata. U odnosu na 2024. godinu vidljiv je blagi porast ukupnog broja evidentiranih objekata, s 128 na 130, pri čemu se broj vikendica povećava sa 105 na 107.

Tablica 2. Turistički kapacitet po vrstama objekata u 2025. godini

Vrsta smještaja	Broj objekata	Broj kreveta	Udio u ukupnom broju objekata
Objekti u domaćinstvu	9	36	6,9 %
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	14	82	10,8 %
Nekomercijalni smještaj – vikendice	107	-	82,3 %
Ukupno	**130**	**118 komercijalnih kreveta**	**100,0 %**

Podaci za 2025. godinu potvrđuju da se struktura smještajne ponude nije bitno promijenila u odnosu na 2024. godinu. Nekomercijalni smještaj i dalje čini više od četiri petine ukupnog broja evidentiranih objekata, dok je komercijalna ponuda ograničena na manji broj objekata u domaćinstvu i ostalih ugostiteljskih objekata za smještaj.

Komercijalni smještaj u 2025. godini čine 9 objekata u domaćinstvu s ukupno 36 kreveta te 14 ostalih ugostiteljskih objekata za smještaj s ukupno 82 kreveta. Najveći pojedinačni kapacitet ima objekt Bajadera s 24 kreveta, zatim Sobe Jo Lame s 14 kreveta i Napolitanke s 10 kreveta, što pokazuje da ukupni komercijalni kapacitet destinacije u znatnoj mjeri ovisi o manjem broju objekata većeg kapaciteta.

Usporedba 2024. i 2025. godine pokazuje da se razvoj smještajne ponude odvija postupno i bez naglih strukturnih promjena. Ukupan broj objekata blago raste, dok nekomercijalni smještaj zadržava dominantnu ulogu u ukupnoj strukturi. Takav razvojni obrazac usklađen je s prostornim i okolišnim obilježjima destinacije, ali istodobno ukazuje

na ograničen tržišni smještajni kapacitet i potrebu za daljnjim kvalitativnim unaprjeđenjem komercijalne ponude.

Razvoj se odvija bez masovne izgradnje, što je u skladu s ruralnim obilježjima Pisarovine, očuvanjem prostora i postojećim intenzitetom turističke potražnje. Buduće upravljanje smještajnim kapacitetima trebalo bi biti usmjereno na podizanje kvalitete postojećih objekata, bolju povezanost smještaja s turističkim proizvodima destinacije, jačanje vidljivosti ponude te praćenje odnosa između komercijalnog i nekomercijalnog smještaja.

2.1.1.2. Kvalitativna obilježja

Kvalitativna analiza smještajne ponude u destinaciji Pisarovina pokazuje da se turistički smještaj razvija postupno, niskointenzivno i pretežito kroz individualne inicijative, bez planskog stvaranja većih smještajnih zona ili masovnih kapaciteta. Na području Općine Pisarovina djeluje ograničen broj komercijalnih smještajnih obveznika, dok strukturu smještajne ponude u velikoj mjeri obilježava visok udio nekomercijalnog smještaja, odnosno vikendica.

Podaci za 2024. godinu pokazuju da je nekomercijalni smještaj činio 82,0 % ukupnog broja evidentiranih objekata, dok su komercijalni oblici smještaja obuhvaćali manji dio ukupne ponude. Takav odnos potvrđuje da Pisarovina nema obilježja masovne smještajne destinacije, nego prostora u kojem se turizam razvija selektivno, disperzirano i u skladu s ruralnim karakterom prostora.

Komercijalni smještajni kapaciteti koncentrirani su na manji broj objekata različitog tipa. U ponudi su prisutne kuće za odmor, sobe za iznajmljivanje, apartmani i studio apartmani, uz objekte u domaćinstvu i ostale ugostiteljske objekte za smještaj. Takva struktura upućuje na individualni, obiteljski i boravišni karakter smještaja, s naglaskom na privatnost, mir, samostalni boravak i boravak u prirodnom okruženju.

Evidencija smještajnih kapaciteta za 2025. godinu pokazuje da se među komercijalnim kapacitetima ističe nekoliko objekata većeg kapaciteta, osobito Bajadera s 24 kreveta, Sobe Jo Lame s 14 kreveta i Napolitanke s 10 kreveta. Uz njih, većinu ponude čine manji objekti s ograničenim brojem kreveta, što potvrđuje disperziran i niskointenzivan karakter smještajne ponude.

Smještajni objekti u destinaciji Pisarovina u pravilu su kategorizirani srednjom razinom kvalitete. Za 2025. godinu evidentirano je 15 objekata s 3 zvjezdice, 7 objekata s 4 zvjezdice i 1 objekt s 2 zvjezdice, dok objekti s 5 zvjezdica nisu evidentirani.

Tablica 3. Smještajni objekti prema kategorizaciji

Kategorija objekta	Broj objekata	Broj kreveta
Nema kategorizacije	0	0
2 zvjezdice	1	4
3 zvjezdice	15	71
4 zvjezdice	7	43
5 zvjezdica	0	0
3 sunca – OPG smještaj	0	0
Ukupno komercijalni smještaj	**23**	**118**

Kategorizacija potvrđuje da u destinaciji prevladava funkcionalna smještajna ponuda srednje razine kvalitete, primjerena ruralnom, obiteljskom i izletničkom karakteru prostora. Najveći broj objekata nalazi se u kategoriji 3 zvjezdice, dok objekti s 4 zvjezdice čine manji, ali važan dio ponude. Izostanak objekata s 5 zvjezdica pokazuje da destinacija trenutačno nije usmjerena prema luksuznom boravišnom turizmu, nego prema manjim, individualnim i obiteljskim oblicima smještaja.

U razdoblju od 2022. do 2024. godine vidljiv je umjeren, ali kontinuiran razvoj novih kuća za odmor, pri čemu se novi kapaciteti pojavljuju u različitim naseljima Općine Pisarovina. Ovi objekti u pravilu ne donose značajno povećanje ukupnih kapaciteta, već doprinose postupnom širenju ponude uz zadržavanje niskog intenziteta korištenja prostora. Istodobno je zabilježena i deaktivacija pojedinih smještajnih objekata, što upućuje na određenu fluktuaciju ponude i osjetljivost tržišta.

Trenutno stanje bilježi stabilizaciju osnovne strukture smještajne ponude, uz zadržavanje dominantnog udjela nekomercijalnog smještaja i ograničenog broja komercijalnih objekata. U odnosu na 2024. godinu, 2025. donosi blagi porast ukupnog broja evidentiranih objekata, ali bez promjene temeljnog razvojnog modela destinacije. Pisarovina i dalje ostaje destinacija manjih, prostorno raspršenih kapaciteta, bez velikih hotela, turističkih zona i masovne smještajne izgradnje.

Prostorna raspodjela smještajnih kapaciteta dodatno naglašava disperziran i nekoncentriran karakter turističkog razvoja, pri čemu su objekti uklopljeni u postojeću strukturu naselja i krajolika. Ne postoje izdvojene turističke zone ni veći smještajni kompleksi, što doprinosi očuvanju prostora i identiteta destinacije, ali istodobno otežava zajedničko upravljanje kvalitetom, standardima i vidljivošću smještajne ponude.

Značajan udio ukupnog broja evidentiranih objekata čine vikendice i drugi oblici nekomercijalnog smještaja. Ovaj segment ima važnu ulogu u strukturi boravaka, osobito tijekom vikenda, blagdana i ljetnih mjeseci, ali ima ograničen doprinos tržišno orijentiranoj turističkoj ponudi. Visok udio vikendica također može pridonijeti sezonalnim oscilacijama, povremenom opterećenju prostora i potrebi za odgovarajućim upravljanjem komunalnom i turističkom infrastrukturom.

2.1.1.3. Turistički promet

Analiza turističkog prometa obuhvaća kretanje dolazaka i noćenja, prosječno trajanje boravka, strukturu domaćih i stranih gostiju te promet prema vrstama smještajnih objekata. Posebno se razmatra razlika između ukupnog evidentiranog prometa i tržišno relevantnog prometa, budući da u Pisarovini značajnu ulogu imaju nekomercijalni boravci, vikendice i sezonski radnici.

Tablica 4. Turistički promet u destinaciji Pisarovina od 2021. do 2025. godine

Godina	Dolasci	Noćenja	Prosječno trajanje boravka
2021.	3.172	8.345	2,63
2022.	3.017	8.162	2,71
2023.	2.205	7.782	3,53
2024.	2.091	6.919	3,31
2025.	1.215	5.181	4,26

U razdoblju od 2021. do 2025. godine turistički promet u destinaciji Pisarovina bilježi smanjenje broja dolazaka i noćenja. Broj dolazaka smanjen je s 3.172 dolaska u 2021. godini na 1.215 dolazaka u 2025. godini, dok je broj noćenja smanjen s 8.345 noćenja na 5.181 noćenje. Time je u promatranom petogodišnjem razdoblju zabilježen pad dolazaka od približno 61,7 % i pad noćenja od približno 37,9 %.

Unatoč padu ukupnog turističkog prometa, prosječno trajanje boravka povećalo se s 2,63 dana u 2021. godini na 4,26 dana u 2025. godini. Ovaj podatak upućuje na promjenu strukture boravaka: destinacija bilježi manji broj dolazaka, ali oni posjetitelji koji ostvaruju noćenje u prosjeku se zadržavaju dulje. Takvo kretanje može biti povezano s većim udjelom boravaka u nekomercijalnom smještaju, kućama za odmor i objektima pogodnima za dulji individualni ili obiteljski boravak.

U odnosu na 2024. godinu, u 2025. godini zabilježen je znatan pad broja dolazaka, s 2.091 na 1.215, odnosno za približno 41,9 %, dok je broj noćenja smanjen sa 6.919 na 5.181, odnosno za približno 25,1 %. Istodobno je prosječno trajanje boravka poraslo s 3,31 na 4,26 dana, što pokazuje da je pad izraženiji kod broja dolazaka nego kod broja noćenja. To potvrđuje da destinacija u 2025. godini ostvaruje manji obujam turističkog prometa, ali uz dulje prosječno zadržavanje posjetitelja.

Kretanje turističkog prometa pokazuje da Pisarovina nema obilježja destinacije masovnog i visokofrekventnog turizma. Turistička aktivnost je relativno niskog intenziteta, s izraženom osjetljivošću na promjene u potražnji, strukturi smještajne ponude i povremenim oblicima boravka. Takav obrazac u skladu je s ruralnim, izletničkim i rekreativnim karakterom destinacije, ali istodobno ukazuje na potrebu za jačanjem vidljivosti turističke ponude, boljim povezivanjem atrakcija, smještaja i događanja te razvojem sadržaja koji mogu potaknuti stabilnije dolaske tijekom godine.

Tablica 5. Turistički dolasci i noćenja u 2024. godini (uključeni sezonski radnici i nekomercijalni dolasci)

Vrsta turista	Dolasci 2024.	Noćenja 2024.
Domaći	1.470	4.916
Strani	621	2.003
Ukupno	**2.091**	**6.919**

U 2024. godini ukupno je zabilježeno 2.091 dolazak i 6.919 noćenja. U odnosu na 2023. godinu, kada je evidentirano 2.205 dolazaka i 7.782 noćenja, riječ je o padu dolazaka od približno 5,2 % i padu noćenja od približno 11,1 %. Pad je izraženiji kod noćenja, što upućuje na smanjenje ukupnog opsega boravaka u odnosu na prethodnu godinu.

Budući da su u ove podatke uključeni i nekomercijalni dolasci te sezonski radnici, oni prikazuju ukupnu razinu evidentiranih boravaka u destinaciji, ali ne odražavaju u potpunosti tržišnu turističku potražnju. Takav obuhvat posebno je važan za Pisarovinu zbog značajnog udjela nekomercijalnog smještaja, vikendica i povremenih boravaka koji utječu na ukupne brojke, ali imaju drugačije gospodarske učinke od komercijalnog turističkog prometa.

Tablica 6. Turistički promet u 2024. godini (bez nekomercijalnih dolazaka i sezonskih radnika)

Vrsta turista	Dolasci 2024.	Dolasci 2023.	Indeks	Noćenja 2024.	Noćenja 2023.	Indeks	Prosj. trajanje (dani) 2024.	Prosj. trajanje (dani) 2023.	Indeks
Domaći	1.388	1.378	101	1.981	1.703	116	1,43	1,24	115
Strani	594	685	87	1.526	1.794	85	2,57	2,62	98
Ukupno	**1.982**	**2.063**	**96**	**3.507**	**3.497**	**100**	**1,77**	**1,70**	**104**

Kada se iz podataka isključe nekomercijalni dolasci i sezonski radnici, turistički promet u 2024. godini pokazuje blaži pad dolazaka, ali stabilan broj noćenja. Ukupni dolasci smanjeni su za 4 %, dok je broj noćenja ostao gotovo na razini prethodne godine. Istodobno je prosječno trajanje boravka poraslo s 1,70 na 1,77 dana, odnosno za 4 %, što predstavlja pozitivan kvalitativni pokazatelj.

Domaći turisti u 2024. godini bilježe rast dolazaka i noćenja. Broj domaćih dolazaka povećan je za 1 %, dok su noćenja domaćih turista porasla za 16 %. Prosječno trajanje boravka domaćih turista povećano je s 1,24 na 1,43 dana, što pokazuje blago jačanje domaće potražnje i nešto dulje zadržavanje domaćih gostiju.

Kod stranih turista zabilježen je pad dolazaka i noćenja. Broj stranih dolazaka smanjen je za 13 %, a broj noćenja za 15 %. Ipak, strani turisti i dalje ostvaruju dulji

prosječni boravak od domaćih turista, odnosno 2,57 dana u 2024. godini. To potvrđuje da strana tržišta, unatoč padu obujma, imaju važan boravišni potencijal za destinaciju.

Tablica 7. TOP zemlje po dolascima i noćenjima u 2024.

Država	Dolasci 2024.	Noćenja 2024.
Njemačka	148	604
Bosna i Hercegovina	62	261
Austrija	98	208
Danska	12	72
SAD	18	32
Slovenija	17	29
Ukupno strani	**621**	**2.003**

Strana potražnja u 2024. godini izrazito je fragmentirana, s relativno malim apsolutnim brojkama po pojedinim tržištima. Najvažnije strano tržište prema broju noćenja je Njemačka, s 148 dolazaka i 604 noćenja, što upućuje na dulji prosječni boravak njemačkih gostiju. Slijede Bosna i Hercegovina te Austrija, dok se kod udaljenijih tržišta poput SAD-a i Danske bilježe manji apsolutni brojevi, koji više upućuju na pojedinačne boravke nego na stabilne turističke tokove.

Njemačka, Austrija i Bosna i Hercegovina mogu se promatrati kao važnija strana tržišta za daljnje praćenje i ciljano informiranje, osobito u kontekstu ruralnog odmora, kuća za odmor, boravka u prirodi, obiteljskih programa i povezanosti s većim emitivnim tržištima u okruženju. Međutim, zbog malih ukupnih brojki, razvoj inozemne potražnje treba promatrati oprezno i postupno, bez pretpostavke o stabilnim masovnim tokovima.

Tablica 8. Turistički promet prema vrsti objekta (udio)

Vrsta objekta	Udio dolazaka 2024.	Udio dolazaka 2023.	Udio noćenja 2024.	Udio noćenja 2023.
Objekti u domaćinstvu	15,93%	11,29%	38,01%	35,92%
Ostali ugostiteljski objekti (Krašograd, Jo-Lame)	82,69%	87,03%	35,24%	34,36%
Nekomercijalni smještaj	1,39%	1,68%	26,75%	29,72%

Struktura turističkog prometa prema vrsti objekta pokazuje vrlo izraženu koncentraciju dolazaka u ostalim ugostiteljskim objektima, koji su u 2024. godini ostvarili 82,69 % ukupnih dolazaka. To upućuje na snažan utjecaj manjeg broja većih smještajnih subjekata na ukupnu dinamiku dolazaka u destinaciji.

S druge strane, objekti u domaćinstvu ostvaruju znatno veći udio u noćenjima nego u dolascima. U 2024. godini činili su 15,93 % dolazaka, ali 38,01 % noćenja, što pokazuje da se u ovom segmentu ostvaruju dulji boravci i veći kvalitativni učinak po dolasku. Takav podatak potvrđuje važnost kuća za odmor, apartmana i manjih individualnih kapaciteta za boravišni karakter destinacije.

Nekomercijalni smještaj ima mali udio u dolascima, ali relativno visok udio u noćenjima. U 2024. godini činio je 1,39 % dolazaka, ali 26,75 % noćenja, što upućuje na dulje boravke u vikendicama i drugim oblicima nekomercijalnog smještaja. Ovaj segment ima važan utjecaj na korištenje prostora i sezonska opterećenja, iako njegov izravan tržišni učinak na turističko gospodarstvo ostaje ograničen.

2.1.2. Ugostiteljstvo

Ugostiteljska ponuda destinacije Pisarovina predstavlja komplementarni element turističke ponude, s primarnom funkcijom zadovoljavanja potreba lokalnog stanovništva i izletnika, uz selektivan doprinos turističkom boravku. Struktura ugostiteljskih objekata odražava ruralni i prigradski karakter destinacije, bez većih koncentracija ugostiteljskih kapaciteta ili specijaliziranih turističkih zona.

Tablica 9. Pregled ugostiteljske ponude prema skupinama

Skupina ugostiteljskih objekata	Vrsta usluge	Razdoblje poslovanja	Profil gostiju	Kapacitet (unutra / vani)	Prilagođenost objekata	Uloga u turizmu
Klasični ugostiteljski objekti (restorani, pizzerije, caffe barovi)	Hrana i piće	Cjelogodišnje	Pretežito lokalno stanovništvo	Mali do srednji kapaciteti	U pravilu klimatizirani; djelomična pristupačnost	Osnovna, prateća
Izletničko-ugostiteljski objekti	Hrana, piće, boravak u prirodi	Sezonski (proljeće–jesen)	Izletnici i obitelji	Veći vanjski kapaciteti	Ograničena pristupačnost; naglasak na otvorenom prostoru	Srednja, izletnička
Ugostiteljstvo u sklopu turističkih kompleksa	Hrana i piće, događanja	Cjelogodišnje	Turisti i organizirane skupine	Veliki unutarnji i vanjski kapaciteti	Visoka razina opremljenosti i pristupačnosti	Visoka, samostalna atrakcija
Prigodni i manifestacijski objekti	Piće / jednostavna ponuda	Povremeno	Manifestacijska publika	Privremeni kapaciteti	Osnovna opremljenost	Dodatna, povremena

Ugostiteljski objekti na području Pisarovine mogu se grupirati u sljedeće funkcionalne cjeline:

1. Restorani i izletišni objekti

Objekti s cjelovitom ponudom hrane i pića, često povezani s izletničkim, obiteljskim i manifestacijskim boravcima. Ova skupina ima najveći potencijal za turističku potrošnju.

2. Ugostiteljski objekti uz smještajne kapacitete

Objekti čija je ugostiteljska ponuda integrirana u smještaj (npr. objekti većeg kapaciteta), pri čemu ugostiteljska usluga služi prvenstveno gostima smještaja, ali je djelomično otvorena i za vanjske posjetitelje.

3. Kafići i objekti za posluživanje pića

Najbrojnija skupina objekata, s dominantnom orijentacijom na lokalno stanovništvo, dnevne goste i tranzitne posjetitelje.

4. Objekti povremenog ili sezonskog karaktera

Ugostiteljski sadržaji koji djeluju u sklopu manifestacija, događanja ili sezonskih aktivnosti, s izraženom turističkom funkcijom, ali ograničenim trajanjem poslovanja.

Većina ugostiteljskih objekata u Pisarovini posluje cjelogodišnje, no intenzitet poslovanja i struktura gostiju značajno variraju ovisno o sezoni, vikendima i održavanju manifestacija. Izletišni i restoranski objekti bilježe izraženije turističke posjete u toplijem dijelu godine, dok kafići zadržavaju stabilnu potražnju lokalnog stanovništva tijekom cijele godine.

Ugostiteljska potražnja u destinaciji Pisarovina dominantno se oslanja na:

- lokalno stanovništvo i stanovnike okolnih općina,
- izletnike i jednodnevne posjetitelje,
- goste smještajnih objekata u manjoj, ali rastućoj mjeri.

Udio prometa koji ostvaruju turisti nije dominantan, osim u pojedinim objektima koji su:

- prostorno vezani uz glavne atrakcije,
- povezani s većim smještajnim kapacitetima,
- ili prepoznati kao izletničke destinacije.

Ugostiteljski objekti u Pisarovini uglavnom raspolažu:

- manjim do srednjim unutarnjim kapacitetima,
- vanjskim terasama i otvorenim prostorima, osobito kod izletišnih i obiteljskih objekata.

Vanjski kapaciteti imaju važnu ulogu u ljetnim mjesecima i tijekom manifestacija, dok ukupni kapaciteti nisu dimenzionirani za masovni turizam, što je u skladu s prostornim i razvojnim obilježjima destinacije.

Razina prilagođenosti ugostiteljskih objekata je heterogena:

- dio objekata raspolaže klimatiziranim prostorima i osnovnom infrastrukturom za ugodan boravak,
- pristupačnost osobama s invaliditetom nije sustavno riješena u svim objektima,

- dodatni sadržaji (dječja igrališta, tematski prostori, interpretacija lokalne baštine) prisutni su samo u pojedinim objektima.

Unutar ugostiteljske ponude izdvajaju se pojedini objekti koji prema lokaciji, sadržaju ili konceptu nadilaze osnovnu ugostiteljsku funkciju. Takvi objekti:

- djeluju kao izletničke i obiteljske destinacije,
- integrirani su s prirodnim okruženjem ili dodatnim sadržajima,
- imaju potencijal stvaranja prepoznatljivog identiteta i turističkog motiva dolaska.

Ovi objekti čine okosnicu turističke ugostiteljske ponude Pisarovine i predstavljaju ključne partnere u daljnjem razvoju turističkih proizvoda.

Ugostiteljska ponuda destinacije Pisarovina funkcionalno je prilagođena lokalnom i izletničkom tržištu, uz selektivan doprinos turističkom boravku. Izostanak masovne ugostiteljske infrastrukture u skladu je s karakterom destinacije, no analiza ukazuje na potrebu:

- jačanja povezanosti ugostiteljstva s turističkim proizvodima,
- poticanja kvalitativnog iskoraka (autohtona ponuda, interpretacija, boravišni paketi),
- unaprjeđenja pristupačnosti i opremljenosti objekata.

Ovakav pristup omogućuje da ugostiteljstvo u Pisarovini ne bude samo prateća usluga, već aktivan element održivog i kvalitetnog turističkog razvoja destinacije.

2.1.3. Turističke atrakcije

Atrakcijska osnova Pisarovine raznolika je, ali pretežito niskointenzivna, lokalnog i regionalnog dosega te snažno povezana s očuvanim okolišem, ruralnim identitetom, rijekom Kupom, tradicijom i sakralnom baštinom. Destinacija ne raspolaže atrakcijama masovne ili međunarodne privlačnosti, ali ima dobru osnovu za razvoj selektivnih oblika turizma koji se temelje na autentičnosti, mirnom boravku, prirodi, kulturi, obitelji, edukaciji i izletničkim dolascima.

Najveći razvojni potencijal imaju atrakcije koje se mogu povezati u cjelovite tematske proizvode: rijeka Kupa i boravak u prirodi, Zavičajni muzej Donja Kupčina i tradicijska baština, selo roda i edukativni sadržaji, sakralna baština i hodočasničko-kulturne rute, biciklističke i pješačke staze te manifestacije povezane s lokalnim identitetom. Njihova tržišna privlačnost ovisit će o stupnju uređenosti, dostupnosti, interpretacije, sigurnosti, promocije i povezanosti s ugostiteljskom i smještajnom ponudom.

U budućem razvoju destinacije ključno je atrakcije sustavno evidentirati, redovito ažurirati podatke o njima, vrednovati njihov razvojni i marketinški potencijal te ih uključivati u turističku ponudu na način koji ne narušava očuvanost prostora i kvalitetu života lokalne zajednice. Pisarovina stoga treba razvijati turizam temeljen na kvaliteti doživljaja, održivosti i povezivanju postojećih atrakcija, a ne na povećanju intenziteta i masovnosti turističkog prometa.

Tablica 10. Turistička atrakcijska osnova

Skupina atrakcija	Atrakcija	Status	Razvojni potencijal	Marketinški potencijal
Turističke staze, putovi i rekreacijski sadržaji	Biciklističke rute	realna atrakcija	Visok potencijal za aktivni, rekreacijski i izletnički turizam, osobito zbog očuvanog krajolika, šumskih predjela, ruralnih naselja i blizine Zagreba. Rute mogu biti temelj razvoja cjelodnevnih i poludnevnih izletničkih programa.	Potrebno dodatno jačati signalizaciju, digitalnu dostupnost ruta, interpretaciju uz rute, odmorišta, servisne točke i povezivanje s ugostiteljskom ponudom, smještajem, lokalnim proizvodima i drugim atrakcijama.
Prirodne i rekreacijske atrakcije	Ribolov	realna / potencijalna atrakcija	Ribolov na području Pisarovine ima potencijal za razvoj specijalizirane rekreacijske ponude vezane uz rijeku Kupu, jezera i vodene površine. Posebno je prikladan za mirne, niskointenzivne oblike boravka u prirodi.	Potrebno ga je jasnije komunicirati prema ciljanim skupinama, uz dostupne informacije o lokacijama, pravilima, dozvolama, sigurnosti i mogućnostima povezivanja s boravkom u prirodi, smještajem i gastronomijom.
	Šetnica „Plaža” / Plaža na Kupi u Lijevom Središkom	realna atrakcija	Jedna od ključnih izletničkih i rekreacijskih točaka uz rijeku Kupu. Ima izražen sezonski potencijal za kupanje, šetnju, boravak u prirodi i kraće izlete, ali i	Potrebno je nastaviti s uređenjem, održavanjem, informiranjem, sigurnosnim elementima,

			širi potencijal kao uređena riječna točka destinacije.	dostupnošću i povezivanjem s rutama, manifestacijama, ugostiteljstvom i boravkom na otvorenom.
Kulturno-povijesna i tradicijska baština	Zavičajni muzej Donja Kupčina	realna atrakcija	Jedna od najvažnijih kulturnih atrakcija destinacije. Ima visok potencijal za edukativni, kulturni, obiteljski i školski turizam te za interpretaciju tradicijske arhitekture, načina života, običaja i identiteta Pokuplja.	Visok marketinški potencijal uz razvoj tematskih programa, vođenja, radionica, interpretacijskih materijala i povezivanje s pričom o selu roda, tradicijskom baštinom, lokalnim proizvodima i manifestacijama.
Kulturno-povijesna i tematska baština	Spomen-kuća „Titanic 100”	realna / potencijalna atrakcija	Tematski i identitetski potencijal povezan s lokalnom memorijom i pričom o Titanicu. Atrakcija može biti uključena u kulturne, edukativne i tematske rute, osobito kao sadržaj koji povezuje lokalnu priču s globalno prepoznatljivim događajem.	Potrebno je snažnije interpretacijsko i komunikacijsko pozicioniranje, bolja dostupnost informacija, povezivanje sa Zavičajnim muzejom Donja Kupčina i širim narativom lokalne povijesti.
Sportsko-rekreacijske atrakcije	Jahanje	realna / potencijalna atrakcija	Jahanje ima potencijal za razvoj rekreacijskih, obiteljskih i edukativnih sadržaja, osobito u ruralnom krajoliku i u kombinaciji s boravkom u prirodi. Može dopuniti ponudu aktivnog i doživljajnog turizma.	Marketinški potencijal ovisi o dostupnosti programa za posjetitelje, jasnoći ponude, sigurnosnim uvjetima, mogućnosti najave i povezivanju s obiteljskim izletima, školskim grupama i ruralnim doživljajima.

	Aerodrom / panoramski letovi	realna / potencijalna atrakcija	Aerodrom predstavlja specifičan sadržaj koji destinaciji daje dodatnu diferencijaciju. Potencijal postoji u segmentu panoramskih letova, zrakoplovnih aktivnosti, posebnih događanja i nišnih oblika posjeta.	Potrebno je jasno definirati dostupnost usluga za posjetitelje, sigurnosne uvjete, mogućnosti rezervacije i komunikacijsko pozicioniranje ovog sadržaja kao posebnog doživljaja destinacije.
Obiteljske, rekreacijske i izletničke atrakcije	Krašograd	realna atrakcija	Krašograd predstavlja važan obiteljski i izletnički sadržaj destinacije, s potencijalom za privlačenje obitelji s djecom, školskih grupa i posjetitelja motiviranih boravkom u prirodi, igrom, edukacijom i gastronomijom.	Visok marketinški potencijal zbog prepoznatljivosti, sadržajne zaokruženosti i mogućnosti povezivanja s obiteljskim izletima, lokalnom gastronomijom, prirodom i dodatnim atrakcijama Pisarovine.

❖ Prirodne atrakcije

Prirodne atrakcije čine najvažniji dio atrakcijske osnove Pisarovine. Njihova privlačnost proizlazi iz očuvanog riječnog, ruralnog i šumskog krajolika, niske razine urbanizacije, mirnoće prostora i mogućnosti boravka u prirodi. Središnju ulogu ima rijeka Kupa, koja oblikuje identitet južnog dijela destinacije i predstavlja osnovu za razvoj izletničkog, rekreacijskog i obiteljskog turizma.

Najveću realnu privlačnost imaju rijeka Kupa i Plaža na Kupi u Lijevom Sredičkom, uključujući, osobito tijekom ljetnih mjeseci. One već funkcioniraju kao prostori okupljanja, kupanja, šetnje, rekreacije i boravka u prirodi, no njihov daljnji razvoj zahtijeva pažljivo uređenje, jasnije informiranje posjetitelja, sigurnosne elemente, održavanje pristupa i zaštitu prostora od prekomjernog opterećenja. Njihov potencijal primarno je lokalnog i regionalnog dosega, s mogućnošću privlačenja izletnika iz Zagrebačke županije, Grada Zagreba i susjednih područja.

Posebnu vrijednost ima Donja Kupčina kao selo roda, odnosno prostor očuvanog ruralnog okoliša i biološke raznolikosti. Iako ova atrakcija još nije u potpunosti turistički strukturirana, ima značajan potencijal za razvoj edukativnih, obiteljskih i interpretacijskih sadržaja, osobito u povezivanju sa Zavičajnim muzejom Donja Kupčina, tematskim rutama i programima za djecu i škole.

Šumoviti brežuljci, poljoprivredni krajolik i livade uz Kupu predstavljaju širu krajobraznu osnovu destinacije. Njihova pojedinačna privlačnost nije snažna u smislu samostalnog motiva dolaska, ali su vrlo važni kao ambijent za oblikovanje turističkih proizvoda temeljenih na pješačenju, biciklizmu, rekreaciji, odmoru i sporijem doživljaju ruralnog prostora. Njihova aktivacija ovisi o boljoj signalizaciji, interpretaciji, dostupnosti informacija i povezivanju s postojećim rutama.

U ovu skupinu potrebno je uključiti i ribolov kao rekreacijsku aktivnost vezanu uz vodene resurse destinacije. Ribolov ima potencijal za razvoj specijalizirane, niskointenzivne ponude namijenjene posjetiteljima koji traže miran boravak u prirodi, individualne aktivnosti i duži boravak uz rijeku ili druge vodene površine. Njegova tržišna aktivacija ovisi o dostupnosti informacija o lokacijama, pravilima, dozvolama, sigurnosnim uvjetima i mogućnostima povezivanja s lokalnom gastronomijom, smještajem i drugim sadržajima boravka u prirodi.

Prirodne atrakcije Pisarovine stoga imaju visok razvojni značaj, ali zahtijevaju održivo upravljanje. Njihova valorizacija treba biti usmjerena na kvalitetu doživljaja, zaštitu okoliša i kontrolirano korištenje prostora, a ne na povećanje masovnosti posjeta.

❖ Kulturno-povijesna i sakralna baština

Kulturno-povijesna i sakralna baština predstavlja drugi važan segment turističkih atrakcija Pisarovine. Njezina vrijednost proizlazi iz povijesnog kontinuiteta naselja, sakralnih objekata, tradicijske arhitekture, nematerijalne baštine i očuvanih običaja lokalne zajednice. U turističkom smislu, ova skupina atrakcija ima potencijal za razvoj kulturnog, hodočasničkog, edukativnog, obiteljskog i tematskog turizma.

Najvažnije sakralne atrakcije su župna crkva sv. Martina biskupa u Jamnici Pisarovinskoj i župna crkva sv. Marije Magdalene u Donjoj Kupčini, koje predstavljaju povijesne, duhovne i identitetske točke prostora. Uz njih, drvene kapele čine vrijedan skup pučkog sakralnog graditeljstva, prostorno raspoređen po naseljima i brežuljcima. Njihov samostalni tržišni potencijal je ograničen, ali u okviru tematskih ruta i interpretacijskih programa mogu postati važan dio kulturno-hodočasničke ponude destinacije.

Zavičajni muzej Donja Kupčina predstavlja jednu od najvažnijih realnih kulturnih atrakcija destinacije. Njegova vrijednost je u očuvanoj tradicijskoj arhitekturi, etnografskoj građi i mogućnosti interpretacije načina života, običaja i rada stanovništva

Pokuplja. Muzej ima izražen edukativni i obiteljski potencijal te može djelovati kao središnja interpretacijska točka destinacije, osobito ako se poveže s temama roda, ruralnog života, tradicijske arhitekture, lokalnih običaja i rijeke Kupe.

Uz Zavičajni muzej, posebnu tematsku vrijednost ima Spomen-kuća „Titanic 100", koja lokalnu memoriju i biografsko-povijesne poveznice prostora s globalno poznatom pričom o Titanicu može pretvoriti u prepoznatljiv interpretacijski sadržaj. Iako je riječ o nišnoj atrakciji, njezin razvojni i marketinški potencijal može se povećati povezivanjem s kulturnim rutama, edukativnim programima, Zavičajnim muzejom Donja Kupčina i širim narativom lokalne povijesti.

Nematerijalna baština, uključujući lokalne običaje, legende, folklor, vjerske običaje i djelovanje kulturno-umjetničkih društava, važna je za oblikovanje autentičnog identiteta destinacije. Njezina turistička vrijednost raste kada se ne prikazuje samo kao lokalna tradicija, nego se prevodi u programe, priče, manifestacije, radionice, vođenja i tematske doživljaje namijenjene posjetiteljima.

Kulturno-povijesna baština Pisarovine uglavnom je očuvana, ali još uvijek nedovoljno turistički interpretirana. Ključni razvojni izazovi odnose se na dostupnost informacija, označavanje lokaliteta, radno vrijeme pojedinih sadržaja, digitalnu vidljivost, interpretacijske materijale i povezivanje pojedinačnih lokaliteta u cjelovite turističke proizvode.

❖ Sportsko-rekreacijske, obiteljske i posebne atrakcije

Osim prirodnih i kulturno-povijesnih atrakcija, Pisarovina raspolaže i nizom sportsko-rekreacijskih, obiteljskih i posebnih sadržaja koji dopunjuju atrakcijsku osnovu destinacije i omogućuju razvoj aktivnog, izletničkog, obiteljskog i tematskog turizma. Ovi sadržaji važni su jer pojedine prirodne i kulturne resurse pretvaraju u konkretnije turističke doživljaje i povećavaju mogućnost boravka posjetitelja u destinaciji.

Biciklističke rute predstavljaju jedan od najvažnijih postojećih rekreacijskih turističkih proizvoda destinacije. One omogućuju aktivno upoznavanje prostora, povezivanje prirodnih, ruralnih i kulturnih sadržaja te razvoj cjelodnevnih i poludnevnih izletničkih programa za posjetitelje koji traže boravak u očuvanom krajoliku, rekreaciju i autentičan ruralni ambijent. Njihov daljnji razvoj treba usmjeriti prema kvalitetnijoj signalizaciji, digitalnim kartama, servisnim točkama, odmorištima i povezivanju s ugostiteljskom ponudom, smještajem, lokalnim proizvodima i drugim atrakcijama.

Jahanje dodatno proširuje rekreacijsku ponudu Pisarovine i ima potencijal za razvoj obiteljskih, edukativnih i doživljajnih programa u ruralnom krajoliku. Može biti privlačno posjetiteljima koji traže aktivan boravak u prirodi, ali i školskim grupama, obiteljima s djecom i manjim organiziranim skupinama. Njegov marketinški potencijal

ovisi o jasnoći ponude, mogućnosti najave, sigurnosnim uvjetima, kvaliteti programa i povezivanju s drugim ruralnim i prirodnim sadržajima destinacije.

Aerodrom predstavlja specifičan sadržaj koji Pisarovini daje dodatnu diferencijaciju u odnosu na uobičajene ruralne destinacije. Njegov turistički potencijal može se razvijati kroz panoramske letove, zrakoplovne aktivnosti, tematska događanja i posebne doživljaje, uz nužno poštivanje sigurnosnih, organizacijskih i regulatornih uvjeta. Kao nišna atrakcija, aerodrom nema masovni karakter, ali može doprinijeti prepoznatljivosti destinacije i privući specifične segmente posjetitelja.

Krašograd je važna obiteljska i izletnička atrakcija šire prepoznatljivosti. S obzirom na sadržajnu zaokruženost, usmjerenost prema obiteljima s djecom, školskim grupama i posjetiteljima koji traže rekreaciju, igru, edukaciju, gastronomiju i boravak u prirodi, Krašograd ima značajan potencijal za jačanje obiteljskog i izletničkog turizma destinacije. Njegova prednost je u tome što već funkcionira kao prepoznatljiv motiv dolaska, a dodatni razvojni potencijal nalazi se u povezivanju s ostalim atrakcijama Pisarovine i širim programima boravka.

Ova skupina atrakcija pokazuje da Pisarovina, osim ambijentalne i baštinske vrijednosti, raspolaže sadržajima koji mogu neposredno potaknuti dolazak posjetitelja i produžiti njihovo zadržavanje u destinaciji. Ključni izazov je njihovo bolje povezivanje u tematske proizvode, jasnija tržišna komunikacija i usklađeno upravljanje posjetiteljskim tokovima.

- **Manifestacijski sadržaji**

Manifestacije su važan dio atrakcijske osnove Pisarovine jer stvaraju povremene motive dolaska, jačaju identitet destinacije i omogućuju uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj. One su pretežito lokalnog i regionalnog karaktera, a tematski su povezane s rijekom Kupom, tradicijom, glazbom, folklorom, vjerom, društvenim životom i lokalnim običajima.

Među najvažnijim manifestacijama ističu se Kupske večeri, Opel Show Hrvatska, Dan Općine Pisarovina, Jurjevo i ophodi jurjevčana, božićni koncerti, manifestacija Pjesmom do Božića te manja kulturna, sakralna i društvena događanja vezana uz rad KUD-ova, župa i udruga. Kupske večeri imaju posebnu vrijednost jer su povezane s najvažnijim prirodnim resursom destinacije – rijekom Kupom – te mogu pridonijeti jačanju ljetne izletničke ponude. Opel Show Hrvatska ima specifičan nišni i promotivni potencijal jer privlači publiku šireg dosega, no zahtijeva pažljivo planiranje zbog mogućeg pritiska na prometnu, komunalnu i boravišnu infrastrukturu.

Tradicionalne i vjerske manifestacije, poput Jurjeva, božićnih koncerata i programa KUD-ova, imaju snažnu identitetsku vrijednost. Njihov turistički učinak uglavnom je kratkotrajan i vezan uz jednodnevne posjete, ali mogu pridonijeti produljenju

sezone i jačanju prepoznatljivosti destinacije ako se bolje povežu s lokalnom gastronomijom, muzejskim sadržajima, sakralnom baštinom i tematskim rutama.

Manifestacijski sadržaji trenutačno nisu dovoljno integrirani u cjelovitu turističku ponudu destinacije. Njihov razvoj potrebno je usmjeravati prema kvaliteti, jasnom tematskom profilu, boljoj promociji, koordiniranom kalendaru događanja i povezivanju s postojećim atrakcijama, umjesto prema povećanju broja događanja bez jasnog tržišnog i razvojnog fokusa.

2.1.4. Turističke usluge

U destinaciji Pisarovina prisutne su sljedeće vrste turističkih usluga, definirane Zakonom o pružanju usluga u turizmu (NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20, 70/21):

- **Usluge smještaja**
  - usluge smještaja u domaćinstvu (kuće za odmor, apartmani, sobe),
  - smještaj u sklopu turističkih kompleksa,
  - nekomercijalni smještaj (vikendice i objekti za osobne potrebe).

- **Usluge ugostiteljstva**
  - priprema i usluživanje hrane i pića (restorani, pizzerije, ugostiteljski objekti),
  - ugostiteljske usluge u sklopu izletničkih i turističkih kompleksa,
  - povremene ugostiteljske usluge u okviru manifestacija.

- **Usluge organizacije izleta i aktivnosti**
  - organizirani i individualni izleti (tailor-made programi),
  - tematski izleti vezani uz prirodu, kulturu i manifestacije,
  - rekreativne aktivnosti u prirodi (neformalno korištenje prostora).

- **Turističko informiranje i posredovanje**
  - osnovno informiranje putem Turističke zajednice,
  - digitalni informacijski kanali (web, društvene mreže),
  - povremena informativna podrška tijekom događanja.

Turističke usluge u destinaciji Pisarovina razvijene su u skladu s ruralnim i izletničkim karakterom prostora, a njihov opseg i struktura odražavaju razinu turističke potražnje i razvojno opredjeljenje destinacije prema niskointenzivnim i selektivnim oblicima turizma. Ponuda usluga prvenstveno je usmjerena na kratkotrajni boravak, izletnike i obiteljske posjete, uz ograničen broj usluga koje potiču dulji boravak.

Smještajne i ugostiteljske usluge čine okosnicu turističke ponude, ali su prostorno disperzirane i pretežito manjeg kapaciteta. Ugostiteljska ponuda uglavnom ima lokalnu i

regionalnu funkciju, s izraženim udjelom potražnje lokalnog stanovništva u odnosu na turiste, što je tipično za prigradske i ruralne destinacije. Time se osigurava stabilnost poslovanja, ali i ograničava snažniji turistički učinak.

Izletničke i rekreacijske usluge u velikoj se mjeri oslanjaju na prirodne resurse i neformalno korištenje prostora, osobito uz rijeku Kupu. Iako to doprinosi očuvanju prostora i spontanosti doživljaja, istodobno ukazuje na potrebu boljeg upravljanja, osnovne infrastrukture i interpretacije, kako bi se unaprijedila kvaliteta boravka i sigurnost posjetitelja.

Kulturno-edukativne usluge, osobito one vezane uz Zavičajni muzej Donja Kupčina, predstavljaju najstrukturiraniji segment turističkih usluga s jasnim sadržajem, edukativnom vrijednošću i potencijalom za razvoj doživljajnih proizvoda. Ovaj segment ima izražen potencijal za daljnje jačanje, osobito kroz povezivanje s manifestacijama, školskim programima i obiteljskim turizmom.

Informacijske i prateće usluge trenutačno su ograničenog dosega, s osloncem na digitalne kanale i povremene lokalne informacije. Sustavniji razvoj informiranja, signalizacije i interpretacije predstavlja važan preduvjet za unaprjeđenje ukupne kvalitete turističkog doživljaja.

Maloprodajna ponuda u Pisarovini prvenstveno je usmjerena na svakodnevne potrebe lokalnog stanovništva, ali ima i dopunsku funkciju za turiste i izletnike.

- **Osnovna maloprodaja**
  - trgovine mješovitom robom,
  - pekarnice i manji prehrambeni objekti,
  - benzinske postaje u širem gravitacijskom području.

Ova ponuda omogućuje osnovnu opskrbu posjetitelja, ali nema izraženu turističku profiliranost.

- **Lokalni proizvodi i kratki lanci opskrbe**
  - OPG-ovi s prodajom vlastitih proizvoda,
  - povremena prodaja domaćih proizvoda u sklopu manifestacija,
  - lokalni prehrambeni proizvodi i prerađevine.

Ovaj segment ima izražen potencijal za jačanje turističke ponude, ali je trenutačno nedovoljno sustavno razvijen.

Uz osnovne turističke usluge i maloprodaju, u destinaciji su prisutni i dodatni sadržaji koji utječu na kvalitetu boravka posjetitelja:

- **Kulturni i edukativni sadržaji**
  - muzejski i interpretacijski programi,
  - radionice za djecu i obitelji,
  - edukativni sadržaji vezani uz baštinu i običaje.

- **Rekreacijski i boravišni sadržaji**
  - boravak uz rijeku Kupu (kupanje, šetnje),
  - neformalna rekreacija u prirodi,
  - otvoreni prostori za boravak.

- **Manifestacijski sadržaji**
  - kulturne, folklorne i društvene manifestacije,
  - prigodni događaji s ugostiteljskom i zabavnom ponudom.

Ovi sadržaji imaju značajnu ulogu u generiranju jednodnevnih posjeta, ali ograničen učinak na produljenje boravka.

Tablica 11. Pregled turističkih usluga i pratećih sadržaja u destinaciji Pisarovina

Skupina usluga / sadržaja	Vrsta usluge / sadržaja	Primarna funkcija	Uloga u turizmu	Ključna ograničenja	Razvojni potencijal
Smještajne usluge	Smještaj u domaćinstvu, kuće za odmor, apartmani	Boravak turista	Temeljna	Mali kapaciteti, izostanak hotela	Visok
Ugostiteljske usluge	Restorani, pizzerije, ugostiteljski objekti	Prehrana i boravak	Prateća	Dominacija lokalne potražnje	Visok
Izletničke usluge	Izleti, boravak u prirodi, rekreacija	Jednodnevni posjeti	Dopunska	Slaba formalizacija	Visok
Kulturno-edukativne usluge	Muzej, radionice, interpretacija baštine	Edukacija i doživljaj	Razvojna	Ograničena vidljivost	Visok
Manifestacijske usluge	Kulturne i društvene manifestacije	Događanja	Povremena	Kratkotrajan učinak	Srednji
Turističko informiranje	TZ, digitalni kanali, lokalne informacije	Informiranje	Podrška	Nedostatak fizičkih punktova	Srednji
Maloprodaja – osnovna	Trgovine, pekarnice	Opskrba	Dopunska	Nema turističke specijalizacije	Nizak

Maloprodaja – lokalni proizvodi	OPG-ovi, domaći proizvodi	Autentičnost	Potencijalna	Nepovezanost s turizmom	Visok
Rekreacijski sadržaji	Šetnje, boravak uz Kupu	Odmor	Prateća	Nedostatak infrastrukture	Srednji
Ostali sadržaji	Prigodne usluge, povremeni sadržaji	Podrška boravku	Dopunska	Nesustavnost	Nizak do srednji

Struktura turističkih usluga u Pisarovini pokazuje funkcionalnu, ali jednostavnu i fragmentiranu ponudu, prilagođenu prije svega izletničkom i kraćem boravišnom turizmu. Najrazvijeniji segmenti su smještajne i ugostiteljske usluge, dok kulturno-edukativne usluge i lokalni proizvodi predstavljaju najveći neiskorišteni potencijal.

2.2. Analiza resursne osnove

Analiza resursne osnove obuhvaća prirodne, kulturno-povijesne, društvene i infrastrukturne resurse destinacije u odnosu na njihovu očuvanost, dostupnost, razinu uređenosti i stupanj turističke valorizacije. Poseban naglasak stavlja se na rijeku Kupu, očuvani ruralni krajolik, sakralnu i kulturnu baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina, manifestacije i osnovnu turističku infrastrukturu.

Resursi se promatraju u skladu s ruralnim i izletničkim karakterom Pisarovine te s potrebom očuvanja prostora, okoliša i lokalnog identiteta. Cilj nije povećanje intenziteta korištenja resursa, nego njihovo kvalitetnije povezivanje, interpretacija i održiva valorizacija.

2.2.1. Kultura i baština

Kulturna i baštinska resursna osnova predstavlja jedan od ključnih nositelja identiteta destinacije Pisarovina te važan temelj za razvoj selektivnih oblika turizma. Prostor općine obilježen je bogatom sakralnom, povijesnom i etnografskom baštinom, koja je snažno povezana s tradicijom, vjerom i načinom života lokalne zajednice.

Tablica 12. Popis kulturne baštine po skupinama

Skupina resursa	Naziv / opis resursa	Lokacija	Razina očuvanosti	Trenutna turistička uloga	Razvojni potencijal
Sakralna baština	Župna crkva sv. Martina biskupa	Jamnica Pisarovinska	Visoka	Kulturno-povijesna, hodočasnička	Visok – kulturni i hodočasnički turizam
	Župna crkva sv. Marije Magdalene	Donja Kupčina	Visoka	Kulturna, povijesna	Visok – interpretacija i tematske rute

Muzejska baština	Zavičajni muzej Donja Kupčina	Donja Kupčina	Visoka	Edukativna i interpretacijska	Visok – tematski i obiteljski turizam
Nematerijalna baština	Običaji, legende, folklor	Cijelo područje	Očuvana kroz praksu	Manifestacijska	Srednji – doživljajni turizam
Kulturne institucije	KUD-ovi i udruge	Bratina, Donja Kupčina	Aktivna	Lokalna, društvena	Srednji – sadržaji za posjetitelje

Središnji elementi kulturne baštine su sakralni objekti, među kojima se osobito ističu župne crkve sv. Martina biskupa u Jamnici Pisarovinskoj i sv. Marije Magdalene u Donjoj Kupčini. Ovi objekti imaju visoku povijesnu, arhitektonsku i simboličku vrijednost te predstavljaju ključne točke kulturno-povijesnog identiteta prostora. Uz njih, brojne drvene i kamene kapele, građene tradicionalnim tehnikama, dodatno svjedoče o kontinuitetu graditeljskih i duhovnih običaja u Pisarovini.

Važnu ulogu u očuvanju i interpretaciji baštine ima Zavičajni muzej Donja Kupčina, koji kroz tradicijske objekte, zbirke i edukativne programe prezentira način života, radne običaje i godišnji ciklus sela Pokuplja. Muzej djeluje kao središnje interpretacijsko mjesto kulturne baštine i ima izražen potencijal za razvoj edukativnih, obiteljskih i tematskih turističkih sadržaja.

Nematerijalna kulturna baština očituje se kroz lokalne običaje, legende, folklor, glazbu i tradicijske manifestacije, koje se aktivno njeguju djelovanjem kulturno-umjetničkih društava i udruga. Ovi elementi doprinose autentičnosti destinacije i omogućuju razvoj doživljajnih turističkih proizvoda, iako je njihova turistička valorizacija trenutačno ograničena i uglavnom lokalnog dosega.

Kulturna baština Pisarovine u velikoj je mjeri dobro očuvana, ali turistički umjereno interpretirana i fragmentirano predstavljena. Nedostatak povezanih tematskih ruta, zajedničke interpretacije i cjelovitih proizvoda ograničava njezinu vidljivost i tržišnu prepoznatljivost. Istodobno, upravo ta nepretencioznost i autentičnost predstavljaju važnu komparativnu prednost destinacije.

U kontekstu budućeg upravljanja razvojem turizma, kulturna i baštinska osnova Pisarovine nudi značajan, ali osjetljiv razvojni potencijal, koji zahtijeva plansko unapređenje interpretacije, povezivanje sadržaja i jaču integraciju u turističke proizvode, uz očuvanje identiteta, vrijednosti i uključenost lokalne zajednice.

2.2.2. Priroda i okoliš

Prirodni resursi predstavljaju najvažniju i najstabilniju sastavnicu resursne osnove destinacije Pisarovina. Prostor općine karakterizira visoka razina očuvanosti prirodnog okoliša, nizak stupanj urbanizacije i odsutnost intenzivnih zahvata u prostor, što stvara povoljne preduvjete za razvoj selektivnih i niskointenzivnih oblika turizma.

Tablica 13. Popis prirodnih resursa po skupinama

Skupina resursa	Naziv / opis resursa	Prostorna rasprostranjenost	Razina očuvanosti	Trenutna turistička uloga	Razvojni potencijal
Riječni resursi	Rijeka Kupa i pripadajuća obala	Južni dio općine (Donja Kupčina, Lijevo Sredičko)	Visoka	Izletište, rekreacija, kupanje, šetnje	Visok – selektivni, rekreacijski i izletnički turizam
Krajobraz	Pokupska nizina i brežuljkasti predjeli	Cijelo područje općine	Visoka	Ambijentalna vrijednost, boravak u prirodi	Srednji do visok – pješačke i tematske rute
Šumske cjeline	Šume uz Kupu i brežuljci Jamnice i Lučelnice	Disperzirano	Visoka	Rekreativna, vizualna	Srednji – šetnje, edukacija, boravak u prirodi
Poljoprivredni krajolik	Livade, oranice, tradicionalna gospodarstva	Donja Kupčina, Bratina, Jamnica Pisarovinska	Visoka	Vizualni i identitetski element	Srednji – agroturizam, interpretacija
Biološka raznolikost	Staništa bijelih roda	Donja Kupčina	Visoka	Edukativna i simbolička	Srednji – interpretacijski sadržaji
Okoliš	Kvaliteta zraka, nizak stupanj opterećenja	Cijela općina	Vrlo visoka	Neizravna turistička vrijednost	Visok – pozicioniranje kao mirna destinacija

Najznačajniji prirodni resurs destinacije je rijeka Kupa, koja oblikuje južni dio Pisarovine i predstavlja ključni krajobrazni, rekreacijski i identitetski element. Očuvan prirodni tok rijeke, livade i šumski rubovi uz obalu omogućuju kupanje, boravak u prirodi, šetnje i izletničke aktivnosti, pri čemu se prostor koristi pretežito sezonski i niskointenzivno. Turistička valorizacija ovog resursa trenutačno je ograničena, ali razvojni potencijal ostaje izražen, osobito u kontekstu uređenih šetnica, interpretacije prirode i kontroliranog korištenja prostora.

Krajobrazna vrijednost Pisarovine dodatno se očituje u kombinaciji pokupske nizine i brežuljkastih predjela, koji stvaraju raznolik i prepoznatljiv ruralni pejzaž. Ovakav krajobraz ima prvenstveno ambijentalnu i identitetsku funkciju, ali ujedno predstavlja osnovu za razvoj pješačkih, rekreativnih i tematskih ruta, u skladu s nosivim kapacitetima prostora.

Šumske cjeline i poljoprivredni krajolik doprinose ekološkoj stabilnosti i vizualnoj kvaliteti prostora, a njihova očuvanost i tradicionalno korištenje čine važan element

autentičnosti destinacije. Posebnu prirodnu vrijednost predstavljaju staništa bijelih roda u Donjoj Kupčini, koja imaju simboličku i edukativnu vrijednost te potencijal za razvoj interpretacijskih sadržaja usmjerenih na biološku raznolikost i očuvanje prirode.

Opća kvaliteta okoliša, uključujući čist zrak, nisku razinu buke i očuvanost prostora, predstavlja neizravni, ali iznimno važan prirodni resurs destinacije. Ovi elementi omogućuju pozicioniranje Pisarovine kao mirne, zelene i ekološki očuvane kontinentalne destinacije, namijenjene odmoru, boravku u prirodi i kratkotrajnim bijegovima iz urbanih sredina.

U kontekstu upravljanja razvojem turizma, prirodni resursi Pisarovine zahtijevaju pažljivo planiranje i ograničenu turističku valorizaciju, usmjerenu na očuvanje prostora, kontrolu intenziteta korištenja i jačanje kvalitete doživljaja, a ne na povećanje obujma turističkog prometa. Ovakav pristup u potpunosti je usklađen s razvojnim opredjeljenjem destinacije prema održivosti i dugoročnom očuvanju resursne osnove.

2.3. Analiza javne turističke infrastrukture

Analiza javne turističke infrastrukture obuhvaća infrastrukturne elemente koji omogućuju korištenje turističkih, rekreacijskih i izletničkih sadržaja u Pisarovini. Infrastruktura se promatra u odnosu na ruralni i niskointenzivni karakter destinacije, postojeći opseg turističkih tokova te potrebu za sigurnim, pristupačnim i održivim korištenjem prostora.

2.3.1. Primarna turistička infrastruktura

Primarna turistička infrastruktura obuhvaća infrastrukturu koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude, odnosno sadržaje koji omogućuju oblikovanje, dostupnost, interpretaciju i korištenje turističkih proizvoda destinacije. U tu skupinu ubrajaju se biciklističke rute i popratna infrastruktura, kupališta i plaže s pratećim sadržajima, pješačke, trekking, hodočasničke i druge tematske staze, šetnice i prostori za boravak uz rijeke, centri za posjetitelje, interpretacijski centri, info ploče i turistička signalizacija.

Tablica 14. Primarna turistička infrastruktura u destinaciji Pisarovina

Vrsta primarne turističke infrastrukture	Evidentirani sadržaji / stanje u destinaciji Pisarovina	Razvojna ocjena i napomena
Biciklističke rute i popratna infrastruktura	Označene lokalne i tematske biciklističke rute koje povezuju naselja, prirodne i kulturne točke destinacije. Evidentirane su Zavičajna ruta Kupa, Ruta izvora, borovnica i kapela, Ruta sv. Vida, Ruta Titanik, Ruta sela roda i Ruta šuma i gljiva. U	Najrazvijeniji oblik primarne turističke infrastrukture. Potrebno je razvijati dodatnu popratnu infrastrukturu, osobito servisne točke, parkirališta za bicikle, odmorišta, signalizaciju i

	središtu Pisarovine nalazi se karta biciklističkih ruta, a dostupan je i osnovni servis za bicikle.	sustav praćenja biciklističkog prometa.
Kupališta, plaže i popratna infrastruktura	Prirodno kupalište uz rijeku Kupu, s mogućnošću šetnje, pristupa rijeci i prostora za boravak.	Infrastruktura je jednostavna i sezonskog karaktera, prilagođena lokalnom i izletničkom korištenju. Potrebno je dodatno opremanje i uređenje pratećih sadržaja.
Pješačke, trekking i tematske staze	Pješačke i hodočasničke rute koje povezuju sakralne objekte na području Jamnice Pisarovinske, Lučelnice, Donje Kupčine i Gradca Pokupskog. Tematske hodočasničke i duhovne staze u prirodnom okruženju.	Staze su uglavnom neformalno uređene i bez kontinuirano razvijene prateće infrastrukture. Potrebna su odmorišta, signalizacija, interpretacija i bolja povezanost s turističkim rutama.
Staze, šetnice i boravak uz rijeke	Šetnice uz rijeku Kupu, osobito na području Donje Kupčine i Lijevog Sredičkog. Prostori za boravak, šetnju i rekreaciju uz vodu.	Značajan potencijal za izletnički, rekreativni i obiteljski turizam. Nedostaju kontinuirano uređene šetnice, vidikovci i urbanizirana stajališta.
Kulturna i interpretacijska infrastruktura	Zavičajni muzej Donja Kupčina kao interpretacijski centar etnografske i lokalne baštine. Pojedinačne info-ploče i interpretacijski elementi uz kulturne i prirodne lokalitete.	Važan sadržaj za interpretaciju lokalne baštine. Turistička signalizacija i interpretacija prisutne su selektivno i djelomično te ih je potrebno dodatno razvijati.
Info ploče i turistička signalizacija	Prisutne su pojedinačne info-ploče, interpretacijski elementi i signalizacija uz određene lokalitete i rute.	Nije razvijeno kao ujednačen sustav na razini destinacije. Potrebno je standardizirati signalizaciju i povezati fizičke oznake s digitalnim informacijama.
Odmorišta i vidikovci	Pojedini prostori uz biciklističke rute, rijeku Kupu i ruralni krajobraz imaju potencijal za odmorišta i vidikovce.	Nisu sustavno razvijeni. Potrebno ih je planirati uz rute, šetnice i izletničke točke.
Kamp odmorišta	Nisu evidentirana kao razvijen oblik turističke infrastrukture.	Mogući razvojni potencijal u kontekstu cikloturizma, izletničkog turizma i boravka u prirodi.
Dvorci, utvrde i kurije	Nisu evidentirani kao nosivi element postojeće turističke infrastrukture.	Nema izraženiju funkciju u postojećoj turističkoj ponudi destinacije.
Kongresni centri	Nisu evidentirani kao razvijena turistička infrastruktura.	Nisu relevantni za postojeći ruralni i izletnički karakter destinacije.

Planinarska infrastruktura	Planinarski putovi i planinarski objekti nisu izraženi kao važan dio postojeće turističke ponude.	Ograničena relevantnost s obzirom na prostorne i reljefne značajke destinacije.
Centri za posjetitelje	„Stara škola" u Pisarovini, kao prostor za informiranje, edukaciju, prezentaciju i interpretaciju destinacijskih sadržaja.	Može imati važnu ulogu u jačanju interpretacije, digitalne prezentacije i povezivanja turističkih proizvoda destinacije. Potrebno ga je programski povezati s ključnim resursima i atrakcijama Pisarovine.
Vozila odnosno plovila za prijevoz posjetitelja turističkih atrakcija	Nisu evidentirana kao dio postojeće turističke infrastrukture.	Nema značajniju ulogu u postojećem modelu turističke ponude.

U destinaciji Pisarovina primarna turistička infrastruktura najizraženija je kroz mrežu označenih lokalnih i tematskih biciklističkih ruta koje povezuju naselja, prirodne vrijednosti, sakralnu baštinu, kulturne točke i ruralni krajobraz destinacije. Prema dostavljenom pregledu javne turističke infrastrukture, na području destinacije evidentirane su Zavičajna ruta Kupa, Ruta izvora, borovnica i kapela, Ruta sv. Vida, Ruta Titanik, Ruta sela roda te Ruta šuma i gljiva. Uz biciklističke rute, u središtu Pisarovine nalazi se karta biciklističkih ruta, a osnovni servis za bicikle dostupan je u središtu naselja. Ipak, biciklistička infrastruktura još uvijek je ograničenog kapaciteta, bez sustava brojila biciklističkog prometa, razvijenih parkirališta za bicikle i šire mreže servisnih točaka.

Važan element primarne turističke infrastrukture predstavlja izletište i kupalište „Plaža na Kupi" u Lijevom Sredičkom. Riječ je o prirodnom kupalištu uz rijeku Kupu, s mogućnošću šetnje, pristupa rijeci i boravka na otvorenom prostoru. Infrastruktura je jednostavna i sezonskog karaktera te je prilagođena ponajprije lokalnom i izletničkom korištenju, ali ima značajan potencijal za daljnje jačanje izletničkog, obiteljskog i rekreativnog turizma.

Pješačke, trekking i tematske staze u Pisarovini razvijaju se kroz pješačke i hodočasničke rute koje povezuju sakralne objekte na području Jamnice Pisarovinske, Lučelnice, Donje Kupčine i Gradca Pokupskog. Tematski potencijal imaju i rute povezane s prirodnom okolinom, lokalnim pričama, sakralnom baštinom i rijekom Kupom. Međutim, staze su uglavnom neformalno uređene te nemaju u kontinuitetu razvijenu prateću infrastrukturu, poput odmorišta, interpretacijskih sadržaja i sustavne signalizacije.

Posebnu ulogu imaju staze, šetnice i prostori za boravak uz rijeku Kupu, osobito na području Donje Kupčine i Lijevog Sredičkog. Ti prostori omogućuju boravak, šetnju i rekreaciju uz vodu, ali još uvijek nisu opremljeni kao cjelovit sustav uređene riječne

turističke infrastrukture. Nedostatak kontinuiranih uređenih šetnica, vidikovaca i urbaniziranih stajališta ograničava njihovu snažniju turističku valorizaciju.

Kulturna, informacijska i interpretacijska infrastruktura u Pisarovini najizraženija je kroz Zavičajni muzej Donja Kupčina, koji djeluje kao interpretacijski centar etnografske i lokalne baštine, te „Stara škola" u Pisarovini, koji može imati važnu ulogu u informiranju, edukaciji i prezentaciji destinacijskih sadržaja. Uz muzej i pojedine lokalitete postoje pojedinačne info-ploče i interpretacijski elementi, dok je turistička signalizacija prisutna selektivno i djelomično. Daljnji razvoj ovog segmenta trebao bi biti usmjeren na ujednačavanje signalizacije, jačanje fizičke i digitalne interpretacije uz ključne atrakcije te bolje povezivanje kulturnih, prirodnih, rekreativnih i manifestacijskih sadržaja u tematske cjeline.

2.3.2. Sekundarna turistička infrastruktura

Sekundarna turistička infrastruktura obuhvaća elemente koji ne utječu izravno na razvoj turizma i turističke ponude, nego su samo dijelom godine ili svojom sporednom funkcijom u službi turizma. U ovu skupinu ubrajaju se arheološka nalazišta, speleološki objekti, povijesni spomenici i njihova popratna infrastruktura, parkirališta i pristupne ceste u funkciji turističke infrastrukture koje nisu kategorizirane kao javne ceste, javni sanitarni čvorovi, sportski objekti i ostala sportska infrastruktura na otvorenom prostoru u funkciji aktivnog turizma te rodne kuće poznatih osoba.

Tablica 15. Sekundarna turistička infrastruktura u destinaciji Pisarovina

Vrsta sekundarne turističke infrastrukture	Evidentirani sadržaji / stanje u destinaciji Pisarovina	Razvojna ocjena i napomena
Arheološka nalazišta, speleološki objekti, povijesni spomenici i popratna infrastruktura	Spomen-kuća Titanic kao memorijalni i interpretacijski objekt vezan uz iseljeničku povijest. Prisutni su i drugi povijesni, kulturni i sakralni lokaliteti važni za identitet destinacije.	Imaju interpretacijski i tematski potencijal, ali je potrebno dodatno jačati dostupnost, signalizaciju, interpretaciju i povezivanje s rutama.
Parkirališta i pristupne ceste u funkciji turističke infrastrukture koje nisu javne ceste	Parkiralište uz izletište i kupalište „Plaža na Kupi" u Lijevom Sredičkom; lokalna parkirališta uz župne crkve u Donjoj Kupčini i Jamnici Pisarovinskoj; pristupni makadamski putovi prema obali Kupe i izletničkim točkama.	Imaju važnu potpornu funkciju, ali nisu sustavno razvijeni kao turistička infrastruktura. Potrebno je dodatno uređenje, označavanje i upravljanje pristupom tijekom većih posjeta.
Javni sanitarni čvorovi	Sanitarni prostori dostupni su u ugostiteljskim objektima, u sklopu Zavičajnog muzeja Donja Kupčina te privremeno tijekom manifestacija.	Nema razvijene stalne mreže javnih sanitarnih čvorova u turističkoj funkciji. To je ograničenje za veće manifestacije, izlete i intenzivnije korištenje prostora uz Kupu.

Sportski objekti i sportska infrastruktura na otvorenom prostoru u funkciji aktivnog turizma	Sportska dvorana OŠ Pisarovina, svlačionice NK Jamnica Pisarovina i NK Donja Kupčina, nogometna igrališta u Donjoj Kupčini i Pisarovini, malonogometna igrališta u Lučelnici, Lijevom Središčkom, Bregani Pisarovinskoj i Bratini te dječja igrališta u Lijevom Središčkom i Pisarovini.	Primarno služe lokalnom stanovništvu, ali se mogu koristiti u funkciji aktivnog i rekreativnog turizma, osobito kroz manifestacije, sportske susrete i organizirane programe.
Rekreacijske livade i otvoreni prostori uz rijeku Kupu	Otvoreni prostori uz rijeku Kupu koji se koriste za rekreaciju, boravak i povremene aktivnosti na otvorenom.	Dopunska turistička funkcija, osobito u ljetnom i izletničkom razdoblju. Potrebno je bolje uređenje, održavanje i opremanje.
Krašograd	Sportski tereni i sadržaji u sklopu Eko parka Krašograd.	Primarno rekreacijska i izletnička funkcija, a sekundarno turistička funkcija. Važan sadržaj za obiteljske i grupne posjete.
Rodne kuće poznatih osoba	Nisu evidentirane kao sustavno uređena i interpretirana turistička infrastruktura.	Moguć razvoj ako se pojedini objekti kulturne memorije dodatno interpretiraju i programski uključe u turističku ponudu.

U destinaciji Pisarovina sekundarna turistička infrastruktura obuhvaća povijesne, memorijalne, sportske, rekreacijske i komunalne sadržaje koji dopunjuju turističku ponudu, ali nisu njezin primarni nositelj. Među važnijim sadržajima ističe se Spomen-kuća Titanic kao memorijalni i interpretacijski objekt vezan uz lokalnu povijest. Iako ima turistički i interpretacijski potencijal, njezina funkcija ovisi o razini uređenosti, dostupnosti, programu posjećivanja i povezanosti s tematskim rutama.

Parkirališta i pristupne ceste u funkciji turističkih sadržaja postoje na pojedinim ključnim lokacijama, osobito uz izletište i kupalište „Plaža na Kupi" u Lijevom Središčkom, uz lokalna parkirališta kod crkava u Donjoj Kupčini i Jamnici Pisarovinskoj te kroz pristupne makadamske putove prema obali Kupe i izletničkim točkama. Ova infrastruktura ima važnu dopunsku ulogu jer omogućuje pristup turističkim i rekreacijskim sadržajima, ali nije sustavno oblikovana kao zaseban turistički infrastrukturni sustav.

Javni sanitarni čvorovi u turističkoj funkciji nisu razvijeni kao samostalna i trajno dostupna mreža. Sanitarni prostori dostupni su u ugostiteljskim objektima, u sklopu Zavičajnog muzeja Donja Kupčina te privremeno tijekom manifestacija. To je funkcionalno prihvatljivo za manje posjete i povremene programe, ali predstavlja ograničenje kod većih manifestacija, organiziranih izleta i intenzivnijeg korištenja prostora uz rijeku Kupu.

Sportski objekti i sportska infrastruktura na otvorenom prostoru imaju primarno lokalnu društvenu i rekreacijsku funkciju, ali se dijelom mogu koristiti i u funkciji aktivnog turizma, osobito tijekom manifestacija, sportskih susreta, rekreativnih programa i boravka organiziranih skupina. Prema dostavljenom pregledu javne turističke infrastrukture, evidentirani su Sportska dvorana OŠ Pisarovina, svlačionice NK Jamnica Pisarovina i NK Donja Kupčina, nogometna igrališta u Donjoj Kupčini i Pisarovini, malonogometna igrališta u Lučelnici, Lijevom Središčkom, Bregani Pisarovinskoj i Bratini te dječja igrališta u Lijevom Središčkom i Pisarovini. Dodatno, u funkciji rekreacije i boravka na otvorenom ističu se rekreacijske livade i otvoreni prostori uz rijeku Kupu te Krašograd, koji ima primarno rekreacijsku, a sekundarno turističku funkciju.

2.4. Analiza komunalne infrastrukture

Komunalna infrastruktura predstavlja temelj funkcionalnosti destinacije jer izravno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva, očuvanje okoliša i iskustvo posjetitelja. U Pisarovini su komunalni sustavi prvenstveno razvijeni za potrebe stalnog stanovništva, dok se turistička opterećenja pojavljuju povremeno, osobito tijekom vikenda, ljetnih mjeseci, manifestacija i korištenja prostora uz Kupu.

Analiza obuhvaća energetsku infrastrukturu, telekomunikacije, vodoopskrbu i odvodnju te gospodarenje otpadom, s naglaskom na njihovu funkcionalnost u sadašnjem obujmu turističkog prometa i potrebe postupnog prilagođavanja budućem razvoju turizma.

2.4.1. Energetska infrastruktura

Energetska infrastruktura predstavlja jednu od temeljnih sastavnica komunalnog sustava destinacije Pisarovina te ima važnu ulogu u osiguravanju funkcionalnosti prostora, kvalitete života lokalnog stanovništva i pouzdanosti turističke ponude. Stabilna i dostupna opskrba energijom preduvjet je za rad smještajnih objekata, ugostiteljskih sadržaja, javne turističke infrastrukture i manifestacija, osobito u razdobljima pojačane izletničke i sezonske aktivnosti.

Opskrba električnom energijom na području Općine Pisarovina osigurana je putem postojeće elektroenergetske mreže, koja je razvijena primarno za potrebe stalnog stanovništva i lokalnog gospodarstva. Sustav u pravilu zadovoljava osnovne potrebe kućanstava, javnih ustanova i manjih poslovnih subjekata, uključujući smještajne i ugostiteljske objekte u turizmu.

Turistički promet u Pisarovini odvija se u umjerenom obujmu, bez velikih energetskih potrošača poput hotela, kampova velikog kapaciteta ili kongresnih centara. Zbog toga trenutačna razina opterećenja elektroenergetske mreže ne predstavlja ograničenje za postojeći turistički promet. Međutim, u razdobljima manifestacija,

vikend-boravaka i ljetne sezone može doći do lokalnih i privremenih povećanja potrošnje, osobito na lokacijama okupljanja većeg broja posjetitelja.

Grijanje objekata u destinaciji temelji se na različitim energentima, uključujući električnu energiju, plin i kruta goriva, što odražava ruralni karakter prostora i heterogenost građevinskog fonda. Energetska učinkovitost objekata, osobito starijih kuća i vikendica, nije ujednačena i predstavlja potencijalni izazov u kontekstu održivog turističkog razvoja.

Postojeća energetska infrastruktura omogućuje funkcionalno odvijanje turističkih aktivnosti u sadašnjem obujmu te ne ograničava razvoj selektivnih, niskointenzivnih oblika turizma, na kojima se temelji razvojna orijentacija Pisarovine. Pouzdana opskrba električnom energijom važna je za:

- rad smještajnih i ugostiteljskih objekata,
- organizaciju manifestacija i događanja,
- korištenje digitalnih i komunikacijskih tehnologija,
- kvalitetu boravka posjetitelja.

Istodobno, izostanak velikih energetskih zahvata u prostoru doprinosi očuvanju krajobraznih vrijednosti i ruralnog identiteta, što predstavlja jednu od ključnih konkurentskih prednosti destinacije.

U kontekstu budućeg turističkog razvoja, kao potencijalni izazovi identificiraju se:

- ograničeni kapaciteti lokalne mreže u slučaju naglog rasta turističkih sadržaja ili intenzivnijeg razvoja energetskih zahtjevnih objekata,
- neujednačena energetska učinkovitost postojećeg smještajnog fonda,
- povećana potrošnja energije tijekom manifestacija i sezonskih vršnih opterećenja,
- potreba za usklađivanjem energetskog razvoja s ciljevima očuvanja okoliša i prostora.

U skladu s razvojnim opredjeljenjem destinacije i važećim strateškim smjernicama, energetska infrastruktura u Pisarovini ima značajan potencijal za unapređenje kroz održiva rješenja, osobito u kontekstu turizma. Kao ključni razvojni smjerovi izdvajaju se:

- poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, osobito solarne energije, na smještajnim i javnim objektima, uz poštivanje prostorno-planskih ograničenja,
- povećanje energetske učinkovitosti turističkih objekata, kroz obnovu i prilagodbu postojećeg smještajnog fonda,
- integracija energetskih rješenja u projekte javne turističke infrastrukture (rasvjeta, odmorišta, info točke),

- koordinacija planiranja energetskog razvoja s razvojem turističke ponude, kako bi se izbjegla lokalna preopterećenja sustava.

2.4.2. Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta

Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta predstavljaju ključan preduvjet suvremenog turističkog iskustva, učinkovitog destinacijskog upravljanja i poslovanja turističkih subjekata. U kontekstu destinacije Pisarovina, koja se razvija kao ruralna i izletnička destinacija u blizini urbanog središta, kvaliteta telekomunikacijskih usluga ima dodatnu važnost za privlačenje posjetitelja koji očekuju pouzdanu digitalnu povezanost, ali i za svakodnevni život lokalnog stanovništva.

Na području Općine Pisarovina dostupna je osnovna telekomunikacijska infrastruktura, uključujući mobilne mreže i fiksne komunikacijske sustave. Pokrivenost mobilnim signalom u većini naselja je funkcionalna, no kvaliteta signala i brzina prijenosa podataka nisu ujednačene na cijelom području općine, osobito u rubnim i slabije naseljenim dijelovima te u područjima uz rijeku Kupu i šumske cjeline.

Dostupnost širokopojasnog interneta i brzih internetskih veza razlikuje se ovisno o lokaciji. U središnjim naseljima i gušće naseljenim zonama internetska povezanost uglavnom zadovoljava osnovne potrebe kućanstava i poslovnih subjekata, dok je u pojedinim ruralnim dijelovima ograničena propusnost i stabilnost veze. Takve razlike odražavaju ruralni karakter prostora i postojeću razinu infrastrukturne opremljenosti.

Turistički objekti (smještaj u domaćinstvu, kuće za odmor, ugostiteljski objekti) u pravilu raspolažu osnovnim internetskim pristupom, no razina kvalitete usluge nije standardizirana i ovisi o pojedinom objektu i lokaciji.

Telekomunikacijska infrastruktura ima izravan utjecaj na percepciju kvalitete boravka u destinaciji, osobito kod:

- obiteljskih i individualnih gostiju,
- vikend-posjetitelja i izletnika,
- gostiju koji kombiniraju boravak u prirodi s radom na daljinu ili digitalnim aktivnostima.

U destinaciji poput Pisarovine, koja se pozicionira kao mirno i prirodno okruženje, pouzdana internetska povezanost postaje važan komplementarni element ponude, a ne suprotnost odmoru u prirodi. Nedostatna ili nestabilna povezanost može negativno utjecati na zadovoljstvo gostiju, duljinu boravka i ponovni dolazak.

Telekomunikacijska infrastruktura također je ključna za:

- digitalnu promociju destinacije,
- online rezervacijske sustave smještaja,
- komunikaciju s posjetiteljima,

- prikupljanje i analizu podataka o turističkom prometu.

Kao glavni izazovi u području telekomunikacijske infrastrukture u Pisarovini prepoznaju se:

- neujednačena pokrivenost mobilnim signalom i internetom na cijelom području općine,
- ograničene brzine internetske veze u pojedinim ruralnim i prirodnim zonama,
- povećano opterećenje mreže tijekom vikenda, manifestacija i ljetne sezone,
- ograničene mogućnosti korištenja digitalnih rješenja u dijelovima destinacije s lošijom povezanošću.

U turističkom kontekstu, takva ograničenja mogu utjecati na razvoj novih turističkih proizvoda, osobito onih koji se oslanjaju na digitalnu interpretaciju, pametna rješenja ili dulji boravak gostiju.

Unapređenje telekomunikacijske infrastrukture u Pisarovini predstavlja važan razvojni potencijal za jačanje konkurentnosti destinacije, uz zadržavanje njezina ruralnog i prirodnog identiteta. Kao ključne preporuke izdvajaju se:

- unapređenje širokopojasne internetske infrastrukture, osobito u naseljima i zonama s izraženim turističkim potencijalom,
- poticanje ujednačene kvalitete internetske usluge u smještajnim i ugostiteljskim objektima,
- razvoj osnovnih digitalnih rješenja za informiranje posjetitelja (online karte, digitalni vodiči),
- koordinacija razvoja telekomunikacijske infrastrukture s očuvanjem krajobraznih vrijednosti i prostora.

2.4.3. Vodoopskrba i odvodnja

Sustavi vodoopskrbe i odvodnje predstavljaju jedan od ključnih elemenata komunalne infrastrukture koji izravno utječu na kvalitetu života lokalnog stanovništva, zaštitu okoliša i sigurnost turističkog boravka. U destinaciji Pisarovina, koja se razvija kao ruralna i izletnička destinacija s naglaskom na očuvane prirodne resurse, osobito rijeku Kupu, funkcionalnost ovih sustava ima posebno strateško značenje.

Vodoopskrba na području Općine Pisarovina osigurana je kroz lokalni sustav javne vodoopskrbe, koji u najvećoj mjeri zadovoljava potrebe stalnog stanovništva, javnih ustanova i turističkih objekata. Sustav je dimenzioniran prema uobičajenoj potrošnji kućanstava, a u redovnim okolnostima ne bilježe se značajna ograničenja u opskrbi vodom.

Međutim, pokrivenost sustavom vodoopskrbe nije u potpunosti ujednačena na cijelom području općine, osobito u rubnim i slabije naseljenim dijelovima, gdje se dio

objekata i dalje oslanja na individualna rješenja. Tijekom ljetnih mjeseci, vikend-boravaka i manifestacija, dolazi do povećane potrošnje vode, osobito u zonama uz rijeku Kupu i na lokacijama s većom koncentracijom posjetitelja.

Sustav odvodnje otpadnih voda u Pisarovini nije u potpunosti razvijen na razini cijele općine. U pojedinim dijelovima postoji organizirani sustav odvodnje, dok se u znatnom dijelu prostora koriste individualni sustavi zbrinjavanja otpadnih voda (septičke jame). Takva struktura sustava odvodnje predstavlja važno ograničenje u kontekstu zaštite okoliša, osobito zbog blizine vodotoka i osjetljivih prirodnih područja.

Funkcionalna i pouzdana vodoopskrba preduvjet je za osnovnu razinu turističke ponude, uključujući smještajne i ugostiteljske objekte, manifestacije i boravak većeg broja posjetitelja. U sadašnjem obujmu turističkog prometa, sustav vodoopskrbe omogućuje nesmetano odvijanje turističkih aktivnosti.

S druge strane, nedovoljno razvijen sustav odvodnje predstavlja jedno od ključnih ograničenja za daljnji razvoj turizma, osobito u zonama s povećanim turističkim potencijalom i uz rijeku Kupu. Neadekvatno zbrinjavanje otpadnih voda može imati negativan utjecaj na:

- kvalitetu površinskih i podzemnih voda,
- sigurnost kupanja i boravka uz rijeku,
- percepciju destinacije kao ekološki očuvane.

U području vodoopskrbe i odvodnje identificirani su sljedeći ključni izazovi i rizici:

- neujednačena pokrivenost javnim sustavom vodoopskrbe,
- ograničeni kapaciteti sustava u razdobljima vršnih opterećenja,
- nedostatna razina razvijenosti sustava odvodnje otpadnih voda,
- potencijalni rizici onečišćenja tla i vodotoka, osobito u turistički osjetljivim zonama,
- povećani pritisci tijekom ljetne sezone i manifestacija.

Iako na području Pisarovine nisu evidentirana minski sumnjiva područja, nepostojanje jedinstveno uređenog sustava odvodnje zahtijeva poseban oprez u planiranju daljnjeg turističkog razvoja, osobito uz prirodne resurse visoke vrijednosti.

Unapređenje sustava vodoopskrbe i odvodnje predstavlja jedan od ključnih infrastrukturnih preduvjeta za dugoročno održiv razvoj turizma u Pisarovini. Kao prioritetni razvojni smjerovi izdvajaju se:

- postupno proširenje i modernizacija sustava javne vodoopskrbe, s naglaskom na turistički relevantna područja,
- razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, osobito u zonama uz rijeku Kupu i područjima planiranog turističkog razvoja,
- uvođenje suvremenih i ekološki prihvatljivih rješenja za individualne sustave odvodnje gdje centralni sustav nije kratkoročno izvediv,

- integracija upravljanja vodnim resursima u planiranje turističkih sadržaja i manifestacija,
- kontinuirano praćenje opterećenja sustava u sezoni

2.4.4. Gospodarenje otpadom

Sustav gospodarenja otpadom predstavlja ključnu komponentu komunalne infrastrukture s izravnim utjecajem na očuvanje okoliša, kvalitetu prostora i ukupno iskustvo posjetitelja. U destinaciji Pisarovina, koja se turistički pozicionira kroz očuvanu prirodu, rijeku Kupu i ruralni krajobraz, učinkovito i odgovorno upravljanje otpadom ima stratešku važnost za održivi razvoj turizma.

Gospodarenje komunalnim otpadom na području Općine Pisarovina organizirano je kroz sustav redovitog prikupljanja otpada, koji u pravilu zadovoljava potrebe stalnog stanovništva. Sustav je dimenzioniran prema uobičajenim obrascima korištenja prostora i broju stalnih korisnika.

U destinaciji postoji osnovna infrastruktura za prikupljanje otpada, uključujući posude za miješani komunalni otpad te, u određenoj mjeri, odvojeno prikupljanje pojedinih frakcija. Međutim, razina dostupnosti i prostorne raspoređenosti spremnika nije u potpunosti prilagođena turističkim i izletničkim tokovima, osobito u zonama uz rijeku Kupu, na izletištima i lokacijama održavanja manifestacija.

Tijekom vikenda, ljetne sezone i većih događanja bilježi se povećana količina otpada, što može dovesti do privremenih opterećenja sustava, osobito ako se radi o kratkotrajnim, ali intenzivnim posjetima.

Kvalitetno organiziran sustav gospodarenja otpadom izravno utječe na:

- percepciju čistoće i uređenosti destinacije,
- sigurnost i ugodu boravka posjetitelja,
- očuvanje prirodnih resursa, osobito vodotoka i zelenih površina,
- imidž destinacije kao odgovorne i održive.

U destinaciji poput Pisarovine, gdje je prirodni okoliš ključna turistička vrijednost, vidljivi problemi s otpadom (prepunjeni spremnici, neadekvatno odlaganje otpada u prirodi) mogu imati neproporcionalno negativan učinak na doživljaj posjetitelja i reputaciju destinacije.

Analizom stanja identificirani su sljedeći ključni izazovi i rizici:

- nedovoljna prilagodba sustava povećanim količinama otpada u vršnim razdobljima,
- ograničena infrastruktura za odvojeno prikupljanje otpada na turistički frekventnim lokacijama,
- rizik od nepropisnog odlaganja otpada u prirodi, osobito uz rijeku Kupu i na neformalnim kupalištima,
- povećani pritisci tijekom manifestacija i sezonskih okupljanja,

- potreba za dodatnom edukacijom posjetitelja i lokalnih dionika o pravilnom postupanju s otpadom.

Iako na području općine nisu evidentirana minski sumnjiva područja, neadekvatno upravljanje otpadom predstavlja jedan od glavnih okolišnih rizika u kontekstu turističkog razvoja.

Unapređenje sustava gospodarenja otpadom u Pisarovini ima izravan potencijal za jačanje održivosti i kvalitete turističke ponude. Kao prioritetni smjerovi izdvajaju se:

- poboljšanje dostupnosti i prostorne raspoređenosti spremnika za otpad, osobito na izletištima, šetnicama i uz rijeku Kupu,
- jačanje sustava odvojenog prikupljanja otpada u turistički relevantnim zonama,
- prilagodba učestalosti odvoza otpada u razdobljima povećanog turističkog opterećenja,
- uvođenje privremenih rješenja za manifestacije (mobilni spremnici, jasna signalizacija),
- razvoj edukativnih i informativnih aktivnosti usmjerenih na posjetitelje i lokalne dionike,
- povezivanje upravljanja otpadom s promocijom destinacije kao ekološki odgovorne i održive.

2.5. Analiza prometne infrastrukture

Prometna infrastruktura ključna je za dostupnost Pisarovine i oblikovanje turističkih kretanja, osobito zbog blizine Zagreba i prevladavajućeg izletničkog karaktera destinacije. Analiza obuhvaća cestovnu dostupnost, javni prijevoz, promet u mirovanju, pristupe ključnim atrakcijama te ograničenja koja se javljaju tijekom vikenda, manifestacija i pojačanog korištenja prostora uz Kupu.

❖ Dostupnost destinacije

Pisarovina ima povoljan cestovni položaj u odnosu na Zagreb i šire područje Zagrebačke županije, što je čini pogodnom za jednodnevne izlete, kraće boravke i vikend-posjete. Dostupnost se primarno ostvaruje osobnim vozilima, dok su željeznički, zračni i riječni promet u turističkom smislu ograničene ili dopunske važnosti. Blizina urbanog tržišta pozitivno utječe na izletničku potražnju, ali istodobno zahtijeva bolje upravljanje prometom u mirovanju na frekventnim lokacijama.

Udaljenosti od ključnih lokacija (cestovno):

- Zagreb: približno 33–35 km (vožnja oko 40 min)
- Zaprešić: približno 48–50 km
- Autocesta A2 (Zagreb – Macelj): pristup preko čvora Zaprešić (udaljenost do čvora ~40–50 km, ovisno o ruti)

- Autocesta A3 (Bregana – Zagreb – Lipovac): pristup autocesti preko Zagreba (udaljenost do čvora A3 ~33–35 km)
- Granični prijelaz Bregana (HR–SI): cca 50–55 km (računato cestovnim putem preko Zaprešića)
- Zračna luka Franjo Tuđman (Zagreb Airport – ZAG): cca 31 km

Unutar destinacije promet se odvija lokalnim i županijskim cestama, pogodnim za rekreaciju i biciklizam te zadržavanje ruralne prometne okoline. Javni prijevoz dostupan je kroz regionalne autobusne linije prema okolnim centrima.

Blizina glavnih prometnih pravaca i urbanog središta omogućuje relativno kratko vrijeme dolaska, što izravno utječe na strukturu turističke potražnje – dominiraju izletnici i kratkoročni posjetitelji.

❖ Cestovna infrastruktura

Na području Općine Pisarovina ne postoji brza cesta niti autocesta koja prolazi izravno kroz samu općinu. Promet se odvija putem državne ceste D36 koja prolazi kroz općinu te putem županijskih cesta Ž3106, Ž3108 i Ž3152, dok lokalne ceste omogućuju pristup svim naseljima i spajanje s većim regionalnim pravcima. Najbliža autocesta je A1 (čvor Zdenčina), udaljena oko 13 km, što omogućuje brzu povezanost s unutrašnjošću Hrvatske i Jadranom.

Područjem Općine Pisarovina prolaze postojeće prometnice:

- Državna cesta D36 — Karlovac – Pokupsko – Sisak – Popovača, koja predstavlja glavnu državnu prometnu vezu i omogućuje pristup važnim regionalnim i državnim pravcima.

Županijske ceste:

- ŽC1037 (Ž3106) – A.G. Grada Zagreba – Bregana Pisarovinska – Velika Jamnička, povezuje općinu s okolnim županijskim pravcima.
- ŽC3106 (Ž3106) – Klinča Selo (D1) – Kupinec – Pisarovina (spoj s D36), omogućuje prometnu povezanost prema sjeveru i povezivanje s državnom cestom D1.
- ŽC3108 (Ž3108) – A.G. Grada Velike Gorice – Lučelnica – Pisarovina (spoj s D36), povezuje Pisarovinu s Velikom Goricom i drugim regionalnim pravcima.
- ŽC3152 – dionica od D36 prema Lasinji i drugim naseljima, dio županijske mreže u širem području.

Osim ovih, niz lokalnih cesta čini dodatne pristupne veze i omogućuje povezivanje s državnom i županijskom mrežom, što doprinosi kvalitetnoj prometnoj povezanosti unutar općine i s okolnim mjestima.

Cestovna mreža predstavlja temeljni oblik prometne dostupnosti destinacije. Pisarovina je povezana lokalnim i županijskim cestama koje omogućuju dolazak iz smjera Zagreba i okolnih naselja. Cestovna infrastruktura u pravilu zadovoljava potrebe svakodnevnog prometa i sadašnje razine turističkog opterećenja.

Međutim, u razdobljima pojačane izletničke aktivnosti, tijekom vikenda i manifestacija, dolazi do:

- povećanog opterećenja lokalnih prometnica,
- smanjenja protočnosti prometa u užim naseljskim zonama,
- konflikata između lokalnog prometa i turističkih kretanja, osobito u blizini atrakcija i uz rijeku Kupu.

Poseban izazov predstavljaju uske lokalne ceste koje nisu projektirane za veći prometni intenzitet, kao ni za povećani broj parkiranih vozila.

❖ Željeznički promet

Pisarovina nema vlastitu željezničku stanicu. Najbliža željeznička mreža nalazi se na udaljenosti od oko 14 km, dok najbliži industrijski kolosijek iznosi približno 15 km. Zbog toga putnici i gospodarski subjekti uglavnom koriste autobusni ili osobni prijevoz za dolazak do željezničkih čvorišta ili Zagreba.

Zbog toga željeznički promet trenutačno nema značajnu ulogu u turističkoj dostupnosti destinacije, a posjeti se gotovo u potpunosti ostvaruju osobnim vozilima.

❖ Zračni promet

Zračna luka Franjo Tuđman u Zagrebu nalazi se na relativnoj udaljenosti, ali s obzirom na profil posjetitelja Pisarovine, zračni promet nema izravnu ulogu u turističkim kretanjima destinacije. Zračna dostupnost relevantna je isključivo u kontekstu šire dostupnosti međunarodnim gostima koji borave u Zagrebu ili regiji.

❖ Riječni promet i pristaništa

Iako se na području Pisarovine nalazi rijeka Kupa, riječni promet i turistička plovidba nisu razvijeni kao organizirani oblik prijevoza ili turističke usluge. Ne postoje formalna pristaništa ili luke u funkciji turističkog prijevoza, a korištenje rijeke vezano je prvenstveno uz rekreaciju i boravak uz vodu.

❖ Promet u mirovanju (parkirališta)

Promet u mirovanju predstavlja jedno od ključnih operativnih pitanja u kontekstu turističkog razvoja Pisarovine. Parkiranje se uglavnom odvija:

- uz javne prometnice,

- na improviziranim ili neformalnim parkirališnim površinama,
- u blizini atrakcija, izletišta i manifestacija.

U redovnim okolnostima postojeći parkirališni kapaciteti zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva, no u razdobljima pojačanih posjeta dolazi do:

- nedostatka organiziranih parkirališta,
- parkiranja na neprimjerenim lokacijama,
- povećanog pritiska na javne površine i okoliš.

Postojeća prometna infrastruktura omogućuje funkcionalnu dostupnost destinacije i odvijanje turističkih aktivnosti u sadašnjem obujmu, ali istodobno predstavlja jedno od ključnih ograničenja za razvoj složenijih turističkih proizvoda i veći prihvat posjetitelja.

Prometna dostupnost pogoduje izletničkom turizmu, ali bez dodatnih upravljačkih mjera može dovesti do:

- prostorne koncentracije posjetitelja,
- konflikata s lokalnim prometom,
- narušavanja kvalitete boravka i prostora.
- Izazovi, rizici i preporuke

Glavni izazovi i rizici u području prometne infrastrukture uključuju:

- ovisnost o osobnim vozilima,
- nedostatak javnog prijevoza u turističkoj funkciji,
- neadekvatno riješen promet u mirovanju na ključnim lokacijama,
- povećana prometna opterećenja tijekom manifestacija.

U razvojnim preporukama naglašava se potreba za:

- upravljanjem prometnim tokovima, a ne isključivo infrastrukturnim proširenjem,
- planiranjem i označavanjem parkirališnih površina u turistički frekventnim zonama,
- poticanjem alternativnih oblika kretanja (pješačenje, biciklizam),
- povezivanjem prometnih rješenja s očuvanjem prostora i okoliša,
- jasnim informiranjem posjetitelja o prometnim režimima i ograničenjima.

2.6. Analiza stanja digitalizacije

Digitalizacija je važan alat za informiranje posjetitelja, promociju turističke ponude i podatkovno utemeljeno upravljanje destinacijom. U Pisarovini je digitalna infrastruktura osnovno funkcionalna, uz djelomično razvijenu javnu Wi-Fi mrežu, početne elemente pametne infrastrukture, digitalne promotivne kanale i pojedinačne interpretacijske sadržaje.

Ključni izazov nije samo uvođenje novih digitalnih rješenja, nego njihovo povezivanje u funkcionalan sustav koji može poduprijeti digitalnu promociju, interpretaciju atrakcija, praćenje turističkih tokova i donošenje upravljačkih odluka.

Javna Wi-Fi infrastruktura djelomično je razvijena kroz projekt WiFi4EU, kojim je na području Općine Pisarovina postavljeno ukupno trinaest pristupnih točaka za spajanje na besplatnu Wi-Fi mrežu, od čega pet vanjskih i osam unutarnjih pristupnih točaka. Time je znatno podignuta razina besplatnog pristupa internetu na području općine, osobito u odnosu na osnovne potrebe stanovnika, posjetitelja i korisnika javnih prostora. Ipak, daljnji razvoj digitalne povezanosti potrebno je usmjeriti prema turistički relevantnim otvorenim prostorima, lokacijama uz rijeku Kupu, izletištima, manifestacijskim prostorima i drugim točkama većeg povremenog opterećenja.

Na području destinacije postoje i početni elementi pametne infrastrukture. Evidentirani su ICT pametna klupa, e-punionica, uređaj za praćenje klimatskih promjena te elementi inteligentnog upravljanja prometom i javnim parkirnim površinama. U okviru prometnog i prostornog nadzora postavljena je jedna radar kamera, jedna kamera za promet i parkirališta te dvije panoramske kamere. Ovi elementi predstavljaju važan iskorak prema pametnijem upravljanju javnim prostorom, prometom, parkiranjem i okolišnim parametrima, ali još uvijek nisu povezani u cjelovit destinacijski sustav za praćenje turističkih tokova, opterećenja prostora i ponašanja posjetitelja.

Digitalna interpretacija turističkih resursa prisutna je selektivno, prvenstveno kroz online i virtualne sadržaje pojedinih kulturnih i turističkih sadržaja, dok se širi digitalni razvoj destinacije očituje kroz ulaganja u javnu Wi-Fi infrastrukturu, pametnu urbanu opremu, e-mobilnost, prometni nadzor i praćenje okolišnih parametara. Međutim, digitalna interpretacija još nije razvijena kao jedinstven sustav koji bi obuhvatio ključne atrakcije, biciklističke i pješačke rute, kulturnu baštinu, prostor rijeke Kupe, izletišta i manifestacije.

Upravljanje destinacijom još se ne oslanja na centralizirani digitalni sustav. Ne postoji jedinstveni destinacijski upravljački sustav koji bi objedinjeno povezivao informacije za posjetitelje, lokalne pružatelje usluga, javne institucije i upravljačke strukture. Digitalni alati koriste se fragmentirano, ovisno o pojedinačnim inicijativama turističke zajednice, Općine, iznajmljivača, ugostitelja, udruga i drugih dionika, bez potpune međusobne povezanosti i bez razvijenog analitičkog praćenja podataka na razini destinacije.

Web prisutnost destinacije ostvaruje se kroz tematsku web stranicu Turističke zajednice i službenu stranicu Općine Pisarovina. Ti kanali imaju važnu ulogu u informiranju i promociji, ali zasad nisu u potpunosti razvijeni kao integrirani alat za upravljanje turističkim tokovima, rezervacijama, komunikacijom s posjetiteljima i analitičkim praćenjem interesa korisnika. Online rezervacijski sustavi nisu objedinjeni na razini destinacije, već se odvijaju individualno putem globalnih platformi ili izravnog kontakta s pružateljima usluga, što otežava cjelovitu analizu potražnje i ponašanja gostiju.

Razina digitalnih kompetencija među lokalnim dionicima u turizmu je neujednačena. Dio pružatelja usluga aktivno koristi digitalne alate za promociju, komunikaciju i prodaju, dok manji subjekti, OPG-ovi i udruge često imaju ograničene kapacitete za digitalnu integraciju. Sustavne edukacije u području digitalnih vještina, e-poslovanja, digitalne promocije, upravljanja online kanalima i korištenja destinacijskih digitalnih alata potrebno je dodatno razvijati kako bi se povećala vidljivost i konkurentnost lokalne ponude.

Sigurnost digitalnih sustava i zaštita osobnih podataka provode se na osnovnoj razini, u skladu s minimalnim zahtjevima vezanima uz zaštitu privatnosti, politike kolačića i upravljanje osobnim podacima. S daljnjom digitalizacijom, povećanjem broja javnih digitalnih usluga i uvođenjem naprednijih pametnih rješenja bit će potrebno jačati kapacitete kibernetičke sigurnosti, upravljanja podacima i usklađenosti s nacionalnim IT rješenjima u turizmu.

Tablica 16. Digitalizacija i pametni razvoj prema elementima i trenutnom stanju

Analitičko područje	Element analize	Trenutačno stanje u destinaciji Pisarovina	Utjecaj na upravljanje destinacijom i turizam	Ključni izazovi / ograničenja	Razvojni potencijali i preporučeni smjer
Digitalna infrastruktura	**Dostupnost interneta**	Osnovna dostupnost fiksnog i mobilnog interneta; dostupnost je funkcionalna u naseljenim dijelovima, uz moguću neujednačenu kvalitetu u rubnim, ruralnim, šumskim i riječnim područjima	Omogućuje osnovnu digitalnu komunikaciju, informiranje posjetitelja i korištenje digitalnih kanala promocije	Varijabilna kvaliteta signala u prirodnim i turistički atraktivnim zonama, osobito uz rijeku Kupu i izletišne prostore	Unapređenje širokopojasne i mobilne infrastrukture u turistički relevantnim područjima
	Mobilne mreže	Mobilne mreže su funkcionalne, ali kvaliteta signala može varirati ovisno o lokaciji	Dovoljne su za osnovne potrebe posjetitelja, ali mogu ograničiti naprednije digitalne usluge na otvorenom prostoru	Pad kvalitete signala u šumskim, rubnim i riječnim zonama	Jačanje mobilnog signala u zonama izletišta, uz Kupu i na lokacijama manifestacija
	Javne Wi-Fi mreže	Javna Wi-Fi infrastruktura djelomično je razvijena kroz	Povećava dostupnost besplatnog interneta	Potrebno je dodatno usmjeriti razvoj prema turistički	Širenje i održavanje Wi-Fi dostupnosti na

		projekt WiFi4EU; postavljeno je ukupno 13 pristupnih točaka, od čega 5 vanjskih i 8 unutarnjih, za spajanje na besplatnu Wi-Fi mrežu	stanovnicima, posjetiteljima i korisnicima javnih prostora	relevantnim otvorenim prostorima, izletištima, manifestacijskim lokacijama i prostoru uz Kupu	ključnim turističkim i javnim lokacijama; povezivanje Wi-Fi pristupa s digitalnim informiranjem posjetitelja
Pametna destinacija (smart)	**Smart destination rješenja**	Postoje početni elementi pametne infrastrukture: ICT pametna klupa, e-punionica, uređaj za praćenje klimatskih promjena te elementi inteligentnog upravljanja prometom i javnim parkirnim površinama	Predstavljaju početnu osnovu za pametnije upravljanje javnim prostorom, prometom, parkiranjem i okolišnim parametrima	Rješenja nisu objedinjena u cjelovit sustav pametne destinacije; nema integriranog praćenja turističkih tokova i opterećenja prostora	Razvoj integriranog modela pametne destinacije kroz povezivanje postojećih rješenja, prometnih podataka, okolišnih podataka i turističke statistike
	Inteligentno upravljanje prometom i parkiralištima	Postavljena je jedna radar kamera, jedna kamera za promet i parkirališta te dvije panoramske kamere	Omogućuje početni oblik nadzora prometa, parkirališnih površina i javnog prostora	Sustav nije izravno povezan s upravljanjem turističkim tokovima, opterećenjem izletišta i posjetiteljskim kretanjima	Nadogradnja sustava za potrebe upravljanja posjetiteljskim opterećenjem tijekom manifestacija i u zonama većeg turističkog pritiska
	Digitalna interpretacija	Digitalna interpretacija prisutna je selektivno, primjerice kroz virtualnu turu Zavičajnog muzeja Donja Kupčina i pojedinačne	Povećava dostupnost kulturne baštine i omogućuje dodatnu prezentaciju lokalnih resursa	Ograničeno je na pojedinačne primjere; nije razvijen jedinstveni sustav digitalne interpretacije destinacije	Širenje digitalne interpretacije na sakralnu baštinu, biciklističke rute, pješačke i hodočasničke rute, Plažu na Kupi, Spomen-

		online sadržaje			kuću Titanic i druge atrakcije
Digitalni alati za upravljanje destinacijom	**Destinacijski portal**	Postoji tematski portal Visit Pisarovina	Omogućuje osnovnu promociju, informiranje posjetitelja i predstavljanje turističke ponude	Portal nema razvijene integrirane upravljačke, analitičke i rezervacijske funkcije	Razvoj portala prema funkcionalnijoj destinacijskoj platformi s informacijama, rutama, događanjima, ponudom i digitalnim vodičima
	Integracija s općinskim webom	Web prisutnost ostvaruje se kroz odvojene sustave Turističke zajednice i Općine Pisarovina	Omogućuje informiranje kroz više kanala, ali korisničko iskustvo može biti fragmentirano	Nedostatak jedinstvenog ili jasno povezanog informacijskog sučelja za posjetitelje i lokalne dionike	Jasna podjela uloga, međusobno povezivanje sadržaja i sadržajna integracija turističkih, komunalnih i javnih informacija
	Sustavi za upravljanje turistima (CRM)	Ne postoji razvijen destinacijski CRM sustav	Ograničena je mogućnost praćenja interesa, upita, korisničkih navika i povratnih informacija posjetitelja	Ne postoji objedinjena baza interakcija s posjetiteljima	Uvođenje osnovnih CRM funkcionalnost i kroz destinacijski portal ili nacionalne IT sustave
	Praćenje turističkih tokova	Praćenje se oslanja na eVisitor, statističke podatke i osnovne evidencije; postoje početni prometno-nadzorni elementi, ali ne i cjelovit sustav praćenja turističkih tokova	Omogućuje osnovno praćenje turističkog prometa, ali ne i prostorno-vremensko upravljanje posjetiteljima	Ne prati se opterećenje prostora u realnom vremenu, osobito na izletištima, uz Kupu i tijekom manifestacija	Integracija s IT rješenjima Ministarstva turizma i sporta te postupno uvođenje lokalnih alata za brojanje posjetitelja i praćenje opterećenja prostora
Online rezervacijski sustavi	**Centralizirani bookin**	Ne postoji centralizirani rezervacijski sustav na	Ograničena je kontrola i analiza potražnje na	Rezervacije su fragmentirane i odvijaju se individualno	Razvoj destinacijskog preglednika ponude,

		razini destinacije	destinacijskoj razini	putem pružatelja usluga ili globalnih platformi	agregatora smještaja i poveznica na rezervacijske kanale
	Digitalna prodaja usluga	Digitalna prodaja usluga ograničena je na pojedine pružatelje	Ne koristi se puni potencijal paketiranja turističkih proizvoda i povezivanja lokalne ponude	Niska razina digitalne integracije lokalnih dionika	Povezivanje lokalnih pružatelja usluga u zajedničku digitalnu ponudu, uključujući smještaj, gastronomiju, izlete, manifestacije i lokalne proizvode
Digitalna transformacija lokalne zajednice	**Digitalne vještine dionika**	Digitalne vještine lokalnih dionika su neujednačene; dio pružatelja aktivno koristi digitalne alate, dok manji subjekti imaju ograničene kapacitete	Utječe na vidljivost, konkurentnost i kvalitetu prezentacije destinacijske ponude	Ovisnost o individualnim znanjima i nedostatak sustavnih edukacija	Edukacije za iznajmljivače, OPG-ove, ugostitelje, udruge i organizatore manifestacija
	Digitalna vidljivost pružatelja usluga	Digitalna vidljivost pružatelja usluga je heterogena; pojedini subjekti su dobro vidljivi, dok su manji i povremeni dionici slabije zastupljeni	Dovodi do neujednačene prezentacije destinacije i slabije prepoznatljivost i cjelovite ponude	Slaba zastupljenost manjih subjekata, OPG-ova, udruga i lokalnih proizvođača	Uključivanje lokalnih dionika u zajedničke digitalne alate, e-kataloge i destinacijske vodiče
	E-commerce i digitalni vodiči	E-commerce i digitalni vodiči nisu razvijeni kao sustavan destinacijski alat	Ne koristi se puni potencijal lokalnih proizvoda, tematskih ruta i interpretacije prostora	Nedostatak digitalnih prodajnih i interpretacijskih kanala	Razvoj digitalnih vodiča, e-kataloga lokalnih proizvoda, interaktivnih karata i tematskih ruta

Sigurnost i privatnost	**Kibernetička sigurnost**	Kibernetička sigurnost provodi se na osnovnoj razini, vezano uz postojeće web sustave, CMS, hosting i pojedinačne digitalne alate	Trenutačni rizik je ograničen, ali raste s većim opsegom digitalizacije	Povećani rizici s uvođenjem novih pametnih i podatkovnih sustava	Razvoj osnovnih sigurnosnih procedura, redovito održavanje sustava i jačanje svijesti dionika
	GDPR usklađenost	GDPR usklađenost postoji na osnovnoj razini kroz politike privatnosti, kolačiće i upravljanje osobnim podacima	Zadovoljava minimalne zahtjeve za postojeću razinu digitalnih usluga	Nema naprednog upravljanja podacima i analitikom posjetitelja	Usklađivanje s nacionalnim IT sustavima i razvoj procedura za odgovorno upravljanje podacima
Institucionalni okvir	**Nacionalni IT sustavi Ministarstva turizma i sporta**	Nacionalni IT sustavi predstavljaju važan budući okvir za integraciju destinacijskih podataka i upravljanje turizmom	Mogu omogućiti učinkovitije praćenje, izvještavanje i donošenje odluka	Potrebna je priprema lokalnih dionika za korištenje i integraciju sustava	Priprema za povezivanje s nacionalnim IT rješenjima, edukacija korisnika i prilagodba lokalnih evidencija
	Donošenje odluka temeljem podataka	Donošenje odluka temeljem podataka još je ograničeno; postoje početni infrastrukturn i preduvjeti, ali ne i objedinjeni analitički sustav	Odluke se djelomično temelje na dostupnim statistikama, iskustvu i pojedinačnim podacima	Nedostatak lokalnih analitičkih alata i povezivanja postojećih digitalnih izvora	Uspostava podatkovnog upravljanja destinacijom kroz povezivanje eVisitora, web analitike, prometnih podataka, okolišnih podataka i podataka o posjetiteljima

U cjelini, stanje digitalizacije destinacije Pisarovina može se ocijeniti kao osnovno funkcionalno, uz vidljive početne elemente pametne javne infrastrukture. Pisarovina raspolaže javnom Wi-Fi infrastrukturom, pojedinim elementima pametne urbane opreme, e-mobilnosti, prometnog nadzora, upravljanja parkiralištima i praćenja klimatskih promjena. Međutim, ti elementi još nisu objedinjeni u cjelovit sustav pametne

destinacije koji bi omogućio integrirano upravljanje podacima, posjetiteljskim tokovima, turističkom infrastrukturom i prostornim opterećenjima.

Glavni izazov u sljedećem razdoblju nije samo daljnje uvođenje novih digitalnih rješenja, nego njihovo povezivanje u funkcionalan i podatkovno utemeljen sustav upravljanja destinacijom. Budući razvoj treba usmjeriti na jačanje interoperabilnosti postojećih rješenja, povezivanje s nacionalnim IT sustavima Ministarstva turizma i sporta, razvoj digitalne interpretacije turističkih resursa, povećanje digitalnih kompetencija lokalnih dionika i uspostavu analitičkih alata za praćenje turističkih tokova. Time bi Pisarovina mogla postupno razviti model pametne ruralne destinacije primjeren svojoj veličini, prostornom karakteru i razvojnom opredjeljenju prema održivom, niskointenzivnom turizmu.

2.7. Analiza pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom

Pristupačnost destinacije osobama s invaliditetom važan je element društveno odgovornog i održivog turizma. U Pisarovini se pristupačnost promatra kroz fizičku, komunikacijsku, uslužnu, društvenu i kognitivnu dimenziju, uz uvažavanje ruralnog karaktera prostora, manjih smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta te prirodnih i izletničkih lokaliteta koji nisu sustavno prilagođeni svim skupinama korisnika.

- **Fizička pristupačnost**

Fizička pristupačnost turističke infrastrukture u Pisarovini trenutačno je ograničena i neujednačena. Većina smještajnih objekata, ugostiteljskih sadržaja i turističkih atrakcija temelji se na manjim, privatnim i obiteljskim objektima, često smještenima u postojećim stambenim ili tradicijskim građevinama, koje nisu izvorno projektirane prema načelima univerzalnog dizajna. Prilagodbe poput rampi, prilagođenih sanitarnih čvorova, širih prolaza ili dizala prisutne su pojedinačno i ovise o namjeni, vlasništvu i mogućnostima ulaganja u pojedine objekte.

Pozitivan primjer fizičke pristupačnosti predstavlja „Stara škola" u Pisarovini, u kojoj je osigurana pristupna rampa za osobe s invaliditetom. Time je unaprijeđena dostupnost jednog od javnih i potencijalno turistički relevantnih prostora u središtu destinacije. Međutim, takvi primjeri još ne čine cjelovit sustav pristupačne turističke infrastrukture na razini destinacije.

Javni prostori, poput trgova, šetnica, izletišta i prostora uz rijeku Kupu, djelomično su dostupni osobama s poteškoćama u kretanju, no pristupačnost je često ograničena zbog makadamskih površina, neravnog terena, nedostatka kontinuiranih pješačkih koridora, rubnika, odmorišnih točaka ili nepostojanja prilagođenih ulaza u vodu. Pristupačnost plaža i kupališnih zona uz Kupu uglavnom nije sustavno prilagođena osobama s invaliditetom, što predstavlja značajno ograničenje za inkluzivno korištenje tih prostora.

❖ Komunikacijska pristupačnost

Komunikacijska pristupačnost u destinaciji Pisarovina razvijena je na osnovnoj razini. Turističke informacije dostupne su putem web stranice Turističke zajednice i službene stranice Općine Pisarovina, no sadržaji nisu sustavno prilagođeni osobama s oštećenjem vida ili sluha, primjerice kroz prilagodbu čitačima zaslona, audio sadržaje, titlove, znakovni jezik, prilagođene kontraste ili jednostavnije formate informacija.

Informativne i interpretacijske ploče na terenu uglavnom su tekstualne i ne uključuju taktilne elemente, Brailleovo pismo ili audio-vizualna rješenja. Signalizacija i označavanje turističkih sadržaja prisutni su u ograničenom opsegu, a njihova prilagođenost osobama s kognitivnim ili senzornim poteškoćama nije sustavno razmatrana. Time je orijentacija u prostoru osobama s invaliditetom otežana, osobito u prirodnim, izletničkim i riječnim zonama.

Dodatni razvoj komunikacijske pristupačnosti trebao bi uključivati jasnije digitalne informacije o pristupačnosti pojedinih objekata, ruta, atrakcija i javnih prostora. To je osobito važno jer se dio pristupačnosti već ostvaruje kroz pojedinačne infrastrukturne zahvate, ali te informacije nisu dovoljno vidljive i objedinjene za posjetitelje.

❖ Pristupačnost turističkih usluga

Pristupačnost turističkih usluga u smještaju i ugostiteljstvu u Pisarovini uglavnom ovisi o pojedinačnim objektima. Sustavno prilagođene smještajne jedinice za osobe s invaliditetom nisu uobičajene, a informacije o mogućnostima prilagodbe rijetko su jasno istaknute u digitalnim kanalima ili promotivnim materijalima.

U ugostiteljskim objektima prilagodbe jelovnika, prostora i usluga za osobe s invaliditetom ili osobe s posebnim prehrambenim potrebama nisu standardizirane. Kulturni, edukativni i interpretacijski sadržaji, poput muzeja, manifestacija i radionica, u pravilu su dostupni javnosti, ali bez sustavno oblikovanih programa ili tehničkih prilagodbi za osobe s različitim vrstama invaliditeta.

S obzirom na ruralni i izletnički karakter destinacije, posebnu pozornost potrebno je usmjeriti na dostupnost osnovnih informacija prije dolaska, mogućnost sigurnog pristupa sadržajima, dostupnost sanitarnih prostora, parkirališnih mjesta, odmorišnih točaka i prilagođenih komunikacijskih materijala. Time bi se osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti omogućilo kvalitetnije planiranje posjeta i sigurnije korištenje destinacijskih sadržaja.

❖ Društvena i kognitivna pristupačnost

Društvena i kognitivna pristupačnost u destinaciji Pisarovina temelji se ponajprije na općoj razini otvorenosti i gostoljubivosti lokalne zajednice. Međutim, ne postoje

strukturirani programi edukacije turističkog osoblja i pružatelja usluga o radu s osobama s invaliditetom, niti su uspostavljeni standardi postupanja u tom segmentu.

Razina svijesti o važnosti pristupačnog turizma prisutna je, ali nije sustavno integrirana u planiranje turističkog razvoja. To upućuje na potrebu jačanja senzibilizacije, edukacije i institucionalne podrške, osobito u kontekstu budućeg razvoja selektivnih i društveno odgovornih oblika turizma.

U području kognitivne pristupačnosti potrebno je razvijati jednostavnije i jasnije informacije o sadržajima, rutama, pravilima korištenja prostora, sigurnosti i dostupnosti usluga. To može uključivati jednostavne tekstove, vizualne oznake, karte pristupačnosti, digitalne vodiče i prilagođene interpretacijske materijale za različite skupine korisnika.

2.8. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga obuhvaća javne, komunalne, zdravstvene, financijske, informacijske, sigurnosne i druge usluge koje su primarno namijenjene lokalnom stanovništvu, ali utječu i na kvalitetu boravka posjetitelja. U ruralnoj i izletničkoj destinaciji poput Pisarovine dostupnost osnovnih usluga važna je za osjećaj sigurnosti, funkcionalnost boravka i mogućnost organizacije manifestacija, izleta i kraćih boravaka.

❖ Javne i komunalne usluge

Na području Općine Pisarovina osigurana je osnovna mreža javnih usluga potrebnih za funkcioniranje lokalne zajednice, uključujući općinsku upravu, komunalne službe, dječji vrtić, osnovno obrazovanje te kulturne i sportske ustanove. Ove usluge funkcioniraju stabilno tijekom cijele godine i u pravilu su dostupne i posjetiteljima, osobito u segmentima informiranja, korištenja javnih prostora, sportskih terena i sudjelovanja u kulturnim i društvenim događanjima.

Javni prostori, poput trgova, društvenih domova, sportskih igrališta i rekreacijskih zona, predstavljaju važne točke okupljanja lokalnog stanovništva, ali i mjesta interakcije s posjetiteljima. Njihova opremljenost i uređenost zadovoljavaju osnovne funkcionalne potrebe, no razina turističke interpretacije, signalizacije i dodatnih sadržaja u funkciji posjetitelja još uvijek je ograničena i neujednačena.

❖ Zdravstvene i socijalne usluge

Zdravstvena zaštita na području Pisarovine organizirana je kroz dostupnost primarne zdravstvene zaštite, ljekarničkih usluga i hitne medicinske pomoći u okviru regionalnog sustava. Iako destinacija ne raspolaže specijaliziranim zdravstvenim ustanovama, postojeći sustav zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva i omogućuje osnovnu zdravstvenu sigurnost za posjetitelje, osobito u kontekstu izletničkog i kraćeg boravka.

U slučaju hitnih situacija, zdravstvene usluge dostupne su putem žurnih službi i zdravstvenih ustanova u širem okruženju, što je u skladu s prostornim i demografskim obilježjima destinacije.

- **Financijske, platne i poštanske usluge**

U destinaciji su dostupne osnovne financijske i platne usluge, uključujući bankomate, poštanske usluge i mogućnosti bezgotovinskog plaćanja u većem dijelu ugostiteljskih i smještajnih objekata. Iako je ponuda financijskih institucija ograničena u odnosu na urbana središta, postojeći kapaciteti zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva i većine posjetitelja.

Digitalna plaćanja i kartično poslovanje sve su prisutniji, što pozitivno utječe na dostupnost usluga turistima, osobito onima iz urbanih sredina i inozemstva.

- **Vjerske zajednice, obrazovne, kulturne i sportske institucije**

Vjerske zajednice imaju značajnu društvenu i kulturnu ulogu u Pisarovini te sudjeluju u oblikovanju identiteta destinacije, osobito kroz sakralnu baštinu, blagdane i manifestacije. Vjerski objekti dostupni su posjetiteljima i često predstavljaju dio turističkih obilazaka i tematskih ruta.

Obrazovne, kulturne i sportske ustanove, uključujući škole, kulturno-umjetnička društva i sportske klubove, doprinose razvoju društvenog života i stvaranju sadržaja koji su povremeno dostupni i turistima, posebice kroz događanja, priredbe i rekreativne aktivnosti.

- **Žurne službe i sigurnost**

Sigurnost u destinaciji Pisarovina osigurana je kroz funkcioniranje policije, vatrogasne službe i drugih žurnih službi u okviru regionalnog sustava. Dobro organizirana dobrovoljna vatrogasna društva imaju važnu ulogu ne samo u zaštiti od požara i izvanrednim situacijama, već i u organizaciji lokalnih događanja i manifestacija.

U kontekstu turističkog boravka, destinacija se može smatrati sigurnom, s niskom razinom sigurnosnih rizika. Međutim, zbog prirodnog karaktera prostora (riječna područja, šume, izletišta), važno je kontinuirano informiranje posjetitelja o pravilima ponašanja, sigurnosnim preporukama i dostupnosti pomoći u slučaju potrebe.

U cjelini, destinacija Pisarovina raspolaže funkcionalno organiziranim sustavom osnovnih javnih i privatnih usluga koji primarno zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva, ali istodobno omogućuje i prihvat posjetitelja u okviru postojećeg obujma turističkog prometa. Sustav usluga karakterizira stabilnost, dostupnost i visoka razina društvene kohezije, dok su glavna ograničenja povezana s ograničenim kapacitetima, prostornom disperzijom naselja i nedostatkom specijaliziranih turističkih servisa.

Takvo stanje u skladu je s razvojnim opredjeljenjem Pisarovine kao mirne, ruralne i održive destinacije, pri čemu daljnji razvoj turizma treba biti usklađen s mogućnostima sustava usluga i očuvanjem kvalitete života lokalne zajednice.

2.9. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Analiza ljudskih potencijala usmjerena je na dostupnost, strukturu i razvojne potrebe kadrova u turizmu, ugostiteljstvu i povezanim djelatnostima, uključujući i kapacitete Turističke zajednice za upravljanje destinacijom. S obzirom na ograničen opseg turističkog prometa, potrebe za radnom snagom nisu masovne, ali su važne za kvalitetu usluge, organizaciju manifestacija, digitalnu promociju, interpretaciju baštine i razvoj novih turističkih proizvoda.

Ljudski potencijali Pisarovine odražavaju obilježja male destinacije s ograničenim, ali stabilnim kadrovskim resursima. Glavni izazovi odnose se na dostupnost radne snage, sezonalne potrebe i nedostatak specijaliziranih znanja, dok se razvojni potencijal nalazi u edukaciji, digitalnim vještinama, interpretaciji baštine i jačanju koordinacijske uloge TZO Pisarovina.

2.9.1. Trenutne potrebe poslodavaca u turizmu i ugostiteljstvu

Turistička ponuda u Pisarovini temelji se na manjem broju smještajnih i ugostiteljskih objekata, obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, izletničkim sadržajima i manifestacijama, zbog čega je zapošljavanje u turizmu uglavnom ograničenog opsega i često povezano s povremenim ili sezonskim potrebama.

Poslodavci u turizmu i ugostiteljstvu najčešće iskazuju potrebu za radnicima u sljedećim područjima:

- ugostiteljstvo, osobito kuhinjsko i uslužno osoblje
- održavanje smještajnih objekata i kuća za odmor
- prihvat gostiju i osnovna administracija
- pomoćni poslovi tijekom manifestacija i događanja
- animacija, informiranje i rad s posjetiteljima u sklopu programa i aktivnosti.

Radna mjesta u manjim turističkim i ugostiteljskim subjektima često zahtijevaju višestruke vještine, fleksibilnost i spremnost na obavljanje više različitih poslova. Formalna specijalizacija nije uvijek presudna, dok se posebno važnima pokazuju praktične vještine, pouzdanost, komunikacijske sposobnosti, poznavanje lokalnog prostora i spremnost na rad u manjim, obiteljskim ili lokalno usmjerenim poslovnim sustavima.

S obzirom na sadašnji opseg turističkog prometa, potrebe za radnom snagom nisu masovne, ali su važne za održavanje kvalitete usluge, organizaciju manifestacija, prihvat posjetitelja i razvoj novih turističkih proizvoda.

2.9.2. Sezonalnost i dostupnost radne snage

Iako Pisarovina ne bilježi izrazitu sezonalnost u smislu masovnog turizma, potrebe za radnom snagom povećavaju se tijekom vikenda, ljetnih mjeseci, manifestacija, školskih i obiteljskih izleta te drugih događanja. U tim razdobljima dolazi do privremenog povećanja opsega posla u ugostiteljstvu, smještaju, organizaciji događanja, održavanju prostora i komunikaciji s posjetiteljima.

Povećane potrebe često se rješavaju angažiranjem lokalnog stanovništva, članova obitelji, povremenih radnika ili volontera, osobito kod manjih subjekata, udruga i manifestacijskih programa. Takav model odgovara trenutnom niskointenzivnom karakteru destinacije, ali može predstavljati ograničenje ako se ponuda bude širila prema strukturiranijim turističkim proizvodima, organiziranim izletima, edukativnim programima i cjelogodišnjim sadržajima.

Izazovi u osiguravanju radne snage povezani su s demografskim kretanjima, odlaskom mladih u veća urbana središta, ograničenim interesom za rad u turizmu kao dugoročnom zanimanju te činjenicom da se turizam u Pisarovini još uvijek često percipira kao dodatna ili dopunska djelatnost, a ne kao primarni izvor zapošljavanja.

Dostupnost radne snage stoga nije samo pitanje broja zaposlenih, nego i pitanje motivacije, osposobljenosti i uključivanja lokalnog stanovništva u razvoj turističkih sadržaja. U tom smislu, potrebno je postupno jačati lokalne kapacitete za rad u turizmu, osobito kroz edukacije, praktične radionice i uključivanje mladih, udruga, OPG-ova i lokalnih poduzetnika.

2.9.3. Potreba za razvojem radne snage

Razvoj radne snage u Pisarovini treba biti usmjeren na praktična i primjenjiva znanja koja odgovaraju stvarnom profilu destinacije. Budući da se turizam temelji na manjim smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima, manifestacijama, kulturno-edukativnim sadržajima, boravku u prirodi i lokalnim proizvodima, najveća potreba nije za velikim brojem specijaliziranih kadrova, nego za jačanjem kompetencija postojećih i potencijalnih lokalnih dionika.

Prioritetna područja razvoja kompetencija uključuju:

- kvalitetu usluge i komunikaciju s gostima
- digitalnu promociju, online prodaju i upravljanje rezervacijskim kanalima
- osnovna znanja o održivom turizmu, zaštiti prostora i odgovornom ponašanju posjetitelja
- interpretaciju lokalne baštine, prirodnih resursa, tradicije i manifestacija
- razvoj jednostavnih turističkih programa, itinerara i paketa boravka
- organizaciju događanja i rad s posjetiteljima tijekom manifestacija

- povezivanje lokalnih proizvoda, OPG-ova, ugostitelja i pružatelja smještaja u zajedničku ponudu.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti digitalnim vještinama, budući da je analiza pokazala neujednačenu razinu digitalne vidljivosti lokalnih dionika. Edukacije o korištenju društvenih mreža, ažuriranju online profila, fotografiji, pisanju opisa ponude, upravljanju recenzijama i osnovnoj web prodaji mogu značajno doprinijeti boljoj tržišnoj prisutnosti destinacije.

Važan razvojni smjer odnosi se i na interpretaciju baštine. Pisarovina raspolaže vrijednim prirodnim, kulturnim, sakralnim i tradicijskim resursima, ali njihova turistička vrijednost ovisi o sposobnosti dionika da ih predstave posjetiteljima kroz priče, vođenja, radionice, tematske programe i digitalne sadržaje. Zato je potrebno jačati kompetencije u području storytellinga, interpretacije prostora i rada s različitim skupinama posjetitelja, osobito obiteljima, školskim grupama i jednodnevnim posjetiteljima.

Turistička zajednica Općine Pisarovina može imati važnu koordinacijsku ulogu u razvoju ljudskih potencijala kroz organizaciju radionica, informiranje o dostupnim programima potpore, povezivanje dionika s obrazovnim i stručnim institucijama te poticanje suradnje između pružatelja smještaja, ugostitelja, OPG-ova, udruga, kulturnih dionika i organizatora manifestacija.

2.9.4. Istraživanje potreba međunarodnih dionika

Iako Pisarovina nije izravno orijentirana prema velikim međunarodnim turističkim tržištima, relevantni europski trendovi mogu poslužiti kao orijentir za razvoj lokalnih ljudskih potencijala. U zemljama s razvijenijim turističkim sustavima, poput Austrije, Španjolske i Francuske, posebno se ističe važnost cjeloživotnog učenja, fleksibilnih oblika edukacije, povezivanja obrazovanja i poslodavaca te stvaranja kvalitetnijih uvjeta rada u turizmu.

Za Pisarovinu su ti trendovi primjenjivi u prilagođenom, lokalnom obliku. To znači da naglasak treba staviti na kraće i praktične edukacije, radionice za lokalne dionike, prijenos znanja iz dobrih praksi, mentorstvo, uključivanje mladih i jačanje lokalnog poduzetništva u turizmu. Umjesto razvoja velikih obrazovnih sustava, za destinaciju je primjereniji model postupnog jačanja kompetencija kroz suradnju s regionalnim centrima kompetentnosti, obrazovnim ustanovama u širem okruženju, stručnim institucijama, turističkim zajednicama i razvojnim agencijama.

Međunarodna iskustva potvrđuju da održivost turističkog razvoja ne ovisi samo o infrastrukturi i promociji, nego i o ljudima koji oblikuju doživljaj destinacije. Stoga Pisarovina treba sustavno ulagati u znanja, vještine i motivaciju lokalnih dionika, osobito u područjima kvalitete usluge, digitalizacije, održivosti, interpretacije baštine i razvoja autentičnih turističkih proizvoda.

2.10. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Analiza komunikacijskih aktivnosti obuhvaća način na koji se Pisarovina predstavlja i promovira prema potencijalnim i stvarnim posjetiteljima. U maloj ruralnoj destinaciji komunikacija ima važnu ulogu u povećanju prepoznatljivosti, informiranju posjetitelja, promociji manifestacija i usmjeravanju potražnje prema lokalnim atrakcijama, smještaju, ugostiteljstvu i turističkim proizvodima.

❖ Pregled korištenja komunikacijskih kanala

Turistička zajednica Općine Pisarovina koristi kombinaciju digitalnih i tradicionalnih komunikacijskih kanala. Osnovni komunikacijski kanal je službena web stranica destinacije, koja služi kao središnje mjesto informiranja o turističkoj ponudi, atrakcijama, manifestacijama i praktičnim informacijama za posjetitelje. Uz web stranicu, koriste se i društvene mreže, prvenstveno za informiranje o aktualnim događanjima, manifestacijama i sezonskim sadržajima.

Komunikacijski kanali međusobno su povezani na osnovnoj razini, no ne postoji formalno definiran integrirani komunikacijski sustav ni jasno strukturirana komunikacijska strategija koja bi dugoročno usmjeravala poruke, ton komunikacije i ciljne skupine.

❖ Analiza digitalnog prisustva

Digitalno prisustvo destinacije Pisarovina temelji se na informativnoj funkciji, s naglaskom na pregled sadržaja i osnovnu promociju. Web stranica destinacije pruža relevantne informacije, ali je primarno orijentirana na informiranje, a manje na inspiriranje, personalizaciju sadržaja ili aktivno usmjeravanje ponašanja posjetitelja (npr. planiranje boravka, tematske preporuke).

Aktivnosti na društvenim mrežama karakterizira povremena objava sadržaja, uglavnom vezana uz događanja, manifestacije i lokalne inicijative. Razina angažmana korisnika (reakcije, dijeljenja, komentari) umjerena je i odgovara profilu destinacije i veličini ciljane publike. Digitalno oglašavanje (npr. putem Google Ads ili društvenih mreža) koristi se ograničeno ili povremeno, bez kontinuirane kampanjske strukture i jasnog segmentiranja tržišta.

❖ Analiza offline komunikacijskih aktivnosti

Offline komunikacijske aktivnosti uključuju korištenje tiskanih promotivnih materijala, poput brošura, letaka i karata, koje se distribuiraju na lokalnoj razini, tijekom manifestacija i u suradnji s partnerima. Organizacija i promocija događanja predstavljaju važan segment offline komunikacije, osobito u kontekstu manifestacijskog turizma i jačanja lokalnog identiteta.

Sudjelovanje na turističkim sajmovima i promotivnim događanjima izvan destinacije odvija se u ograničenom opsegu i uglavnom u suradnji s regionalnom

turističkom zajednicom ili drugim partnerima, što je u skladu s resursima i razvojnim prioritetima destinacije.

- **Suradnja s trećim stranama**

Suradnja s medijima, turističkim agencijama i vanjskim partnerima prisutna je, ali nije sustavno strukturirana. Medijska vidljivost destinacije najčešće je povezana s pojedinim događanjima, manifestacijama ili specifičnim atrakcijama. Suradnja s influencerima i kreatorima sadržaja trenutačno nije razvijena kao planska aktivnost.

- **Prikupljanje i distribucija informacija za turiste**

Informacije za turiste prikupljaju se iz lokalnih izvora, kroz suradnju s pružateljima usluga, udrugama i institucijama. Distribucija informacija odvija se prvenstveno putem web stranice, društvenih mreža i tiskanih materijala. Ne postoji jedinstvena baza podataka niti sustav za analitičko praćenje interesa i ponašanja posjetitelja, što ograničava mogućnost donošenja odluka temeljenih na podacima.

- **Marketinško pozicioniranje na regionalnoj i nacionalnoj razini**

Destinacija Pisarovina svoje marketinško pozicioniranje najvećim dijelom ostvaruje u okviru regionalnih i nacionalnih promocija, kroz uključenost u šire promotivne aktivnosti kontinentalnog turizma i prigradskih destinacija. U tom kontekstu, Pisarovina se pozicionira kao mirna, ruralna i izletnička destinacija, pogodna za kratke boravke, boravak u prirodi i doživljaj lokalnog identiteta.

Pojedine atrakcije i sadržaji, poput prirodnih prostora uz rijeku Kupu, manifestacija i lokalne gastronomije, imaju potencijal za jače isticanje u regionalnom promotivnom okviru, dok nacionalna promocija treba ostati selektivna i usmjerena na autentične i održive elemente ponude.

Komunikacijske aktivnosti destinacije Pisarovina trenutačno su funkcionalne i primjereno usklađene s veličinom, resursima i razvojnim opredjeljenjem destinacije. Glavna ograničenja odnose se na fragmentiranost digitalnih alata, ograničenu analitičku podršku i nedostatak dugoročne komunikacijske strategije. Istodobno, postoje značajni potencijali za postupno jačanje digitalne komunikacije, bolju integraciju kanala i jasnije usmjeravanje poruka, u skladu s regionalnim i nacionalnim smjernicama i bez narušavanja autentičnog identiteta destinacije.

2.11. Analiza konkurencije

Analiza konkurencije usmjerena je na usporedbu Pisarovine s prostorno, tržišno i funkcionalno sličnim kontinentalnim destinacijama. Cilj je utvrditi komparativne prednosti i nedostatke Pisarovine u odnosu na destinacije koje razvijaju ruralni, izletnički, aktivni, kulturni, obiteljski i prirodni turizam te prepoznati elemente ponude koje je potrebno dodatno razvijati ili jasnije tržišno komunicirati.

U kontekstu destinacije Pisarovina, analiza konkurencije mora uzeti u obzir specifičan položaj destinacije kao ruralnog i prirodno očuvanog područja u neposrednoj blizini Zagreba i šireg urbanog prostora. Razvoj turizma u Pisarovini temelji se na selektivnim oblicima ponude, izletničkom i vikend-turizmu, boravku u prirodi, mirnom okruženju, lokalnoj gastronomiji, kulturnoj i sakralnoj baštini te manifestacijama manjeg i srednjeg opsega. Upravo ti elementi definiraju okvir unutar kojeg se oblikuje konkurentsko okruženje destinacije.

Konkurentsko okruženje destinacije Pisarovina može se podijeliti na dvije osnovne skupine: direktnu i indirektnu konkurenciju.

Direktnu konkurenciju čine destinacije sličnog profila i turističkih proizvoda, koje se obraćaju istim ili sličnim ciljnim skupinama. To su prije svega ruralne i prigradske destinacije kontinentalne Hrvatske, osobito u Zagrebačkoj i susjednim županijama, koje razvijaju ponudu temeljenu na boravku u prirodi, izletničkom turizmu, aktivnom odmoru, eno-gastronomiji, kulturnoj baštini i lokalnim manifestacijama. Ove destinacije često raspolažu sličnim resursima, poput šumskih i riječnih krajolika, tradicijskih sela i manjih smještajnih kapaciteta, te konkuriraju Pisarovini u segmentu jednodnevnih i vikend-posjeta stanovnika urbanih središta.

Indirektnu konkurenciju čine destinacije i sadržaji koji nude drugačiji tip turističkog ili rekreacijskog doživljaja, ali se nalaze u relativnoj prostornoj blizini i konkuriraju za isto slobodno vrijeme potencijalnih posjetitelja. U ovu skupinu ubrajaju se gradske i prigradske rekreacijske zone, parkovi prirode, izletišta, wellness i spa centri, kulturne i zabavne ponude urbanih središta, kao i organizirani događaji i manifestacije u okolnim područjima. Iako ne nude isti tip doživljaja kao Pisarovina, oni predstavljaju alternativu za kratke izlete i vikend-boravke.

2.11.1. Identifikacija konkurentskih destinacija

Za potrebe ocjene tržišne pozicije destinacije Pisarovina definira se konkurentski krug koji obuhvaća turističke destinacije sličnih obilježja u pogledu turističkih proizvoda, ciljnih tržišnih segmenata i prostorno-funkcionalnog konteksta. Cilj ove analize je utvrditi relativnu konkurentnost destinacije, prepoznati njezine komparativne prednosti i ograničenja te osigurati analitičku podlogu za definiranje realnih i održivih razvojnih ciljeva.

Analiza se temelji na kombinaciji kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja te uzima u obzir stvarni razvojni kapacitet destinacije Pisarovina kao male, ruralne i nisko intenzivne kontinentalne destinacije.

- **Direktna konkurencija**

Direktnu konkurenciju čine ruralne i prigradske kontinentalne destinacije u širem okruženju Zagreba, koje nude slične proizvode: boravak u prirodi, manju i disperziranu smještajnu ponudu, lokalnu gastronomiju, manifestacije i rekreacijske sadržaje. Ove

destinacije imaju sličnu strukturu ponude i obraćaju se istim tržišnim segmentima (domaći posjetitelji, vikend-gosti, obitelji, izletnici).

Destinacije sličnog profila: ruralne / prigradske kontinentalne destinacije u blizini Zagreba, orijentirane na:

- izletnički i vikend-turizam
- boravak u prirodi
- lokalnu gastronomiju i manifestacije
- manju, disperziranu smještajnu ponudu

U ovu skupinu ulaze:

- Samobor
- Jastrebarsko
- Sveta Nedelja
- Dugo Selo

U odnosu na direktne konkurentske destinacije poput Samobor, Jastrebarsko i Sveta Nedelja, Pisarovina se ne pozicionira kroz obujam turističke ponude, broj događanja ili razinu urbaniziranosti, već kroz kvalitativno drugačiji doživljaj prostora i boravka.

Dok Samobor i Sveta Nedelja bilježe snažan pritisak vikend-posjetitelja, gužve u središtima i izražen sezonski intenzitet, Pisarovina zadržava obilježja mirne, prostorno rasterećene destinacije, u kojoj boravak nije uvjetovan masovnim sadržajima, već prirodnim ritmom prostora. Jastrebarsko, iako dijelom ruralno orijentirano, snažnije se oslanja na vinske ceste i tematsku eno-gastro ponudu, dok Pisarovina svoju posebnost gradi na kombinaciji rijeke Kupe, šumskog okruženja, sakralne baštine i lokalnih manifestacija manjeg opsega.

U tom kontekstu, Pisarovina ne ulazi u izravno natjecanje s konkurentima po kriterijima kvantitete, već se diferencira kao alternativa za posjetitelje koji žele izbjeći tipične vikend-destinacije i traže prostor za opušten, nenametljiv i autentičan boravak.

❖ Indirektna konkurencija

Indirektnu konkurenciju čine destinacije i sadržaji koji nude drugačiji tip doživljaja, ali se zbog prostorne blizine i vremenske dostupnosti natječu za isto slobodno vrijeme posjetitelja. To uključuje urbana središta, gradske kulturne i zabavne sadržaje, veća izletišta, parkove prirode i rekreacijske zone koje predstavljaju alternativu kratkom boravku u Pisarovini.

Destinacije i prostori koji nude drugačiji tip doživljaja, ali se natječu za isto slobodno vrijeme (vikendi, jednodnevni izleti):

- Medvednica

- Žumberak – Samoborsko gorje
- urbana ponuda Zagreb

U odnosu na indirektnu konkurenciju, poput Medvednica, Žumberak – Samoborsko gorje i urbane ponude Zagreb, Pisarovina se natječe prvenstveno u segmentu raspoloživog slobodnog vremena, a ne kroz istovjetan tip turističkog proizvoda.

Medvednica i Žumberak privlače posjetitelje orijentirane na aktivni boravak, planinarenje i fizički zahtjevnije aktivnosti, često uz izražene sezonske i vikend-gužve. Zagreb, kao urbano središte, nudi kulturnu, zabavnu i događajnu ponudu visokog intenziteta, ali bez kontakta s prirodom i ruralnim ambijentom.

Pisarovina se u tom okruženju pozicionira kao "tiša opcija" – destinacija za posjetitelje koji traže prirodu bez napora, boravak bez gužvi, društveni ili obiteljski vikend te sadržaje koji ne zahtijevaju visoku razinu planiranja ili fizičke angažiranosti. Upravo ta nenametljivost i jednostavnost boravka čine ključnu konkurentsku prednost u odnosu na indirektne konkurente.

2.11.2. Benchmarking – Usporedba ključnih pokazatelja

Benchmarking predstavlja analitički i strateški alat kojim se omogućuje objektivna usporedba destinacije s odabranim konkurentskim i referentnim destinacijama, s ciljem prepoznavanja vlastitih prednosti, slabosti i razvojnih potencijala. U kontekstu destinacije, benchmarking ne služi pukoj kvantitativnoj usporedbi turističkih pokazatelja, već razumijevanju različitih razvojnih modela, razine organiziranosti sustava, kvalitete ponude i načina upravljanja destinacijom.

Primjenom benchmarkinga moguće je identificirati primjere dobre prakse u područjima kao što su razvoj selektivnih turističkih proizvoda, upravljanje posjetiteljima, komunikacija i brendiranje, uključivanje lokalne zajednice te održivo korištenje prostora i resursa. Takva usporedba pruža realan okvir za procjenu vlastitih mogućnosti i ograničenja, uzimajući u obzir prostorne, društvene i gospodarske specifičnosti destinacije.

U procesu izrade Plana upravljanja destinacijom, benchmarking ima ključnu ulogu u:

- postavljanju realnih i ostvarivih strateških ciljeva, usklađenih s razinom razvijenosti i nosivim kapacitetima destinacije;
- definiranju prioriteta ulaganja, osobito u infrastrukturu, ljudske potencijale i razvoj turističkih proizvoda;
- oblikovanju diferencijacijskog koncepta destinacijskog identiteta, temeljenog na autentičnim vrijednostima i komparativnim prednostima prostora;
- jačanju dugoročne tržišne pozicije destinacije, kroz planski i uravnotežen razvoj turizma.

Benchmarking tako omogućuje da se razvoj destinacije ne temelji na imitiranju konkurencije, već na promišljenom preuzimanju primjenjivih rješenja i prilagodbi modela razvoja vlastitim prostornim i društvenim obilježjima, čime se osigurava održivost i prepoznatljivost destinacije u dugom roku.

Za procjenu tržišne pozicije destinacije koristi se skup indikativnih pokazatelja, koji se vrednuju usporedno u odnosu na konkurentske destinacije.

Tablica 17. Benchmarking – usporedba po ključnim pokazateljima (direktna konkurencija)

Pokazatelj	Pisarovina	Samobor	Jastrebarsko	Sveta Nedelja
Udaljenost od Zagreba	25–30 min	20 min	30 min	15–20 min
Profil turizma	ruralni, miran, izletnički	izletnički, gradski	vinsko-ruralni	prigradski
Smještajni kapaciteti	mali, kuće za odmor	srednji, hoteli + privatni	mali–srednji	ograničeni
Intenzitet turizma	nizak	visok	srednji	nizak–srednji
Prirodni resursi	rijeka Kupa, šume, mir	parkovi, šetnje	vinogradi, brda	rekreacijske zone
Manifestacije	lokalne, autentične	velike, masovne	tematske	ograničene
Gužve / pritisak	nizak	visok (vikendi)	srednji	srednji
Razina urbanizacije	niska	visoka	srednja	srednja

Tablica 18. Benchmarking – usporedba po ključnim pokazateljima (indirektna konkurencija)

Pokazatelj	Pisarovina	Medvednica	Žumberak	Zagreb
Tip doživljaja	miran boravak, priroda	aktivni outdoor	priroda, planinarenje	urbana ponuda
Duljina boravka	1–2 dana	1 dan	1–2 dana	varijabilno
Infrastrukturni pritisak	nizak	visok	srednji	vrlo visok
Sezonalni pritisci	umjereni	izraziti	sezonski	cjelogodišnji
Autentičnost	visoka	srednja	visoka	niska
Prikladnost za obitelji	visoka	srednja	srednja	visoka

Pisarovina ima izraženu konkurentsku prednost u pogledu blizine Zagreba i dobre cestovne dostupnosti, što je ključan faktor u segmentu kratkih boravaka i izletničkog turizma.

Smještajna ponuda Pisarovine je ograničenog opsega, nisko intenzivna i dominantno privatna, što je u skladu s razvojnim opredjeljenjem, ali predstavlja slabiju poziciju u usporedbi s destinacijama koje raspolažu većim brojem kreveta ili raznovrsnijim tipovima smještaja.

Destinacija se ističe očuvanim prirodnim prostorom, ruralnim ambijentom, rijekom Kupom i lokalnim identitetom, što predstavlja snažnu osnovu za diferencijaciju u odnosu na konkurenciju koja je često urbaniziranija ili intenzivnije turistički razvijena.

Ponuda je orijentirana na autentičnost i osobni pristup, uz umjerene cjenovne razine, što je konkurentski povoljno u odnosu na komercijalnije i masovnije destinacije.

Ljudski resursi su ograničeni, ali stabilni, uz snažnu uključenost lokalne zajednice. U usporedbi s većim destinacijama, institucionalni i kadrovski kapaciteti su manji, ali fleksibilniji.

Komunikacijske strategije konkurencije:

- Analiza komunikacijskih pristupa konkurentskih destinacija pokazuje da one sve snažnije koriste:
- digitalne kanale (web, društvene mreže, online kampanje),
- jasno segmentirane poruke prema ciljanim skupinama,
- tematsko brendiranje (aktivni odmor, eno-gastro, priroda, obitelj).

U tom kontekstu, Pisarovina trenutačno ima osnovno, ali funkcionalno komunikacijsko prisustvo, dok je prostor za jače diferenciranje upravo u jasnijem pozicioniranju i dosljednom isticanju vlastitih specifičnosti (mir, blizina, autentičnost, nenametljiv boravak).

Na tržištu turističke potražnje vidljivi su trendovi koji idu u prilog destinacijama poput Pisarovine:

- rast interesa za boravak u prirodi i manjim destinacijama,
- povećana potražnja za održivim i autentičnim iskustvima,
- sklonost kratkim i češćim putovanjima,
- jačanje digitalnog informiranja i planiranja putovanja.

Konkurentske destinacije postupno uvode digitalne alate, pametna rješenja i održive prakse, što predstavlja orijentir i za budući razvoj Pisarovine, uz prilagodbu njezinim realnim kapacitetima.

Analiza tržišne pozicije uzima u obzir i obilježja turističke potražnje u destinaciji, u mjeri u kojoj su podaci dostupni. Dominiraju domaći posjetitelji, jednodnevni izletnici i vikend-gosti, različitih dobnih skupina, s naglaskom na obitelji, parove i manje grupe. Boravci su kratki, a motivi dolaska vezani uz prirodu, manifestacije i društvena okupljanja.

Takva struktura potražnje dodatno potvrđuje da se Pisarovina ne treba natjecati s destinacijama masovnog ili dugotrajnog boravka, već se jasno pozicionirati unutar niše kratkog, kvalitetnog i sadržajno fokusiranog boravka.

Kvalitetno provedena analiza konkurencije i tržišne pozicije pokazuje da se destinacija Pisarovina nalazi u konkurentskom okruženju koje je intenzivno, ali istodobno i povoljno za jasno diferenciranje. Konkurentnost destinacije ne proizlazi iz obujma ponude ili turističkog prometa, već iz:

- prostorne blizine emitivnih tržišta,
- očuvanog prirodnog i ruralnog ambijenta,
- autentičnosti i lokalnog identiteta,
- usklađenosti razvoja s kapacitetima prostora i zajednice.

Takva tržišna pozicija omogućuje postavljanje realnih, održivih razvojnih ciljeva i razvoj strategija koje dugoročno jačaju konkurentnost destinacije Pisarovina, bez ugrožavanja prostora i kvalitete života lokalnog stanovništva.

U konkurentskom okruženju obilježenom snažnim urbanim i izletničkim destinacijama, Pisarovina svoju tržišnu poziciju gradi na razlikovanju, a ne natjecanju. Njezina snaga leži u očuvanom prostoru, niskom turističkom pritisku i mogućnosti boravka koji nije strukturiran oko masovne potrošnje, već oko doživljaja mjesta i lokalne zajednice.

Takva pozicija nije slabost, već strateška prednost, pod uvjetom da se razvoj turizma i komunikacija dosljedno usmjeravaju prema tržišnim segmentima koji cijene upravo te vrijednosti.

2.12. Izrada izvješća o analizi stanja

Izvješće o provedenoj analizi stanja destinacije Pisarovina daje sažet i sveobuhvatan prikaz ključnih nalaza provedenih analitičkih postupaka. Obuhvaća stanje turističkih proizvoda i usluga, resursne osnove, turističke, komunalne, prometne i digitalne infrastrukture, pristupačnosti, dostupnosti usluga, ljudskih potencijala, komunikacijskih aktivnosti i konkurentskog okruženja.

Svrha izvješća je objediniti najvažnije pokazatelje, razvojne prednosti, ograničenja, promjene i potencijale destinacije te ih povezati s tržišnim trendovima, potrebama posjetitelja i mogućnostima lokalne zajednice. Na taj način izvješće predstavlja podlogu za definiranje razvojnih smjerova, prioriteta i mjera upravljanja destinacijom.

2.12.1. Izvješće o analizi turističkih proizvoda i usluga

Turistički proizvodi i usluge destinacije Pisarovina razvijaju se u skladu s ruralnim, izletničkim i niskointenzivnim karakterom prostora. Ponuda se temelji na očuvanom prirodnom okruženju, rijeci Kupi, kulturno-povijesnoj i sakralnoj baštini, lokalnim manifestacijama, manjim smještajnim kapacitetima, ugostiteljstvu lokalnog i izletničkog karaktera te pojedinačnim kulturno-edukativnim i rekreacijskim sadržajima. Destinacija se ne pozicionira kao prostor masovnog turizma, nego kao mirna kontinentalna destinacija pogodna za jednodnevne posjete, kraći boravak, obiteljski turizam, boravak u prirodi i selektivne oblike turizma manjeg opsega.

Smještajna ponuda je ograničenog kapaciteta, prostorno disperzirana i uklopljena u postojeću strukturu naselja. U destinaciji nema hotela, većih turističkih zona ni masovnih smještajnih kompleksa. U 2024. godini evidentirano je 128 objekata, od čega 105 vikendica, odnosno 82,0 % ukupnog broja objekata. U 2025. godini utvrđeno je ukupno 130 objekata, od čega 23 komercijalna smještajna objekta sa 118 kreveta i 107 vikendica. Komercijalni smještaj čini 9 objekata u domaćinstvu s 36 kreveta i 14 ostalih ugostiteljskih objekata za smještaj s 82 kreveta. Najveći pojedinačni kapaciteti su Bajadera s 24 kreveta, Sobe Jo Lame s 14 kreveta i Napolitanke s 10 kreveta.

Kvaliteta smještajne ponude odgovara funkcionalnom, obiteljskom i ruralnom karakteru destinacije. U 2025. godini evidentiran je 1 objekt s 2 zvjezdice, 15 objekata s 3 zvjezdice i 7 objekata s 4 zvjezdice, dok objekti s 5 zvjezdica i OPG smještaj s oznakom 3 sunca nisu evidentirani. Ovakva struktura potvrđuje da se Pisarovina ne razvija kao luksuzna boravišna destinacija, nego kao prostor manjih individualnih kapaciteta, kuća za odmor, apartmana i soba, s naglaskom na mir, privatnost i boravak u prirodnom okruženju.

Turistički promet u razdoblju 2021.–2025. bilježi pad dolazaka i noćenja, ali i produljenje prosječnog trajanja boravka. Broj dolazaka smanjen je s 3.172 u 2021. godini na 1.215 u 2025. godini, dok je broj noćenja smanjen s 8.345 na 5.181. Istodobno je prosječno trajanje boravka poraslo s 2,63 na 4,26 dana. To pokazuje da destinacija ostvaruje manji obujam prometa, ali dulje zadržavanje posjetitelja koji ostvaruju noćenje. U 2024. godini ukupno je evidentirano 2.091 dolazak i 6.919 noćenja, dok je bez nekomercijalnih dolazaka i sezonskih radnika ostvareno 1.982 dolaska i 3.507 noćenja. Domaći turisti bilježe rast noćenja, dok su strani turisti u padu, ali i dalje ostvaruju dulji prosječni boravak. Najvažnija strana tržišta su Njemačka, Bosna i Hercegovina i Austrija.

Struktura turističkog prometa pokazuje važnu razliku između dolazaka i noćenja po vrstama objekata. Ostali ugostiteljski objekti u 2024. ostvaruju najveći udio dolazaka, dok objekti u domaćinstvu ostvaruju znatno veći udio u noćenjima nego u dolascima, što upućuje na dulje boravke i veći kvalitativni učinak tog segmenta. Nekomercijalni smještaj ima mali udio u dolascima, ali značajan udio u noćenjima, što potvrđuje važnost vikendica

i povremenog boravka za ukupno korištenje prostora, ali i ograničen izravan učinak tog segmenta na turističku potrošnju.

Ugostiteljska ponuda ima komplementarnu ulogu i primarno je usmjerena na lokalno stanovništvo, stanovnike okolnih područja i izletnike. Čine je restorani i izletišni objekti, ugostiteljski sadržaji uz smještajne kapacitete, kafići te povremeni ugostiteljski sadržaji vezani uz manifestacije. Ponuda je funkcionalna, ali nije dovoljno turistički profilirana. Razvojni potencijal nalazi se u povezivanju ugostiteljstva s lokalnim proizvodima, manifestacijama, boravkom uz Kupu, izletima i interpretacijom lokalne baštine.

Atrakcijska osnova destinacije temelji se na rijeci Kupi, pokupskoj nizini, očuvanom ruralnom krajoliku, šumama, poljoprivrednim površinama, staništima bijelih roda u Donjoj Kupčini, sakralnoj baštini, Zavičajnom muzeju Donja Kupčina, tradiciji i lokalnim običajima. Rijeka Kupa predstavlja najvažniji prirodni resurs za razvoj izletničkih, rekreacijskih, obiteljskih i boravišnih sadržaja. Kulturno-povijesnu osnovu čine župne crkve sv. Martina biskupa u Jamnici Pisarovinskoj i sv. Marije Magdalene u Donjoj Kupčini, drvene i kamene kapele, tradicijska arhitektura i nematerijalna baština. Zavičajni muzej Donja Kupčina najstrukturiraniji je kulturno-edukativni sadržaj i važna točka za razvoj interpretacijskih i edukativnih programa.

Manifestacije imaju važnu ulogu u očuvanju lokalnog identiteta i stvaranju povremenih motiva dolaska. Među važnijim događanjima ističu se Kupske večeri, Opel Show Hrvatska, Dan Općine Pisarovina, Jurjevo i ophodi jurjevčana, božićni koncerti, manifestacija Pjesmom do Božića te manja kulturna, sakralna i društvena događanja. Njihov učinak je najčešće lokalnog i regionalnog dosega, s naglaskom na jednodnevne i kratkotrajne posjete. Daljnji razvoj manifestacija treba usmjeriti prema jasnijem tematskom profiliranju, kvaliteti i povezivanju s turističkim proizvodima.

Turističke usluge u destinaciji su funkcionalne, ali fragmentirane. Najrazvijenije su smještajne i ugostiteljske usluge, dok izletničke, rekreacijske, kulturno-edukativne, informacijske i maloprodajne usluge imaju različitu razinu razvijenosti. Najveći razvojni potencijal imaju kulturno-edukativne usluge, lokalni proizvodi, OPG-ovi, tematski izleti, boravak uz Kupu i povezivanje postojećih sadržaja u cjelovitije turističke proizvode.

U tržišnom smislu, Pisarovina se uklapa u trendove potražnje za mirnim ruralnim destinacijama, boravkom u prirodi, kraćim putovanjima, obiteljskim programima, aktivnim odmorom manjeg intenziteta i autentičnim lokalnim doživljajima. U odnosu na konkurenciju, prednost destinacije nije u veličini kapaciteta ili razvijenosti turističke infrastrukture, nego u očuvanosti prostora, blizini većih emitivnih tržišta, rijeci Kupi, lokalnoj baštini, mirnom okruženju i mogućnosti razvoja autentičnih proizvoda. Glavni konkurentski izazovi su slabija vidljivost, fragmentiranost ponude, ograničen broj

cjelovitih proizvoda, nedovoljna interpretacija atrakcija i slabija povezanost lokalnih dionika.

Zaključak: Turistički proizvodi i usluge Pisarovine imaju stabilnu resursnu osnovu i jasan potencijal za razvoj selektivnog, održivog i niskointenzivnog turizma. Ključne prednosti su rijeka Kupa, očuvan ruralni prostor, kulturno-povijesna i sakralna baština, lokalne manifestacije, manji smještajni kapaciteti i mogućnost povezivanja prirode, baštine, gastronomije i rekreacije. Glavni izazovi odnose se na pad turističkog prometa, visoki udio nekomercijalnog smještaja, ograničenu tržišnu vidljivost, fragmentiranost usluga i nedovoljno oblikovane turističke proizvode. Razvojni smjer treba temeljiti na kvalitativnom unaprjeđenju postojeće ponude, jačanju interpretacije, povezivanju dionika i oblikovanju prepoznatljivih proizvoda koji Pisarovinu pozicioniraju kao mirnu, zelenu i autentičnu ruralnu destinaciju u blizini većih urbanih tržišta.

2.12.2. Izvješće o analizi resursne osnove

Resursna osnova destinacije Pisarovina temelji se na očuvanom prirodnom prostoru, rijeci Kupi, ruralnom krajobrazu, sakralnoj i kulturno-povijesnoj baštini, tradiciji lokalne zajednice te osnovnoj turističkoj infrastrukturi. Njezina glavna vrijednost nije u velikom broju snažno komercijaliziranih atrakcija, nego u autentičnosti, očuvanosti prostora i mogućnosti razvoja selektivnih oblika turizma manjeg intenziteta.

Kulturna i baštinska osnova predstavlja važan identitetski resurs destinacije. Najznačajniji elementi su župna crkva sv. Martina biskupa u Jamnici Pisarovinskoj, župna crkva sv. Marije Magdalene u Donjoj Kupčini, drvene i kamene kapele, tradicijska arhitektura, Zavičajni muzej Donja Kupčina te nematerijalna baština očuvana kroz običaje, legende, folklor, manifestacije i djelovanje KUD-ova i udruga. Resursi su u velikoj mjeri očuvani i imaju značajan potencijal za razvoj kulturnog, hodočasničkog, edukativnog, obiteljskog i doživljajnog turizma.

Zavičajni muzej Donja Kupčina ima posebno važnu ulogu jer predstavlja najstrukturiraniji interpretacijski sadržaj kulturne baštine u destinaciji. Kroz tradicijske objekte, zbirke i edukativne sadržaje muzej omogućuje prezentaciju načina života, rada i običaja Pokuplja te može biti nositelj tematskih programa, školskih posjeta, obiteljskih sadržaja i povezivanja kulturne baštine s lokalnim proizvodima i manifestacijama.

Glavni izazov kulturne i baštinske osnove nije očuvanost resursa, nego njihova nedovoljna turistička interpretacija i fragmentirana prezentacija. Nedostaju povezanije tematske rute, sustavnija signalizacija, zajednička interpretacija i cjeloviti proizvodi koji bi sakralnu baštinu, muzej, tradicijsku arhitekturu, običaje i manifestacije povezali u prepoznatljivo turističko iskustvo. U odnosu na konkurentske ruralne destinacije, Pisarovina ima prednost u autentičnosti i očuvanosti, ali slabiju tržišnu vidljivost i manju razinu oblikovanih baštinskih proizvoda.

Prirodni resursi predstavljaju najvažniju i najstabilniju sastavnicu resursne osnove. Središnji prirodni resurs je rijeka Kupa s pripadajućom obalom, osobito na području Donje Kupčine i Lijevog Središkog. Rijeka Kupa ima visoku krajobraznu, rekreacijsku i identitetsku vrijednost te predstavlja osnovu za razvoj izletničkog, rekreacijskog, obiteljskog i boravišnog turizma manjeg opsega. Trenutačno se koristi uglavnom sezonski i niskointenzivno, što pridonosi očuvanju prostora, ali istodobno ukazuje na potrebu uređenja osnovne infrastrukture, šetnica, pristupa, odmorišta i interpretacije.

Prirodnu osnovu dodatno čine pokupska nizina, brežuljkasti predjeli, šumske cjeline, poljoprivredni krajolik i staništa bijelih roda u Donjoj Kupčini. Ti resursi imaju visoku razinu očuvanosti i važnu ambijentalnu, edukativnu i identitetsku vrijednost. Posebno se ističu mogućnosti razvoja pješačkih, rekreativnih, edukativnih i tematskih ruta, kao i sadržaja vezanih uz biološku raznolikost, tradicijski krajolik, promatranje prirode i miran boravak na otvorenom.

Opća kvaliteta okoliša, čist zrak, niska razina buke, očuvan krajobraz i odsutnost intenzivne urbanizacije predstavljaju važnu konkurentsku prednost Pisarovine. Ti elementi destinaciju uklapaju u tržišne trendove potražnje za zelenim, mirnim i manje opterećenim kontinentalnim prostorima, osobito među domaćim posjetiteljima, obiteljima, izletnicima i gostima koji traže kraći bijeg iz urbanih sredina. Istodobno, upravo očuvanost prostora zahtijeva oprezan razvoj, bez prekomjernog opterećenja prirodnih zona i bez turističkih zahvata koji bi narušili temeljnu vrijednost destinacije.

U srednjoročnom razdoblju na razvoj resursne osnove mogu utjecati trendovi rasta interesa za boravak u prirodi, aktivni odmor manjeg intenziteta, lokalnu baštinu, edukativne sadržaje, autentična ruralna iskustva i održive oblike putovanja. U tom kontekstu Pisarovina ima dobru osnovu za razvoj, ali razvojni potencijal ovisi o sposobnosti da se postojeći resursi bolje povežu, interpretiraju i tržišno predstave, bez gubitka njihove autentičnosti.

Zaključak: Resursna osnova Pisarovine je očuvana, autentična i pogodna za razvoj selektivnog, održivog i niskointenzivnog turizma. Ključni nositelji razvoja su rijeka Kupa, očuvani ruralni i prirodni krajobraz, sakralna i tradicijska baština, Zavičajni muzej Donja Kupčina, staništa bijelih roda te lokalni običaji i manifestacije. Glavni izazovi odnose se na nedovoljnu interpretaciju, fragmentiranu prezentaciju, ograničenu infrastrukturu i slabiju tržišnu vidljivost resursa. Daljnji razvoj treba usmjeriti na povezivanje prirodnih i kulturnih resursa u tematske rute i doživljajne proizvode, uz strogo očuvanje prostora, kontrolirano korištenje i naglasak na kvalitetu doživljaja, a ne na povećanje obujma turističkog prometa.

2.12.3. Izvješće o analizi javne turističke infrastrukture

Javna turistička infrastruktura destinacije Pisarovina razvijena je u funkcionalnom, ali još uvijek djelomično i neujednačeno opremljenom obliku. Njezina struktura odgovara ruralnom, izletničkom i niskointenzivnom karakteru destinacije, pri čemu infrastruktura prvenstveno podupire boravak u prirodi, rekreaciju, biciklizam, kraće posjete, lokalne manifestacije i korištenje prostora uz rijeku Kupu.

Primarna turistička infrastruktura najizraženija je kroz mrežu označenih biciklističkih ruta. Evidentirane su Zavičajna ruta Kupa, Ruta izvora, borovnica i kapela, Ruta sv. Vida, Ruta Titanik, Ruta sela roda i Ruta šuma i gljiva. Rute povezuju prirodne, kulturne, sakralne i ruralne vrijednosti destinacije te predstavljaju najrazvijeniji infrastrukturni temelj za aktivni i izletnički turizam. U središtu Pisarovine nalazi se karta biciklističkih ruta, a dostupan je i osnovni servis za bicikle, no popratna infrastruktura još nije razvijena u punom opsegu. Nedostaju dodatne servisne točke, parkirališta za bicikle, odmorišta, brojila biciklističkog prometa, ujednačena signalizacija i jača interpretacija ruta.

Važan element primarne infrastrukture je izletište i kupalište „Plaža na Kupi" u Lijevom Sredičkom, koje predstavlja ključnu točku za sezonski boravak uz rijeku, kupanje, šetnju i rekreaciju. Infrastruktura je jednostavna i prilagođena lokalnom i izletničkom korištenju, ali prostor ima visok potencijal za razvoj obiteljskog, rekreativnog i izletničkog proizvoda. Sličan potencijal imaju pješačke, hodočasničke i tematske rute koje povezuju sakralne objekte i prirodne cjeline, no one su uglavnom neformalno uređene i bez dovoljno razvijene prateće infrastrukture.

Staze, šetnice i prostori za boravak uz rijeku Kupu važni su za turistički identitet destinacije, ali nisu oblikovani kao cjelovit sustav riječne turističke infrastrukture. Nedostaju kontinuirano uređene šetnice, vidikovci, odmorišta, stajališta, bolja pristupna rješenja i sadržaji za siguran i kvalitetan boravak posjetitelja.

Kulturna, informacijska i interpretacijska infrastruktura najizraženija je kroz Zavičajni muzej Donja Kupčina, koji djeluje kao interpretacijski centar etnografske i lokalne baštine, te kroz prostor „Stara škola" u Pisarovini, koji može imati važnu ulogu u informiranju, edukaciji i prezentaciji destinacijskih sadržaja. Info-ploče, interpretacijski elementi i turistička signalizacija prisutni su selektivno i nedovoljno ujednačeno. Daljnji razvoj ovog segmenta potrebno je usmjeriti na standardizaciju signalizacije, jačanje fizičke i digitalne interpretacije, povezivanje s rutama i oblikovanje tematskih cjelina koje objedinjuju kulturne, prirodne, rekreativne i manifestacijske sadržaje.

Sekundarna turistička infrastruktura ima važnu potpornu ulogu. Obuhvaća memorijalne, sportske, rekreacijske i komunalne sadržaje koji ne čine primarni motiv dolaska, ali utječu na kvalitetu boravka i mogućnost organizacije događanja. Među

važnijim sadržajima ističu se Spomen-kuća Titanic, parkirališta i pristupni putovi uz turističke i sakralne lokalitete, sportska dvorana OŠ Pisarovina, svlačionice nogometnih klubova, nogometna i malonogometna igrališta, dječja igrališta, rekreacijske livade i otvoreni prostori uz Kupu te Krašograd kao sadržaj s izraženom obiteljskom, rekreacijskom i izletničkom funkcijom.

Parkirališta i pristupne ceste postoje na pojedinim ključnim lokacijama, osobito uz Plažu na Kupi, crkve u Donjoj Kupčini i Jamnici Pisarovinskoj te pristupe prema obali Kupe, ali nisu sustavno razvijeni kao turistička infrastruktura. Javni sanitarni čvorovi također nisu razvijeni kao stalna mreža u turističkoj funkciji. Sanitarni prostori dostupni su u pojedinim ugostiteljskim objektima, Zavičajnom muzeju i privremeno tijekom manifestacija, što je dostatno za manje posjete, ali predstavlja ograničenje kod većih događanja, organiziranih izleta i intenzivnijeg korištenja prostora uz Kupu.

U tržišnom smislu, postojeća infrastruktura podupire proizvode povezane s cikloturizmom, izletima, boravkom uz rijeku, obiteljskim posjetima, rekreacijom, kulturnom interpretacijom i manifestacijama. U odnosu na konkurentske ruralne i izletničke destinacije, Pisarovina ima prednost u očuvanom prostoru, rijeci Kupi, mreži tematskih biciklističkih ruta i mogućnosti povezivanja prirodnih i kulturnih sadržaja. Međutim, konkurentski izazovi proizlaze iz nedovoljne opremljenosti ruta, slabije interpretacije, ograničene signalizacije, nedostatka stalnih sanitarnih sadržaja i neujednačene kvalitete pristupne infrastrukture.

Zaključak: Javna turistička infrastruktura Pisarovine predstavlja dobru osnovu za razvoj niskointenzivnog, održivog i izletničko-rekreacijskog turizma, ali je potrebno njezino kvalitetnije opremanje, povezivanje i interpretiranje. Razvoj ne treba usmjeravati prema velikim infrastrukturnim zahvatima, nego prema funkcionalnom unaprjeđenju postojećih sadržaja: uređenju odmorišta, šetnica i stajališta, jačanju signalizacije, boljem pristupu prostoru uz Kupu, razvoju sanitarnih i parkirališnih rješenja te povezivanju biciklističkih, kulturnih, rekreacijskih i manifestacijskih sadržaja u cjelovite turističke proizvode.

2.12.4. Izvješće o analizi komunalne infrastrukture

Komunalna infrastruktura Pisarovine predstavlja važnu podlogu za funkcioniranje destinacije, kvalitetu života lokalnog stanovništva i ukupno iskustvo posjetitelja. Postojeći sustavi u redovnim okolnostima uglavnom zadovoljavaju potrebe stalnog stanovništva i sadašnju razinu turističkog prometa, ali su osjetljivi na povremena povećanja opterećenja tijekom vikenda, ljetne sezone, manifestacija i boravaka uz rijeku Kupu.

Energetska infrastruktura omogućuje osnovno funkcioniranje smještajnih objekata, ugostiteljskih sadržaja, javnih prostora i manifestacija. Budući da u destinaciji nema velikih energetskih potrošača poput hotela, velikih kampova ili kongresnih centara,

sadašnja razina turističkog prometa ne stvara značajnija stalna opterećenja elektroenergetskog sustava. Ipak, moguća su lokalna i privremena povećanja potrošnje tijekom događanja, sezonskih okupljanja i vikend-boravaka. Poseban izazov predstavlja neujednačena energetska učinkovitost postojećeg građevinskog fonda, osobito starijih objekata, kuća za odmor i vikendica. Razvojni potencijal nalazi se u poticanju energetske učinkovitosti, korištenju obnovljivih izvora energije, osobito solarne energije, te primjeni energetski održivih rješenja u javnoj turističkoj infrastrukturi.

Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta postaju sve važniji element kvalitete turističkog boravka. Osnovna pokrivenost fiksnim i mobilnim komunikacijskim uslugama postoji, ali kvaliteta signala i brzina interneta nisu ujednačene na cijelom području, osobito u rubnim, ruralnim, šumskim i riječnim zonama. To može utjecati na zadovoljstvo posjetitelja, digitalnu promociju, online rezervacije, digitalnu interpretaciju, komunikaciju s gostima i mogućnost razvoja novih proizvoda, uključujući dulji boravak i rad na daljinu. Unaprjeđenje internetske dostupnosti u turistički relevantnim zonama važno je za jačanje konkurentnosti destinacije, ali treba biti usklađeno s očuvanjem krajobraznih vrijednosti.

Sustav vodoopskrbe u redovnim okolnostima uglavnom zadovoljava potrebe stanovništva, javnih ustanova i postojećih turističkih objekata. Međutim, pokrivenost nije potpuno ujednačena na cijelom području, a tijekom ljeta, manifestacija i vikend-boravaka može doći do povećane potrošnje, osobito u zonama uz rijeku Kupu i na lokacijama većeg okupljanja. Sustav odvodnje predstavlja izraženiji infrastrukturni izazov jer nije u potpunosti razvijen na razini cijele općine, a dio prostora oslanja se na individualna rješenja. To je posebno važno u kontekstu zaštite rijeke Kupe, podzemnih i površinskih voda te očuvanja imidža Pisarovine kao zelene i ekološki očuvane destinacije.

Gospodarenje otpadom organizirano je kroz redoviti sustav prikupljanja otpada, koji je primarno dimenzioniran prema potrebama stalnog stanovništva. Tijekom vikenda, ljetnih mjeseci, većih događanja i korištenja prostora uz Kupu povećavaju se količine otpada i potreba za intenzivnijim održavanjem javnih površina. Najizraženiji izazovi odnose se na nedovoljnu prilagodbu sustava vršnim opterećenjima, ograničenu dostupnost spremnika za odvojeno prikupljanje otpada na turistički frekventnim lokacijama, rizik nepropisnog odlaganja otpada u prirodi te potrebu za dodatnom edukacijom posjetitelja i lokalnih dionika.

U tržišnom smislu, komunalna infrastruktura nije samostalan turistički proizvod, ali izravno utječe na kvalitetu boravka, sigurnost, percepciju uređenosti i održivosti destinacije. U odnosu na konkurentske ruralne i izletničke destinacije, Pisarovina svoju prednost temelji na očuvanom okolišu, rijeci Kupi, miru i niskom stupnju urbanizacije. Upravo zato nedostaci u odvodnji, otpadu, održavanju javnih površina, internetskoj povezanosti ili upravljanju vršnim opterećenjima mogu imati veći negativan učinak na doživljaj destinacije nego u urbanijim i infrastrukturno snažnije opremljenim prostorima.

Srednjoročno, na komunalnu infrastrukturu utjecat će trendovi rasta interesa za boravak u prirodi, vikend-putovanja, rad na daljinu, održivi turizam, ekološku odgovornost i kvalitetu prostora. To ne zahtijeva masovno širenje infrastrukture, nego ciljano jačanje sustava na lokacijama turističkog pritiska: uz Kupu, na izletištima, manifestacijskim prostorima, pristupnim prometnicama i u naseljima s većim brojem vikendica i smještajnih objekata.

Zaključak: Komunalna infrastruktura Pisarovine predstavlja stabilnu osnovu za postojeći niskointenzivni turistički razvoj, ali zahtijeva ciljano unaprjeđenje u dijelovima koji su osjetljivi na sezonska, vikend i manifestacijska opterećenja. Ključni prioriteti su zaštita vodnih resursa i razvoj odvodnje, bolje upravljanje otpadom na izletničkim lokacijama, unaprjeđenje internetske povezanosti, povećanje energetske učinkovitosti i održavanje javnih prostora. Daljnji razvoj komunalne infrastrukture treba biti usmjeren na očuvanje okoliša, kvalitetu života lokalne zajednice i kvalitetu boravka posjetitelja, bez poticanja prekomjernog rasta turističkog prometa.

2.12.5. Izvješće o analizi prometne infrastrukture

Prometna infrastruktura Pisarovine predstavlja ključan preduvjet dostupnosti destinacije i snažno utječe na njezin izletnički i vikend-karakter. Destinacija ima povoljan položaj u odnosu na Zagreb i šire područje Zagrebačke županije, što omogućuje relativno brz dolazak osobnim vozilom i pogoduje jednodnevnim posjetima, kraćim boravcima i povremenim izletničkim kretanjima. Upravo dobra cestovna dostupnost predstavlja jednu od važnih prednosti Pisarovine u odnosu na udaljenije ruralne destinacije.

Cestovni promet glavni je i gotovo dominantan oblik dolaska u destinaciju. Lokalna i županijska cestovna mreža u redovnim okolnostima zadovoljava potrebe stanovništva i postojeće razine turističkog prometa, no tijekom vikenda, manifestacija, ljetnih razdoblja i povećanih posjeta prostoru uz rijeku Kupu dolazi do povremenih opterećenja. Posebno su osjetljive uže naseljske prometnice, prilazi izletištima, pristupi obali Kupe i lokacije u blizini atrakcija, gdje se mogu javiti smanjena protočnost, konflikti lokalnog i posjetiteljskog prometa te pritisak na javne i zelene površine.

Željeznički promet nema značajniju ulogu u turističkoj dostupnosti Pisarovine jer na području općine ne postoji izravna željeznička infrastruktura u funkciji putničkog prometa. Zračni promet također nema neposrednu ulogu u turističkim kretanjima destinacije, iako blizina Zračne luke Franjo Tuđman u Zagrebu može imati neizravno značenje za međunarodne posjetitelje koji borave u Zagrebu ili regiji. Riječni promet na Kupi nije razvijen kao organizirani oblik prijevoza ili turističke usluge, pa se rijeka trenutačno koristi ponajprije za rekreaciju, boravak uz vodu i sezonske aktivnosti.

Promet u mirovanju jedno je od važnijih operativnih pitanja za daljnje upravljanje turizmom. Parkiranje se uglavnom odvija uz prometnice, na postojećim javnim površinama, improviziranim parkiralištima ili u blizini atrakcija i manifestacijskih lokacija. U redovnim okolnostima postojeći kapaciteti uglavnom zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva, ali tijekom pojačanih posjeta može doći do nedostatka organiziranih parkirališnih površina, parkiranja na neprimjerenim lokacijama i opterećenja prostora, osobito uz Kupu, izletišta i manifestacijske prostore.

U tržišnom smislu, prometna dostupnost izravno podupire pozicioniranje Pisarovine kao izletničke i kratkoročno boravišne destinacije u blizini većih emitivnih tržišta. U odnosu na konkurentske ruralne destinacije, prednost Pisarovine je blizina Zagreba i mogućnost brzog dolaska, dok su glavna ograničenja ovisnost o osobnom automobilu, nedostatak javnog prijevoza u turističkoj funkciji, ograničeno upravljanje parkiranjem i slabija organizacija prometnih tokova u vršnim razdobljima.

Srednjoročni razvojni trendovi, osobito rast interesa za kraće izlete, boravak u prirodi, biciklizam, pješačenje i održive oblike kretanja, upućuju na potrebu da se prometna infrastruktura ne razvija isključivo kroz proširenje cestovnih kapaciteta, nego kroz bolje upravljanje prometnim tokovima. To uključuje označavanje parkirališta, informiranje posjetitelja o pristupima i ograničenjima, usmjeravanje prometa tijekom manifestacija, povezivanje atrakcija pješačkim i biciklističkim rutama te smanjenje pritiska osobnih vozila na najosjetljivije prirodne prostore.

Zaključak: Prometna infrastruktura Pisarovine omogućuje dobru osnovnu dostupnost i podupire postojeći izletnički karakter destinacije, ali u razdobljima pojačanih posjeta pokazuje ograničenja vezana uz lokalne prometnice, parkiranje i ovisnost o osobnim vozilima. Daljnji razvoj treba usmjeriti na upravljanje prometom, uređenje i označavanje parkirališnih površina, poticanje biciklističkog i pješačkog kretanja te zaštitu prostora uz rijeku Kupu i druge osjetljive lokacije. Cilj nije povećanje prometnog opterećenja, nego osiguranje dostupnosti uz očuvanje kvalitete prostora i života lokalne zajednice.

2.12.6. Izvješće o analizi stanja digitalizacije

Digitalizacija destinacije Pisarovina nalazi se u početnoj, ali funkcionalnoj fazi razvoja. Osnovna digitalna i telekomunikacijska infrastruktura postoji, a dostupnost fiksnog i mobilnog interneta uglavnom zadovoljava potrebe stanovništva, posjetitelja i lokalnih dionika. Ipak, kvaliteta signala i stabilnost internetske veze nisu ujednačene na cijelom području, osobito u rubnim, šumskim i riječnim zonama, koje su istodobno važne za izletničke, rekreacijske i turističke aktivnosti.

Važan iskorak predstavlja javna Wi-Fi infrastruktura razvijena kroz projekt WiFi4EU, u okviru kojeg je postavljeno 13 pristupnih točaka za besplatnu Wi-Fi mrežu, od

čega 5 vanjskih i 8 unutarnjih. Time je unaprijeđena osnovna digitalna dostupnost javnih prostora, ali daljnji razvoj treba usmjeriti prema turistički relevantnim lokacijama, osobito uz rijeku Kupu, izletišta, manifestacijske prostore i druge zone povremenog većeg opterećenja.

Destinacija raspolaže i početnim elementima pametne infrastrukture, uključujući ICT pametnu klupu, e-punionicu, uređaj za praćenje klimatskih promjena te elemente inteligentnog upravljanja prometom i javnim parkirnim površinama. Postavljena je jedna radar kamera, jedna kamera za promet i parkirališta te dvije panoramske kamere. Ova rješenja predstavljaju dobru osnovu za pametnije upravljanje prostorom, prometom, parkiranjem i okolišnim parametrima, ali još nisu objedinjena u cjelovit sustav pametne destinacije.

Digitalni alati u upravljanju destinacijom koriste se fragmentirano. Web prisutnost ostvaruje se kroz tematski portal Visit Pisarovina i službenu stranicu Općine Pisarovina, koji imaju važnu informativnu i promotivnu funkciju, ali nisu razvijeni kao integrirana destinacijska platforma s upravljačkim, analitičkim, rezervacijskim i komunikacijskim funkcijama. Ne postoji centralizirani rezervacijski sustav, destinacijski CRM ni objedinjeni sustav praćenja interakcija s posjetiteljima. Praćenje turističkih tokova oslanja se ponajprije na eVisitor, statističke podatke i osnovne evidencije, dok prostorno-vremensko praćenje opterećenja prostora u realnom vremenu nije razvijeno.

Digitalna interpretacija turističkih resursa prisutna je selektivno, primjerice kroz virtualnu turu Zavičajnog muzeja Donja Kupčina i pojedinačne online sadržaje. Međutim, nije uspostavljen jedinstveni sustav digitalne interpretacije koji bi obuhvatio sakralnu baštinu, biciklističke, pješačke i hodočasničke rute, Plažu na Kupi, Spomen-kuću Titanic, manifestacije i druge atrakcije. Time je smanjena mogućnost kvalitetnijeg vođenja posjetitelja kroz destinaciju i povezivanja postojećih sadržaja u prepoznatljive doživljajne cjeline.

Razina digitalnih kompetencija lokalnih dionika je neujednačena. Dio pružatelja usluga aktivno koristi digitalne kanale za promociju, komunikaciju i prodaju, dok manji subjekti, OPG-ovi, udruge i povremeni organizatori sadržaja često imaju ograničene kapacitete za digitalnu integraciju. To utječe na neujednačenu vidljivost ponude i slabiju prezentaciju cjelovitog destinacijskog proizvoda. Sustavnije edukacije, zajednički digitalni alati, e-katalozi, digitalni vodiči i interaktivne karte mogli bi značajno unaprijediti tržišnu prepoznatljivost destinacije.

U tržišnom smislu, digitalizacija je važna za uklapanje Pisarovine u suvremene trendove turističke potražnje, osobito kod posjetitelja koji očekuju dostupne online informacije, digitalne karte, jednostavno planiranje dolaska, pregled ruta, događanja, atrakcija i lokalnih usluga. U odnosu na konkurentske ruralne i izletničke destinacije, Pisarovina ima prednost u tome što već posjeduje početne elemente pametne

infrastrukture, javni Wi-Fi i digitalnu promociju, ali zaostaje u integraciji tih rješenja u jedinstven sustav upravljanja, interpretacije i tržišne komunikacije.

Srednjoročno, na razvoj digitalizacije utjecat će trendovi pametnih destinacija, podatkovno utemeljenog upravljanja, digitalne interpretacije baštine, e-mobilnosti, rada na daljinu, online rezervacija i potrebe za boljim upravljanjem posjetiteljskim tokovima. Za Pisarovinu je osobito važno da digitalizaciju ne razvija kao zaseban tehnološki cilj, nego kao alat za održivo upravljanje prostorom, smanjenje pritiska na osjetljive lokacije, bolju informiranost posjetitelja i veću vidljivost lokalnih dionika.

Zaključak: Stanje digitalizacije Pisarovine može se ocijeniti kao osnovno funkcionalno, uz vidljive početne elemente pametne javne infrastrukture. Glavne prednosti su javna Wi-Fi mreža, početna pametna infrastruktura, prometno-nadzorni elementi, digitalna promocija i pojedinačni oblici digitalne interpretacije. Glavni izazovi su fragmentiranost digitalnih alata, izostanak cjelovitog destinacijskog upravljačkog sustava, neujednačene digitalne kompetencije dionika, nedovoljno razvijena digitalna interpretacija i ograničeno podatkovno upravljanje. Daljnji razvoj treba usmjeriti na povezivanje postojećih rješenja, razvoj digitalnih vodiča i interaktivnih karata, integraciju s nacionalnim IT sustavima, jačanje digitalne vidljivosti lokalne ponude i uspostavu jednostavnog, ali funkcionalnog modela pametne ruralne destinacije.

2.12.7. Izvješće o analizi pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom

Pristupačnost destinacije Pisarovina osobama s invaliditetom trenutačno je razvijena djelomično i neujednačeno. S obzirom na ruralni i izletnički karakter destinacije, prostornu raspršenost sadržaja, prirodne terene i prevladavanje manjih privatnih objekata, pristupačnost predstavlja važan razvojni izazov, ali i sastavni dio budućeg podizanja kvalitete turističke ponude.

Fizička pristupačnost turističkih sadržaja ograničena je ponajprije zbog činjenice da se većina smještajnih, ugostiteljskih i baštinskih objekata nalazi u postojećim stambenim, tradicijskim ili manjim privatnim građevinama koje nisu izvorno projektirane prema načelima univerzalnog dizajna. Prilagodbe poput rampi, prilagođenih sanitarnih čvorova, širih prolaza i drugih elemenata pristupačnosti prisutne su pojedinačno, ali ne kao sustavno razvijena mreža pristupačne infrastrukture. Pozitivan primjer predstavlja zgrada „Stara škola" u Pisarovini, u kojoj je osigurana pristupna rampa za osobe s invaliditetom.

Posebna ograničenja prisutna su u javnim i prirodnim prostorima, osobito na šetnicama, izletištima i lokacijama uz rijeku Kupu. Makadamske površine, neravan teren, nedostatak kontinuiranih pješačkih koridora, odmorišnih točaka, prilagođenih pristupa vodi i sustavno uređenih kupališnih zona otežavaju korištenje prostora osobama

smanjene pokretljivosti. To je osobito važno jer su upravo prirodni prostori i rijeka Kupa jedan od glavnih turističkih resursa destinacije.

Komunikacijska pristupačnost razvijena je na osnovnoj razini. Informacije su dostupne putem digitalnih kanala Turističke zajednice i Općine, ali nisu sustavno prilagođene osobama s oštećenjem vida, sluha ili kognitivnim poteškoćama. Informativne i interpretacijske ploče uglavnom su tekstualne te ne uključuju taktilne, audio, vizualno prilagođene ili jednostavnije formate. Nedostatak objedinjene digitalne informacije o pristupačnosti objekata, ruta, parkirališta, sanitarnih prostora i atrakcija dodatno otežava planiranje posjeta.

Pristupačnost turističkih usluga, osobito u smještaju i ugostiteljstvu, ovisi o pojedinačnim objektima. Sustavno prilagođene smještajne jedinice nisu uobičajene, a informacije o mogućnostima prilagodbe nisu dovoljno vidljive u promotivnim i digitalnim kanalima. Ugostiteljski, kulturni, edukativni i manifestacijski sadržaji u pravilu su otvoreni javnosti, ali nisu sustavno oblikovani za različite skupine korisnika s invaliditetom.

Društvena i kognitivna pristupačnost temelji se na otvorenosti lokalne zajednice, ali bez razvijenih standarda, edukacija i procedura za rad s osobama s invaliditetom. U tom segmentu postoji značajan prostor za jačanje svijesti, edukaciju pružatelja usluga, prilagodbu informacija i razvoj jednostavnijih komunikacijskih materijala, uključujući karte pristupačnosti, digitalne vodiče, vizualne oznake i jasne upute za korištenje prostora.

U tržišnom smislu, pristupačnost može postati važan element kvalitete i konkurentnosti Pisarovine, osobito jer se destinacija razvija kao miran, niskointenzivan i obiteljski orijentiran prostor. U odnosu na konkurentske ruralne destinacije, Pisarovina ne raspolaže razvijenim sustavom pristupačnog turizma, ali zbog manjeg obujma posjetitelja i mogućnosti postupnog uređenja pojedinih lokacija ima dobru osnovu za ciljane i realno provedive prilagodbe.

Zaključak: Pisarovina trenutačno nema cjelovito razvijen sustav pristupačnog turizma, već su elementi pristupačnosti prisutni pojedinačno i fragmentirano. Ključni izazovi odnose se na fizičku neprilagođenost dijela javnih i prirodnih prostora, nedostatak sustavnih informacija o pristupačnosti, ograničenu prilagođenost smještajnih i ugostiteljskih usluga te izostanak edukacija i standarda za rad s osobama s invaliditetom. Daljnji razvoj treba usmjeriti na evidentiranje pristupačnih sadržaja, digitalnu objavu informacija o pristupačnosti, postupno uklanjanje fizičkih prepreka, prilagodbu interpretacijskih materijala i edukaciju lokalnih dionika. Na taj način pristupačnost može postati sastavni dio kvalitete boravka i društveno odgovornog razvoja destinacije.

2.12.8. Izvješće o analizi organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Organiziranost i dostupnost usluga u destinaciji Pisarovina temelji se na mreži javnih, komunalnih, zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih, sportskih, vjerskih, financijskih i sigurnosnih usluga koje primarno služe lokalnom stanovništvu, ali istodobno imaju važnu potpornu funkciju u prihvatu posjetitelja. S obzirom na ruralni i prigradski karakter destinacije, ove usluge čine važan dio ukupne funkcionalnosti prostora i izravno utječu na osjećaj sigurnosti, ugode i pouzdanosti boravka.

Javne i komunalne usluge u redovnim okolnostima zadovoljavaju potrebe lokalne zajednice i postojećeg obujma turističkog prometa. Općinska uprava, komunalne službe, javni prostori, društveni domovi, sportski tereni, rekreacijske zone i kulturni sadržaji stvaraju osnovu za svakodnevno funkcioniranje destinacije. Njihova uloga u turizmu najizraženija je tijekom manifestacija, rekreativnih aktivnosti, korištenja javnih prostora i lokalnih događanja. Međutim, razina turističke interpretacije, signalizacije i dodatnih sadržaja za posjetitelje još je ograničena.

Zdravstvene i socijalne usluge dostupne su na osnovnoj razini, kroz primarnu zdravstvenu zaštitu, ljekarničke usluge i sustav hitne medicinske pomoći u širem regionalnom okviru. Takva razina usluga odgovara profilu Pisarovine kao destinacije kraćih boravaka, izleta i vikend-posjeta, ali ne predstavlja osnovu za razvoj zdravstveno specijaliziranih turističkih proizvoda. Za posjetitelje je posebno važna dostupnost informacija o žurnim službama, pravilima ponašanja u prirodi i mogućnostima pomoći u slučaju potrebe.

Financijske, platne i poštanske usluge razvijene su na osnovnoj razini. Dostupnost bankomata, poštanskih usluga i sve veća prisutnost bezgotovinskog plaćanja u ugostiteljskim i smještajnim objektima pozitivno utječu na funkcionalnost boravka. Ipak, u usporedbi s urbanim destinacijama, ponuda financijskih usluga je ograničenija, što je u skladu s veličinom i karakterom prostora.

Vjerske zajednice, obrazovne, kulturne i sportske institucije imaju važnu društvenu i identitetsku ulogu. Sakralni objekti, blagdani, kulturno-umjetnička društva, škole, sportski klubovi i lokalne udruge pridonose društvenom životu destinacije te stvaraju sadržaje koji se mogu uključiti u turističku ponudu, osobito kroz manifestacije, tematske obilaske, kulturne programe i rekreativne aktivnosti. Njihova uloga nije primarno turistička, ali je važna za očuvanje autentičnosti i lokalnog identiteta.

Sigurnost destinacije može se ocijeniti zadovoljavajućom. Policija, vatrogasne službe i druge žurne službe djeluju u okviru regionalnog sustava, dok dobrovoljna vatrogasna društva imaju važnu ulogu u zaštiti prostora, organizaciji događanja i lokalnoj zajednici. Zbog prirodnog karaktera destinacije, osobito rijeke Kupe, šumskih područja,

izletišta i otvorenih prostora, potrebno je dodatno razvijati informiranje posjetitelja o sigurnosnim pravilima, ponašanju u prirodi i dostupnosti pomoći.

U tržišnom smislu, dostupnost osnovnih usluga podupire pozicioniranje Pisarovine kao sigurne, mirne i funkcionalne ruralne destinacije za kraće boravke, obiteljske posjete, izlete i manifestacije. U odnosu na konkurentske ruralne destinacije, prednost Pisarovine je u stabilnosti lokalnih usluga, društvenoj koheziji i blizini većih urbanih središta, dok su ograničenja povezana s manjim kapacitetima, prostornom disperzijom naselja i nedostatkom specijaliziranih turističkih servisa.

Zaključak: Pisarovina raspolaže funkcionalnim sustavom osnovnih javnih i privatnih usluga koji omogućuje prihvat posjetitelja u okviru sadašnjeg, niskointenzivnog turističkog prometa. Sustav usluga stabilan je i prilagođen lokalnoj zajednici, ali nije specijaliziran za snažniji turistički rast. Daljnji razvoj treba usmjeriti na bolju vidljivost i dostupnost informacija za posjetitelje, povezivanje javnih, kulturnih, sportskih i vjerskih sadržaja s turističkom ponudom, jačanje sigurnosnog informiranja te očuvanje ravnoteže između turističkog korištenja prostora i kvalitete života lokalnog stanovništva.

2.12.9. Izvješće o analizi stanja i potreba ljudskih potencijala

Ljudski potencijali u destinaciji Pisarovina odražavaju obilježja male, ruralne i niskointenzivne turističke destinacije, u kojoj turizam nema ulogu dominantne gospodarske djelatnosti, nego se razvija kao dopunska aktivnost povezana sa smještajem, ugostiteljstvom, obiteljskim gospodarstvima, manifestacijama i izletničkim sadržajima. Zbog toga su potrebe za radnom snagom ograničenog opsega, često povremene, sezonske ili vezane uz konkretne događaje.

Trenutačne potrebe poslodavaca najizraženije su u ugostiteljstvu, održavanju smještajnih objekata i kuća za odmor, prihvatu gostiju, osnovnoj administraciji te animaciji i radu s posjetiteljima tijekom manifestacija. Budući da se radi o manjim subjektima, radna mjesta često zahtijevaju fleksibilnost, višestruke vještine, komunikativnost, pouzdanost i poznavanje lokalnog prostora. Formalna specijalizacija za turizam nije uvijek presudna, ali kvaliteta usluge uvelike ovisi o praktičnim znanjima, osobnom pristupu i sposobnosti povezivanja gosta s lokalnim sadržajima.

Pisarovina ne bilježi izraženu sezonalnost tipičnu za masovne turističke destinacije, ali potrebe za radnom snagom rastu tijekom vikenda, ljetnih mjeseci, manifestacija i većih događanja. U takvim razdobljima dodatne potrebe najčešće se pokrivaju angažmanom lokalnog stanovništva, članova obitelji ili povremenih radnika. To omogućuje fleksibilnost, ali istodobno ograničava profesionalizaciju turističkih usluga i razvoj specijaliziranih kadrova.

Glavni izazovi povezani su s demografskim kretanjima, odlaskom mladih prema većim urbanim središtima, ograničenim interesom za turizam kao dugoročno zanimanje te percepcijom turizma kao dodatne, a ne primarne djelatnosti. Takva struktura u skladu je s postojećim razvojnim modelom destinacije, ali može postati ograničenje ako se želi razvijati kvalitetnija, sadržajno povezanija i tržišno vidljivija ponuda.

Posebno je važna potreba za razvojem praktičnih i primjenjivih kompetencija. To uključuje kvalitetu usluge i komunikaciju s gostima, digitalne vještine, online promociju, upravljanje rezervacijama, osnovna znanja o održivom turizmu, zaštiti prostora te interpretaciji lokalne baštine i prirodnih resursa. Budući da Pisarovina ne raspolaže vlastitim obrazovnim institucijama specijaliziranima za turizam, važna je suradnja s regionalnim obrazovnim ustanovama, centrima kompetentnosti i nacionalnim programima potpore, edukacija i stipendiranja.

Turistička zajednica Općine Pisarovina ima važnu koordinacijsku ulogu u razvoju ljudskih potencijala. Njezina uloga može se usmjeriti na organizaciju radionica i edukacija, povezivanje poslodavaca, udruga i obrazovnih institucija, informiranje o dostupnim programima potpore, promociju zanimanja u turizmu među mladima te jačanje svijesti lokalne zajednice o vrijednosti turističkih resursa. Važno je i kontinuirano jačanje kapaciteta same turističke zajednice, osobito u području digitalnih, analitičkih, komunikacijskih i upravljačkih kompetencija.

U tržišnom smislu, kvaliteta ljudskih potencijala izravno utječe na konkurentnost Pisarovine, jer destinacija svoju ponudu ne temelji na velikim kapacitetima, nego na autentičnosti, lokalnom znanju, gostoljubivosti i kvaliteti osobnog kontakta. U odnosu na konkurentske ruralne destinacije, prednost Pisarovine može biti bliska povezanost lokalne zajednice i turističke ponude, dok su izazovi ograničen broj specijaliziranih kadrova, nedostatak sustavnih edukacija i slabija profesionalizacija pojedinih usluga.

Zaključak: Ljudski potencijali Pisarovine stabilni su, ali ograničeni i nedovoljno specijalizirani za snažniji razvoj turističkih proizvoda. Postojeći model odgovara niskointenzivnom turizmu, no za kvalitativni iskorak potrebno je jačati praktične vještine, digitalne kompetencije, znanja o interpretaciji baštine, održivom turizmu i radu s gostima. Razvoj ljudskih potencijala treba se temeljiti na edukaciji, suradnji lokalnih dionika, uključivanju mladih i koordinacijskoj ulozi turističke zajednice, uz zadržavanje turizma kao djelatnosti usklađene s realnim kapacitetima lokalne zajednice.

2.12.10. Izvješće o analizi komunikacijskih aktivnosti

Komunikacijske aktivnosti destinacije Pisarovina funkcionalne su i usklađene s veličinom, resursima i izletničko-ruralnim karakterom destinacije. Njihova osnovna uloga je informiranje posjetitelja, promocija atrakcija i manifestacija te jačanje prepoznatljivosti destinacije u regionalnom okruženju. Komunikacija se odvija kroz kombinaciju digitalnih

i tradicionalnih kanala, ali bez potpuno razvijenog integriranog komunikacijskog sustava i dugoročno definirane komunikacijske strategije.

Digitalna prisutnost destinacije temelji se ponajprije na službenoj web stranici destinacije i društvenim mrežama. Web stranica ima ulogu središnjeg mjesta za osnovne informacije o atrakcijama, manifestacijama i praktičnim sadržajima, dok se društvene mreže koriste pretežito za najave događanja, sezonske informacije i promociju lokalnih inicijativa. Digitalni kanali imaju dobru osnovnu informativnu funkciju, ali su manje razvijeni u smislu inspiriranja posjetitelja, tematskog vođenja kroz ponudu, personaliziranih preporuka, planiranja boravka i aktivnog usmjeravanja turističkih tokova.

Offline komunikacijske aktivnosti provode se kroz tiskane promotivne materijale, brošure, letke, karte i promociju događanja, osobito tijekom manifestacija i u suradnji s lokalnim i regionalnim partnerima. Ovaj oblik komunikacije i dalje ima važnu ulogu u destinaciji koja se oslanja na lokalne događaje, izletnike i posjetitelje iz bližeg okruženja. Sudjelovanje na sajmovima i promotivnim događanjima izvan destinacije prisutno je u ograničenom opsegu, uglavnom kroz regionalne i partnerske aktivnosti.

Suradnja s trećim stranama, uključujući medije, turističke agencije, vanjske partnere i kreatore sadržaja, postoji, ali nije sustavno strukturirana. Vidljivost destinacije najčešće je vezana uz pojedine manifestacije, atrakcije ili lokalne inicijative, dok planska suradnja s influencerima, kreatorima sadržaja i specijaliziranim medijima nije razvijena kao redovita aktivnost. To ograničava širi doseg destinacije, ali istodobno odgovara njezinom opreznom i niskointenzivnom razvojnom modelu.

Prikupljanje i distribucija informacija temelji se na suradnji s lokalnim pružateljima usluga, udrugama, institucijama i organizatorima događanja. Informacije se distribuiraju putem web stranice, društvenih mreža i tiskanih materijala, ali ne postoji objedinjena baza podataka ni sustav za analitičko praćenje interesa, upita i ponašanja posjetitelja. Time je ograničena mogućnost donošenja komunikacijskih i razvojnih odluka temeljenih na podacima.

Marketinško pozicioniranje Pisarovine temelji se na obilježjima mirne, zelene, ruralne i izletničke destinacije u blizini većih urbanih tržišta. U regionalnom i nacionalnom kontekstu destinacija se može povezivati s trendovima kontinentalnog turizma, boravka u prirodi, kraćih putovanja, lokalne baštine, obiteljskih posjeta, rekreacije i autentičnih doživljaja. Poseban komunikacijski potencijal imaju rijeka Kupa, Zavičajni muzej Donja Kupčina, sakralna i tradicijska baština, manifestacije, lokalna gastronomija, biciklističke rute i miran ruralni krajolik.

U odnosu na konkurentske ruralne i izletničke destinacije, Pisarovina ima komunikacijsku prednost u autentičnosti, očuvanosti prostora i blizini Zagreba, ali slabiju

tržišnu prepoznatljivost, manje razvijene tematske kampanje i ograničenu digitalnu analitiku. Glavni izazov nije samo povećati broj objava ili promotivnih aktivnosti, nego jasnije oblikovati poruke, ciljne skupine i tematske proizvode koji mogu razlikovati Pisarovinu od sličnih destinacija u okolici.

Zaključak: Komunikacijske aktivnosti Pisarovine pružaju dobru osnovu za informiranje i osnovnu promociju, ali ih je potrebno strateški usmjeriti i bolje povezati s razvojem turističkih proizvoda. Ključni izazovi su fragmentiranost kanala, nedostatak dugoročne komunikacijske strategije, ograničena analitika, slabije korištenje tematskog storytellinga i nedovoljno razvijena suradnja s vanjskim komunikacijskim partnerima. Daljnji razvoj treba usmjeriti na jačanje digitalne prisutnosti, bolje strukturiranje sadržaja prema ciljnim skupinama, razvoj tematskih kampanja, povezivanje komunikacije s manifestacijama, rutama i atrakcijama te izgradnju prepoznatljivog identiteta Pisarovine kao mirne, zelene i autentične ruralne destinacije.

2.12.11. Izvješće o analizi konkurencije

Konkurentsko okruženje destinacije Pisarovina čine ruralne, prigradske, izletničke i rekreacijske destinacije u širem prostoru Zagreba i Zagrebačke županije koje se natječu za slične ciljne skupine: domaće posjetitelje, izletnike, vikend-goste, obitelji, parove i manje grupe. Pisarovina se u tom okruženju ne pozicionira kroz obujam turističke ponude, broj događanja ili razvijenost smještajnih kapaciteta, nego kroz miran ruralni prostor, rijeku Kupu, očuvan krajolik, autentičnost, lokalnu baštinu i nisku razinu turističkog pritiska.

Direktnu konkurenciju čine destinacije sličnog prostornog i tržišnog profila, osobito Samobor, Jastrebarsko, Sveta Nedelja i Dugo Selo. One se, kao i Pisarovina, obraćaju posjetiteljima zainteresiranima za kratke boravke, izlete, prirodu, gastronomiju, manifestacije i lokalni identitet. U odnosu na njih, Pisarovina ima manji obujam ponude i slabiju tržišnu prepoznatljivost, ali se razlikuje po nižoj razini urbanizacije, manjem pritisku posjetitelja i mogućnosti mirnijeg, nenametljivog boravka. Samobor ima snažniju izletničku tradiciju, veći broj posjetitelja i razvijeniju urbanu ponudu, Jastrebarsko je prepoznatljivije po vinsko-ruralnom identitetu, dok Sveta Nedelja ima izraženiji prigradski i rekreacijski karakter.

Indirektnu konkurenciju čine Medvednica, Žumberak – Samoborsko gorje i urbana ponuda Zagreba. Te destinacije ne nude isti tip doživljaja kao Pisarovina, ali se natječu za isto slobodno vrijeme posjetitelja, osobito vikende, jednodnevne izlete i kraće boravke. Medvednica i Žumberak snažnije su povezani s aktivnim boravkom, planinarenjem i outdoor ponudom, dok Zagreb nudi urbane, kulturne, zabavne i događajne sadržaje. Pisarovina se u odnosu na njih može pozicionirati kao “tiša” i jednostavnija alternativa: prostor prirode bez velikih gužvi, fizički manje zahtjevnog boravka, obiteljskih posjeta i opuštenih izleta.

Benchmarking pokazuje da Pisarovina ima dobru prostornu dostupnost u odnosu na Zagreb, nisku razinu turističkog pritiska, visoku autentičnost i očuvan ruralni ambijent. Istodobno ima ograničene smještajne kapacitete, slabiju razvijenost turističke infrastrukture, manji broj tržišno oblikovanih proizvoda i osnovno komunikacijsko prisustvo. U usporedbi s razvijenijim konkurentima, Pisarovina ne može konkurirati masovnošću, raznovrsnošću sadržaja ili snažnim brendom, ali može konkurirati kvalitetom prostora, smirenošću, lokalnim identitetom i održivim pristupom razvoju.

Tržišni trendovi idu u prilog destinacijama poput Pisarovine. Raste interes za boravak u prirodi, kraća i češća putovanja, autentična iskustva, održivost, lokalne proizvode, mirnije destinacije i izlete u blizini većih urbanih područja. U tom smislu Pisarovina ima dobar potencijal za uklapanje u suvremene turističke trendove, osobito ako jasnije oblikuje proizvode vezane uz rijeku Kupu, biciklističke i pješačke rute, sakralnu i tradicijsku baštinu, lokalnu gastronomiju, manifestacije i obiteljski boravak.

Glavni konkurentski izazov Pisarovine odnosi se na tržišnu vidljivost i jasnoću pozicioniranja. Konkurentske destinacije sve više koriste digitalne kanale, tematsko brendiranje, segmentirane poruke i specifične proizvode poput eno-gastro ponude, aktivnog odmora, kulturnih ruta ili obiteljskih sadržaja. Pisarovina ima osnovno komunikacijsko prisustvo, ali treba jasnije i dosljednije isticati vlastite prednosti: blizinu Zagreba, mir, rijeku Kupu, autentičnost, nepreopterećen prostor i mogućnost jednostavnog boravka u prirodi.

U odnosu na konkurenciju, razvoj Pisarovine ne treba temeljiti na imitiranju razvijenijih destinacija, nego na diferencijaciji. Destinacija se treba usmjeriti prema tržišnim segmentima koji ne traže masovne sadržaje, intenzivan program ili urbanu ponudu, nego prirodu, opuštenost, lokalni karakter, obiteljski boravak i kraće odmake od svakodnevice. Takav pristup omogućuje razvoj konkurentnosti bez narušavanja prostora i kvalitete života lokalne zajednice.

Zaključak: Pisarovina se nalazi u intenzivnom konkurentskom okruženju, ali ima jasnu mogućnost diferencijacije. Njezine ključne konkurentske prednosti su blizina Zagreba, očuvan ruralni prostor, rijeka Kupa, niska razina turističkog pritiska, autentičnost i lokalni identitet. Glavna ograničenja su manji obujam ponude, slabija tržišna prepoznatljivost, nedovoljno oblikovani turistički proizvodi i ograničena komunikacijska snaga. Razvojni smjer treba temeljiti na jasnom pozicioniranju Pisarovine kao mirne, zelene i autentične ruralne destinacije za izlete, kraće boravke, obiteljske posjete i boravak u prirodi, uz naglasak na razlikovanje od konkurencije, a ne na natjecanje u opsegu i masovnosti ponude.

3. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda

Ulaznu osnovu za procjenu potencijala razvoja i podizanja kvalitete turističkih proizvoda destinacije Pisarovina čine podaci utvrđeni u analizi stanja destinacije. Ti podaci obuhvaćaju turističke proizvode i usluge, resurse, atrakcije, javnu turističku infrastrukturu te ostale ključne elemente koji sudjeluju u oblikovanju i provedbi turističkih proizvoda destinacije.

U tom smislu, turistički proizvod ne promatra se samo kao pojedinačna usluga ili atrakcija, nego kao skup međusobno povezanih sadržaja, usluga, prostora, doživljaja i infrastrukture koji zajedno oblikuju iskustvo posjetitelja. Za destinaciju Pisarovina to je osobito važno jer se turistička ponuda temelji na niskointenzivnom, ruralnom i izletničkom modelu razvoja, u kojem se vrijednost proizvoda stvara povezivanjem prirodnih resursa, kulturne i sakralne baštine, lokalnih manifestacija, smještaja, ugostiteljstva, rekreacije, digitalnih informacija i javne turističke infrastrukture.

Za svaki proizvod ili skupinu proizvoda procjenjuju se razvojni potencijal i marketinški potencijal. Razvojni potencijal odnosi se na mogućnost daljnjeg unaprjeđenja proizvoda s obzirom na sezonalnost, prihvatni kapacitet, prostornu i okolišnu nosivost, boravišno-izletnička obilježja, povezanost s drugim atrakcijama i uslugama te značenje proizvoda za privlačenje ciljnih skupina posjetitelja.

Marketinški potencijal odnosi se na mogućnost tržišnog predstavljanja i promocije proizvoda, uključujući fizičku i javnu dostupnost, stanje uređenosti i obilježenosti, dostupnost informacija, digitalnu vidljivost, prepoznatljivost na tržištu i jasnoću komunikacijske poruke.

Za potrebe procjene potencijala razvoja i podizanja kvalitete turističkih proizvoda destinacije Pisarovina koristi se trostupanjska ocjena: visok, srednji i nizak potencijal. Ocjene se dodjeljuju na temelju podataka utvrđenih u analizi stanja, pri čemu se posebno razmatraju postojeća razvijenost proizvoda, kvaliteta i očuvanost resursa, razina infrastrukturne opremljenosti, dostupnost, sezonalnost, mogućnost povezivanja s drugim sadržajima, tržišna privlačnost i usklađenost s identitetom destinacije.

3.1. Razvojni potencijal

Visok razvojni potencijal označava proizvode, resurse ili elemente ponude koji imaju jasnu razvojnu osnovu, snažnu povezanost s identitetom Pisarovine i realnu mogućnost unaprjeđenja u narednom planskom razdoblju. Takvi proizvodi mogu se razvijati bez narušavanja prostora i kvalitete života lokalne zajednice, uz ciljano ulaganje u kvalitetu, interpretaciju, infrastrukturu, organizaciju i povezivanje dionika. U Pisarovini se to osobito odnosi na proizvode povezane s rijekom Kupom, boravkom u prirodi,

biciklizmom, pješačenjem, kulturno-edukativnim sadržajima, gastronomijom i mirnim ruralnim boravkom.

Srednji razvojni potencijal označava proizvode ili elemente koji imaju razvojnu vrijednost, ali nisu dovoljno razvijeni, opremljeni, povezani ili tržišno oblikovani da bi u kratkom roku bili nositelji turističkog razvoja. Njihova uloga je dopunska ili podržavajuća, a razvoj je moguć uz postupno unaprjeđenje dostupnosti, interpretacije, kvalitete usluge, signalizacije ili organizacije. Takvi elementi mogu postati važniji u kasnijim fazama razvoja ako se povežu s proizvodima višeg potencijala.

Nizak razvojni potencijal označava proizvode ili elemente koji trenutačno nemaju dovoljnu resursnu, infrastrukturnu, tržišnu ili organizacijsku osnovu za značajniji razvoj u destinaciji. To ne znači da ih treba potpuno zanemariti, nego da se ne trebaju postavljati kao prioritetni nositelji razvoja u prvom planskom razdoblju. U Pisarovini se takvi elementi mogu koristiti kao dopunske vrijednosti, ali bez većih ulaganja i bez očekivanja značajnog turističkog učinka.

3.2. Marketinški potencijal

Visok marketinški potencijal označava proizvode i resurse koji se mogu jasno, jednostavno i prepoznatljivo komunicirati prema ciljanim skupinama posjetitelja. Takvi proizvodi imaju atraktivan identitet, dobru vizualnu ili doživljajnu vrijednost, mogu se povezati s tržišnim trendovima i pogodni su za digitalnu promociju, storytelling, tematske kampanje i oblikovanje prepoznatljivog destinacijskog narativa.

Srednji marketinški potencijal označava proizvode koji imaju komunikacijsku vrijednost, ali zahtijevaju dodatno oblikovanje, interpretaciju, bolju dostupnost informacija, jasniju poruku ili povezivanje s drugim proizvodima. Oni samostalno možda nisu dovoljno snažan motiv dolaska, ali mogu značajno obogatiti turistički doživljaj ako se uključe u tematske rute, pakete, manifestacije ili digitalne vodiče.

Nizak marketinški potencijal označava proizvode ili elemente koji nemaju jasnu tržišnu prepoznatljivost, teško se komuniciraju kao samostalan motiv dolaska ili nemaju dovoljnu dostupnost, uređenost i sadržajnu jasnoću za promociju prema širem tržištu. Takvi elementi mogu imati lokalnu ili potpornu funkciju, ali se ne koriste kao glavni promotivni motiv destinacije.

3.3. Postupanje s rezultatima ocjenjivanja

Rezultati ocjenjivanja koriste se kao podloga za određivanje razvojnih prioriteta i usmjeravanje budućih mjera u Planu upravljanja destinacijom. Proizvodi i elementi koji imaju visok razvojni i visok marketinški potencijal određuju se kao prioritetni nositelji turističkog razvoja. Za njih se planiraju najvažnije aktivnosti, ulaganja i komunikacijske

mjere jer imaju najveću mogućnost doprinosa prepoznatljivosti, kvaliteti ponude i konkurentnosti destinacije.

Proizvodi koji imaju visok razvojni, ali srednji ili nizak marketinški potencijal zahtijevaju dodatno oblikovanje i komunikacijsko jačanje. Kod njih je naglasak na interpretaciji, brendiranju, boljoj dostupnosti informacija, digitalnoj vidljivosti, signalizaciji i povezivanju s drugim atrakcijama. Takvi proizvodi mogu postati prioritetni ako se kroz planske aktivnosti poveća njihova tržišna jasnoća i prepoznatljivost.

Proizvodi koji imaju srednji razvojni, ali visok marketinški potencijal koriste se kao komunikacijski privlačni dopunski sadržaji. Oni mogu biti važni za promociju i stvaranje interesa, ali zahtijevaju oprez jer njihova stvarna infrastrukturna, organizacijska ili prihvatna spremnost možda još nije dovoljna za veći broj posjetitelja. Kod njih je potrebno najprije osigurati osnovne uvjete korištenja, kvalitetu doživljaja i upravljanje posjetiteljskim tokovima.

Proizvodi sa srednjim razvojnim i srednjim marketinškim potencijalom tretiraju se kao podržavajući elementi destinacijske ponude. Oni se ne postavljaju kao glavni nositelji razvoja, ali se uključuju u šire tematske cjeline, rute, programe i manifestacije. Njihov razvoj provodi se postupno, u skladu s raspoloživim resursima i povezanošću s prioritetnim proizvodima.

Proizvodi s niskim razvojnim i/ili niskim marketinškim potencijalom ne definiraju se kao prioriteti u prvoj fazi provedbe Plana. Oni se mogu zadržati kao lokalni, prateći ili dugoročni razvojni elementi, ali bez većih ulaganja i bez očekivanja značajnog tržišnog učinka. Njihovo uključivanje u turističku ponudu opravdano je samo ako doprinose kvaliteti boravka, lokalnom identitetu ili podržavaju proizvode višeg potencijala.

Ovako postavljen okvir omogućuje da se razvoj turističkih proizvoda ne temelji na širenju ponude bez jasnog fokusa, nego na procjeni stvarnih resursa, infrastrukturnih mogućnosti, tržišne privlačnosti i održivosti. Time se stvaraju preduvjeti za oblikovanje manjeg broja kvalitetnih, međusobno povezanih i tržišno razumljivih turističkih proizvoda koji odgovaraju karakteru Pisarovine kao mirne, zelene i autentične ruralne destinacije uz rijeku Kupu.

Tablica 19. Procjena potencijala turističkih proizvoda

Skupina ulaznih elemenata	Element turističke osnove	Utvrđeni podaci iz analize stanja	Potencijalni turistički proizvodi	Razvojni potencijal	Marketinški potencijal	Napomene za ocjenjivanje
Turistički proizvodi i usluge	Smještaj	U 2025. evidentirano je 130 objekata, od čega 23 komercijalna smještajna objekta sa 118 kreveta i 107 vikendica. Komercijalni smještaj čine 9 objekata u domaćinstvu s 36 kreveta i 14 ostalih ugostiteljskih objekata za smještaj s 82 kreveta. Prevladava smještaj srednje kategorije. Nema hotela, velikih turističkih zona ni objekata s 5 zvjezdica.	Boravišni turizam manjeg opsega; vikend-turizam; obiteljski boravak; ruralni odmor; izletnički programi s noćenjem.	Srednji	Srednji	Smještaj je važan kao podrška boravišnom, vikend i obiteljskom turizmu, ali je ograničen kapacitetom i fragmentiranom strukturom. Potencijal je u podizanju kvalitete, tematskom profiliranju i povezivanju sa sadržajima.
	Ugostiteljstvo, gastronomija i lokalni proizvodi	Ugostiteljska ponuda je komplementarna, lokalno-izletnički orijentirana i povezana s dnevnim boravkom posjetitelja. Lokalni proizvodi i OPG-ovi prepoznati su kao potencijal, ali nisu sustavno povezani s turizmom.	Gastronomski turizam; lokalni proizvodi; ruralni doživljaji; manifestacijski turizam; izleti i tematski programi.	Visok	Srednji do visok	Potencijal je u povezivanju lokalnih proizvoda, ugostiteljstva, manifestacija, izleta i smještaja. Ograničenje je nedovoljna organiziranost i turistička profiliranost ponude.
Resursna i atrakcijska osnova	Priroda i okoliš	Prirodnu osnovu čine rijeka Kupa, pokupska nizina, brežuljkasti predjeli, šume, poljoprivredni krajolik, staništa bijelih roda, čist zrak,	Outdoor aktivnosti; izletnički turizam; obiteljski boravak u prirodi; edukativni turizam; mirni	Visok	Visok	Priroda i okoliš najjača su osnova za razvoj Pisarovine kao mirne, zelene i niskointenzivne destinacije. Ključno je

		niska razina buke i opća očuvanost prostora.	ruralni boravak; vikend-turizam.			kontrolirano korištenje prostora, osobito uz Kupu.
	Rijeka Kupa i Plaža na Kupi / Šetnica „Plaža”	Rijeka Kupa je najvažniji prirodni, rekreacijski i identitetski resurs destinacije. Plaža na Kupi u Lijevom Sredičkom evidentirana je kao prirodno kupalište, izletište i prostor za šetnju, rekreaciju i boravak na otvorenom.	Izletnički turizam; rekreacijski turizam; obiteljski boravak; boravak uz vodu; ljetni dnevni izleti; outdoor aktivnosti.	Visok	Visok	Izražen potencijal za izletnički, obiteljski, rekreacijski i boravišni turizam. Ograničenja su sezonalnost, potreba za sanitarnim sadržajima, odmorištima, signalizacijom, sigurnošću i zaštitom prostora.
	Donja Kupčina – selo roda	Donja Kupčina prepoznata je kao prostor očuvanog ruralnog okoliša i stanište bijelih roda. Ima prirodoslovnu, edukativnu i identitetsku vrijednost.	Edukativni turizam; prirodoslovni turizam; obiteljski izleti; školski programi; interpretacijske rute; ruralni turizam.	Srednji do visok	Srednji	Potencijal je u edukativnom, obiteljskom i prirodoslovnom turizmu. Potrebno je razviti interpretacijske točke, informacije za posjetitelje i povezivanje sa Zavičajnim muzejom.
	Kultura i baština	Kulturnu osnovu čine župne crkve, drvene kapele, kurije, tradicijska arhitektura, običaji, legende, folklor, KUD-ovi i lokalne udruge. Baština je dobro očuvana, ali turistički umjereno interpretirana.	Kulturni turizam; hodočasnički turizam; edukativni turizam; tematske rute; storytelling; obiteljski i školski izleti.	Srednji do visok	Srednji	Potencijal je u tematskim rutama, interpretaciji, storytellingu, edukativnim programima i povezivanju sakralne, tradicijske i nematerijalne baštine.

	Zavičajni muzej Donja Kupčina	Muzej čuva tradicijsku arhitekturu i etnografsku građu Pokuplja te interpretira način života, rada i običaje lokalnog stanovništva.	Kulturni turizam; edukativni turizam; školski izleti; obiteljski izleti; interpretacijski programi; tematske rute.	Visok	Srednji do visok	Jedna je od ključnih kulturnih atrakcija destinacije. Potrebno ga je jače povezati s edukativnim programima, školskim izletima, selom roda, lokalnim običajima i kulturnim rutama.
	Spomen-kuća „Titanic 100”	Spomen-kuća je memorijalni i interpretacijski objekt vezan uz iseljeničku povijest i lokalnu poveznicu s pričom o Titanicu.	Kulturni turizam; tematski turizam; edukativni programi; storytelling; interpretacijske rute; memorijalni turizam.	Srednji	Srednji	Potencijal je u storytellingu i tematskom turizmu. Potrebno je dodatno jačati dostupnost, signalizaciju, interpretaciju i povezivanje s kulturnim rutama.
	Manifestacije	Evidentirane su Kupske večeri, Opel Show Hrvatska, Dan Općine, Jurjevo, božićni koncerti, Pjesmom do Božića te manja kulturna, sakralna i društvena događanja.	Manifestacijski turizam; kulturni turizam; izletnički turizam; gastronomski programi; lokalni proizvodi; obiteljski posjeti.	Srednji do visok	Srednji do visok	Manifestacije stvaraju povremene motive dolaska, ali su uglavnom kratkotrajnog i lokalno-regionalnog dosega. Potrebno ih je tematski profilirati i povezati s drugim proizvodima.
Javna turistička infrastruktura	Biciklističke rute	Evidentirane su Zavičajna ruta Kupa, Ruta izvora, borovnica i kapela, Ruta sv. Vida, Ruta Titanik, Ruta sela roda i Ruta šuma i gljiva. U	Cikloturizam; outdoor aktivnosti; izletnički turizam; obiteljski aktivni boravak; tematske	Visok	Visok	Biciklističke rute su najrazvijeniji oblik primarne turističke infrastrukture. Nedostaju dodatne

		središtu Pisarovine nalazi se karta ruta i osnovni servis za bicikle.	rute; ruralni turizam.			servisne točke, odmorišta, parkirališta za bicikle, digitalne karte i bolja interpretacija.
	Pješačke, hodočasničke i tematske rute	Postoje rute koje povezuju sakralne objekte, prirodne prostore, lokalne priče, rijeku Kupu i ruralni krajolik.	Pješački turizam; hodočasnički turizam; kulturni turizam; edukativni turizam; outdoor aktivnosti; tematski izleti.	Srednji do visok	Srednji	Potrebno je dodatno urediti signalizaciju, interpretaciju, digitalne informacije, odmorišta i povezivanje s kulturnim i prirodnim atrakcijama.
	Šetnice i prostori za boravak uz Kupu	Šetnice i prostori za boravak uz rijeku Kupu omogućuju šetnju, rekreaciju i boravak uz vodu, osobito na području Donje Kupčine i Lijevog Središkog.	Šetnje i rekreacija; boravak uz vodu; izletnički turizam; obiteljski turizam; outdoor aktivnosti; mirni ruralni boravak.	Visok	Visok	Potrebno je razvijati kontinuirane šetnice, odmorišta, urbanu opremu, sigurnosne elemente, signalizaciju i interpretaciju riječnog prostora.
	Signalizacija, interpretacija i informiranje	Prisutne su pojedinačne info-ploče, interpretacijski elementi i signalizacija, ali sustav nije ujednačen na razini destinacije.	Svi turistički proizvodi, osobito kulturni, outdoor, edukativni, obiteljski, izletnički i tematski proizvodi.	Srednji do visok	Srednji	Signalizacija i interpretacija izravno utječu na dostupnost, razumljivost i tržišnu privlačnost proizvoda. Potrebna je standardizacija i povezivanje s digitalnim kanalima.
	Parkirališta, pristupne točke i sanitarni sadržaji	Postoje parkirališta uz pojedine atrakcije i lokalitete, makadamski pristupi prema Kupi te sanitarni prostori u	Izletnički turizam; boravak uz Kupu; manifestacijski turizam; obiteljski	Srednji	Srednji	Ovi sadržaji imaju potpornu, ali ključnu funkciju za kvalitetu posjeta. Nedostatak

		ugostiteljskim objektima, Zavičajnom muzeju i privremeno tijekom manifestacija.	turizam; outdoor aktivnosti.			stalne mreže javnih sanitarnih čvorova ograničava intenzivnije korištenje prostora uz Kupu i veće manifestacije.
	„Stara škola”	Može imati važnu ulogu u informiranju, edukaciji i prezentaciji destinacijskih sadržaja.	Informacijski i interpretacijski sadržaji; kulturno-edukativni turizam; tematski programi; školski izleti; prezentacija lokalnih proizvoda.	Visok	Srednji do visok	Može funkcionirati kao ključna informacijska i interpretacijska točka destinacije, osobito ako se poveže s digitalnim sadržajima, tematskim programima i rutama.
Posebni sadržaji i aktivnosti	Kršograd	Kršograd je obiteljska, rekreacijska i izletnička atrakcija šire prepoznatljivosti, usmjerena prema obiteljima s djecom, školskim grupama i posjetiteljima koji traže boravak u prirodi, igru, edukaciju i gastronomiju.	Obiteljski turizam; školski izleti; rekreacijski turizam; izletnički turizam; gastronomski programi; boravak u prirodi.	Visok	Visok	Jedna je od najvažnijih realnih obiteljskih atrakcija destinacije. Potencijal je u povezivanju s izletničkim paketima, školskim programima i ostalim atrakcijama Pisarovine.
	Ribolov	Ribolov je vezan uz rijeku Kupu i druge vodene površine te predstavlja mogućnost mirnog, niskointenzivnog boravka u prirodi.	Ribolovni turizam; outdoor aktivnosti; mirni ruralni boravak; boravak uz vodu; vikend-turizam.	Srednji	Srednji	Potencijal je u specijaliziranoj rekreacijskoj ponudi. Potrebno je jasnije komunicirati lokacije, dozvole, pravila korištenja, sigurnosne uvjete i mogućnosti povezivanja sa

						smještajem i gastronomijom.
	Jahanje	Jahanje je evidentirano kao rekreacijski sadržaj u ruralnom prostoru destinacije. Može se povezati s obiteljskim, edukativnim i aktivnim boravkom u prirodi.	Rekreacijski turizam; obiteljski turizam; edukativni programi; outdoor aktivnosti; ruralni doživljaji.	Srednji	Srednji	Potencijal ovisi o dostupnosti programa za posjetitelje, sigurnosnim uvjetima, mogućnosti najave, kvaliteti usluge i povezivanju s ruralnim doživljajima.
	Aerodrom i panoramski letovi	Aerodrom predstavlja specifičan sadržaj destinacije, s mogućnošću razvoja zrakoplovnih aktivnosti, panoramskih letova i posebnih tematskih doživljaja.	Posebni doživljaji; panoramski letovi; nišni turizam; tematski izleti; manifestacijski programi.	Srednji	Srednji do visok	Riječ je o nišnoj atrakciji koja može diferencirati Pisarovinu od drugih ruralnih destinacija. Potrebno je jasno definirati dostupnost usluge, sigurnosne uvjete, mogućnosti rezervacije i komunikacijsko pozicioniranje.

4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE

Pokazatelji održivosti destinacije predstavljaju alat za praćenje utjecaja turizma i informirano upravljanje razvojem destinacije. Njihova je svrha omogućiti sustavno praćenje gospodarskih, društvenih, okolišnih i prostornih učinaka turizma te pravodobno prepoznavanje područja u kojima su potrebna poboljšanja ili upravljačke intervencije.

Praćenjem pokazatelja održivosti destinacija Pisarovina može donositi odluke na temelju objektivnih podataka, usmjeravati razvoj turizma u skladu s nosivim kapacitetima prostora, očuvati prirodne i kulturne resurse te održavati ravnotežu između turističkog razvoja i kvalitete života lokalne zajednice. Posebno je važno pratiti učinke turizma u razdobljima povećanog opterećenja, poput vikenda, ljetne sezone, manifestacija i pojačanog korištenja prostora uz rijeku Kupu.

Praćenje održivosti obuhvaća prikupljanje, obradu i analizu podataka o turističkom prometu, korištenju smještajnih kapaciteta, izletničkim kretanjima, opterećenju javne turističke, komunalne i prometne infrastrukture, stanju okoliša, dostupnosti usluga te socio-demografskim pokazateljima. Uz podatke o turistima koji ostvaruju noćenje, važno je obuhvatiti i posjetitelje koji ne koriste uslugu smještaja, osobito izletnike i sudionike manifestacija, jer i oni utječu na korištenje prostora i infrastrukture.

Podaci prikupljeni kroz sustav praćenja održivosti koriste se kao podloga za donošenje odluka o modernizaciji i prilagodbi javne, privatne, komunalne i prometne infrastrukture, unaprjeđenju turističkih proizvoda te uvođenju alata za upravljanje turističkim tokovima. Time se osigurava transparentnije, odgovornije i dugoročno održivo upravljanje destinacijom Pisarovina.

4.1. Definiranje i mjerenje pokazatelja održivosti destinacije

Pokazatelji održivosti u upravljanju destinacijom alati su koji se koriste za mjerenje i procjenu gospodarske, društvene, okolišne i prostorne aspekte održivosti turističke destinacije. Oni pomažu donositeljima odluka, turističkim organizacijama i drugim dionicima razumjeti kako turističke aktivnosti utječu na destinaciju te identificirati područja koja zahtijevaju poboljšanja.

Pokazatelji koji se prate su slijedeći:

- ✓ broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone,
- ✓ zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom,
- ✓ zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji,
- ✓ udio atrakcije (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom,
- ✓ broj organiziranih turističkih ambulanti,

- ✓ omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije(izraženo po osobi i noćenju),
- ✓ omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvu u destinaciji (tone),
- ✓ udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite),
- ✓ omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije,
- ✓ uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika,
- ✓ ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem
- ✓ prosječna duljina boravka turista u destinaciji,
- ✓ ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane,
- ✓ poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane,
- ✓ identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija,
- ✓ status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom,
- ✓ broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS.

Svaka grupa pokazatelja sadrži obvezne i specifične pokazatelje održivosti. Obvezni pokazatelji održivosti prate se na razini svake destinacije i ima 17 obaveznih pokazatelja. Za 2 pokazatelja nužno se provode primarna istraživanja dok za ostale su podaci dostupni na zahtjev upućen različitim upravljačkih tijela unutar destinacije. Specifični pokazatelji održivosti koji se prate na razini destinacije određuju se planom upravljanja destinacijom.

4.2. Izračun obveznih pokazatelja

Kako bi se osigurao sveobuhvatan uvid u održivost turističke destinacije Pisarovina i omogućilo donošenje informiranih odluka o budućem razvoju i upravljanju turizmom, pokazatelji održivosti prate se kroz više izvora i metoda prikupljanja podataka. Praćenje se temelji na kombinaciji statističkih podataka, administrativnih evidencija, primarnih istraživanja, podataka javnih sustava te komunikacije s ključnim dionicima u destinaciji.

Izvori podataka potrebni za praćenje i izračun pokazatelja održivosti dijele se na:

1. primarna istraživanja koja je potrebno provoditi u kontinuitetu, prema utvrđenoj frekvenciji, instrumentu i uzorku,
2. sekundarne izvore podataka, koji su javno dostupni,
3. sekundarne izvore podataka iz evidencija, baza, registara organizacija i institucija, a koji nisu javno dostupni te je za dostavu podataka potrebno

uputiti poseban zahtjev za dostavom podataka organizaciji ili instituciji koja vodi baze tih podataka.

Turističke zajednice podatke potrebne za izračun pokazatelja održivosti destinacije prikupljaju primarno iz javno dostupnih izvora i službenih evidencija javnopravnih tijela putem integriranog informacijskog sustava turizma.

Pokazatelji održivosti mogu se pratiti kroz:

- provedbu anketa među lokalnim stanovništvom, turistima i jednodnevnim posjetiteljima o zadovoljstvu, percepciji turizma i kvaliteti turističke ponude,
- praćenje službenih statističkih podataka o turističkom prometu, smještajnim kapacitetima, prihodima, zaposlenosti i drugim gospodarskim pokazateljima,
- praćenje okolišnih pokazatelja, uključujući kvalitetu zraka, vode, stanje prostora, razinu opterećenja okoliša i bioraznolikost,
- analizu turističke, prometne, komunalne i digitalne infrastrukture, uključujući smještajne kapacitete, javne prostore, pristupe, parkirališta, sanitarne sadržaje i dostupnost javnih usluga,
- konzultacije s ključnim dionicima, uključujući Turističku zajednicu, Općinu, komunalne službe, pružatelje turističkih usluga, udruge, javne ustanove i druge relevantne institucije.

Mjerenje pokazatelja održivosti zahtijeva sustavan pristup prikupljanju, obradi i interpretaciji podataka. Budući da dio podataka nije javno dostupan, nego se pribavlja na zahtjev ili kroz međuinstitucionalnu suradnju, učinkovita komunikacija među dionicima predstavlja važan preduvjet za uspostavu kvalitetnog sustava praćenja. U prikupljanje i razmjenu podataka, ovisno o vrsti pokazatelja, mogu biti uključeni Turistička zajednica Općine Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalne službe, nadležna tijela za promet i sigurnost, energetski i infrastrukturni sustavi, javne ustanove za zaštitu prirode te drugi relevantni dionici.

U okviru izrade Plana upravljanja destinacijom provedena su primarna istraživanja usmjerena na ključne skupine dionika: lokalno stanovništvo, posjetitelje destinacije i gospodarske subjekte koji djeluju u turizmu. Cilj istraživanja bio je prikupiti podatke o percepciji turizma, razini zadovoljstva turističkom ponudom, izazovima u poslovanju i potrebama turističkog sektora.

Važno je naglasiti da je riječ o prvoj godini uspostave sustava provedbe anketnih istraživanja u destinaciji. Zbog toga prikupljeni podaci imaju prvenstveno indikativan karakter i ne mogu se smatrati potpuno reprezentativnima. Istraživanje percepcije lokalnog stanovništva provedeno je na ograničenom uzorku ispitanika, dok u istraživanju zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja nije zaprimljen nijedan ispunjen anketni upitnik. Takav rezultat dijelom je povezan s razdobljem provedbe

istraživanja, od listopada do studenoga, odnosno izvan glavne turističke i izletničke sezone, kada je broj posjetitelja u destinaciji znatno manji.

Unatoč ograničenjima, provedena istraživanja predstavljaju važan prvi korak u uspostavi kontinuiranog sustava praćenja stavova, zadovoljstva i potreba ključnih dionika. U narednim razdobljima preporučuje se redovito ponavljanje istraživanja, osobito tijekom razdoblja povećane turističke aktivnosti, kako bi se osigurao veći broj ispitanika, usporedivost podataka i pouzdanija podloga za donošenje odluka.

a) Istraživanje percepcije i stavova lokalnog stanovništva

Istraživanje percepcije i stavova lokalnog stanovništva provedeno je s ciljem razumijevanja načina na koji stanovnici Pisarovine doživljavaju razvoj turizma i njegove učinke na lokalnu zajednicu. Posebna pozornost usmjerena je na percepciju turizma kao gospodarske i društvene prilike, ali i na moguće izazove povezane s korištenjem prostora, infrastrukturom, okolišem i kvalitetom života.

Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika, a prikupljeni odgovori analizirani su primjenom osnovnih kvantitativnih metoda. Zbog ograničenog broja ispitanika rezultati imaju indikativan karakter, ali pružaju početni uvid u stavove lokalne zajednice te predstavljaju osnovu za daljnje uključivanje stanovništva u planiranje turističkog razvoja.

b) Istraživanje zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja

Istraživanje zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja bilo je usmjereno na prikupljanje podataka o iskustvu boravka u destinaciji, kvaliteti turističke ponude, dostupnosti sadržaja, infrastrukturi i ukupnom dojmu o Pisarovini. Cilj je bio dobiti uvid u potrebe i očekivanja posjetitelja te prepoznati elemente ponude koje je potrebno unaprijediti.

Tijekom razdoblja provedbe istraživanja nije zaprimljen nijedan ispunjen anketni upitnik. Ovakav rezultat upućuje na potrebu drukčijeg vremenskog planiranja i intenzivnije distribucije upitnika u narednim ciklusima, osobito tijekom ljetnih mjeseci, vikenda, manifestacija i razdoblja povećanog korištenja prostora uz rijeku Kupu. U budućnosti je preporučljivo kombinirati online upitnike s terenskim prikupljanjem podataka na lokacijama većeg posjeta.

Tablica 20. Metodološka tablica pokazatelja održivosti destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)**				
Metodologija izračuna pokazatelja	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika $pokazatelj = \frac{ukupan\ broj\ noćenja\ turista\ u\ vršnom\ mjesecu}{broj\ dana\ u\ vršnom\ mjesecu \cdot\ broj\ stalnih\ stanovnika\ u\ destinaciji/100}$ Pod pojmom »vršni mjesec« misli se na mjesec u kojem je ostvaren najveći broj noćenja.				
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje				
Rezultati:					
2025. (početna vrijednost)	**2026.**	**2027.**	**2028.**	**2029.**	
0,48					
Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)**				
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciji računa se kao omjer broja ispitanika zadovoljnih turizmom i ukupnog broja ispitanika. Pokazatelj se računa na ukupnom skupu te zasebno na skupu ispitanika koji ostvaruju koristi od turizma i na skupu ispitanika koji ne ostvaruju koristi od turizma. Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom i udio stanovnika koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji procjenjuje se pitanjima koja su definiran smjernicama za provođenje primarnih istraživanja.				
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine za ITR I i II, za ITR III i IV svake četiri godine				
Rezultati:					
2025. (početna vrijednost)	**2027.**	**2029.**			
n/p* **Tijekom provedbe istraživanja nije prikupljen nijedan ispunjeni upitnik, zbog čega nije bilo moguće provesti analizu stavova i zadovoljstva posjetitelja niti izvesti relevantne zaključke.*					

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)		
Metodologija izračuna pokazatelja	Vrijednost pokazatelja ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom sastoji se od: (i) vrijednosti indeksa zadovoljstva posjetitelja destinacijom i (ii) neto spremnost na preporuku destinacije Vrijednosti pokazatelja mjere se pomoću varijabli/pitanja koja su definirana smjernicama za provođenje primarnih istraživanja, donesenih od strane ministarstva nadležnog za poslove turizma.		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine za ITR I i II, za ITR III i IV svake četiri godine		
Rezultati:			
2025. (početna vrijednost)		**2027.**	**2029.**
n/p* **Tijekom provedbe istraživanja nije prikupljen nijedan ispunjeni upitnik, zbog čega nije bilo moguće provesti analizu stavova i zadovoljstva posjetitelja niti izvesti relevantne zaključke.*			
Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom PD-1**		
Metodologija izračuna pokazatelja	*EA* – broj svih evidentiranih atrakcija u destinaciji *EAP* – broj atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom $Udio\ pristupačnih\ atrakcija = \frac{EAP}{EA} \times 100$		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine		
Rezultati:			
2025. (početna vrijednost)		**2027.**	**2029.**
5,88%			
Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)**		
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o broju ambulanti u destinaciji, te se broj direktno preuzima i služi kao pokazatelj.		
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje		

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	**2026.**	**2027.**	**2028.**	**2029.**
0				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)**
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer (%) finalne potrošnje vode po noćenju turista (m^3) u smještajnim objektima destinacije i u odnosu na potrošnju vode po stanovniku destinacije (m^3). F_1 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja F_2 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) S – broj stanovnika u destinaciji $$potrošnja\ vode\ po\ noćenju\ turista = \frac{F_2N_1 - F_1N_2}{T_2N_1 - T_1N_2}$$ $$potrošnja\ vode\ po\ noćenju\ stanovnika = \frac{1}{S}\left(\frac{T_2F_1 - T_1F_2}{T_2N_1 - T_1N_2}\right)$$ $$omjer\ potrošnje\ vode\ po\ noćenju\ turista\ i\ stanovnika = \frac{potrošnja\ vode\ po\ noćenju\ turista}{potrošnja\ vode\ po\ noćenju\ stanovništva} \times 100$$ Alternativna metoda: Anketa gospodarskih subjekata u turizmu u smještajnim objektima = norma potrošnje vode turista po noćenju / potrošnja vode
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine

Rezultati:		
2025. (početna vrijednost)	**2027.**	**2029.**
35.655		

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer količine otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u odnosu na ukupne količine komunalnog otpada nastale u destinaciji u mjesecima s najnižom i najvišom turističkom aktivnosti F_1 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (tone) F_2 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja S – broj stanovnika u destinaciji N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) W_{TN} – količina otpada po turističkom noćenju, $$W_{TN} = \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$$ W_{RN} – količina otpada po noćenju stanovnika, $$W_{RN} = \frac{1}{S}\left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}\right)$$ W_T – količina otpada nastalog zbog noćenja turizma u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (T2) i količine otpada po turističkom noćenju (W_{TN}), $$W_T = T_2 \times W_{TN}.$$ W_R – količina otpada od lokalnog stanovništva u destinaciji u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja stanovnika (S), broja dana u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (N2)i količine otpada po noćenju stanovnika (W_{RN}), $$W_R = S \times N_2 \times W_{RN}.$$ $$\textit{omjer količine komunalnog otpada koji su proizveli turisti u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju i lokalno stanovništvo (za promatrani period)} = \frac{W_T}{W_R}$$
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine

Rezultati:		
2025. (početna vrijednost)	**2027.**	**2029.**
32,07		

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao udio površina zaštićenih područja u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije i prema kategorijama zaštite temeljem zakona kojim se uređuje zaštita prirode
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultati:	
2025. (početna vrijednost)	**2029.**
0%	

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer finalne potrošnje el. energije po noćenju turista (kWh) u smještajnim objektima u odnosu na potrošnju el. energije po stanovniku destinacije (kWh). F_1 – ukupna finalna potrošnja el. energije u kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenim brojem noćenja F_2 – ukupna finalna potrošnja el. energije kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim ostvarenim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja S – broj stanovnika u destinaciji N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) $$potrošnja\ el.\ energije\ po\ noćenju\ turista = \frac{F_2N_1 - F_1N_2}{T_2N_1 - T_1N_2}$$ $$potrošnja\ el.\ energije\ po\ noćenju\ stanovnika = \frac{1}{S}\left(\frac{T_2F_1 - T_1F_2}{T_2N_1 - T_1N_2}\right)$$

	$$\text{omjer potrošnje el. energije po noćenju turista i stanovnik} = \frac{\text{potrošnja el. energije po noćenju turista}}{\text{potrošnja el. energije po noćenju stanovnika}} \times 100$$
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine

Rezultati:	
2025. (početna vrijednost)	**2029.**
-3.427,26	

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)**
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o tome je li destinacija donijela dokumente (strategiju i/ili plan i/ili program) te koji je napredak/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika – DA/NE/ udio mjera u provedbi i/ili implementiranih
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine

Rezultati:		
2025. (početna vrijednost)	**2027.**	**2029.**
NE		

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)**
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o ukupnom broju dolazaka turista u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih dolazaka, te se broj direktno preuzima iz sustava eVisitor i služi kao pokazatelj.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	**2026.**	**2027.**	**2028.**	**2029.**
121				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)**
Metodologija izračuna pokazatelja	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji $= \frac{\text{Ukupan broj registriranih noćenja u destinaciji}}{\text{Ukupan broj dolazaka turista u destinaciju}}$
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	**2026.**	**2027.**	**2028.**	**2029.**
4,26 dana				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)**
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	2026.	2027.	2028.	2029.
I. 27 II. 31 III. 32 IV. 30 V. 29 VI. 28 VII. 28 VIII. 26 IX. 26 X. 27 XI. 30 XII. 17				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci će na zahtjev biti dostupni u Ministarstvu
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	2026.	2027.	2028.	2029.
613.994,00 €				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se preuzima direktno iz baza.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	**2026.**	**2027.**	**2028.**	**2029.**
17				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD -1)**
Metodologija izračuna pokazatelja	Omjer implementiranih aktivnosti / ukupni broj aktivnosti definiranih Planom X 100 Implementirane aktivnosti su one koje su u potpunosti završene, te za njih postoje mjerljivi rezultati provedbe.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Rezultati:				
2025. (početna vrijednost)	**2026.**	**2027.**	**2028.**	**2029.**
U postupku implementacije				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS (OUP-1)**
Metodologija izračuna pokazatelja	T_N – broj turističkih noćenja unutar destinacije ostvarenih u jednoj godini P_S – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja (ha) P_M – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama mješovite namjene ((pretežito stambene namjene) (ha) P_T – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama predviđenim za odvijanje ugostiteljsko-turističke aktivnosti $\textit{broj turističkih noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju po izgrađenoj građevinskoj površini} = \frac{T_N}{P_S + P_M + P_T}$
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine

Rezultati:		
2025. (početna vrijednost)	**2027.**	**2029.**
6,66		

4.3. Procjena trenutnog stanja održivosti

Rezultati pokazuju da je Pisarovina destinacija izrazito niskog turističkog intenziteta, bez izraženog pritiska turizma na lokalnu zajednicu, prostor i infrastrukturu. Takav nalaz treba tumačiti u skladu s metodološkim okvirom prema kojem pokazatelji održivosti ne služe samo kvantifikaciji, nego praćenju, vrednovanju i informiranom upravljanju razvojem turizma, pri čemu je važno promatrati društvene, okolišne, gospodarske i prostorne učinke turizma te, gdje je moguće, trendove kroz vrijeme.

4.3.1. Društveni aspekti održivosti

Pokazatelj ZL-1 – broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone iznosi 0,48, što upućuje na vrlo nisko turističko opterećenje lokalne zajednice. U kolovozu, kao mjesecu s najvećim brojem noćenja, ostvareno je 521 noćenje, dok destinacija ima 3.484 stalna stanovnika. Takav odnos pokazuje da turizam u postojećem obujmu ne stvara značajan demografski, infrastrukturni ni društveni pritisak na stanovništvo. Upravljački zaključak nije potreba za ograničavanjem turističkog prometa, nego za pažljivim, kvalitativnim razvojem ponude koji neće narušiti ruralni karakter i kvalitetu života.

Pokazatelji ZL-2 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom i ZT-1 – zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji nisu valjano izračunani jer nije provedeno primarno istraživanje, odnosno broj ispitanika iznosi 0. Vrijednosti poput negativnog indeksa zadovoljstva ne treba interpretirati kao stvarno stanje, nego kao podatkovni jaz. Ovo je jedan od ključnih metodoloških nedostataka koji treba ukloniti u sljedećem razdoblju.

Pokazatelj PD-1 – udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom iznosi 5,88 %, jer je od 17 evidentiranih atrakcija samo jedna označena kao pristupačna osobama s invaliditetom. To upućuje na vrlo nisku razinu inkluzivnosti turističke ponude. Iako nizak turistički intenzitet smanjuje pritisak na prostor, pristupačnost ostaje važan kvalitativni izazov. Potrebno je postupno povećavati fizičku, informacijsko-komunikacijsku i sadržajnu pristupačnost ključnih atrakcija, posebno onih koje se planiraju uključiti u tematske rute, obiteljske, kulturne, edukativne i izletničke proizvode.

Pokazatelj SD-1 – broj organiziranih turističkih ambulanti iznosi 0. S obzirom na nisku razinu turističkog prometa, to ne mora značiti neposredan rizik, ali pokazuje da destinacija nema posebnu turističku zdravstvenu infrastrukturu. U interpretaciji je važno naglasiti dostupnost redovnih zdravstvenih i hitnih službi u širem prostoru, osobito za manifestacije, aktivnosti uz Kupu, biciklističke i pješačke rute.

4.3.2. Okolišni aspekti održivosti

Kod potrošnje vode, u mjesecu s najvećim brojem noćenja evidentirano je 22.927 m^3, a u mjesecu s najmanjim brojem noćenja 9.221 m^3. Izračunani omjer potrošnje vode po turističkom noćenju i potrošnje po noćenju stalnog stanovnika vrlo je visok, ali ga treba tumačiti oprezno. Razlog je u tome što se podaci odnose na zajedničku potrošnju kućanstava i smještajnih objekata, a broj turističkih noćenja je vrlo malen. Kod tako male turističke baze i agregiranih podataka, razlika između mjeseci može biti posljedica drugih čimbenika, primjerice sezonske potrošnje stanovništva, poljoprivrednih aktivnosti, tehničkih gubitaka ili drugih neturističkih utjecaja. Stoga ovaj pokazatelj ne treba prikazivati kao dokaz visokog pritiska turizma na vodne resurse, nego kao signal da je potrebno unaprijediti preciznost praćenja potrošnje.

Kod komunalnog otpada, u mjesecu s najvećim brojem noćenja evidentirano je 108 t, a u mjesecu s najmanjim brojem noćenja 79 t. Povećanje količine otpada u vršnom mjesecu postoji, ali se zbog niskog broja turističkih noćenja ne može pouzdano pripisati isključivo turizmu. I ovaj pokazatelj treba tumačiti kao kombinirani pritisak ukupne sezonske aktivnosti u prostoru, a ne kao izravan dokaz turističkog opterećenja. Upravljački je važno nastaviti pratiti otpad u odnosu na manifestacije, izletničke tokove, korištenje prostora uz Kupu i vikend-posjete, jer dio opterećenja može dolaziti od jednodnevnih posjetitelja koji nisu obuhvaćeni noćenjima.

Kod električne energije, potrošnja je u mjesecu s najvećim brojem noćenja (1.660.369 kWh) niža nego u mjesecu s najmanjim brojem noćenja (1.830.608 kWh). To pokazuje da potrošnja električne energije u Pisarovini nije primarno uvjetovana turističkim prometom. Vjerojatnije je povezana sa sezonom grijanja, kućanstvima i općim obrascima potrošnje. Negativan izračun pokazatelja ne treba tumačiti kao stvarnu „negativnu turističku potrošnju", nego kao metodološko ograničenje u uvjetima niskog turističkog intenziteta i agregiranih podataka.

Za zaštićena prirodna nisu iskazane površine po kategorijama zaštite. Okolišni pokazatelji za Pisarovinu ne upućuju na pritisak masovnog turizma, nego na potrebu kvalitetnijeg upravljanja resursima, boljeg praćenja i očuvanja prirodne osnove kao temelja budućih turističkih proizvoda. Okolišni pokazatelji upravo služe praćenju korištenja resursa, otpada, energije i učinaka na okoliš i bioraznolikost.

4.3.3. Klimatska prilagodba i upravljanje

Kod pokazatelja vezanih uz klimatske promjene evidentirano je da ne postoje dokumenti za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika na razini destinacije. Također nisu evidentirane mjere u provedbi ni implementirane mjere. To je važan upravljački jaz. Za destinaciju poput Pisarovine, koja razvoj temelji na očuvanom prostoru, rijeci Kupi, otvorenim aktivnostima, biciklizmu, šetnicama, manifestacijama i prirodnom ambijentu, klimatska otpornost treba biti sastavni dio budućeg planiranja.

Posebno su relevantni rizici od ekstremnih vremenskih događaja, visokih temperatura, promjena vodnog režima Kupe, oštećenja ruta i javne turističke infrastrukture te utjecaja na manifestacije na otvorenom.

4.3.4. Ekonomski aspekti održivosti

U mjesecu s najvećim opterećenjem ostvareno je 121 turistički dolazak, dok je ukupno u godini ostvareno 1.215 dolazaka i 5.181 noćenje. Prosječna duljina boravka iznosi 4,26 dana, što je za destinaciju niskog intenziteta relativno povoljan podatak. On pokazuje da postoje posjetitelji koji se ne zadržavaju samo kratko, nego ostvaruju višednevni boravak. To može biti važno polazište za razvoj kuća za odmor, ruralnih i obiteljskih boravaka, boravaka uz Kupu, cikloturizma i mirnih odmorišnih programa.

Udio zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane kreće se približno od 1,93 % do 3,67 % ukupnog broja zaposlenih prema mjestu rada. Posebno je važno da se najviši udjeli ne pojavljuju u ljetnim mjesecima, što znači da turizam i ugostiteljstvo zasad ne generiraju izraženu sezonsku zaposlenost. Turizam ima dopunsku, a ne nosivu gospodarsku funkciju. Poslovni prihod gospodarskih subjekata u djelatnostima smještaja i ugostiteljstva iznosi 613.994 EUR, što potvrđuje ograničen, ali postojeći gospodarski doprinos. Ekonomske pokazatelje treba tumačiti kroz doprinos lokalnom gospodarstvu, otpornost, sezonalnost i pravedniju raspodjelu koristi, a ne samo kroz rast prometa.

4.3.5. Prostorni aspekti održivosti

Pokazatelj OUP-1 – broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima po hektaru izgrađenog građevinskog područja iznosi 6,67 noćenja/ha. To je vrlo niska vrijednost i potvrđuje da turizam ne stvara značajan pritisak na građevinsko područje, prostor ni naselja. Prostorni izazov Pisarovine nije prekomjerna turistička izgrađenost, nego nedovoljna turistička aktivacija prostora, nepovezanost atrakcija i ograničena opremljenost javne turističke infrastrukture.

4.4. Zaključak o trenutnom stanju održivosti

Pokazatelji održivosti za TZO Pisarovina pokazuju da destinacija nema obilježja prekomjerno opterećene turističke destinacije. Turizam je prostorno, društveno i gospodarski niskog intenziteta, a njegovi učinci na lokalnu zajednicu i prostor zasad su ograničeni. Ključni razvojni izazov stoga nije smanjenje turističkog pritiska, nego povećanje kvalitete, vidljivosti i povezanosti turističke ponude uz očuvanje prirodnih, kulturnih i ruralnih vrijednosti.

Najvažniji upravljački prioriteti koji proizlaze iz pokazatelja su:

- ✓ provedba primarnih istraživanja lokalnog stanovništva i posjetitelja,
- ✓ povećanje pristupačnosti atrakcija osobama s invaliditetom,

- ✓ preciznije praćenje okolišnih podataka,
- ✓ razvoj klimatskih mjera,
- ✓ jačanje interpretacije i povezivanje atrakcija u proizvode
- ✓ te postupno povećanje ekonomskih učinaka turizma bez narušavanja kvalitete prostora i života lokalnog stanovništva.

5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

Destinacija Pisarovina strateški se usmjerava prema modelu održive, autentične i niskointenzivne ruralne destinacije, s naglaskom na boravak u očuvanoj prirodi, obiteljske i tematske programe, aktivnosti uz rijeku Kupu, cikloturizam, kulturno-edukativne sadržaje, lokalnu baštinu i proizvode. Razvoj se temelji na očuvanim prirodnim resursima, osobito riječnom krajoliku Kupe, pokupskoj nizini, šumskim i poljoprivrednim predjelima, staništima bijelih roda, ruralnom ambijentu te kulturno-sakralnoj i tradicijskoj baštini, uz potrebu snažnije interpretacije, povezivanja sadržaja i postupnog podizanja kvalitete turističke ponude.

Pisarovina se ne razvija kao destinacija masovnog turizma, nego kao prostor mirnog, sadržajnog i održivog boravka, primjerenog lokalnom identitetu, resursnoj osnovi i kvaliteti života stanovništva. Dostupni pokazatelji održivosti potvrđuju vrlo nisko turističko opterećenje lokalne zajednice i prostora, ali istodobno upućuju na izazove slabije valorizacije resursa, ograničene pristupačnosti atrakcija, fragmentirane ponude, nedostatka primarnih istraživanja te potrebe za jačanjem javne turističke infrastrukture, interpretacije, digitalne vidljivosti i upravljačkih kapaciteta.

Destinacija stoga postupno prelazi s pozicije pretežito izletničkog, rekreativnog i lokalno prepoznatljivog prostora prema proaktivno upravljanom modelu razvoja turizma, koji se temelji na planskom korištenju resursa, povezivanju dionika, očuvanju prostora i oblikovanju prepoznatljivih turističkih proizvoda. Takav model uključuje:

- jačanje selektivnih oblika turizma, osobito aktivnog, cikloturističkog, kulturnog, edukativnog, obiteljskog, hodočasničkog, ruralnog i izletničkog turizma
- razvoj sadržaja vezanih uz rijeku Kupu, šetnice, biciklističke i tematske rute, prirodne vrijednosti, sakralnu baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina, tradiciju i lokalne manifestacije
- povezivanje postojećih atrakcija, smještaja, ugostiteljstva, OPG-ova, lokalnih proizvoda, udruga i manifestacija u cjelovitije turističke doživljaje i programe boravka
- povećanje kvalitete i funkcionalnosti javne turističke infrastrukture, osobito kroz uređenje ruta, odmorišta, signalizacije, interpretacijskih sadržaja, pristupa rijeci Kupi, sanitarne i prateće infrastrukture

- povećanje pristupačnosti atrakcija osobama s invaliditetom i drugim skupinama korisnika, u skladu s načelima uključivog i odgovornog turizma
- razvoj digitalne interpretacije, informiranja i promocije, s naglaskom na jasnije predstavljanje turističkih proizvoda, atrakcija, ruta, događanja i mogućnosti boravka
- provedbu primarnih istraživanja lokalnog stanovništva, turista, jednodnevnih posjetitelja i gospodarskih subjekata kao temelja za kvalitetnije upravljanje destinacijom
- jačanje ljudskih potencijala, suradnje među dionicima i povezanosti turizma s lokalnim gospodarstvom, poljoprivredom, kulturom, ugostiteljstvom i malim poduzetništvom
- uključivanje klimatske prilagodbe i zaštite prirodnih resursa u planiranje turističkih aktivnosti, osobito u prostoru uz Kupu i na otvorenim rekreacijskim površinama
- jačanje tržišne vidljivosti i prepoznatljivosti Pisarovine kao mirne, zelene, ruralne i obiteljski orijentirane destinacije u blizini većih urbanih središta.

Ovakvo strateško usmjerenje omogućuje Pisarovini razvoj turizma koji je prostorno uravnotežen, društveno prihvatljiv, okolišno odgovoran i ekonomski postupno snažniji. Razvojni naglasak nije na povećanju obujma turizma pod svaku cijenu, nego na kvalitetnijoj valorizaciji postojećih resursa, stvaranju prepoznatljivih doživljaja, jačanju lokalnih dionika i očuvanju temeljnih vrijednosti prostora kao dugoročne osnove razvoja destinacije.

5.1. SWOT analiza

SWOT analiza koristi se za procjenu ključnih unutarnjih i vanjskih čimbenika koji utječu na razvoj turističke destinacije. Snage i slabosti odnose se na obilježja same destinacije, dok prilike i prijetnje proizlaze iz šireg okruženja i utječu na buduće razvojne mogućnosti.

Cilj SWOT analize je utvrditi razvojnu poziciju destinacije Pisarovina te izdvojiti ključne prednosti, ograničenja, prilike i rizike kao osnovu za definiranje razvojnog smjera, mjera i aktivnosti. Analiza se temelji na prethodno provedenoj analizi stanja, pokazateljima održivosti turizma i procjeni razvojnih potencijala destinacije.

Pisarovina raspolaže vrijednom prirodnom i kulturnom resursnom osnovom, osobito rijekom Kupom, očuvanim ruralnim krajolikom, sakralnom i tradicijskom baštinom, Zavičajnim muzejom Donja Kupčina, lokalnim manifestacijama te biciklističkim i tematskim rutama. Istodobno, analiza upućuje na potrebu snažnijeg povezivanja postojećih sadržaja, bolje interpretacije, unaprjeđenja javne turističke infrastrukture, povećanja pristupačnosti atrakcija, provedbe primarnih istraživanja te jačanja digitalne vidljivosti i upravljačkih kapaciteta.

SWOT analiza koja slijedi sažima navedene nalaze kroz ključne sastavnice razvoja destinacije: resursnu osnovu, turističke proizvode i usluge, javnu turističku infrastrukturu, upravljanje destinacijom, digitalizaciju, održivost, pristupačnost te povezanost turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom.

Tablica 21. SWOT analiza destinacije

Snage	Slabosti
Turistički proizvodi i usluge	
– Očuvan ruralni karakter destinacije; postojeća smještajna ponuda u manjim, obiteljskim i privatnim kapacitetima; – prisutnost kuća za odmor; – ugostiteljska ponuda prilagođena lokalnom stanovništvu i izletnicima; – rast prosječne duljine boravka; mogućnost razvoja mirnog, obiteljskog i tematskog boravka.	– Mali broj komercijalnih smještajnih kapaciteta; – izostanak hotela i većih organiziranih turističkih zona; – fragmentirana ponuda; slaba povezanost smještaja, ugostiteljstva, atrakcija i aktivnosti; – pad turističkih dolazaka i noćenja; – nedovoljno razvijeni paket-aranžmani i organizirani doživljaji.
Resursna osnova i atrakcije	
– Rijeka Kupa kao ključni prirodni i identitetski resurs; – očuvani pokupski krajolik, šume, poljoprivredne površine i ruralni ambijent; – staništa bijelih roda u Donjoj Kupčini; – vrijedna sakralna baština; – Zavičajni muzej Donja Kupčina; – tradicija, legende, folklor i lokalne udruge.	– Resursi su turistički nedovoljno valorizirani; – atrakcije su fragmentirano predstavljene; nedovoljna interpretacija prirodne i kulturne baštine; – ograničena dostupnost i opremljenost pojedinih lokaliteta; – nizak udio pristupačnih atrakcija osobama s invaliditetom.
Javna turistička infrastruktura	
– Postojeća mreža biciklističkih ruta; – Plaža na Kupi u Lijevom Sredičkom; – Zavičajni muzej kao interpretacijska točka; – postojeći sportski i rekreacijski prostori; – osnovna signalizacija i pojedine info-ploče; – potencijal prostora uz Kupu za izletničke i rekreacijske sadržaje.	– Infrastruktura je djelomično i neujednačeno opremljena; nedostatak odmorišta, vidikovaca, servisnih točaka, parkirališta za bicikle i brojila; – nedovoljna signalizacija i interpretacija; – manjak stalnih javnih sanitarnih čvorova; – nepovezanost sportskih i rekreacijskih sadržaja s turističkim proizvodima.
Turistički promet i tržišna pozicija	
– Nizak turistički pritisak na lokalnu zajednicu i prostor; – dulji prosječni boravak posjetitelja; – postojeća strana tržišta, osobito Njemačka, BiH i Austrija; – potencijal za pozicioniranje kao mirna, zelena i ruralna destinacija blizu Zagreba.	– Ukupan pad dolazaka i noćenja; – mali apsolutni opseg turističkog prometa; – slaba tržišna prepoznatljivost; nedovoljno profiliran turistički identitet; – veći dio ponude nije oblikovan u tržišno jasne proizvode; – ograničen broj sadržaja koji motiviraju dulji boravak.

Održivost i pokazatelji održivosti turizma	
– Vrlo nisko društveno i prostorno turističko opterećenje; nema znakova prekomjernog turizma; – očuvani prostor i prirodni resursi; – nizak broj noćenja po hektaru izgrađenog građevinskog područja; – mogućnost planiranja razvoja bez pritiska masovnog turizma.	– Nedostatak primarnih istraživanja lokalnog stanovništva, turista i gospodarskih subjekata; – ograničena pouzdanost dijela okolišnih pokazatelja zbog agregiranih podataka; – vrlo nizak udio pristupačnih atrakcija; – nepostojanje evidentiranih klimatskih dokumenata i mjera.
Gospodarstvo, lokalni proizvodi i ljudski potencijali	
– Postojeća povezanost turizma s ugostiteljstvom, lokalnim proizvodima, manifestacijama i ruralnim gospodarstvom; – mogućnost uključivanja OPG-ova i malih proizvođača; – turizam može imati dopunsku funkciju lokalnom gospodarstvu; – prisutnost lokalnih udruga i kulturnih dionika.	– Mali udio zaposlenih u djelatnostima smještaja i ugostiteljstva; ograničen poslovni prihod turistički povezanih djelatnosti; – slaba profesionalizacija turističke ponude; – nedovoljno razvijene receptivne, vodičke i organizirane usluge; – nedostatak specijaliziranih znanja za razvoj proizvoda i digitalnu promociju.
Digitalizacija, interpretacija i promocija	
– Postojeća osnovna informacijska i promotivna funkcija turističke zajednice; – mogućnost digitalnog predstavljanja ruta, atrakcija, manifestacija i lokalnih priča; – snažan potencijal za interpretaciju baštine, prirode i tradicije kroz digitalne alate.	– Nedovoljna digitalna interpretacija atrakcija; – slaba integracija informacija o rutama, sadržajima i doživljajima; – ograničena vidljivost destinacije na tržištu; – nedovoljno razvijen storytelling; – manjak sustavnih digitalnih sadržaja za posjetitelje.
Upravljanje destinacijom i suradnja dionika	
– Postojanje TZO Pisarovina kao nositelja destinacijskog upravljanja; – jasna potreba za planskim razvojem; – mogućnost povezivanja javnog, privatnog i civilnog sektora; – lokalni identitet i zajednica kao važna osnova razvoja.	– Fragmentiranost ponude i dionika; nedovoljno razvijeni sustavi praćenja podataka; – ograničeni upravljački i financijski kapaciteti; – nedostatak koordiniranih programa i paketa; – potreba za jačom komunikacijom među dionicima.
Odnos prema susjednim destinacijama i konkurenciji	
– Blizina Zagreba i okolnih emitivnih područja; – komplementarnost s ponudom susjednih ruralnih, riječnih, kulturnih i rekreacijskih destinacija; – mogućnost uključivanja u šire tematske i izletničke rute.	– Pisarovina je manje prepoznatljiva od razvijenijih susjednih destinacija; – ograničena količina tržišno oblikovanih sadržaja; – slaba diferencijacija prema konkurenciji; – nedovoljno razvijeni zajednički proizvodi.

Prilike	Prijetnje
Turistički proizvodi i usluge	
– Razvoj kuća za odmor, ruralnog, obiteljskog, aktivnog i kulturno-edukativnog turizma; – povezivanje lokalnih proizvoda, OPG-ova, ugostiteljstva i manifestacija; – razvoj tematskih vikend-programa, izleta i kraćih boravaka; – korištenje blizine Zagreba i većih urbanih tržišta.	– Jača konkurencija okolnih ruralnih, riječnih i izletničkih destinacija; – nastavak pada turističkog prometa; – slaba tržišna vidljivost; nedostatak poduzetničkog interesa za ulaganja u turizam; – ovisnost o manjim privatnim inicijativama.
Resursna osnova i atrakcije	
– Razvoj tematskih ruta, interpretacijskih sadržaja, edukativnih i obiteljskih programa; – jačanje kulturno-sakralnih, hodočasničkih i prirodoslovnih sadržaja; – povezivanje Zavičajnog muzeja, Kupe, sakralne baštine i tradicije u prepoznatljive proizvode; razvoj storytellinga.	– Degradacija resursa zbog neplanskog korištenja prostora; – slabljenje lokalne tradicije i prijenosa znanja; – nedostatak financijskih sredstava za obnovu i interpretaciju baštine; – klimatski i hidrološki rizici povezani s riječnim prostorom.
Javna turistička infrastruktura	
– Kvalitativno uređenje postojećih ruta i prostora uz Kupu; razvoj šetnica, odmorišta, interpretacijskih punktova i tematske signalizacije; – korištenje javne infrastrukture za aktivni, obiteljski i izletnički turizam; – prijava projekata na nacionalne i EU izvore financiranja.	– Nedovoljno održavanje postojeće infrastrukture; – ograničeni lokalni proračunski kapaciteti; – imovinsko-pravni i prostorno-planski izazovi; – moguće opterećenje pojedinih lokacija bez odgovarajuće prateće infrastrukture.
Turistički promet i tržišna pozicija	
– Rast potražnje za prirodom, ruralnim ambijentom, autentičnim iskustvima, aktivnim odmorom i kraćim boravcima; – razvoj nišnih proizvoda za obitelji, rekreativce, kulturne posjetitelje i hodočasnike; jačanje domaćeg i regionalnog izletničkog tržišta.	– Promjene turističke potražnje i konkurencija razvijenijih destinacija; – izostanak kontinuirane promocije; – nemogućnost zadržavanja posjetitelja bez dodatnih sadržaja; – rizik da Pisarovina ostane tranzitni ili povremeni izletnički prostor.
Održivost i pokazatelji održivosti turizma	
– Uspostava sustavnog praćenja pokazatelja; provedba anketa i istraživanja; – razvoj mjera klimatske prilagodbe; – podizanje pristupačnosti i uključivosti; – bolje korištenje pokazatelja kao alata za upravljanje, a ne samo izvještavanje.	– Pogrešno tumačenje pokazatelja zbog malog broja noćenja i agregiranih podataka; – zanemarivanje klimatskih rizika; – nedovoljno praćenje jednodnevnih posjetitelja; – moguća slaba provedba mjera ako se ne osiguraju nositelji i financiranje.
Gospodarstvo, lokalni proizvodi i ljudski potencijali	

– Umrežavanje turizma s poljoprivredom, lokalnom gastronomijom, kreativnim i kulturnim sadržajima; – edukacija dionika; – razvoj lokalnih proizvoda kao dijela turističkog doživljaja; – stvaranje dodatnih prihoda za stanovništvo kroz male turističke inicijative.	– Nedostatak radne snage i poduzetničke inicijative; – starenje stanovništva; – slaba uključenost mladih u lokalni razvoj; – mogućnost da gospodarski učinci turizma ostanu vrlo ograničeni ako se ne razviju konkretni proizvodi i tržišni kanali.
Digitalizacija, interpretacija i promocija	
– Razvoj digitalnih karata, QR interpretacije, online vodiča, kalendara događanja i tematskih itinerara; – jačanje prisutnosti na društvenim mrežama; povezivanje digitalne promocije s regionalnim i nacionalnim kanalima; – bolje usmjeravanje prema ciljnim skupinama.	– Digitalna nevidljivost u odnosu na konkurenciju; – zastarjelost informacija; – nedostatak kapaciteta za kontinuirano upravljanje digitalnim kanalima; – slabija dostupnost informacija može smanjiti posjećenost i kvalitetu doživljaja.
Upravljanje destinacijom i suradnja dionika	
– Participativno planiranje, radionice i uključivanje dionika; – uspostava stalne koordinacije za razvoj proizvoda i projekata; – povezivanje s okolnim destinacijama; – korištenje plana upravljanja kao operativnog alata za provedbu mjera.	– Slaba provedba planiranih mjera zbog nedostatka kapaciteta; – niska motivacija dionika; – izostanak koordinacije između JLS-a, TZO-a, udruga i privatnog sektora; – nepovezanost projekata s dostupnim izvorima financiranja.
Odnos prema susjednim destinacijama i konkurenciji	
– Razvoj međudestinacijskih ruta i programa; – povezivanje s turističkom ponudom Zagrebačke županije i šire regije; – korištenje regionalne promocije; – oblikovanje nišnog identiteta kroz Kupu, rode, ruralnu baštinu, biciklizam i miran boravak.	– Konkurentske destinacije mogu brže razviti slične proizvode; – odljev posjetitelja prema poznatijim lokacijama; – Pisarovina može ostati u sjeni jače promoviranih destinacija ako ne izgradi jasnu tržišnu poziciju.

5.2. Identifikacija općih načela i ciljeva turizma

Turizam u destinaciji Pisarovina predstavlja razvojni potencijal koji može doprinijeti lokalnom gospodarstvu, jačanju prepoznatljivosti prostora, valorizaciji prirodne i kulturne baštine te očuvanju lokalnog identiteta. Njegova uloga u postojećem stanju nije obilježena velikim turističkim intenzitetom, nego mogućnošću postupnog i planskog razvoja sadržaja koji su usklađeni s ruralnim karakterom destinacije, očuvanim krajolikom, rijekom Kupom, tradicijskom baštinom i potrebama lokalne zajednice.

Budući razvoj turizma u Pisarovini treba biti usmjeren na kvalitetu, održivost i povezivanje postojećih resursa, a ne na nekontrolirano povećanje turističkog prometa. Dostupni pokazatelji održivosti upućuju na vrlo nisko turističko opterećenje prostora i

stanovništva, ali i na potrebu jačanja interpretacije, javne turističke infrastrukture, pristupačnosti, digitalne vidljivosti, primarnih istraživanja i koordinacije dionika. Zbog toga je daljnji razvoj potrebno temeljiti na jasno definiranim načelima i ciljevima koji osiguravaju ravnotežu između gospodarskih koristi, očuvanja prostora i kvalitete života lokalnog stanovništva.

Definiranje općih načela turizma predstavlja strateški okvir za upravljanje destinacijom, usmjeravanje razvojnih odluka i koordinaciju dionika u provedbi Plana upravljanja destinacijom Pisarovina.

❖ Načela turizma u destinaciji Pisarovina

Daljnji razvoj turizma u destinaciji treba se temeljiti na sljedećim načelima:

- Održivost – odgovorno korištenje prirodnih, kulturnih i prostornih resursa, uz očuvanje rijeke Kupe, ruralnog krajolika, bioraznolikosti, baštine i identiteta destinacije.
- Kvaliteta – postupno podizanje razine turističkih proizvoda, usluga i infrastrukture, s naglaskom na autentične, sadržajne i dobro interpretirane doživljaje.
- Pristupačnost – povećanje fizičke, informacijske, digitalne i komunikacijske dostupnosti turističkih sadržaja, osobito ključnih atrakcija, ruta i javnih prostora.
- Uključenost lokalne zajednice – razvoj turizma koji uključuje lokalno stanovništvo, udruge, OPG-ove, ugostitelje, male proizvođače i druge dionike te doprinosi lokalnoj koristi.
- Sigurnost i otpornost – osiguravanje sigurnog korištenja prostora, osobito ruta, prostora uz Kupu i manifestacijskih lokacija, uz postupno uključivanje klimatske prilagodbe i upravljanja rizicima.
- Autentičnost – očuvanje i interpretacija lokalne tradicije, sakralne i kulturne baštine, ruralnog načina života, lokalnih priča, manifestacija i posebnosti prostora.
- Suradnja i koordinacija – jačanje povezanosti javnog, privatnog i civilnog sektora u oblikovanju proizvoda, provedbi projekata i promociji destinacije.

Ova načela predstavljaju polazište za definiranje strateških ciljeva, mjera i aktivnosti u nastavku Plana upravljanja destinacijom Pisarovina.

❖ Ciljevi razvoja turizma

Razvoj turizma u destinaciji Pisarovina treba biti usmjeren prema sljedećim ciljevima:

- **Ekonomski cilj** – povećati doprinos turizma lokalnom gospodarstvu kroz razvoj manjih, održivih i tematski povezanih turističkih proizvoda, jačanje lokalne potrošnje, uključivanje OPG-ova, ugostitelja, malih proizvođača i pružatelja usluga.
- **Kulturno-identitetski cilj** – očuvati i valorizirati kulturnu, sakralnu, tradicijsku i nematerijalnu baštinu destinacije, uz snažniju interpretaciju Zavičajnog muzeja Donja Kupčina, lokalnih običaja, manifestacija, legendi i ruralnog načina života.

- **Ekološki cilj** – očuvati prirodne vrijednosti destinacije, osobito rijeku Kupu, pokupski krajolik, šume, poljoprivredne površine i staništa bijelih roda, uz razvoj turističkih aktivnosti koje ne narušavaju okoliš i prostornu ravnotežu.
- **Društveni cilj** – razvijati turizam koji doprinosi kvaliteti života lokalnog stanovništva, potiče sudjelovanje zajednice u planiranju i provedbi, jača lokalni ponos i omogućuje dodatne razvojne prilike za stanovnike.
- **Infrastrukturni cilj** – unaprijediti javnu turističku, komunalnu, prometnu i digitalnu infrastrukturu u skladu s realnim potrebama destinacije, osobito kroz uređenje ruta, šetnica, signalizacije, odmorišta, interpretacijskih sadržaja, pristupa atrakcijama i prostora uz Kupu.
- **Upravljački cilj** – uspostaviti sustavnije praćenje pokazatelja održivosti, provoditi primarna istraživanja, jačati koordinaciju dionika i koristiti Plan upravljanja destinacijom kao operativni alat za provedbu mjera i projekata.

Navedena načela i ciljevi usmjeravaju Pisarovinu prema modelu održive, autentične i niskointenzivne ruralne destinacije. Takav model omogućuje razvoj turizma koji doprinosi lokalnom gospodarstvu, čuva prirodne i kulturne vrijednosti, unapređuje kvalitetu života stanovništva i postupno jača tržišnu prepoznatljivost destinacije

5.3. Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta

U skladu s definiranim načelima i ciljevima razvoja turizma, strateški pravac razvoja destinacije Pisarovina usmjerava se prema modelu održive, autentične i niskointenzivne ruralne destinacije. Takav model temelji se na očuvanju i valorizaciji rijeke Kupe, pokupskog krajolika, kulturno-sakralne i tradicijske baštine, lokalnih proizvoda, manifestacija i mirnog ruralnog ambijenta, uz postupno jačanje kvalitete ponude, tržišne vidljivosti i koristi za lokalnu zajednicu.

Provedena analiza stanja pokazala je da Pisarovina nema problem prekomjernog turističkog opterećenja, nego izazov nedovoljne turističke valorizacije postojećih resursa. Turistička ponuda je funkcionalna, ali fragmentirana, javna turistička infrastruktura djelomično razvijena, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti ograničena, a turistički promet niskog intenziteta. Istodobno, pokazatelji održivosti upućuju na vrlo nizak pritisak turizma na stanovništvo i prostor, ali i na potrebu jačanja pristupačnosti, sustavnog praćenja podataka, klimatske prilagodbe i koordiniranog upravljanja destinacijom.

Temelj budućeg razvoja stoga nije povećanje broja posjetitelja kao samostalni cilj, nego povećanje kvalitete boravka, jačanje prepoznatljivih doživljaja, povezivanje postojećih sadržaja i stvaranje proizvoda koji mogu potaknuti dulji boravak, veću lokalnu potrošnju i bolju uključenost lokalnih dionika. Pisarovina se u tom smislu pozicionira kao mirna, zelena, obiteljska i ruralna destinacija u blizini većih urbanih središta, pogodna za izlete, kraće boravke, aktivnosti u prirodi, kulturno-edukativne programe i autentične lokalne doživljaje.

U strateškom smislu identificirani su sljedeći prioriteti:

Strateški prioritet 1. Razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda

Razvoj turističke ponude treba usmjeriti prema oblikovanju cjelovitijih proizvoda koji povezuju postojeće resurse, atrakcije i usluge. Poseban naglasak stavlja se na aktivni i cikloturizam, obiteljske i edukativne programe, izletničke sadržaje uz Kupu, kulturno-sakralnu baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina, lokalne manifestacije, tradiciju, OPG-ove i lokalne proizvode. Cilj je smanjiti fragmentiranost ponude i stvoriti jasnije motive dolaska i boravka u destinaciji.

Strateški prioritet 2. Očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa

Razvoj turizma mora se temeljiti na očuvanju rijeke Kupe, ruralnog krajolika, šuma, poljoprivrednih površina, staništa bijelih roda te kulturne i sakralne baštine. Prioritet je usmjeren na niskointenzivne oblike turizma, odgovorno korištenje prostora, jačanje interpretacije resursa i sprječavanje neplanskog razvoja koji bi mogao narušiti identitet destinacije i kvalitetu života lokalne zajednice.

Strateški prioritet 3. Unapređenje javne turističke infrastrukture i pristupačnosti

Budući razvoj zahtijeva kvalitativno opremanje postojeće javne turističke infrastrukture, osobito biciklističkih i pješačkih ruta, šetnica, odmorišta, prostora uz Kupu, signalizacije, interpretacijskih punktova i prateće infrastrukture. Posebnu pažnju potrebno je usmjeriti na povećanje pristupačnosti atrakcija osobama s invaliditetom i drugim skupinama korisnika, budući da je pristupačnost trenutno jedan od izraženijih razvojnih nedostataka destinacije.

Strateški prioritet 4. Jačanje digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta

Pisarovina treba razvijati suvremene alate informiranja, promocije i interpretacije, uključujući digitalne karte, online vodiče, tematske itinerare, kalendar događanja, QR interpretaciju i kvalitetnije predstavljanje turističkih proizvoda. Uz digitalizaciju, prioritet je i jačanje upravljačkih kapaciteta kroz sustavno praćenje pokazatelja održivosti, provedbu primarnih istraživanja, bolju koordinaciju dionika i korištenje podataka za donošenje odluka.

Strateški prioritet 5. Povezivanje turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom

Razvoj turizma treba donositi konkretnu korist lokalnoj zajednici kroz uključivanje stanovništva, udruga, ugostitelja, OPG-ova, malih proizvođača i poduzetnika u oblikovanje turističke ponude. Prioritet je usmjeren na stvaranje dodatnih izvora prihoda, jačanje lokalnih proizvoda, očuvanje tradicije i poticanje suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora. Time se povećava društvena prihvatljivost turizma i stvara stabilnija osnova za dugoročni razvoj destinacije.

Strateški prioriteti predstavljaju osnovu za definiranje mjera i aktivnosti u nastavku Plana upravljanja destinacijom Pisarovina. Njihova provedba treba biti usmjerena na kvalitetniju valorizaciju postojećih resursa, razvoj prepoznatljivih proizvoda, unapređenje infrastrukture, jačanje digitalne i interpretacijske komponente, uključivanje lokalnih dionika te očuvanje prostora kao temeljne vrijednosti destinacije.

5.4. Identificiranje ciljeva

Ako razvojni smjer i ciljevi razvoja turizma destinacije nisu utvrđeni prethodno donesenim strateško-planskim dokumentima, definiraju se u okviru Plana upravljanja destinacijom, temeljem provedene analize stanja, procjene potencijala, pokazatelja održivosti i postavljenog strateškog pravca razvoja. U slučaju destinacije Pisarovina, ciljevi se oblikuju kao logična nadogradnja utvrđenih strateških prioriteta, pri čemu moraju biti realni, provedivi, mjerljivi te usklađeni s načelima održivog razvoja, vrijednostima lokalne zajednice i obilježjima ruralne, niskointenzivne destinacije.

Oblikovani strateški prioriteti predstavljaju temelj za definiranje ciljeva usmjerenih na postizanje konkretnih razvojnih učinaka u destinaciji Pisarovina. Ciljevi su usmjereni na kvalitativno jačanje turističke ponude, bolje povezivanje postojećih resursa i dionika, povećanje tržišne prepoznatljivosti, postupno povećanje lokalnih gospodarskih koristi te očuvanje prostora, prirodnih i kulturnih vrijednosti. S obzirom na vrlo nisko turističko opterećenje destinacije, naglasak nije na ograničavanju rasta, nego na odgovornom povećanju kvalitete, funkcionalnosti i prepoznatljivosti turističkih proizvoda.

Definirani ciljevi izravno proizlaze iz prioritetnih područja djelovanja utvrđenih analizom stanja, a osobito iz potrebe za:

- oblikovanjem prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda temeljenih na rijeci Kupi, ruralnom krajoliku, cikloturizmu, kulturno-sakralnoj baštini, Zavičajnom muzeju Donja Kupčina, manifestacijama i lokalnim proizvodima
- očuvanjem i održivim korištenjem prirodnih, kulturnih i prostornih resursa, uz sprječavanje neplanskog korištenja prostora i očuvanje ruralnog identiteta destinacije

- unapređenjem javne turističke infrastrukture, osobito biciklističkih i pješačkih ruta, šetnica, prostora uz Kupu, signalizacije, odmorišta, interpretacijskih punktova i pristupačnosti atrakcija
- jačanjem digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta, uključujući sustavno praćenje pokazatelja, provedbu primarnih istraživanja i kvalitetnije informiranje posjetitelja
- povezivanjem turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom, osobito kroz uključivanje OPG-ova, ugostitelja, udruga, malih proizvođača i drugih lokalnih dionika u turističku ponudu.

Pri definiranju ciljeva uvažavaju se postojeći i potencijalni tržišni segmenti, prostorne i infrastrukturne mogućnosti destinacije te relevantni trendovi u turizmu, uključujući rast interesa za prirodu, autentična iskustva, kraće boravke, aktivni odmor, lokalne proizvode, digitalno dostupne informacije i održivo korištenje prostora.

U metodološkom smislu, ciljevi su strukturirani po strateškim prioritetima te predstavljaju razvojne orijentire za buduće mjere, aktivnosti i projekte. Njihova je svrha omogućiti koordinirano djelovanje dionika, učinkovitije korištenje postojećih resursa i sustavno upravljanje razvojem turizma, uz naglasak na dugoročnu održivost, kvalitetu ponude i dobrobit lokalne zajednice.

Tablica 22. Identifikacija glavnih (specifičnih) ciljeva

Strateški prioritet	Specifični ciljevi	Obrazloženje cilja prema analizi stanja
1. Razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda	**Cilj 1.1. Oblikovati jasne, tematski povezane turističke proizvode destinacije.**	Analiza je pokazala da Pisarovina ima vrijedne resurse, ali je ponuda fragmentirana i nedovoljno tržišno oblikovana. Cilj je stvoriti prepoznatljive motive dolaska i boravka, osobito kroz Kupu, cikloturizam, obiteljske i edukativne sadržaje, kulturno-sakralnu baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina i manifestacije.
	Cilj 1.2. Povezati postojeće atrakcije, smještaj, ugostiteljstvo, manifestacije, lokalne proizvode i aktivnosti u prirodi u programe boravka i izleta.	
	Cilj 1.3. Razviti turističke proizvode temeljene na rijeci Kupi i aktivnom boravku u prirodi.	
2. Očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa	**Cilj 2.1. Očuvati prirodne, krajobrazne i prostorne vrijednosti destinacije pri razvoju turističkih aktivnosti.**	Pokazatelji održivosti pokazuju nisko turističko opterećenje, ali razvoj treba usmjeriti preventivno i planski. Cilj je očuvati temeljne vrijednosti destinacije i razvijati

	Cilj 2.2. Valorizirati kulturnu, sakralnu, tradicijsku i nematerijalnu baštinu kao temelj autentičnog turističkog doživljaja.	niskointenzivne oblike turizma koji koriste resurse bez njihove prekomjerne eksploatacije.
	Cilj 2.3. Uključiti klimatsku prilagodbu i upravljanje okolišnim rizicima u razvoj turističkih aktivnosti i infrastrukture.	
3. Unapređenje javne turističke infrastrukture i pristupačnosti	**Cilj 3.1. Unaprijediti funkcionalnost i opremljenost biciklističkih, pješačkih i tematskih ruta.**	Analiza je pokazala da postoje biciklističke rute, prostori uz Kupu, sportsko-rekreacijski sadržaji i pojedina signalizacija, ali su opremljenost, odmorišta, interpretacija, sanitarni sadržaji, signalizacija i pristupačnost nedostatni. Poseban izazov je vrlo nizak udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom.
	Cilj 3.2. Urediti i bolje povezati prostore uz Kupu i ključne izletničke točke.	
	Cilj 3.3. Povećati pristupačnost turističkih atrakcija i sadržaja svim skupinama korisnika.	
4. Jačanje digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta	**Cilj 4.1. Unaprijediti digitalnu dostupnost informacija, promociju i tržišnu vidljivost destinacije.**	Analiza je pokazala nedovoljnu digitalnu interpretaciju, ograničenu tržišnu vidljivost, manjak sustavno oblikovanih informacija o rutama i doživljajima te nedostatak primarnih istraživanja. Cilj je razviti digitalne karte, itinerare, QR interpretaciju, kalendar događanja, praćenje pokazatelja i bolju koordinaciju upravljanja destinacijom.
	Cilj 4.2. Razviti suvremenu interpretaciju prirodne, kulturne i tradicijske baštine destinacije.	
	Cilj 4.3. Uspostaviti sustavno praćenje podataka, pokazatelja održivosti i učinaka provedbe plana.	
5. Povezivanje turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom	**Cilj 5.1. Uključiti lokalne proizvode, OPG-ove i male proizvođače u turističku ponudu destinacije.**	Turizam u Pisarovini trenutačno ima dopunsku gospodarsku ulogu, s malim udjelom zaposlenih i ograničenim poslovnim učinkom. Cilj je snažnije uključiti lokalne dionike u turističku ponudu,

	Cilj 5.2. Ojačati kapacitete, suradnju i koordinaciju lokalnih dionika u turizmu.	potaknuti lokalnu potrošnju, očuvati tradiciju i stvoriti dodatne razvojne prilike za zajednicu.
	Cilj 5.3. Razviti manifestacije i lokalna događanja kao nositelje identiteta i lokalne koristi.	

5.5. Mjere i aktivnosti

Mjere i aktivnosti predstavljaju provedbeni dio Plana upravljanja destinacijom Pisarovina i razrađuju način ostvarivanja utvrđenog razvojnog smjera, strateških prioriteta i ciljeva razvoja turizma. Njihova je svrha povezati zaključke analize stanja, SWOT analize i pokazatelja održivosti s konkretnim provedbenim zahvatima koji se mogu realizirati u planskom razdoblju.

Mjere se definiraju kao skup međusobno povezanih aktivnosti i projekata kojima se izravno doprinosi ostvarenju ciljeva unutar pojedinog strateškog prioriteta. Aktivnosti predstavljaju konkretnije korake provedbe, odnosno skup radnji koje omogućuju ostvarenje pojedine mjere. Projekti se, kao najkonkretnija provedbena razina, vežu uz pojedine aktivnosti te trebaju doprinositi ostvarenju razvojnog smjera i pokazatelja održivosti destinacije.

U slučaju destinacije Pisarovina, mjere i aktivnosti proizlaze iz pet strateških prioriteta: razvoja prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda; očuvanja i održivog korištenja prostora, prirodnih i kulturnih resursa; unapređenja javne turističke infrastrukture i pristupačnosti; jačanja digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta; te povezivanja turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom.

Pri razradi mjera posebno se uzimaju u obzir ključni nalazi analize stanja: fragmentiranost turističke ponude, nedovoljna valorizacija rijeke Kupe, kulturno-sakralne i tradicijske baštine, potreba za kvalitetnijom javnom turističkom infrastrukturom, niska razina pristupačnosti atrakcija, nedovoljna digitalna vidljivost i interpretacija, nedostatak primarnih istraživanja te potreba za snažnijim uključivanjem lokalnih dionika u turistički razvoj.

Svaka mjera i aktivnost u nastavku Plana razrađuje se kroz osnovne provedbene elemente: pripadajući strateški prioritet, cilj kojem doprinosi, opis mjere, aktivnosti, nositelje i sunositelje provedbe, očekivane rezultate, rok provedbe, moguće izvore financiranja te povezanost s pokazateljima održivosti. Takva struktura omogućuje jasnije praćenje provedbe, lakšu koordinaciju dionika i kasnije vrednovanje ostvarenih učinaka.

Provedba mjera i aktivnosti treba se pratiti tijekom cijelog planskog razdoblja, osobito kroz odnos planiranih i provedenih aktivnosti, ostvarenje rokova, dostupnost financiranja i doprinos pokazateljima održivosti. Udžbenik posebno naglašava da se status implementacije aktivnosti iz plana može pratiti kroz omjer provedenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj planiranih aktivnosti, čime se dobiva uvid u stvarnu provedivost i učinkovitost upravljanja destinacijom.

U narednim tablicama prikazane su mjere i aktivnosti predložene za ostvarenje razvojnog smjera destinacije Pisarovina. Mjere su strukturirane prema strateškim prioritetima, uz nastojanje da budu provedive, jasno povezane s prethodnom analizom i usmjerene na dugoročnu održivost, kvalitetu ponude, očuvanje resursa i korist za lokalnu zajednicu.

Dionici u razvoju turizma – uključujući Općinu Pisarovina, TZO Pisarovina, pružatelje smještaja, ugostitelje, OPG-ove, lokalne proizvođače, udruge, kulturne i sportske dionike, komunalna društva, obrazovne ustanove, organizatore manifestacija i lokalno stanovništvo – imaju ključnu ulogu u provedbi Plana upravljanja destinacijom Pisarovina. Njihovo djelovanje treba biti usmjereno prema održivom, koordiniranom i postupnom razvoju turizma, utemeljenom na očuvanju prostora, povezivanju postojećih resursa i stvaranju konkretnih koristi za lokalnu zajednicu.

Smjernice i preporuke za dionike usmjerene su na osiguravanje usklađenosti pojedinačnih inicijativa i projekata s razvojnim prioritetima destinacije, osobito u područjima oblikovanja prepoznatljivih turističkih proizvoda, održivog korištenja prirodnih i kulturnih resursa, unapređenja javne turističke infrastrukture i pristupačnosti, digitalne vidljivosti i interpretacije te povezivanja turizma s lokalnim gospodarstvom i stanovništvom.

Primjena ovih smjernica omogućuje provedbu lokalno definiranih prioriteta i mjera Plana upravljanja destinacijom Pisarovina, uz aktivno sudjelovanje i odgovornost svih relevantnih dionika. Poseban naglasak stavlja se na očuvanje rijeke Kupe, ruralnog krajolika, kulturno-sakralne i tradicijske baštine, razvoj tematskih ruta i programa, uključivanje lokalnih proizvoda te jačanje kvalitete posjetiteljskog iskustva bez narušavanja identiteta prostora.

Tablica 23. Mjere i aktivnosti prema prethodno definiranim strateškim prioritetima i ciljevima

Strateški prioritet 1. Razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda						
Specifični cilj	**Mjera**	**Aktivnost**	**Nositelji / sunositelji**	**Rok provedbe**	**Mogući izvori financiranja**	**Očekivani rezultat / pokazatelj**
Cilj 1.1. Oblikovati jasne, tematski povezane turističke proizvode destinacije.	**Mjera 1.1.1. Oblikovanje tematskih turističkih proizvoda destinacije**	Identificirati ključne nosive turističke proizvode destinacije.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici	II. Q 2027.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj identificiranih nosivih turističkih proizvoda: **5**
		Oblikovati tematske itinerare vezane uz Kupu, cikloturizam, obiteljske i edukativne sadržaje, kulturno-sakralnu baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina, manifestacije i lokalne proizvode.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, udruge, OPG-ovi, ugostitelji	IV. Q 2027.	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija, HTZ	Broj izrađenih tematskih itinerara: **5**
		Pripremiti opisne i promotivne materijale za svaki oblikovani proizvod.	TZO Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	I. Q 2028.	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija	Broj pripremljenih opisa turističkih proizvoda: **5**
Cilj 1.2. Povezati postojeće atrakcije, smještaj, ugostiteljstvo, manifestacije, lokalne proizvode i aktivnosti u	**Mjera 1.2.1. Povezivanje postojećih sadržaja u programe boravka i izleta**	Izraditi prijedloge jednodnevnih programa za izletnike.	TZO Pisarovina, ugostitelji, OPG-ovi, udruge	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, privatna sredstva	Broj izrađenih jednodnevnih programa: **3**
		Izraditi prijedloge vikend-programa i kraćih boravaka.	TZO Pisarovina, pružatelji smještaja, ugostitelji, OPG-ovi	III. Q 2028.	Vlastita sredstva, privatna sredstva, županijski programi	Broj izrađenih vikend-programa: **3**
		Uspostaviti suradnju ponuđača uključenih u programe boravka i izleta.	TZO Pisarovina, lokalni poduzetnici, udruge, OPG-ovi	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, privatna sredstva	Broj uključenih dionika u programe: **15**

prirodi u programe boravka i izleta.						
Cilj 1.3. Razviti turističke proizvode temeljene na rijeci Kupi i aktivnom boravku u prirodi.	**Mjera 1.3.1. Razvoj proizvoda temeljenih na rijeci Kupi i aktivnom boravku u prirodi**	Osmisliti tematski proizvod vezan uz rijeku Kupu i boravak u prirodi.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj proizvoda vezanih uz Kupu: **1**
		Povezati sadržaje uz Kupu s biciklističkim rutama, ugostiteljstvom i lokalnim proizvodima.	TZO Pisarovina, ugostitelji, OPG-ovi, sportske i rekreacijske udruge	III. Q 2028.	Vlastita sredstva, privatna sredstva	Broj povezanih sadržaja u proizvodu uz Kupu: **6**
		Razviti obiteljski izletnički program uz Kupu.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici	II. Q 2029.	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija	Broj razvijenih obiteljskih programa uz Kupu: **1**
Strateški prioritet 2. Očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa						
Specifični cilj	**Mjera**	**Aktivnost**	**Nositelji / sunositelji**	**Rok provedbe**	**Mogući izvori financiranja**	**Očekivani rezultat / pokazatelj**
Cilj 2.1. Očuvati prirodne, krajobrazne i prostorne vrijednosti destinacije pri razvoju turističkih aktivnosti.	**Mjera 2.1.1. Održivo upravljanje prirodnim i krajobraznim vrijednostima destinacije**	Izraditi pregled prirodnih, krajobraznih i prostornih vrijednosti važnih za razvoj turizma.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, nadležne javne ustanove, vanjski stručnjaci	II. Q 2027.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva / financijski plan TZO Pisarovina, Zagrebačka županija	Broj evidentiranih prirodnih, krajobraznih i prostornih vrijednosti: 10
		Definirati preporuke za održivo korištenje prostora uz Kupu, biciklističkih i pješačkih ruta te drugih posjećenih lokaliteta.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva, nadležne javne ustanove	IV. Q 2027.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, nacionalni programi	Broj izrađenih preporuka za održivo korištenje prostora: 1 dokument

		Uspostaviti godišnje praćenje stanja i korištenja ključnih prirodnih i krajobraznih lokaliteta u turističke svrhe.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, nadležne službe	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih izvješća o stanju i korištenju lokaliteta: 1 godišnje
	Mjera 2.1.2. Očuvanje prostora rijeke Kupe kao ključnog prirodnog i identitetskog resursa	Evidentirati prioritetne lokacije uz rijeku Kupu koje se koriste ili mogu koristiti za turističke, izletničke i rekreacijske aktivnosti.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	III. Q 2027.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva	Broj evidentiranih lokacija uz Kupu: 5
		Definirati osnovne smjernice za korištenje i održavanje turističkih prostora uz Kupu, osobito plaže, šetnica, pristupa i rekreacijskih površina.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva	I. Q 2028.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, nacionalni programi	Broj izrađenih smjernica za korištenje prostora uz Kupu: 1 dokument
		Provesti osnovno godišnje praćenje korištenja prostora uz Kupu tijekom razdoblja najveće posjećenosti.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	III. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih pregleda korištenja prostora uz Kupu: 1 godišnje
Cilj 2.2. Valorizirati kulturnu, sakralnu, tradicijsku i nematerijalnu baštinu kao temelj autentičnog	**Mjera 2.2.1. Valorizacija kulturne, sakralne i tradicijske baštine**	Evidentirati prioritetne baštinske sadržaje za turističku valorizaciju i interpretaciju.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, župe, udruge	III. Q 2027.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Ministarstvo kulture i medija	Broj evidentiranih baštinskih sadržaja: 15
		Razviti tematske sadržaje vezane uz sakralnu baštinu, tradiciju, legende, folklor i lokalne običaje.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, KUD-ovi, župe, udruge	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, Ministarstvo kulture i medija, Zagrebačka županija	Broj razvijenih tematskih baštinskih sadržaja: 4

turističkog doživljaja.		Povezati baštinske sadržaje s postojećim rutama, manifestacijama, muzejskim sadržajima i edukativnim programima.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, udruge, KUD-ovi, organizatori manifestacija	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija, Ministarstvo kulture i medija	Broj baštinskih sadržaja uključenih u turističke programe: 8
	Mjera 2.2.2. Jačanje uloge Zavičajnog muzeja Donja Kupčina u interpretaciji identiteta destinacije	Definirati ključne interpretacijske teme Zavičajnog muzeja Donja Kupčina povezane s turističkom ponudom destinacije.	Zavičajni muzej Donja Kupčina, TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, vanjski stručnjaci	I. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Ministarstvo kulture i medija	Broj definiranih interpretacijskih tema: 5
		Razviti edukativne i kulturno-interpretacijske programe povezane s muzejom, tradicijom, ruralnim načinom života i lokalnim običajima.	Zavičajni muzej Donja Kupčina, TZO Pisarovina, udruge, KUD-ovi, obrazovne ustanove	III. Q 2028.	Vlastita sredstva, Ministarstvo kulture i medija, Zagrebačka županija	Broj razvijenih edukativnih i kulturno-interpretacijskih programa: 3
		Uključiti Zavičajni muzej Donja Kupčina u tematske itinerare, izletničke programe i promociju destinacije.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, lokalni dionici	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija, HTZ	Broj turističkih programa u koje je uključen muzej: 3
Cilj 2.3. Uključiti klimatsku prilagodbu i upravljanje okolišnim rizicima u razvoj turističkih aktivnosti i	**Mjera 2.3.1. Uključivanje klimatske prilagodbe u razvoj turizma**	Identificirati klimatske i okolišne rizike za turističke aktivnosti na otvorenom, osobito uz Kupu, na rutama i manifestacijskim lokacijama.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva, vanjski stručnjaci	I. Q 2028.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost	Broj izrađenih analiza klimatskih i okolišnih rizika: 1
		Uključiti mjere prilagodbe klimatskim promjenama u planiranje	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, organizatori	III. Q 2028.	Proračun Općine Pisarovina, nacionalni	Broj projekata/aktivnosti s

infrastrukture.		projekata na otvorenom, ruta, prostora uz Kupu i manifestacija.	manifestacija, komunalna društva		programi, EU fondovi, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost	uključenom klimatskom komponentom: 5
		Razviti osnovne upute za organizaciju događanja i aktivnosti na otvorenom u uvjetima klimatskih i okolišnih rizika.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, organizatori manifestacija, udruge	I. Q 2029.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj izrađenih uputa/protokola: 1
	Mjera 2.3.2. Unapređenje okolišne odgovornosti u turističkim aktivnostima	Uključiti preporuke za smanjenje otpada, odgovorno ponašanje posjetitelja i očuvanje prostora u turističke materijale i programe.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost	Broj turističkih materijala/programa s uključenim okolišnim preporukama: 5
		Provesti informativnu aktivnost za lokalne dionike o održivom korištenju prostora, upravljanju otpadom i zaštiti prirodnih vrijednosti.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Zagrebačka županija	Broj provedenih informativnih aktivnosti za dionike: 1 godišnje
		Pratiti osnovne okolišne učinke turističkih aktivnosti na najposjećenijim lokacijama, osobito tijekom manifestacija i vršnih razdoblja posjeta.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, organizatori manifestacija	IV. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj lokacija obuhvaćenih osnovnim praćenjem okolišnih učinaka: 5

Strateški prioritet 3. Unapređenje javne turističke infrastrukture i pristupačnosti						
Specifični cilj	**Mjera**	**Aktivnost**	**Nositelji / sunositelji**	**Rok provedbe**	**Mogući izvori financiranja**	**Očekivani rezultat / pokazatelj**
Cilj 3.1. Unaprijediti funkcionalnost i opremljenost biciklističkih, pješačkih i tematskih ruta.	**Mjera 3.1.1. Unapređenje biciklističkih, pješačkih i tematskih ruta**	Izraditi pregled stanja postojećih biciklističkih, pješačkih i tematskih ruta.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	II. Q 2027.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj analiziranih ruta: 6
		Odrediti prioritetne rute za uređenje, opremanje i turističku valorizaciju.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, Zagrebačka županija, lokalni dionici	IV. Q 2027.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Zagrebačka županija	Broj prioritetnih ruta za uređenje i opremanje: 3
		Unaprijediti signalizaciju i informativne točke na prioritetnim rutama.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, Zagrebačka županija, komunalna društva	IV. Q 2028.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, županijski programi, EU fondovi	Broj ruta s unaprijeđenom signalizacijom i informativnim točkama: 3
		Postaviti ili urediti odmorišta i osnovne servisne točke uz prioritetne rute.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	II. Q 2029.	Proračun Općine Pisarovina, nacionalni programi, EU fondovi, Zagrebačka županija	Broj uređenih odmorišta/servisnih točaka: 5
	Mjera 3.1.2. Održavanje i upravljanje sustavom ruta	Uspostaviti jednostavan model redovitog pregleda i održavanja prioritetnih ruta.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva, udruge	I. Q 2028. / kontinuirano	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva	Broj ruta obuhvaćenih modelom redovitog održavanja: 3
		Izraditi godišnje izvješće o stanju ruta, potrebama održavanja i prioritetima ulaganja.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih izvješća o stanju ruta: 1 godišnje

		Povezati prioritetne rute s turističkim proizvodima, digitalnom kartom i promotivnim sadržajima destinacije.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	II. Q 2029.	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija	Broj ruta uključenih u turističke proizvode i digitalne/promotivne sadržaje: 3
Cilj 3.2. Urediti i bolje povezati prostore uz Kupu i ključne izletničke točke.	**Mjera 3.2.1. Uređenje prostora uz Kupu i ključnih izletničkih točaka**	Izraditi prioritetni popis lokacija uz Kupu i ključnih izletničkih točaka za uređenje.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva, lokalni dionici	III. Q 2027.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, Pisarovina	Broj prioritetnih lokacija za uređenje: 5
		Urediti osnovnu prateću infrastrukturu na Plaži na Kupi i drugim prioritetnim lokacijama.	Općina Pisarovina, komunalna društva, TZO Pisarovina, lokalni dionici	II. Q 2029.	Proračun Općine Pisarovina, Zagrebačka županija, nacionalni programi, EU fondovi	Broj uređenih izletničkih lokacija: 3
		Postaviti osnovne informativne i interpretacijske sadržaje na uređenim izletničkim lokacijama.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, vanjski stručnjaci	III. Q 2029.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Zagrebačka županija	Broj izletničkih lokacija s informativnim/interpretacijskim sadržajem: 3
		Povezati uređene lokacije uz Kupu s turističkim rutama, programima boravka i lokalnom ponudom.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, ugostitelji, OPG-ovi, udruge	IV. Q 2029.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, privatna sredstva	Broj lokacija uključenih u turističke programe: 3
	Mjera 3.2.2. Poboljšanje prateće infrastrukture za izletnički i obiteljski boravak	Utvrditi potrebe za osnovnom pratećom infrastrukturom na prioritetnim izletničkim lokacijama, uključujući parkiranje, odmor, sanitarne i informativne sadržaje.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, komunalna društva	I. Q 2028.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva	Broj lokacija s utvrđenim potrebama prateće infrastrukture: 5

		Pripremiti projektne prijedloge za uređenje prioritetnih izletničkih lokacija i prateće infrastrukture.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, vanjski stručnjaci, komunalna društva	IV. Q 2028.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, Zagrebačka županija, EU fondovi	Broj pripremljenih projektnih prijedloga: 3
		Uspostaviti osnovno praćenje korištenja uređenih izletničkih lokacija tijekom sezone i manifestacija.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, komunalna društva, organizatori manifestacija	III. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj lokacija obuhvaćenih praćenjem korištenja: 3
Cilj 3.3. Povećati pristupačnost turističkih atrakcija i sadržaja svim skupinama korisnika.	**Mjera 3.3.1. Povećanje pristupačnosti turističkih atrakcija i sadržaja**	Izraditi pregled postojećeg stanja pristupačnosti atrakcija i javnih turističkih sadržaja.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, upravitelji atrakcija, udruge osoba s invaliditetom	III. Q 2027.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, nacionalni programi	Broj analiziranih atrakcija s aspekta pristupačnosti: 17
		Odrediti prioritetne atrakcije i sadržaje za prilagodbu osobama s invaliditetom i drugim skupinama korisnika.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, upravitelji atrakcija, udruge osoba s invaliditetom	I. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, nacionalni programi	Broj prioritetnih atrakcija/sadržaja za prilagodbu: 5
		Provesti prilagodbe fizičke, informacijske ili digitalne pristupačnosti na prioritetnim atrakcijama i sadržajima.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, upravitelji atrakcija, vanjski stručnjaci	IV. Q 2029.	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, Pisarovina, EU fondovi, nacionalni programi	Broj atrakcija/sadržaja s unaprijeđenom pristupačnošću: 5
	Mjera 3.3.2. Uključivanje pristupačnosti u planiranje novih turističkih sadržaja i informacija	Uključiti kriterije pristupačnosti u pripremu novih projekata javne turističke infrastrukture, ruta i interpretacijskih sadržaja.	Općina Pisarovina, TZO Pisarovina, projektanti, upravitelji atrakcija	II. Q 2028. / kontinuirano	Proračun Općine Pisarovina, vlastita sredstva, EU fondovi	Broj novih projekata s uključenim kriterijima pristupačnosti: 5

		Pripremiti osnovne informacije o pristupačnosti ključnih atrakcija i sadržaja za objavu na digitalnim kanalima destinacije.	TZO Pisarovina, upravitelji atrakcija, udruge osoba s invaliditetom	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, nacionalni programi	Broj objavljenih informacija o pristupačnosti atrakcija/sadržaja: 10
		Provesti informativnu aktivnost za lokalne dionike o važnosti pristupačnosti i univerzalnog dizajna u turizmu.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, udruge osoba s invaliditetom, lokalni dionici	II. Q 2029.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, nacionalni programi	Broj provedenih informativnih aktivnosti o pristupačnosti: 1
Strateški prioritet 4. Jačanje digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta						
Specifični cilj	**Mjera**	**Aktivnost**	**Nositelji / sunositelji**	**Rok provedbe**	**Mogući izvori financiranja**	**Očekivani rezultat / pokazatelj**
Cilj 4.1. Unaprijediti digitalnu dostupnost informacija, promociju i tržišnu vidljivost destinacije.	**Mjera 4.1.1. Razvoj digitalnih alata za informiranje i promociju destinacije**	Izraditi digitalnu kartu ruta, atrakcija, izletničkih lokacija, smještaja, ugostiteljstva i lokalnih proizvoda.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, HTZ, Zagrebačka županija	Broj izrađenih digitalnih karata: 1
		Izraditi online tematske itinerare i vodiče za posjetitelje.	TZO Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija, EU fondovi	Broj izrađenih online itinerara/vodiča: 5
		Uspostaviti ažuran digitalni kalendar događanja i manifestacija.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, udruge, organizatori događanja	I. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva	Broj uspostavljenih digitalnih kalendara događanja: 1
		Redovito ažurirati digitalne informacije o turističkoj ponudi,	TZO Pisarovina, lokalni dionici	II. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva / financijski plan TZO Pisarovina	Broj godišnjih ažuriranja digitalnih

		rutama, događanjima, smještaju, ugostiteljstvu i lokalnim proizvodima.				sadržaja: 4 godišnje
	Mjera 4.1.2. Jačanje digitalne promocije i tržišne vidljivosti destinacije	Izraditi osnovni godišnji komunikacijski plan digitalne promocije destinacije.	TZO Pisarovina, vanjski stručnjaci, lokalni dionici	I. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, HTZ	Broj izrađenih godišnjih komunikacijskih planova: 1 godišnje
		Pripremiti digitalne promotivne sadržaje za ključne turističke proizvode, rute, atrakcije i manifestacije.	TZO Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	III. Q 2028.	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija	Broj pripremljenih digitalnih promotivnih sadržaja: 10
		Provesti digitalne promotivne aktivnosti usmjerene prema domaćem, regionalnom i izletničkom tržištu.	TZO Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija	Broj provedenih digitalnih promotivnih aktivnosti: 4 godišnje
		Povezati digitalnu promociju Pisarovine s regionalnim i županijskim promotivnim kanalima.	TZO Pisarovina, Turistička zajednica Zagrebačke županije, HTZ	II. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija, HTZ	Broj regionalnih/županijskih promotivnih kanala u koje je uključena destinacija: 3
Cilj 4.2. Razviti suvremenu interpretaciju prirodne, kulturne i tradicijske baštine destinacije.	**Mjera 4.2.1. Unapređenje interpretacije prirodne i kulturne baštine**	Razviti interpretacijske tekstove za ključne prirodne, kulturne, sakralne i tradicijske atrakcije destinacije.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, Općina Pisarovina, udruge, vanjski stručnjaci	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, Ministarstvo kulture i medija, Zagrebačka županija	Broj izrađenih interpretacijskih tekstova: 15
		Razviti storytelling sadržaje vezane uz Kupu, bijele rode, sakralnu	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, KUD-	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, Ministarstvo kulture i medija,	Broj razvijenih storytelling tema: 5

		baštinu, tradiciju, legende i lokalne manifestacije.	ovi, udruge, lokalni dionici		Zagrebačka županija	
		Uvesti QR interpretaciju na odabranim atrakcijama, rutama i izletničkim lokacijama.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, upravitelji atrakcija, vanjski stručnjaci	III. Q 2029.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, EU fondovi, Zagrebačka županija	Broj lokacija s QR interpretacijom: 10
		Povezati interpretacijske sadržaje s tematskim itinerarima, digitalnom kartom i promotivnim kanalima destinacije.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, lokalni dionici	IV. Q 2029.	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija	Broj interpretacijskih sadržaja povezanih s digitalnim i promotivnim kanalima: 10
	Mjera 4.2.2. Razvoj interpretacijskih sadržaja za posjetitelje i lokalnu zajednicu	Osmisliti edukativne i interpretacijske sadržaje za djecu, obitelji i školske grupe.	TZO Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, obrazovne ustanove, udruge	II. Q 2029.	Vlastita sredstva, Ministarstvo kulture i medija, Zagrebačka županija	Broj osmišljenih edukativnih/interpretacijskih sadržaja: 3
		Pripremiti interpretacijske sadržaje za manifestacije i tematska događanja.	TZO Pisarovina, organizatori manifestacija, udruge, KUD-ovi	III. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, sponzorstva	Broj manifestacija s pripremljenim interpretacijskim sadržajima: 3 godišnje
		Uključiti lokalne udruge, KUD-ove i nositelje tradicijskih znanja u razvoj interpretacijskih sadržaja.	TZO Pisarovina, KUD-ovi, udruge, Zavičajni muzej Donja Kupčina	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija	Broj uključenih lokalnih dionika u interpretacijske sadržaje: 10
Cilj 4.3. Uspostaviti sustavno	**Mjera 4.3.1. Uspostava sustavnog**	Uspostaviti godišnji sustav prikupljanja i analize obveznih	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, vanjski stručnjaci	IV. Q 2027. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina,	Broj godišnjih izvješća o pokazateljima

praćenje podataka, pokazatelja održivosti i učinaka provedbe plana.	**praćenja podataka i pokazatelja održivosti**	pokazatelja održivosti turizma.			nacionalni programi	održivosti: 1 godišnje
		Provesti istraživanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, vanjski stručnjaci	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, nacionalni programi, Zagrebačka županija	Broj provedenih istraživanja lokalnog stanovništva: 1
		Provesti istraživanje zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja.	TZO Pisarovina, vanjski stručnjaci, lokalni dionici	III. Q 2028.	Vlastita sredstva, nacionalni programi, Zagrebačka županija	Broj provedenih istraživanja posjetitelja: 1
		Provesti istraživanje gospodarskih subjekata u turizmu.	TZO Pisarovina, vanjski stručnjaci, gospodarski subjekti	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, nacionalni programi, Zagrebačka županija	Broj provedenih istraživanja gospodarskih subjekata: 1
	Mjera 4.3.2. Praćenje provedbe mjera, aktivnosti i projekata Plana upravljanja destinacijom	Uspostaviti jednostavnu evidenciju provedbe mjera, aktivnosti i projekata iz Plana upravljanja destinacijom.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina	I. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj uspostavljenih evidencija provedbe: 1
		Izraditi godišnje izvješće o provedbi mjera, aktivnosti i projekata.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih izvješća o provedbi plana: 1 godišnje
		Organizirati godišnji koordinacijski sastanak dionika o provedbi Plana i potrebnim prilagodbama.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih koordinacijskih sastanaka o provedbi plana: 1 godišnje

Strateški prioritet 5. Povezivanje turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom						
Specifični cilj	**Mjera**	**Aktivnost**	**Nositelji / sunositelji**	**Rok provedbe**	**Mogući izvori financiranja**	**Očekivani rezultat / pokazatelj**
Cilj 5.1. Uključiti lokalne proizvode, OPG-ove i male proizvođače u turističku ponudu destinacije.	**Mjera 5.1.1. Uključivanje lokalnih proizvoda i proizvođača u turističku ponudu**	Evidentirati lokalne proizvođače, OPG-ove i proizvode koji se mogu uključiti u turističke programe.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, OPG-ovi, lokalni proizvođači	II. Q 2027.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj evidentiranih lokalnih proizvođača/OPG-ova: 20
		Izraditi osnovni katalog lokalnih proizvoda i proizvođača koji se mogu povezati s turističkom ponudom.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, OPG-ovi, lokalni proizvođači, vanjski stručnjaci	IV. Q 2027.	Vlastita sredstva, Zagrebačka županija, ruralni razvoj	Broj izrađenih kataloga lokalnih proizvoda i proizvođača: 1
		Povezati lokalne proizvođače s ugostiteljima, smještajem, manifestacijama i tematskim rutama.	TZO Pisarovina, OPG-ovi, ugostitelji, pružatelji smještaja, organizatori manifestacija	II. Q 2028.	Vlastita sredstva, privatna sredstva, ruralni razvoj, Zagrebačka županija	Broj lokalnih proizvođača uključenih u turističku ponudu: 10
	Mjera 5.1.2. Razvoj prezentacijskih i prodajnih formata lokalnih proizvoda	Razviti prezentacijske formate lokalnih proizvoda u sklopu manifestacija, tematskih ruta i programa boravka.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, OPG-ovi, udruge, organizatori manifestacija	IV. Q 2028.	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, sponzorstva, privatna sredstva	Broj razvijenih prezentacijskih formata lokalnih proizvoda: 3
		Uključiti lokalne proizvode u tematske itinerare, digitalne vodiče i promotivne materijale destinacije.	TZO Pisarovina, lokalni proizvođači, OPG-ovi, vanjski stručnjaci	II. Q 2029.	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija	Broj lokalnih proizvoda uključenih u digitalne/promotivne sadržaje: 10
		Poticati zajedničke nastupe lokalnih	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina,	II. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine	Broj zajedničkih nastupa lokalnih

		proizvođača na manifestacijama i lokalnim događanjima.	OPG-ovi, lokalni proizvođači, udruge		Pisarovina, sponzorstva, privatna sredstva	proizvođača: 3 godišnje
Cilj 5.2. Ojačati kapacitete, suradnju i koordinaciju lokalnih dionika u turizmu.	**Mjera 5.2.1. Jačanje kapaciteta i suradnje lokalnih dionika**	Organizirati edukacije i radionice za dionike u turizmu o razvoju proizvoda, kvaliteti usluge, digitalnoj promociji i održivosti.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, vanjski stručnjaci, lokalni dionici	IV. Q 2027. / kontinuirano	Vlastita sredstva, HTZ, Zagrebačka županija, nacionalni programi	Broj održanih edukacija/radionica: 2 godišnje
		Uspostaviti redovitu koordinaciju lokalnih dionika za razvoj turističkih proizvoda, događanja i projekata.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni poduzetnici, OPG-ovi, udruge, kulturni dionici	I. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj koordinacijskih sastanaka dionika: 2 godišnje
		Potaknuti zajedničku pripremu i promociju turističkih programa među lokalnim dionicima.	TZO Pisarovina, ugostitelji, smještajni objekti, OPG-ovi, udruge, Zavičajni muzej Donja Kupčina	III. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, privatna sredstva, HTZ	Broj zajednički pripremljenih/promoviranih programa: 3
	Mjera 5.2.2. Jačanje lokalnih kompetencija za održivo i kvalitetno upravljanje ponudom	Provesti informativnu aktivnost o mogućnostima financiranja turističkih, kulturnih, ruralnih i manifestacijskih projekata.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, Zagrebačka županija, vanjski stručnjaci	II. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Zagrebačka županija	Broj informativnih aktivnosti o izvorima financiranja: 1 godišnje
		Poticati uključivanje mladih, udruga i lokalnih inicijativa u razvoj događanja, interpretacije i turističkih sadržaja.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, udruge, obrazovne ustanove, mladi, lokalni dionici	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, Zagrebačka županija, sponzorstva	Broj uključenih udruga/lokalnih inicijativa: 5

		Pratiti potrebe lokalnih dionika za edukacijom, savjetovanjem i podrškom u razvoju turističke ponude.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, lokalni dionici	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih pregleda potreba lokalnih dionika: 1 godišnje
Cilj 5.3. Razviti manifestacije i lokalna događanja kao nositelje identiteta i lokalne koristi.	**Mjera 5.3.1. Razvoj manifestacija i lokalnih događanja kao nositelja identiteta**	Unaprijediti promociju postojećih manifestacija i lokalnih događanja.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, udruge, organizatori događanja	II. Q 2027. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, sponzorstva	Broj manifestacija s unaprijeđenom promocijom: 5 godišnje
		Povezati manifestacije s lokalnim proizvodima, ugostiteljstvom, kulturnim sadržajima i udrugama.	TZO Pisarovina, OPG-ovi, ugostitelji, KUD-ovi, udruge, organizatori manifestacija	IV. Q 2028. / kontinuirano	Vlastita sredstva, privatna sredstva, sponzorstva	Broj manifestacija povezanih s lokalnim proizvodima i kulturnim sadržajima: 4 godišnje
		Pripremiti kraće turističke programe vezane uz postojeće manifestacije.	TZO Pisarovina, organizatori manifestacija, ugostitelji, OPG-ovi, udruge	II. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, privatna sredstva, sponzorstva	Broj turističkih programa vezanih uz manifestacije: 3 godišnje
	Mjera 5.3.2. Razvoj manjih tematskih događanja tijekom godine	Razviti manja tematska događanja izvan glavnih manifestacijskih termina.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, udruge, lokalni dionici	II. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina, sponzorstva	Broj novih manjih tematskih događanja: 2 godišnje
		Uključiti lokalne udruge, KUD-ove, proizvođače i ugostitelje u organizaciju tematskih događanja.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, KUD-ovi, udruge, OPG-ovi, ugostitelji	III. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, privatna sredstva, sponzorstva	Broj lokalnih dionika uključenih u tematska događanja: 10 godišnje

		Pratiti posjećenost i učinke lokalnih manifestacija i tematskih događanja na promociju i lokalnu potrošnju.	TZO Pisarovina, Općina Pisarovina, organizatori manifestacija, lokalni dionici	IV. Q 2029. / kontinuirano	Vlastita sredstva, proračun Općine Pisarovina	Broj godišnjih pregleda učinaka manifestacija i događanja: 1 godišnje

6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Smjernice i preporuke za dionike razvoja definiraju se radi učinkovitije provedbe Plana upravljanja destinacijom Pisarovina i usklađivanja pojedinačnih inicijativa s utvrđenim strateškim prioritetima, ciljevima, mjerama i aktivnostima. Budući razvoj turizma u destinaciji ovisi o koordiniranom djelovanju javnog, privatnog i civilnog sektora, pri čemu svaki dionik ima specifičnu ulogu u očuvanju prostora, razvoju turističkih proizvoda, unapređenju infrastrukture, digitalnoj vidljivosti, interpretaciji baštine i stvaranju koristi za lokalnu zajednicu.

Smjernice su usmjerene na jačanje provedbene sposobnosti destinacije, bolju povezanost dionika, racionalno korištenje prirodnih i kulturnih resursa te razvoj turističke ponude koja odgovara obilježjima Pisarovine kao niskointenzivne, ruralne i prostorno očuvane destinacije. Poseban naglasak stavlja se na rijeku Kupu, kulturno-sakralnu i tradicijsku baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina, biciklističke i tematske rute, lokalne proizvode, manifestacije i uključivanje lokalnog stanovništva.

Tablica smjernica i preporuka po skupinama dionika daje pregled ključnih provedbenih usmjerenja, dok se u nastavku sažeto obrazlaže uloga pojedinih skupina dionika u provedbi Plana.

Tablica 24. Smjernice i preporuke po skupinama dionika

Dionik	Smjernica / preporuka	Povezani SP
Općina Pisarovina	Uključivanje razvojnih potreba turizma u prostorne, komunalne, prometne i razvojne akte Općine.	SP2, SP3
	Sustavno ulaganje u javnu turističku infrastrukturu, osobito biciklističke i pješačke rute, šetnice, odmorišta, signalizaciju, pristupe Kupi i ključne izletničke točke.	SP1, SP3
	Osiguravanje prateće infrastrukture na lokacijama od turističkog i izletničkog značaja, uključujući parkirališta, sanitarne sadržaje, sigurnost i održavanje.	SP3
	Uključivanje klimatske prilagodbe i okolišne odgovornosti u planiranje projekata na otvorenom, osobito uz Kupu, na rutama i manifestacijskim lokacijama.	SP2
	Poticanje suradnje s TZO Pisarovina, lokalnim dionicima i susjednim destinacijama radi provedbe mjera Plana.	SP4, SP5
TZO Pisarovina	Koordinacija razvoja prepoznatljivih turističkih proizvoda destinacije, osobito proizvoda vezanih uz Kupu, cikloturizam, kulturno-sakralnu baštinu, Zavičajni muzej Donja Kupčina, manifestacije i lokalne proizvode.	SP1

	Uspostava modela destinacijskog upravljanja koji uključuje redovitu komunikaciju s Općinom, dionicima u turizmu, udrugama, OPG-ovima i organizatorima događanja.	SP4, SP5
	Razvoj digitalnih alata za informiranje i promociju, uključujući digitalnu kartu, online itinerare, kalendar događanja i ažurne informacije o turističkoj ponudi.	SP4
	Razvoj suvremene interpretacije prirodne, kulturne i tradicijske baštine kroz storytelling, QR interpretaciju, tematske priče i promotivne sadržaje.	SP2, SP4
	Provođenje primarnih istraživanja i godišnje praćenje pokazatelja održivosti i provedbe Plana.	SP4
	Jačanje tržišne vidljivosti Pisarovine kao mirne, zelene, ruralne i obiteljski orijentirane destinacije u blizini većih urbanih središta.	SP1, SP4
Pružatelji smještaja	Povezivanje smještajne ponude s tematskim programima, lokalnim proizvodima, rutama, manifestacijama i boravkom uz Kupu.	SP1, SP5
	Postupno podizanje kvalitete, održivosti i tržišne vidljivosti smještajnih kapaciteta.	SP1, SP4
	Primjena održivih poslovnih praksi u upravljanju energijom, vodom, otpadom i informiranju gostiju.	SP2
Ugostitelji	Uključivanje lokalnih proizvoda, tradicijskih okusa i identiteta Pisarovine u ugostiteljsku ponudu.	SP1, SP5
	Sudjelovanje u oblikovanju izletničkih, obiteljskih, manifestacijskih i tematskih programa.	SP1, SP5
OPG-ovi i lokalni proizvođači	Uključivanje lokalnih proizvoda u turističke programe, manifestacije, rute, digitalne vodiče i promotivne materijale destinacije.	SP1, SP5
	Razvoj mogućnosti prezentacije, degustacije i prodaje lokalnih proizvoda posjetiteljima.	SP5
Zavičajni muzej Donja Kupčina i kulturni dionici	Jačanje uloge muzeja kao središnje interpretacijske točke identiteta destinacije.	SP2, SP4
	Povezivanje kulturne, sakralne, tradicijske i nematerijalne baštine s tematskim rutama, itinerarima i programima boravka.	SP1, SP2, SP4
Župe, KUD-ovi, udruge i nositelji tradicijskih znanja	Sudjelovanje u interpretaciji sakralne baštine, običaja, folklora, legendi, lokalnih priča i manifestacija.	SP2, SP4, SP5
Sportske i rekreacijske udruge	Sudjelovanje u razvoju aktivnog, cikloturističkog, pješačkog, rekreacijskog i obiteljskog turizma.	SP1, SP3, SP5
Organizatori manifestacija	Povezivanje manifestacija s lokalnim proizvodima, ugostiteljstvom, kulturnim sadržajima i promocijom destinacije.	SP1, SP5
	Uključivanje preporuka za sigurnost, klimatske rizike, upravljanje otpadom i zaštitu prostora u organizaciju događanja.	SP2, SP3
Komunalna društva i javne službe	Osiguravanje održavanja javnih prostora, ruta, izletničkih lokacija, signalizacije, pristupa Kupi i prateće infrastrukture.	SP2, SP3

	Sudjelovanje u upravljanju okolišnim učincima turizma, osobito otpadom, čistoćom lokacija i sigurnošću javnih prostora.	SP2, SP3
Obrazovne ustanove, djeca i mladi	Uključivanje učenika i mladih u edukativne, kulturne, interpretacijske i volonterske programe povezane s turizmom.	SP4, SP5
	Poticanje svijesti o vrijednosti lokalne baštine, prirode, održivosti i mogućnostima lokalnog poduzetništva u turizmu.	SP2, SP5
Lokalno stanovništvo	Sudjelovanje u primarnim istraživanjima, radionicama, savjetovanjima i provedbi lokalnih inicijativa povezanih s turizmom.	SP4, SP5
	Očuvanje lokalnog identiteta, gostoljubivosti, tradicije i kvalitete života kao temelja održivog razvoja destinacije.	SP2, SP5
Turistička zajednica Zagrebačke županije i regionalni dionici	Uključivanje Pisarovine u regionalne promotivne kanale, tematske rute i programe Zagrebačke županije.	SP1, SP4
	Podrška razvoju proizvoda, promociji, edukaciji i povezivanju Pisarovine s komplementarnim susjednim destinacijama.	SP1, SP4, SP5

6.1. Smjernice i preporuke za Općinu Pisarovina

Općina Pisarovina ima ključnu ulogu u stvaranju prostornog, infrastrukturnog, komunalnog i investicijskog okvira za održivi razvoj turizma. Njezina je zadaća osigurati da se razvoj turističkih sadržaja usklađuje s prostorno-planskim dokumentima, komunalnim prioritetima, zaštitom okoliša, potrebama lokalnog stanovništva i mogućnostima javnog financiranja.

Preporučuje se da Općina Pisarovina u svoje razvojne, prostorne i investicijske aktivnosti sustavno uključuje turističke prioritete koji se odnose na uređenje prostora uz Kupu, biciklističkih i pješačkih ruta, pristupa ključnim atrakcijama, izletničkih točaka, signalizacije, odmorišta, parkirališta, javnih sanitarnih i drugih pratećih sadržaja. Posebnu pažnju potrebno je usmjeriti na pristupačnost atrakcija osobama s invaliditetom i drugim skupinama korisnika, budući da je analiza pokazala vrlo nizak udio pristupačnih atrakcija u destinaciji.

Općina također treba imati važnu ulogu u očuvanju prirodnih, krajobraznih i kulturnih vrijednosti prostora. Razvoj turizma treba se voditi načelom da se postojeći resursi bolje uređuju, povezuju i interpretiraju, a ne da se prostor prekomjerno opterećuje novim sadržajima koji nisu usklađeni s ruralnim identitetom destinacije. U tom smislu, preporučuje se uključivanje klimatske prilagodbe, upravljanja okolišnim rizicima i održavanja javnih prostora u planiranje svih projekata na otvorenom.

Radi učinkovite provedbe Plana, preporučuje se redovita koordinacija Općine Pisarovina s TZO Pisarovina, komunalnim službama, ustanovama, udrugama, organizatorima manifestacija, OPG-ovima, ugostiteljima i pružateljima smještaja. Takva koordinacija treba omogućiti pravodobnu pripremu projektne dokumentacije, prijavu projekata na dostupne izvore financiranja, praćenje provedbe i usklađivanje pojedinačnih ulaganja s ciljevima Plana upravljanja destinacijom.

6.2. Smjernice i preporuke za TZO Pisarovina

TZO Pisarovina ima operativnu i koordinacijsku ulogu u razvoju destinacije, osobito u području oblikovanja turističkih proizvoda, promocije, informiranja posjetitelja, interpretacije resursa, povezivanja dionika i praćenja pokazatelja održivosti. Budući da je analiza stanja pokazala fragmentiranost ponude i nedovoljnu tržišnu oblikovanost postojećih sadržaja, TZO treba biti nositelj povezivanja resursa, usluga i dionika u jasnije turističke proizvode.

Preporučuje se razvoj tematskih itinerara, jednodnevnih i vikend-programa te proizvoda temeljenih na rijeci Kupi, cikloturizmu, kulturno-sakralnoj baštini, Zavičajnom muzeju Donja Kupčina, manifestacijama, lokalnim proizvodima i obiteljskim sadržajima. TZO treba poticati suradnju smještaja, ugostiteljstva, OPG-ova, udruga, kulturnih dionika i organizatora događanja, kako bi se oblikovali sadržaji koji mogu povećati kvalitetu doživljaja i duljinu boravka u destinaciji.

Važna preporuka odnosi se na jačanje digitalne vidljivosti Pisarovine. TZO treba razvijati i redovito ažurirati digitalne informacije o atrakcijama, rutama, smještaju, ugostiteljstvu, lokalnim proizvodima, manifestacijama i programima boravka. Digitalna karta, online itinerari, kalendar događanja, QR interpretacija i storytelling sadržaji trebaju postati osnovni alati suvremenog informiranja i promocije destinacije.

TZO Pisarovina treba uspostaviti i sustavnije praćenje podataka. To uključuje godišnje praćenje pokazatelja održivosti, provedbu istraživanja zadovoljstva lokalnog stanovništva, turista, jednodnevnih posjetitelja i gospodarskih subjekata te izvještavanje o provedbi mjera i aktivnosti iz Plana. Na taj se način destinacijsko upravljanje postupno temelji na podacima, a ne samo na procjenama ili pojedinačnim inicijativama.

6.3. Smjernice i preporuke za privatni sektor, OPG-ove, ugostitelje i pružatelje smještaja

Privatni sektor, OPG-ovi, ugostitelji, pružatelji smještaja i mali proizvođači ključni su za stvaranje autentične i tržišno prepoznatljive turističke ponude. Njihova uloga posebno je važna u destinaciji poput Pisarovine, u kojoj turizam nema obilježja masovnosti, već se temelji na manjim kapacitetima, lokalnim proizvodima, obiteljskom i ruralnom ambijentu te neposrednom kontaktu posjetitelja s lokalnim prostorom.

Pružatelji smještaja potiču se na povezivanje svoje ponude s lokalnim doživljajima, rutama, manifestacijama, ugostiteljstvom, OPG-ovima i sadržajima uz Kupu. Umjesto isključivo osnovne usluge smještaja, preporučuje se razvoj jednostavnih paketa boravka, preporuka za izlete, informacija o lokalnim atrakcijama i suradnje s drugim dionicima. Time se povećava vrijednost boravka i mogućnost duljeg zadržavanja posjetitelja.

Ugostitelji i OPG-ovi trebaju imati važnu ulogu u povezivanju turizma s lokalnim gospodarstvom. Preporučuje se uključivanje lokalnih proizvoda, sezonskih namirnica, tradicijskih okusa i lokalnih priča u ugostiteljsku i izletničku ponudu. Lokalni proizvodi mogu biti dio manifestacija, tematskih ruta, digitalnih vodiča, prodajnih i prezentacijskih formata te zajedničkih promotivnih aktivnosti destinacije.

Privatni sektor potiče se i na jačanje digitalne prisutnosti, kvalitetnije online predstavljanje ponude, korištenje zajedničkih promotivnih kanala TZO Pisarovina te primjenu održivih poslovnih praksi. Racionalna potrošnja energije i vode, smanjenje otpada, korištenje lokalnih proizvoda i informiranje gostiju o odgovornom ponašanju u prostoru važni su elementi konkurentnosti i usklađenosti s trendovima održivog turizma.

6.4. Smjernice i preporuke za udruge, sport, kulturu i lokalnu zajednicu

Udruge, kulturni dionici, KUD-ovi, sportske i rekreacijske organizacije, župe, organizatori manifestacija i lokalna zajednica imaju važnu ulogu u očuvanju identiteta Pisarovine i stvaranju sadržaja koji destinaciju razlikuju od drugih ruralnih i izletničkih prostora. Njihovo uključivanje posebno je važno u interpretaciji baštine, organizaciji događanja, prijenosu tradicijskih znanja i razvoju autentičnih doživljaja.

Kulturni i tradicijski dionici trebaju se uključivati u valorizaciju sakralne baštine, lokalnih običaja, folklora, legendi, manifestacija i nematerijalne baštine. Zavičajni muzej Donja Kupčina ima posebnu ulogu kao središnje interpretacijsko mjesto destinacije te ga je potrebno dodatno povezivati s tematskim itinerarima, edukativnim programima, školskim grupama, digitalnim sadržajima i promocijom destinacije.

Sportske i rekreacijske udruge mogu doprinijeti razvoju aktivnog, cikloturističkog, pješačkog, rekreacijskog i obiteljskog turizma. Njihova je uloga osobito važna u razvoju manjih događanja na otvorenom, vođenih aktivnosti, rekreativnih programa i sadržaja vezanih uz rute i prostor uz Kupu. Takve aktivnosti trebaju biti usklađene sa sigurnošću korisnika, očuvanjem prostora i mogućnostima lokalne infrastrukture.

Lokalna zajednica treba biti uključena u planiranje i praćenje razvoja turizma kroz ankete, radionice, savjetovanja, manifestacije i lokalne inicijative. Budući da pokazatelji održivosti ne upućuju na prekomjerno turističko opterećenje, glavni izazov nije ublažavanje konflikata, nego stvaranje lokalne podrške, jačanje koristi za stanovništvo i očuvanje identiteta prostora u procesu turističkog razvoja.

6.5. Smjernice i preporuke za obrazovne ustanove, djecu i mlade

Obrazovne ustanove, djeca i mladi predstavljaju važan dugoročni razvojni potencijal destinacije. Njihovo uključivanje u turističke, kulturne, interpretacijske i okolišne aktivnosti može doprinijeti očuvanju lokalnog identiteta, jačanju svijesti o vrijednosti prostora i razvoju novih sadržaja usmjerenih prema edukativnom i obiteljskom turizmu.

Preporučuje se razvoj programa za školske grupe, radionica, terenskih aktivnosti, volonterskih programa i edukativnih sadržaja povezanih s rijekom Kupom, staništima bijelih roda, Zavičajnim muzejom Donja Kupčina, sakralnom baštinom, tradicijom, održivim korištenjem prostora i lokalnim proizvodima. Takvi sadržaji mogu istodobno služiti lokalnoj edukaciji i turističkoj ponudi destinacije.

Suradnja obrazovnih ustanova s TZO Pisarovina, Općinom Pisarovina, Zavičajnim muzejom, udrugama i lokalnim dionicima treba biti usmjerena na razvoj praktičnih znanja i vještina, osobito u području digitalne promocije, interpretacije, održivosti, organizacije događanja i lokalnog poduzetništva. Mladi mogu sudjelovati u izradi digitalnih sadržaja, promociji lokalnih priča, volonterskim aktivnostima i razvoju manjih lokalnih inicijativa.

Uključivanje mladih u razvoj turizma treba promatrati kao ulaganje u dugoročnu otpornost destinacije. Time se potiče lokalna pripadnost, razvijaju kompetencije korisne za buduće zapošljavanje i poduzetništvo te stvaraju preduvjeti za aktivnije sudjelovanje mladih u gospodarskom i društvenom životu Pisarovine.

6.6. Smjernice i preporuke za komunalna društva i javne službe

Komunalna društva i javne službe imaju važnu provedbenu ulogu u održavanju funkcionalnosti, sigurnosti i kvalitete javnih prostora koji se koriste u turističke, izletničke i rekreacijske svrhe. Njihov doprinos posebno je važan u destinaciji Pisarovina, gdje se razvoj turizma temelji na otvorenim prostorima, biciklističkim i pješačkim rutama, prostoru uz Kupu, javnim površinama, manifestacijskim lokacijama i lokalnoj infrastrukturi.

Preporučuje se redovito održavanje javnih površina, pristupa Kupi, odmorišta, signalizacije, izletničkih točaka, parkirališta, dječjih i sportskih igrališta te drugih prostora koji imaju turističku ili rekreacijsku funkciju. Održavanje ovih prostora ne doprinosi samo kvaliteti turističkog doživljaja, nego i svakodnevnoj kvaliteti života lokalnog stanovništva.

Komunalna društva i javne službe trebaju sudjelovati u provedbi mjera povezanih s čistoćom prostora, gospodarenjem otpadom, sigurnošću javnih površina, uređenjem pristupa i praćenjem stanja najposjećenijih lokacija, osobito tijekom manifestacija i

razdoblja pojačanog korištenja prostora uz Kupu. Posebno je važno pravodobno prepoznati potrebe za dodatnim komunalnim opremanjem, sanacijom oštećenja, postavljanjem informativne infrastrukture i prilagodbom prostora različitim skupinama korisnika.

Preporučuje se uspostava redovite komunikacije komunalnih službi s Općinom Pisarovina i TZO Pisarovina kako bi se potrebe održavanja i opremanja turistički važnih lokacija pravodobno uključile u godišnje planove rada, financijske planove i projektne prijedloge. Time se osigurava da javna turistička infrastruktura bude funkcionalna, sigurna i održavana tijekom cijelog razdoblja provedbe Plana.

6.7. Smjernice i preporuke za suradnju s Turističkom zajednicom Zagrebačke županije i regionalnim dionicima

Turistička zajednica Zagrebačke županije i regionalni dionici imaju važnu ulogu u jačanju tržišne vidljivosti Pisarovine, povezivanju s komplementarnim destinacijama te uključivanju lokalnih turističkih proizvoda u šire regionalne promotivne i razvojne okvire. S obzirom na to da Pisarovina još uvijek ima ograničenu tržišnu prepoznatljivost, regionalna podrška može značajno doprinijeti boljem pozicioniranju destinacije.

Preporučuje se uključivanje Pisarovine u regionalne promotivne kanale, tematske rute i programe Zagrebačke županije, osobito one koji se odnose na ruralni turizam, aktivni odmor, cikloturizam, kulturnu i sakralnu baštinu, izletnički turizam, lokalne proizvode i boravak u prirodi. Time se Pisarovina može snažnije povezati s potražnjom iz Zagreba, šire urbane regije i susjednih destinacija.

Regionalni dionici trebaju pružati stručnu, promotivnu i savjetodavnu podršku razvoju proizvoda, edukaciji lokalnih dionika, digitalnoj promociji, prijavama na dostupne izvore financiranja i međudestinacijskom povezivanju. Posebno je važno da se turistički proizvodi Pisarovine ne razvijaju izolirano, nego kao dio šireg sustava kontinentalne, ruralne i izletničke ponude Zagrebačke županije.

Preporučuje se jačanje suradnje između TZO Pisarovina, Turističke zajednice Zagrebačke županije, susjednih turističkih zajednica, razvojnih agencija i drugih regionalnih institucija u područjima zajedničke promocije, razvoja tematskih ruta, edukacije dionika i praćenja turističkih trendova. Takav pristup omogućuje bolju vidljivost, učinkovitije korištenje resursa i veću konkurentnost Pisarovine u odnosu na slične ruralne i izletničke destinacije.

7. POPIS PROJEKATA

Popis projekata sastavni je dio Plana upravljanja destinacijom Pisarovina te predstavlja operativni instrument za provedbu definiranog razvojnog smjera, strateških prioriteta, ciljeva, mjera i aktivnosti. Projekti proizlaze iz prethodno utvrđenih razvojnih potreba destinacije, osobito iz potrebe za povezivanjem turističkih proizvoda, očuvanjem prirodnih i kulturnih resursa, unapređenjem javne turističke infrastrukture i pristupačnosti, jačanjem digitalne vidljivosti i interpretacije te većim uključivanjem lokalne zajednice i gospodarstva u razvoj turizma.

Projekti mogu obuhvaćati infrastrukturne, interpretacijske, digitalne, promotivne, edukacijske, organizacijske, istraživačke, okolišne i druge aktivnosti relevantne za razvoj održivog turizma u destinaciji Pisarovina. Njihova provedba mora biti usklađena s razvojnim smjerom destinacije, strateškim prioritetima Plana upravljanja destinacijom, pokazateljima održivosti turizma i važećim zakonodavnim okvirom u području turizma.

Popis projekata treba omogućiti jasnije planiranje provedbe, pripremu projektne dokumentacije, prijavu na dostupne izvore financiranja, praćenje učinaka i povezivanje pojedinačnih inicijativa s ciljevima održivog razvoja destinacije. Nakon donošenja Plana upravljanja destinacijom, popis projekata može se ažurirati sukladno razvojnim potrebama, dostupnosti financiranja, pripremljenosti dokumentacije i novim inicijativama dionika.

7.1. Popis projekata koji pridonose provedbi mjera i postizanju pokazatelja održivosti

U ovom dijelu Plana navode se projekti koji doprinose provedbi mjera i aktivnosti definiranih u provedbenom okviru Plana upravljanja destinacijom Pisarovina, a time i ostvarenju pokazatelja održivosti turizma. Projekti trebaju biti povezani s najmanje jednim strateškim prioritetom i ciljem te jasno pokazati na koji način doprinose unapređenju destinacije.

Projekti mogu biti:

- infrastrukturni, primjerice uređenje biciklističkih i pješačkih ruta, odmorišta, signalizacije, prostora uz Kupu, pristupa atrakcijama i izletničkih točaka
- interpretacijski i kulturni, primjerice razvoj interpretacijskih sadržaja, tematskih priča, QR interpretacije, edukativnih programa i valorizacije kulturno-sakralne baštine
- digitalni i promotivni, primjerice digitalna karta destinacije, online itinerari, kalendar događanja, digitalni vodiči i promotivne kampanje

- organizacijski i upravljački, primjerice uspostava sustava praćenja pokazatelja održivosti, provedba primarnih istraživanja i koordinacija dionika
- edukacijski i participativni, primjerice radionice za dionike, uključivanje mladih, udruga, OPG-ova, lokalnih proizvođača i organizatora manifestacija
- okolišni i klimatsko-prilagodbeni, primjerice mjere očuvanja prostora uz Kupu, upravljanje otpadom, klimatska prilagodba aktivnosti na otvorenom i odgovorno korištenje prirodnih resursa.

Projekti se mogu provoditi kao dio redovnih aktivnosti TZO Pisarovina, Općine Pisarovina i drugih dionika, ili kao zasebno definirani razvojni, infrastrukturni i investicijski projekti. Mogu se financirati iz vlastitih sredstava / financijskog plana TZO Pisarovina, proračuna Općine Pisarovina, sredstava Zagrebačke županije, Hrvatske turističke zajednice, Fonda za turizam, nacionalnih programa, fondova Europske unije, sponzorstava, privatnih sredstava i drugih dostupnih izvora.

7.2. Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije

Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije predstavljaju projekte koji imaju izražen razvojni, financijski, infrastrukturni ili upravljački učinak na turizam i povezane sektore. Takvi projekti trebaju biti usklađeni s razvojnim smjerom destinacije, strateškim prioritetima Plana upravljanja destinacijom i relevantnim aktima strateškog planiranja.

Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije, u skladu sa Zakonom o turizmu, osobito je projekt koji:

- doprinosi strateškom i/ili posebnom cilju definiranom aktima strateškog planiranja
- ima značajan i mjerljiv financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore
- započinje provedbu u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom
- ima izrađenu najmanje studijsku ili projektnu dokumentaciju
- ima procijenjenu vrijednost od najmanje 1.000.000 EUR.

Nositelj projekta od posebnog značaja može biti turistička zajednica, jedinica lokalne samouprave, javna ustanova, trgovačko društvo u većinskom vlasništvu jedinice lokalne samouprave ili Republike Hrvatske, odnosno drugi prihvatljivi nositelj sukladno važećem zakonodavnom okviru i uvjetima pojedinog izvora financiranja.

U slučaju Pisarovine, projekti od posebnog značaja mogli bi se odnositi osobito na veće infrastrukturne i razvojne zahvate povezane s uređenjem prostora uz Kupu, sustavnim razvojem javne turističke infrastrukture, dostupnosti i pristupačnosti ključnih atrakcija, digitalnom i interpretacijskom infrastrukturom ili drugim projektima koji

znatno doprinose jačanju održive turističke ponude destinacije. Ako pojedini projekt ne ispunjava sve uvjete za projekt od posebnog značaja, može se i dalje uvrstiti u popis projekata kao razvojni, provedbeni ili operativni projekt koji doprinosi ostvarenju mjera i aktivnosti Plana.

7.3. Način prikaza projekata

U skladu sa smjernicama za izradu Plana upravljanja destinacijom, projekti se prikazuju u tabličnom obliku kako bi se osigurala preglednost, usporedivost i mogućnost praćenja provedbe. Svaki projekt treba sadržavati osnovne podatke potrebne za razumijevanje njegove svrhe, nositelja, provedbenog statusa, očekivanih učinaka i mogućih izvora financiranja.

Za svaki projekt preporučuje se prikazati najmanje sljedeće podatke:

- naziv projekta
- kratki opis predmeta i svrhe projekta
- povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću
- naznaku radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije
- način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma
- za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju
- nositelja i sunositelje provedbe
- lokaciju provedbe projekta
- planirani početak i završetak provedbe
- ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima
- ukupnu procijenjenu vrijednost projekta
- iznose vlastitog financiranja i moguće izvore financiranja
- status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije
- očekivane rezultate i pokazatelje provedbe.

Popis projekata predstavlja operativni alat provedbe Plana upravljanja destinacijom Pisarovina i temelj za pripremu investicijskih, razvojnih, organizacijskih i promotivnih aktivnosti. Uspješna provedba projekata ovisit će o suradnji TZO Pisarovina, Općine Pisarovina, Zagrebačke županije, javnih službi, ustanova, privatnog sektora, OPG-ova, udruga i lokalne zajednice, kao i o pravodobnoj pripremi dokumentacije i dostupnosti financijskih sredstava.

Provedba prioritetnih projekata treba doprinijeti razvoju Pisarovine kao održive, autentične, niskointenzivne i bolje povezane ruralne destinacije, u kojoj se turistički razvoj temelji na očuvanju prostora, kvalitetnijoj valorizaciji rijeke Kupe, kulturno-sakralne i tradicijske baštine, unapređenju javne turističke infrastrukture, jačanju digitalne vidljivosti i stvaranju koristi za lokalnu zajednice.

Tablica 25. Popis projekata

Naziv projekta		**1. Razvoj kulturno-turističkih proizvoda**							
Kratki opis predmeta i svrhe projekta		**Projekt obuhvaća razvoj i unapređenje kulturno-turističkih proizvoda temeljenih na lokalnoj baštini, tradiciji, običajima, manifestacijama i kulturnim resursima Općine Pisarovina. Svrha je obogatiti turističku ponudu, povećati atraktivnost destinacije, potaknuti očuvanje kulturnog identiteta i uključivanje lokalne zajednice u održivi razvoj turizma.**							
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma		**Projekt doprinosi društvenoj održivosti očuvanjem kulturnog identiteta i uključivanjem lokalne zajednice u razvoj turističke ponude. Okolišnoj održivosti doprinosi razvojem niskointenzivnih proizvoda koji se temelje na postojećim kulturnim i tradicijskim resursima bez značajnog dodatnog opterećenja prostora. Ekonomskoj održivosti doprinosi stvaranjem novih turističkih proizvoda, povećanjem atraktivnosti destinacije i uključivanjem lokalnih dionika u turističku potrošnju. Prostornoj održivosti i organizaciji turizma doprinosi povezivanjem kulturnih sadržaja, manifestacija i atrakcija u jasnije strukturirane tematske proizvode.**							
Povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću		**SP1 – Razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda; Cilj 1.1.; Mjera 1.1.1.; aktivnosti: identificiranje nosivih proizvoda, oblikovanje tematskih itinerara i priprema promotivnih materijala. SP2 – Očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa; Cilj 2.2.; Mjera 2.2.1.**							
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije	**Za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju**	**Nositelj i sunositelj provedbe**	**Lokacija provedbe projekta**	**Planirani početak i završetak provedbe**	**Ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima**	**Ukupna procijenjena vrijednost projekta**	**Iznos vlastitog financiranja i mogući izvori financiranja**	**Status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije**	**Očekivani rezultati i pokazatelji provedbe**
NE	N/P	Nositelj: TZO Pisarovina Sunositelji: Općina Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, udruge, OPG-	Općina Pisarovina	Početak: 2025. Završetak: 2029.	• identifikacija i valorizacija kulturne baštine do IV. Q 2026.; • osmišljavanje kulturno-turističkih proizvoda do IV. Q 2027.;	150.000,00 EUR	Vlastito financiranje: Mogući izvori: – proračun Općine Pisarovina, – Zagrebačka županija,		– broj razvijenih kulturno-turističkih proizvoda: 5; – broj izrađenih tematskih itinerara: 5; – broj uključenih

		ovi, kulturni dionici			• uključivanje lokalnih dionika do II. Q 2028.; • izrada promotivnih materijala do IV. Q 2028.; • praćenje i unapređenje proizvoda kontinuirano do 2029.		– nacionalni fondovi		lokalnih dionika: 10; – broj izrađenih promotivnih materijala: 5.
Naziv projekta	**2. Razvoj interpretacijskih sadržaja i doživljaja destinacije**								
Kratki opis predmeta i svrhe projekta	**Projekt obuhvaća izradu i postavljanje interpretacijskih sadržaja kojima se prirodna, kulturna i tradicijska baština Pisarovine predstavlja na atraktivan i edukativan način. Predmet projekta uključuje interpretacijske ploče, edukativne punktove, tematske rute, digitalne sadržaje i druge alate interpretacije. Svrha je obogatiti doživljaj destinacije, povećati atraktivnost prostora i jačati svijest o vrijednosti lokalne baštine.**								
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma	**Projekt doprinosi društvenoj održivosti jačanjem svijesti o vrijednosti lokalne baštine, kvalitetnijim iskustvom posjetitelja i uključivanjem lokalnih dionika u interpretaciju destinacije. Okolišnoj održivosti doprinosi edukacijom posjetitelja o očuvanju prirodnih resursa i poticanjem odgovornog ponašanja u prostoru. Ekonomskoj održivosti doprinosi povećanjem atraktivnosti destinacije, stvaranjem kvalitetnijeg doživljaja i povezivanjem interpretacijskih sadržaja s turističkim proizvodima, manifestacijama i lokalnom ponudom. Prostornoj održivosti i organizaciji turizma doprinosi usmjeravanjem posjetitelja prema uređenim lokalitetima, rutama i atrakcijama te boljim upravljanjem turističkim sadržajima.**								
Povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću	**SP4 – Jačanje digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta; Cilj 4.2.; Mjera 4.2.1. i 4.2.2.; aktivnosti: razvoj interpretacijskih tekstova, storytelling sadržaja i QR interpretacije. SP2 – Očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa; Cilj 2.2.; Mjera 2.2.1.**								

Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije	Za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju	Nositelj i sunositelj provedbe	Lokacija provedbe projekta	Planirani početak i završetak provedbe	Ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima	Ukupna procijenjena vrijednost projekta	Iznos vlastitog financiranja i mogući izvori financiranja	Status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije	Očekivani rezultati i pokazatelji provedbe
NE	N/P	Nositelj: TZO Pisarovina Sunositelji: Općina Pisarovina, Zavičajni muzej Donja Kupčina, udruge, kulturni dionici, vanjski stručnjaci.	Općina Pisarovina	Početak: 2025. Završetak: 2029.	• identifikacija lokaliteta, priča i baštinskih vrijednosti do IV. Q 2026.; • izrada interpretacijskih sadržaja do IV. Q 2027.; • povezivanje s atrakcijama i ponudom do IV. Q 2028.; • promocija i nadogradnja sadržaja kontinuirano do 2029.	200.000,00 EUR	Vlastito financiranje: Mogući izvori: – proračun Općine Pisarovina, – Zagrebačka županija, – nacionalni fondovi		– broj izrađenih interpretacijskih sadržaja: 15; – broj lokacija s interpretacijom: 10; – broj digitalnih interpretacijskih materijala: 5; – broj storytelling tema: 5
Naziv projekta	**3. Poticanje na očuvanje i uređenje okoliša – Zelena Pisarovina**								
Kratki opis predmeta i svrhe projekta	**Projekt obuhvaća aktivnosti očuvanja okoliša i uređenja javnih prostora na području Općine Pisarovina. Uključuje uređenje zelenih površina, sadnju bilja, postavljanje urbane opreme, edukativne i volonterske akcije te promotivne aktivnosti vezane uz zaštitu okoliša. Svrha je unaprijediti uređenost prostora, razvijati ekološku svijest i povećati kvalitetu boravka stanovnika i posjetitelja.**								

Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma		**Projekt doprinosi društvenoj održivosti kroz povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva, uređenje javnih prostora i uključivanje zajednice u edukativne i volonterske aktivnosti. Okolišnoj održivosti doprinosi očuvanjem i uređenjem zelenih površina, sadnjom bilja, promicanjem ekološke svijesti i poticanjem odgovornog ponašanja u prostoru. Ekonomskoj održivosti doprinosi povećanjem atraktivnosti destinacije i stvaranjem boljih uvjeta za izletničke, rekreacijske i manifestacijske sadržaje koji mogu potaknuti lokalnu potrošnju. Prostornoj održivosti i organizaciji turizma doprinosi kvalitetnijim korištenjem javnih prostora, postavljanjem urbane opreme i smanjenjem rizika neuređenog korištenja turistički važnih lokacija.**							
Povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću		**SP2 – Očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa; Cilj 2.1. i 2.3.; Mjera 2.1.1., 2.3.1. i 2.3.2.; aktivnosti: uređenje prostora, okolišna odgovornost, edukacija i praćenje okolišnih učinaka. SP5 – Povezivanje turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom; Cilj 5.2.**							
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije	**Za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju**	**Nositelj i sunositelj provedbe**	**Lokacija provedbe projekta**	**Planirani početak i završetak provedbe**	**Ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima**	**Ukupna procijenjena vrijednost projekta**	**Iznos vlastitog financiranja i mogući izvori financiranja**	**Status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije**	**Očekivani rezultati i pokazatelji provedbe**
NE	N/P	Nositelj: TZO Pisarovina Sunositelji: Općina Pisarovina, komunalna društva, škole, udruge, lokalna zajednica	Općina Pisarovina	Početak: 2025. Završetak: 2029.	• Uređenje i revitalizacija javnih zelenih površina 2025.–2027.; • sadnja autohtonih biljnih vrsta 2025.–2029.; edukativne i volonterske aktivnosti kontinuirano; • postavljanje urbane opreme 2027.–2029.; • promocija održivih praksi - kontinuirano.	25.000,00 EUR	Vlastito financiranje: Mogući izvori: – proračun Općine Pisarovina, – Zagrebačka županija,		– broj uređenih zelenih / javnih lokacija: 5; – broj edukativnih ili volonterskih akcija: 5; – broj uključenih dionika: 10

Naziv projekta		4. Digitalna promocija destinacije – Pisarovina							
Kratki opis predmeta i svrhe projekta		**Projekt obuhvaća digitalnu promociju Općine Pisarovina i TZO Pisarovina putem službene web stranice i društvenih mreža. Predmet projekta uključuje izradu, objavu i upravljanje promotivnim sadržajima, informiranje javnosti o događanjima i turističkoj ponudi, izradu vizualnih materijala i praćenje učinkovitosti digitalnih komunikacijskih kanala.**							
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma		**Projekt doprinosi društvenoj održivosti boljom informiranošću posjetitelja i lokalne zajednice te većom vidljivošću lokalnih dionika, manifestacija i sadržaja. Okolišnoj održivosti doprinosi digitalnim informiranjem o odgovornom ponašanju u prostoru, korištenju uređenih ruta i očuvanju prirodnih resursa, uz smanjenje potrebe za tiskanim materijalima. Ekonomskoj održivosti doprinosi povećanjem tržišne vidljivosti destinacije, promocijom smještaja, ugostiteljstva, lokalnih proizvoda i događanja te poticanjem lokalne potrošnje. Prostornoj održivosti i organizaciji turizma doprinosi usmjeravanjem posjetitelja prema uređenim lokacijama, rutama i programima te praćenjem učinkovitosti digitalnih kanala kao podloge za bolje upravljanje destinacijom.**							
Povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću		**SP4 – Jačanje digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta; Cilj 4.1.; Mjera 4.1.1. i 4.1.2.; aktivnosti: razvoj digitalnih alata, ažuriranje informacija, digitalna promocija i povezivanje s promotivnim kanalima. SP1 – Razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda; Cilj 1.1. i 1.2.**							
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije	**Za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju**	**Nositelj i sunositelj provedbe**	**Lokacija provedbe projekta**	**Planirani početak i završetak provedbe**	**Ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima**	**Ukupna procijenjena vrijednost projekta**	**Iznos vlastitog financiranja i mogući izvori financiranja**	**Status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije**	**Očekivani rezultati i pokazatelji provedbe**
NE	N/P	Nositelj: TZO Pisarovina Sunositelji: Općina Pisarovina, lokalni dionici, vanjski stručnjaci	Općina Pisarovina	Početak: 2025. Završetak: 2029.	• Redovito upravljanje web stranicom kontinuirano; • kreiranje i objava sadržaja na društvenim mrežama kontinuirano; • promocija manifestacija i	10.000,00 EUR	Vlastito financiranje: Mogući izvori: – proračun Općine Pisarovina, – HTZ		– broj godišnjih digitalnih promotivnih aktivnosti: 4 godišnje; – broj izrađenih digitalnih sadržaja: 10 godišnje;

					turističkih proizvoda svake godine; • izrada vizualnih materijala 2025.–2029.; • godišnje praćenje rezultata promocije.				– broj ažuriranja web sadržaja: 4 godišnje.
Naziv projekta		**5. Razvoj i promocija manifestacija u destinaciji**							
Kratki opis predmeta i svrhe projekta		**Projekt obuhvaća planiranje, organizaciju, unapređenje i promociju manifestacija koje se održavaju na području Općine Pisarovina. Uključuje razvoj programskih sadržaja, koordinaciju sudionika, promotivne aktivnosti, logistiku i praćenje rezultata održanih događanja. Svrha je povećati kvalitetu, prepoznatljivost i promotivni doseg manifestacija te obogatiti turističku ponudu destinacije.**							
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma		**Projekt doprinosi društvenoj održivosti očuvanjem lokalnog identiteta, jačanjem društvenog života zajednice i uključivanjem lokalnih dionika u organizaciju manifestacija. Okolišnoj održivosti doprinosi poticanjem odgovorne organizacije događanja, smanjenjem otpada, korištenjem postojeće infrastrukture i zaštitom javnih prostora tijekom manifestacija. Ekonomskoj održivosti doprinosi povećanjem atraktivnosti destinacije, poticanjem lokalne potrošnje i uključivanjem ugostitelja, OPG-ova, lokalnih proizvođača i pružatelja usluga. Prostornoj održivosti i organizaciji turizma doprinosi planskim upravljanjem manifestacijama, boljom koordinacijom sudionika, praćenjem posjećenosti i usklađivanjem događanja s kapacitetima prostora.**							
Povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću		**SP5 – Povezivanje turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom; Cilj 5.3.; Mjera 5.3.1. i 5.3.2.; aktivnosti: promocija manifestacija, povezivanje s lokalnim proizvodima i razvoj manjih tematskih događanja. SP1 – Razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda; Cilj 1.2.**							
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije	**Za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju**	**Nositelj i sunositelj provedbe**	**Lokacija provedbe projekta**	**Planirani početak i završetak provedbe**	**Ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima**	**Ukupna procijenjena vrijednost projekta**	**Iznos vlastitog financiranja i mogući izvori financiranja**	**Status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije**	**Očekivani rezultati i pokazatelji provedbe**
NE	N/P	Nositelj: TZO Pisarovina	Općina Pisarovina	Početak: 2025.	• Godišnje planiranje manifestacija do I. Q svake godine;	200.000,00 EUR	Vlastito financiranje:		– broj manifestacija s unaprijeđeno

		Sunositelji: Općina Pisarovina, udruge, KUD-ovi, OPG-ovi, ugostitelji, organizatori manifestacija		Završetak: 2029.	• uključivanje lokalnih dionika - kontinuirano; • promocija prije održavanja događanja; provedba manifestacija tijekom godine; • praćenje posjećenosti i učinaka do IV. Q svake godine		Mogući izvori: – proračun Općine Pisarovina, – Zagrebačka županija, – nacionalni fondovi, – sponzorstva		m promocijom: 5 godišnje; – broj manifestacija povezanih s lokalnim proizvodima: 4 godišnje; – broj novih manjih tematskih događanja: 2 godišnje

Naziv projekta	**6. Rekreacijski centar Pisarovina**
Kratki opis predmeta i svrhe projekta	**Projekt obuhvaća izgradnju i uređenje rekreacijsko-kulturnog centra, obnovu postojećeg objekta kulturne baštine, izgradnju sportske infrastrukture, uređenje zelenih površina, postavljanje obnovljivih izvora energije, inkluzivnog dječjeg igrališta, urbane opreme i pratećih sadržaja. Svrha je revitalizirati neiskorišten prostor i uspostaviti multifunkcionalni prostor za sport, kulturu, rekreaciju, društvena okupljanja i održivi turizam.**
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti turizma	**Doprinosi razvoju javne sportske, rekreacijske, kulturne i zelene infrastrukture, povećanju kvalitete života, većoj dostupnosti sadržaja, očuvanju kulturne baštine, energetskoj učinkovitosti, klimatskoj otpornosti i jačanju turističke atraktivnosti destinacije.**
Povezanost sa strateškim prioritetom, ciljem, mjerom i aktivnošću	**Projekt doprinosi društvenoj održivosti stvaranjem dostupnog, sigurnog i inkluzivnog prostora za sport, rekreaciju, kulturu, igru i društvena okupljanja te obnovom objekta kulturne baštine. Okolišnoj održivosti doprinosi revitalizacijom neiskorištenog prostora, uređenjem zelenih površina, sadnjom autohtonih stabala, korištenjem solarne energije, energetski učinkovite rasvjete, sustava prikupljanja kišnice i razvrstavanja otpada. Ekonomskoj održivosti doprinosi povećanjem atraktivnosti destinacije, stvaranjem novih razloga dolaska i poticanjem lokalne potrošnje u turizmu, ugostiteljstvu, trgovini i povezanim uslugama. Prostornoj održivosti i organizaciji turizma doprinosi planskom revitalizacijom 10.000 m^2 neiskorištenog prostora i stvaranjem funkcionalnog rekreacijsko-kulturnog čvorišta povezanog s turističkom ponudom destinacije.**

Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije	Za projekte od posebnog značaja, doprinos strateškom i/ili posebnom cilju	Nositelj i sunositelj provedbe	Lokacija provedbe projekta	Planirani početak i završetak provedbe	Ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima	Ukupna procijenjena vrijednost projekta	Iznos vlastitog financiranja i mogući izvori financiranja	Status izrade studijske, tehničke ili projektne dokumentacije	Očekivani rezultati i pokazatelji provedbe
DA – uvjetno, prema vrijednosti i dostavljenoj naznaci. Za konačnu potvrdu potrebno je osigurati minimalno propisanu studijsku/ projektnu dokumentaciju.	SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu	Nositelj: Općina Pisarovina Sunositelji: TZO Pisarovina, komunalna društva, sportski i kulturni dionici, lokalna zajednica.	Općina Pisarovina	Početak: 2027. Završetak: 2029.	• Priprema dokumentacije 2025.–2026.; • prijava na izvore financiranja 2026.; • revitalizacija 10.000 m^2 prostora nakon osiguranja financiranja; • obnova i prenamjena drvene crkve; • izgradnja sportskog kompleksa; • uređenje inkluzivnog igrališta; • postavljanje zelenih i energetskih rješenja; • osiguravanje pristupačnosti.	2.225.000,00 EUR	Vlastito financiranje: Mogući izvori: – nacionalni fondovi, – EU fondovi, – Fond za turizam, – Zagrebačka županija.	Imovinsko-pravni odnosi riješeni; osnova raspolaganja: vlasništvo. minimalna studijska/ projektna dokumentacija za status projekta od posebnog značaja	– Površina revitaliziranog prostora: 10.000 m^2; – broj sportskih / rekreacijskih sadržaja: najmanje 5; – broj obnovljenih ili prenamijenjenih objekata baštine: 1; – broj inkluzivnih dječjih igrališta: 1; – broj zelenih i energetskih rješenja: najmanje 4.

8. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI

Mjerenje napretka i redovito izvješćivanje o provedbi Plana upravljanja destinacijom Pisarovina ključni su za osiguravanje učinkovitog, transparentnog i prilagodljivog upravljanja razvojem turizma. Praćenje provedbe omogućuje uvid u to ostvaruju li se definirani strateški prioriteti, ciljevi, mjere, aktivnosti i projekti u planiranim rokovima te doprinose li održivom razvoju destinacije.

U slučaju Pisarovine, praćenje napretka posebno je važno jer analiza stanja pokazuje da destinacija nema problem prekomjernog turističkog opterećenja, nego izazove povezane s nedovoljnom valorizacijom resursa, fragmentiranom ponudom, ograničenom javnom turističkom infrastrukturom, niskom pristupačnošću atrakcija, slabijom digitalnom vidljivošću i nedostatkom primarnih istraživanja. Stoga sustav praćenja treba pokazati u kojoj se mjeri destinacija pomiče prema kvalitetnijoj, povezanijoj i održivijoj turističkoj ponudi.

Praćenje provedbe Plana treba obuhvatiti četiri osnovne razine:

- vremensku provedbu, odnosno ostvaruju li se aktivnosti i projekti u planiranim rokovima
- kvantitativnu provedbu, odnosno ostvaruju li se brojčano definirani pokazatelji, primjerice broj razvijenih proizvoda, broj uređenih lokacija, broj interpretacijskih sadržaja, broj istraživanja ili broj uključenih dionika
- kvalitativnu provedbu, odnosno doprinosi li provedba višoj kvaliteti doživljaja, boljoj interpretaciji, većoj pristupačnosti, očuvanju prostora i većoj uključenosti lokalne zajednice
- financijsku provedbu, odnosno jesu li za aktivnosti i projekte osigurana sredstva iz vlastitih sredstava / financijskog plana TZO Pisarovina, proračuna Općine Pisarovina, županijskih, nacionalnih, EU ili drugih izvora.

Za pouzdano mjerenje napretka potrebno je koristiti vjerodostojne izvore podataka. To uključuje podatke iz sustava eVisitor, podatke TZO Pisarovina, Općine Pisarovina, komunalnih službi, javnih ustanova, lokalnih dionika, provedbenih evidencija, financijskih izvješća, izvješća o projektima te rezultate primarnih istraživanja lokalnog stanovništva, turista, jednodnevnih posjetitelja i gospodarskih subjekata.

Posebno se preporučuje praćenje pokazatelja provedbe aktivnosti iz Plana upravljanja destinacijom, odnosno omjera provedenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj planiranih aktivnosti. Taj pokazatelj omogućuje jednostavan i jasan uvid u stvarni napredak provedbe Plana, pravodobno prepoznavanje zastoja i definiranje korektivnih mjera. Udžbenik ga posebno navodi kao pokazatelj statusa implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom.

8.1. Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom

Implementacija Plana upravljanja destinacijom Pisarovina temelji se na suradnji javnog, privatnog i civilnog sektora te na jasnoj raspodjeli uloga među dionicima. Nakon usvajanja Plana od strane nadležnog predstavničkog tijela, Plan postaje temeljni dokument za usmjeravanje razvoja turizma u četverogodišnjem planskom razdoblju.

TZO Pisarovina ima operativnu i koordinacijsku ulogu u provedbi Plana, osobito u dijelu koji se odnosi na razvoj turističkih proizvoda, informiranje i promociju, digitalnu vidljivost, interpretaciju, koordinaciju dionika, provedbu istraživanja i praćenje pokazatelja održivosti. Općina Pisarovina ima ključnu ulogu u provedbi infrastrukturnih, prostorno-planskih, komunalnih, okolišnih i investicijskih aktivnosti, osobito onih koje se odnose na javnu turističku infrastrukturu, pristupačnost, prostore uz Kupu, rute, signalizaciju, javne prostore i pripremu projektne dokumentacije.

U provedbi Plana sudjeluju i drugi dionici: pružatelji smještaja, ugostitelji, OPG-ovi, lokalni proizvođači, Zavičajni muzej Donja Kupčina, kulturni i sportski dionici, župe, KUD-ovi, udruge, organizatori manifestacija, komunalna društva, obrazovne ustanove, mladi, lokalno stanovništvo, Turistička zajednica Zagrebačke županije i drugi regionalni dionici.

Implementacija Plana treba omogućiti:

- uključivanje mjera i projekata iz Plana u godišnje programe rada i financijske planove TZO Pisarovina
- povezivanje prioritetnih projekata s proračunom Općine Pisarovina, razvojnim programima i mogućim izvorima financiranja
- koordinaciju aktivnosti u području turizma, prostora, infrastrukture, kulture, okoliša, manifestacija i lokalnog gospodarstva
- redovito praćenje provedbe mjera, aktivnosti i projekata
- pravodobnu pripremu projektne, tehničke i studijske dokumentacije
- uključivanje lokalnih dionika u provedbu i praćenje Plana
- transparentnu komunikaciju prema lokalnoj zajednici i javnosti.

Radi učinkovitije provedbe preporučuje se uspostava jednostavne evidencije provedbe Plana, u kojoj će se pratiti status svake mjere, aktivnosti i projekta. Evidencija treba sadržavati najmanje: naziv aktivnosti ili projekta, povezani strateški prioritet, nositelja, rok provedbe, status provedbe, ostvarene rezultate, izvor financiranja, prepreke u provedbi i preporuke za nastavak.

Plan upravljanja destinacijom treba ostati provedbeni i prilagodljiv dokument. Ako se tijekom provedbe pojave okolnosti koje onemogućuju provedbu pojedinih mjera, aktivnosti ili projekata, potrebno je predložiti prilagodbe, izmjene ili dopune Plana, uz jasno obrazloženje razloga, statusa provedbe i prijedloga novih ili dopunskih mjera.

8.2. Izvješće o provedbi Plana upravljanja destinacijom

Izvješće o provedbi Plana upravljanja destinacijom Pisarovina izrađuje se jednom godišnje za prethodnu godinu. Prema metodološkom okviru, izvješće treba sažeto prikazati realizaciju Plana, ostvareni napredak u odnosu na prethodno razdoblje, provedene aktivnosti, aktivnosti koje nisu ostvarene, prepreke u provedbi i planirane aktivnosti za sljedeću godinu.

Godišnje izvješće izrađuje Turističko vijeće TZO Pisarovina i dostavlja ga predstavničkom tijelu jedinice lokalne samouprave do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu, sukladno metodološkom okviru za praćenje provedbe plana upravljanja destinacijom.

Izvješće o provedbi Plana treba sadržavati:

- kratak pregled svrhe, ciljeva, strateških prioriteta i vremenskog okvira Plana
- pregled provedbe mjera i aktivnosti po strateškim prioritetima
- pregled provedbe projekata iz popisa projekata
- status ostvarenja rokova provedbe
- prikaz ostvarenih pokazatelja rezultata, primjerice broj razvijenih turističkih proizvoda, broj izrađenih itinerara, broj uređenih lokacija, broj interpretacijskih sadržaja, broj istraživanja, broj uključenih dionika i broj promotivnih aktivnosti
- praćenje pokazatelja održivosti turizma, uključujući društvene, okolišne, ekonomske, prostorne i upravljačke pokazatelje
- pregled financijske provedbe i korištenih izvora financiranja
- identifikaciju prepreka, odstupanja, rizika i aktivnosti koje nisu provedene
- prijedlog korektivnih mjera i aktivnosti za sljedeću godinu
- pregled planiranih aktivnosti i projekata za sljedeću godinu
- prijedlog izmjena i dopuna Plana, ako se pokaže potrebnim.

Posebno je važno da izvješće ne bude samo formalni dokument, nego alat za upravljanje. Njime se treba utvrditi jesu li prioriteti provedivi, jesu li rokovi realni, postoje li problemi u financiranju ili koordinaciji, treba li pojedine aktivnosti odgoditi, izmijeniti ili dopuniti te koje projekte treba pripremiti za prijavu na dostupne izvore financiranja.

Preporučuje se da godišnje izvješće bude dostupno lokalnim dionicima i javnosti, osobito putem mrežnih stranica TZO Pisarovina i/ili Općine Pisarovina. Transparentno izvješćivanje doprinosi povjerenju lokalne zajednice, boljoj informiranosti dionika i većoj odgovornosti u provedbi Plana.

Na kraju četverogodišnjeg razdoblja potrebno je izraditi cjelovito završno izvješće o provedbi Plana. To izvješće treba obuhvatiti cijelo plansko razdoblje, prikazati

ostvarenje svih mjera, aktivnosti i projekata, ocijeniti učinke na razvoj destinacije, utvrditi glavne prepreke i dati preporuke za izradu novog Plana upravljanja destinacijom za sljedeće četverogodišnje razdoblje.

9. ZAKLJUČAK

Plan upravljanja destinacijom Pisarovina izrađen je kao strateško-operativni okvir za usmjeravanje razvoja turizma u četverogodišnjem planskom razdoblju. Dokument se temelji na analizi stanja, resursne osnove, javne turističke infrastrukture, turističkih proizvoda i usluga, pokazatelja održivosti, razvojnih potencijala i potreba lokalne zajednice.

Provedena analiza pokazala je da je Pisarovina ruralna, prostorno očuvana i niskointenzivna destinacija, bez izraženog turističkog opterećenja stanovništva i prostora. Istodobno su prepoznati razvojni izazovi koji se odnose na fragmentiranost turističke ponude, ograničenu tržišnu prepoznatljivost, nedovoljnu interpretaciju resursa, nedovoljno razvijenu javnu turističku infrastrukturu, nizak udio pristupačnih atrakcija, nedostatak primarnih istraživanja i potrebu za jačanjem upravljačkih i digitalnih kapaciteta.

Na temelju tih nalaza definirano je pet strateških prioriteta razvoja destinacije: razvoj prepoznatljivih i povezanih turističkih proizvoda; očuvanje i održivo korištenje prostora, prirodnih i kulturnih resursa; unapređenje javne turističke infrastrukture i pristupačnosti; jačanje digitalne vidljivosti, interpretacije i upravljačkih kapaciteta; te povezivanje turizma s lokalnom zajednicom i gospodarstvom.

Razvoj turizma u Pisarovini ne usmjerava se prema masovnom povećanju turističkog prometa, nego prema kvalitetnijoj valorizaciji postojećih resursa, povezivanju sadržaja, stvaranju prepoznatljivih doživljaja, jačanju lokalnih gospodarskih koristi i očuvanju identiteta prostora. Posebnu ulogu u budućem razvoju imaju rijeka Kupa, pokupski krajolik, kulturno-sakralna i tradicijska baština, Zavičajni muzej Donja Kupčina, biciklističke i tematske rute, manifestacije, lokalni proizvodi, OPG-ovi i obiteljski karakter destinacije.

Plan je utemeljen na načelima održivosti, kvalitete, pristupačnosti, autentičnosti, sigurnosti, uključivanja lokalne zajednice i koordiniranog upravljanja. Njegova provedba zahtijeva aktivnu suradnju TZO Pisarovina, Općine Pisarovina, lokalnih poduzetnika, OPG-ova, ugostitelja, pružatelja smještaja, udruga, kulturnih i sportskih dionika, komunalnih službi, obrazovnih ustanova, regionalnih turističkih dionika i lokalnog stanovništva.

Uspješnost provedbe Plana ovisit će o redovitom praćenju mjera, aktivnosti i projekata, dostupnosti financijskih sredstava, pravodobnoj pripremi dokumentacije,

uključivanju dionika i transparentnom izvješćivanju o napretku. Predviđeni sustav praćenja omogućuje da se Plan koristi kao živi dokument upravljanja destinacijom, koji se može prilagođavati novim okolnostima, razvojnim potrebama i promjenama u turističkom okruženju.

Zaključno, Plan upravljanja destinacijom Pisarovina predstavlja osnovu za razvoj održive, autentične, zelene, uključive i bolje povezane ruralne destinacije. Njegova provedba treba doprinijeti očuvanju prostora i baštine, kvalitetnijem korištenju javne turističke infrastrukture, većoj digitalnoj vidljivosti, jačanju lokalnih proizvoda i manifestacija te stvaranju konkretnih koristi za lokalnu zajednicu.

10. LITERATURA

Pri izradi Plana upravljanja destinacijom korišteni su sljedeći izvori:

Zakoni i propisi

- Zakon o turizmu („Narodne novine”, broj 156/23)
- Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma („Narodne novine”, broj 52/19, 42/20)
- Zakon o članarinama u turističkim zajednicama („Narodne novine”, broj 52/19, 144/20)
- Zakon o turističkoj pristojbi („Narodne novine”, broj 52/19, 32/20, 42/20)
- Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti („Narodne novine”, broj 85/15, 121/16, 99/18, 25/19, 98/19, 32/20, 42/20, 126/21, 152/24)
- Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom („Narodne novine”, broj 112/24)
- Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma („Narodne novine”, broj 112/24)
- Pravilnik o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta („Narodne novine”, broj 112/24)
- Uredba o poticanju ulaganja u sektoru turizma („Narodne novine”, broj 39/24)

Strateški i metodološki dokumenti

- Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine
- Smjernice i upute za izradu Plana upravljanja destinacijom, Ministarstvo turizma i sporta, 2024.
- Upravljanje turističkom destinacijom – Udžbenik za polaznike, Ministarstvo turizma i sporta, ožujak 2025.
- Smjernice za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života
- Smjernice za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji

- Smjernice za provođenje istraživanja gospodarskih subjekata

Podaci i elektronički izvori

- eVisitor
- Službene stranice TZO Pisarovina
- Službene stranice Općine Pisarovina
- Turistička zajednica Zagrebačke županije
- Državni zavod za statistiku
- Središnji turistički registar
- Bioportal i druge službene evidencije nadležnih javnih tijela
- Dokumenti i podaci ustupljeni od strane TZO Pisarovina i Općine Pisarovina.